

**БИЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕІСЛАВІ

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА
UNIVERSITY
IN PERESLAV

Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy
Państwowa Instytucja Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą”
Bialocerkowski Instytut Ustawicznej Edukacji Zawodowej
Zakład Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania
Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska

PSYCHOLOGICZNE I PEDAGOGICZNE ASPEKTY UCZENIA SIĘ DOROSŁYCH W SYSTEMIE KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO

*Zbiór materiałów z X Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej online
(12 grudnia 2024 r., m. Biała Cerkiew)*

Część 1.

Redakcja naukowa:
Yuliia Herasymenko
Yuliia Hrybovska
Zoia Sharlovych

Biała Cerkiew – Łomża, 2025

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕСЛАВІ

НУНКОРИЙ SKOVORODA
UNIVERSITY
IN PEREASLAV

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

*Збірник матеріалів
X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(12 грудня 2024 року, м. Біла Церква)*

Частина 1.

Редакція наукова:
Юлія Герасименко
Юлія Грибовська
Зоя Шарлович

Біла Церква – Ломжа, 2025

Rekomendowany przez Radę Naukową Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy (Protokół nr 1 od 30.01.2025).

Redakcja naukowa: Yuliia Herasymenko, Yuliia Hrybovska, Zoia Sharlovyh

Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego : zbir materiałów z X Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej online (12 grudnia 2024 r., Biała Cerkiew). Część 1: BIUEZ PISW „UZE” NANP Ukrainy / Redakcja naukowa : Yuliia Herasymenko, Yuliia Hrybovska, Zoia Sharlovyh. Wydawnictwo : MANS w Łomży, Biała Cerkiew – Łomża, 2025, 296 s.

Recenzenci:

Kovalenko Oksana – prof., dr hab. nauk pedagogicznych, dyrektor Centrum Edukacji Międzynarodowej, profesor Zakładu Filologii Angielskiej na Charkowskim Narodowym Uniwersytecie Pedagogicznym imienia H.S. Skovorody, Ukraina;

Kossova-Silina Halyna – dr nauk pedagogicznych, kierownik Zakładu Technologii Nauczania, Bezpieczeństwa i Higieny Pracy oraz Edukacji Włączającej w Białocerkowskim Instytucie Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Ukraina.

ISBN 978-83-972595-9-1

DOI <https://doi.org/10.58246/PBHG2646>

Zbiór powstał w oparciu o materiały uczestników X Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego”. Konferencja była współorganizowana przez: Międzynarodową Akademię Nauk Stosowanych w Łomży (Rzeczpospolita Polska), Oddział Spółki Akcyjnej „Centrum Narodowe Kształcenia Zaawansowanego „Өрпег” Instytutu Zaawansowanego Kształcenia Nauczycieli w obwodzie Żambylskim (Kazachstan), Centrum Kształcenia i Przekwalifikowania Kierowców Pojazdów Samochodowych w Tbilisi (Gruzja), Narodowy Uniwersytet "Politechnika Zaporozka", Uniwersytet Hryhorija Skovorody w Perejasławiu, Instytut Edukacyjno-Badawczy Zarządzania Państwowego Uniwersytetu w Mariupolu (Kijów), Melitopolski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia Bohdana Chmielnickiego (Zaporoże).

Podczas konferencji uczestnicy omówili aktualne kwestie rozwoju kompetencji psychologicznych i pedagogicznych kadr dydaktycznych w czasie stanu wojennego, zagraniczne doświadczenia w kształceniu konkurencyjnych fachowców, kształtowanie gotowości nauczycieli do innowacyjnych działań w systemie kształcenia ustawicznego, organizowanie procesu edukacyjnego w oparciu o uczenie się zorientowane na osobowość i samokształcenie, wykorzystanie technologii cyfrowych w rozwoju zawodowym, doskonalenie nowoczesnych modeli rozwoju zawodowego kadry dydaktyczne i wsparcia psychologicznego dla edukacji dorosłych, a także integracja innowacyjnych podejść do uczenia się w edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej.

Materiały zawarte w zbiorze będą przydatne dla kadr dydaktycznych, studentów, doktorantów, młodych naukowców i wszystkich zainteresowanych zagadnieniami rozwoju zawodowego i kształcenia nowoczesnego kompetentnego specjalisty.

Zbiór został opracowany na podstawie gotowych materiałów dostarczonych przez autorów. Za kompletność i rzetelność i dokładność przedstawionych faktów, cytatów, statystyk, nazw własnych i styl prezentacji przypisów odpowiadają autorzy publikacji. Wydawca nie ponosi odpowiedzialności za materiały przekazane do publikacji.

Wydawnictwo: MANS w Łomży

© Białocerkowski Instytut Ustawicznej Edukacji Zawodowej, Ukraina, 2025;

© Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska, 2025.

*Рекомендовано Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України
(протокол № 1 від 30.01.2025 року)*

Наукова редакція: Юлія Герасименко, Юлія Грибовська, Зоя Шарлович

Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (12 грудня 2024 року, м. Біла Церква). Частина 1. БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України / Наукова редакція: Юлія Герасименко, Юлія Грибовська, Зоя Шарлович. Видавництво: MANS w Łomży, Біла Церква - Ломжа, 2025, 296 с.

Рецензенти:

Коваленко Оксана – директор Центру міжнародної освіти, професорка кафедри англійської філології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, докторка педагогічних наук, професорка;

Коссова-Сіліна Галина – завідувачка кафедри технологій навчання, охорони праці та інклюзивної освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидатка педагогічних наук.

ISBN 978-83-972595-9-1

DOI <https://doi.org/10.58246/PBHG2646>

Збірник укладено на основі матеріалів учасників X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти». Співорганізаторами конференції виступили: Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Польща), Філія АТ «НЦПК «Єрлеу» Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників у Жамбильській області (Казахстан), Тбіліський центр з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), Національний університет «Запорізька політехніка», Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Навчально-науковий інститут управління Маріупольського державного університету (м. Київ), Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя).

Під час проведення конференції було обговорено актуальні проблеми розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах воєнного стану, зарубіжний досвід підготовки конкурентоспроможних фахівців, формування готовності педагогів до інноваційної діяльності в системі неперервної освіти, організацію освітнього процесу на основі особистісно-орієнтованого та самокерованого навчання, використання цифрових технологій у підвищенні кваліфікації фахівців, удосконалення сучасних моделей професійного розвитку педагогів і психологічний супровід освіти дорослих, а також питання інтеграції інноваційних підходів до навчання у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Матеріали збірника будуть корисними для викладачів, здобувачів освіти, аспірантів, молодих науковців та всіх, хто цікавиться питаннями професійного становлення й підготовки сучасного компетентного фахівця.

Збірник укладено з підготовлених матеріалів, наданих авторами. Відповідальність за повноту і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних назв та стиль викладення матеріалу несуть автори публікації. Видавництво не несе відповідальності за надані для публікації матеріали.

Видавництво: MANS w Łomży

© Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, Україна, 2025;

© Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща, 2025.

SPIS TREŚCI / ЗМІСТ

Spis treści / Зміст	5
Komunikat Prasowy / Прес-Реліз X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти»	8
ПРОГРАМА X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції	19
ТЕЗИ учасників X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції	23
Ishanova J. B. THE EFFECT OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES ON ADULT EDUCATION	23
Абасалієва О. М. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	29
Агаркова Н. О., Дудкіна Д. А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	33
Агаркова Н. О., Трухова Т. С. МОТИВАЦІЯ ЯК ФАКТОР УСПІХУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	37
Асєвоє Н. В., Кондратюк С. М. КОМУНІКАЦІЯ ЯК АСПЕКТ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	42
Бегайдарова Э. Ж. ХИМИЯ ПӘНІН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ	45
Berezovska L. I. MEDIA COMPETENCE OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS: PATHWAYS TO FORMATION	51
Богач О. В., Лабінцева О. П. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	55
Бондаренко Н. П. ІНТЕГРОВАНІ ЗДАТНОСТІ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ВИХОВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	60
Братчикова О. В., Братчиков О. С., Маркова Т. Ю. АНДРАГОГІКА: ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ	63
Бречко О. М. ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ТА ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ВИХОВАННЯМ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ	68
Васюха Л. І. ЗАСТОСУВАННЯ ОСВІТНИХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛІКАРІВ	70
Венгер А. Д., Петреченко С. А. САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА	75
Власюк Т. В. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В АНДРАГОГІЦІ У ДЕРЖАВНОМУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «САРНЕНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ АГРАРНИЙ ЛІЦЕЙ»	78
Воднєва І. А. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ В ВОЄННИЙ ЧАС .	83
Vorobyova N. B. TECHNIQUES OF MINDFULNESS IN THE PREPARATION OF OPERA SINGERS FOR PERFORMANCES	86
Воронова О. М. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПРИ ВТРАТІ БЛИЗЬКОЇ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	90
Гадинко О. О. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ТА НАПРЯМ ІНОВАЦІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	95
Ганецька Л. Ф. ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	100

Герасименко Ю. С. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ	104
Геревенко А. М. ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ТА МОТИВАЦІЇ ДОРΟΣЛИХ У НЕПЕРЕРВНІЙ ОСВІТІ	109
Головко Д. Ю. ВІРТУАЛЬНИЙ КОУЧІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦЯ	112
Гоменюк Л. В. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА	116
Гордєєва О. І. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ЗДОБУТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	121
Грибовська Ю. М. ФІНАНСОВИЙ ПРОРИВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ»	123
Гручман Є. П. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК МОЖЛИВІСТЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	131
Гусєва Л. А. ОСВІТНІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЗАСОБИ ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	135
Демчинська І. В., Сус Н. М. РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	137
Денисенко О. Г. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	140
Дзюбінська Т. А. РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	145
Добрецов В. В. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО УМОВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	151
Дуткевич Т. В. ВИКОРИСТАННЯ СПОГАДІВ ДОРΟΣЛИХ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЇХ НАВЧАННІ	156
Ємельяненко Г. Д. МОТИВАЦІЯ В ОСВІТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДІАЛОГ В МІЖДИСЦИПЛІНАРНІЙ КОНТЕКСТ	160
Єськова А. М. МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ	163
Жубржицький О. О., Кондратюк С. М. РОЛЬ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	169
Жук М. В. АДАПТАЦІЯ ДО ПРІОРИТЕТІВ ОСВІТИ 4.0 В ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ЗП(ПТ) ОСВІТИ У БІНПО	172
Жуковська Т. Д., Кондратюк С. М. МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	174
Зименко С. В. ХАРАКТЕРИСТИКА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	177
Івах С. С. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ	183
Карабін О. Й. ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	185
Катренко Л. В., Шаламов М. А. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	190
Квятковська А. О. ВІД ДИСТАНЦІЙНОГО ДО ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ОПТИМАЛЬНІ МОДЕЛІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	193
Керницька Л. В. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА: СУЧАСНІ ПІДХОДИ	196

Кириченко А. Л. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	201
Кириченко А. Л. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА НАВЧАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ	205
Кишук О. В., Сус Н. М. САМООРГАНІЗАЦІЯ ЧАСУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	209
Клименко А. А. ІНКЛЮЗІЯ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ОСВІТУ	212
Клименко А. А. НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	216
Клюс О. С. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З РІЗНИМ РІВНЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ	221
Ковальчук І. В. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПІДТРИМКИ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРАВ ЗДОБУВАЧІВ	224
Комеліна О. В. ПСИХОЛОГІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: НОВІ КОНТЕКСТИ	229
Кошіль О. П., Хоменко О. О. СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНЬОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	232
Крамаренко А. В. РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ ВПУ №21 М. МИКОЛАЄВА	234
Кухта Ю. О. НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	241
Кучеренко І. А. ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ УРОКУ	245
Лебединська К. І. ПСИХОЛОГІЯ ВОДІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИКЛИКИ НАВЧАННЯ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ	249
Лебідь О. М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА ПРОЦЕСИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ	254
Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	259
Ленда І. Г. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДНІПРОВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ЛІЦЕЮ	263
Линчак О. В. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ	267
Литвин Т. О. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	271
Лопухович Н. В. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	277
Лужецька Л. А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ	282
Любищенко О. М., Штепа О. А. РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	285
Любченко І. І., Кучай А. І., Сажієнко А. П. РОЛЬ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ В УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	288

**KOMUNIKAT PRASOWY X MIĘDZYNARODOWEJ NAUKOWO-
PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI INTERNETOWEJ
„PSYCHOLOGICZNE I PEDAGOGICZNE ASPEKTY UCZENIA SIĘ
DOROSŁYCH W SYSTEMIE KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO”**

W dniu 12 grudnia 2024 r. w Białocerkowskim Instytucie Ustawicznej Edukacji Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy odbyła się X Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna online „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego”.

Konferencja była współorganizowana przez: Międzynarodową Akademię Nauk Stosowanych w Łomży (Rzeczpospolita Polska), Oddział Spółki Akcyjnej „Centrum Narodowe Kształcenia Zaawansowanego „Өрлеу” Instytutu Zaawansowanego Kształcenia Nauczycieli w obwodzie Żambylskim (Kazachstan), Centrum Kształcenia i Przekwalifikowania Kierowców Pojazdów Samochodowych w Tbilisi (Gruzja), Narodowy Uniwersytet "Politechnika Zaporozka", Uniwersytet Hryhorija Skoworody w Perejasławiu, Instytut Edukacyjno-Badawczy Zarządzania Państwowego Uniwersytetu w Mariupolu (Kijów), Melitopolski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia Bohdana Chmielnickiego (Zaporoże).

Moderatorami X Międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej online byli Juliia Herasymenko, Kierownik Zakładu Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania, dr hab. nauk ekonomicznych, profesor oraz Volodymyr Kulishov, zastępca dyrektora ds. akademickich, kandydat nauk pedagogicznych, docent.

W Międzynarodowej konferencji wzięli udział przedstawiciele 19 regionów Ukrainy (Dniepropietrowskiego, Kijowskiego, Równińskiego, Zaporozkiego, Sumskiego, Mykołajowskiego, Czerkaskiego, Winnickiego, Donieckiego, Kirowohradzkiego, Czernowieckiego, Tarnopolskiego, Chersońskiego, Odesskiego, Charkowskiego, Lwowskiego, Wołyń, Chmielnickiego, Połtawskiego) i 7 Krajów: Austrii, Polski, Kazachstanu, Turkmenistanu, Gruzji, Słowacji i Ukrainy.

Cel wydarzenia: omówienie aktualnych zagadnień rozwoju edukacji dorosłych w

stanie wojennym, teoretycznych i stosowanych aspektów rozwoju zawodowego osobowości nauczyciela w systemie kształcenia ustawicznego, wprowadzenie innowacyjnych technologii nauczania w systemie edukacji dorosłych; wymiana doświadczeń w zakresie rozwoju kompetencji psychologicznych i pedagogicznych nauczycieli w edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej.

Podczas konferencji omówiono szereg aktualnych zagadnień związanych z rozwojem kompetencji psychologiczno-pedagogicznych nauczycieli w stanie wojennym, doświadczeniami zagranicznymi w kształceniu konkurencyjnych specjalistów, rozwojem gotowości nauczycieli do działań innowacyjnych w systemie kształcenia ustawicznego, organizacją procesu edukacyjnego w oparciu o uczenie się zorientowane na osobowość i samokształcenie, wykorzystaniem technologii cyfrowych w procesie rozwoju zawodowego, doskonaleniem nowoczesnych modeli kształcenia ustawicznego.

Konferencję otworzyła Viktoriia Sydorenko, dyrektor Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, doktor hab. nauk pedagogicznych, profesor. Viktoriia Sydorenko opisała działalność edukacyjną i stosowane osiągnięcia BIUEZ w swoim raporcie: „Naukowe i metodologiczne wsparcie rozwoju zawodowego specjalistów na bazie Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznego Kształcenia Zawodowego. Inspirowane działaniem”.

Pani Viktoriia przeanalizowała najnowsze trendy na współczesnym rynku pracy, zapotrzebowanie na kompetencje w szkolnictwie wyższym i zawodowym oraz rolę Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznego Kształcenia Zawodowego w zapewnianiu jakości szkoleń i rozwoju zawodowego specjalistów.

Uczestnicy konferencji zostali powitani przez: Larysa Poliakova, prorektor ds. badań, innowacji i współpracy międzynarodowej na Państwowym Uniwersytecie Pedagogicznym im. Bohdana Chmielnickiego w Melitopolu, doktor nauk historycznych, docent; Denys Tarasenko, dyrektor Instytutu Edukacyjno-Badawczego Zarządzania na Państwowym Uniwersytecie w Mariupolu, dr nauk ekonomicznych, profesor; Alina Karavaieva, absolwentka programu «Zarządzania instytucjami edukacyjnymi» Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej.

W sesji plenarnej X Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji

Internetowej „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego” wygłoszono referaty naukowe:

Dr filozofii Barbara Preitler, psycholog i psychoterapeuta, wykładowca na Uniwersytecie w Klagenfurcie (Austria), z raportem naukowym: „Odporność psychiczna w trudnych czasach - umiejętności miękkie kontra umiejętności twarde”;

Elmira Mirzalieva, starszy wykładowca Zakładu Edukacji innowacyjnej i technologii informacyjnych Spółki Akcyjnej „Centrum Narodowe Kształcenia Zaawansowanego „Өрлеу” Instytutu Zaawansowanego Kształcenia Nauczycieli w obwodzie Żambylskim (Kazachstan), doktor filozofii w dziedzinie psychologii i pedagogiki, stypendystka Międzynarodowego Programu Bolashak (Kazachstan), z raportem naukowym: „Metoda odwróconego nauczania: efektywne wykorzystanie w procesie uczenia się”;

Valentyn Rybalka, profesor Zakładu Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania Bialocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, dr hab. psychologii, profesor, honorowy akademik Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, z raportem naukowym: „Edukacja dorosłych zorientowana na osobowość a orientacje edukacyjne i oczekiwania osobowości dorosłych”;

Svitlana Maslich, zastępca dyrektora ds. pracy edukacyjnej i metodologicznej Państwowej Instytucji Edukacyjnej Zawodowo-Technicznej „Winnicka Wyższa Szkoła Zawodowa Branże Usługowe”, doktor pedagogiki, z raportem naukowym: „Rozwój kluczowych kompetencji uczenia się przez całe życie w systemie kształcenia ustawicznego”;

Myroslava Sadova, dr hab. psychologii, profesor, wiodący badacz w Instytucie Psychologii Klinicznej Uniwersytetu Pan-Europejskiego (Bratysława, Słowacja), profesor Zakładu Psychologii Narodowego Uniwersytetu Nauk o Życiu i Środowisku Ukrainy (NUZiS, Kijów), z raportem naukowym: „Psychologiczne komponenty potencjału samorealizacji uzdolnionej osobowości”;

Zviad Taboridze, dyrektor Centrum Kształcenia i Przekwalifikowania Kierowców Pojazdów Samochodowych w Tbilisi (Gruzja), z raportem naukowym: „Zastosowanie innowacyjnych technologii nauczania w szkoleniu kierowców w Gruzji”;

Mykhailo Zhuk, docent Zakładu Metodologii Kształcenia Zawodowego i Nauk

Społeczno-Humanistycznych Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, doktor filozofii, docent, z raportem naukowym: „Adaptacja priorytetów Edukacji 4.0 w doskonaleniu zawodowym nauczycieli Instytucji Edukacji Zawodowej (Zawodowo-Technicznej) w BIUEZ”;

Tetiana Mavdryk, metodysta Centrum Szkoleniowo-Metodycznego Edukacji Zawodowo-Tecjnicznej w obwodzie Dniepropietrowskim, z raportem naukowym: „Motywacja i transformacja cyfrowa: nowe horyzonty dla Edukacji Zawodowej i Technicznej”;

Liudmyła Husieva, studentka drugiego roku studiów magisterskich na kierunku 073 „Zarządzanie” Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, z raportem naukowym: „Platformy edukacyjne jako środek wsparcia w czasie wojny”;

Stanislav Horoshkov, student trzeciego roku studiów licencjackich na kierunku 101 „Ekologia” na Narodowym Uniwersytecie „Akademia Kijowsko-Mohylańska”, z raportem badawczym: „Kod da Vinci - nowoczesna edukacja: jak stać się uniwersalnym człowiekiem w XXI wieku”.

Zoia Sharlovykh, prodziekan ds. działalności międzynarodowej, adiunkt Międzynarodowej Akademii Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska, dr nauk pedagogicznych, z raportem naukowym: „Wpływ kształcenia ustawicznego na rozwój mistrzostwa zawodowego fachowca”.

Nawet w stanie wojennym organizatorom konferencji udało się stworzyć niezwykle intensywną atmosferę wydarzenia, która pozwoliła im podzielić się własnymi osiągnięciami, zademonstrować najciekawsze pomysły, otrzymać ogromny przepływ nowych, niezwykle przydatnych informacji, doświadczyć niesamowitych emocji związanych z wzajemną komunikacją i poszerzyć kontakty naukowe.

Otwarte środowisko informacyjne Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej, stało się platformą do interesującej dyskusji między krajowymi i zagranicznymi naukowcami, praktykami i kluczowymi interesariuszami.

Nagranie sesji plenarnej i wystąpień kluczowych prelegentów X Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej „Psychologiczne i pedagogiczne aspekty uczenia się dorosłych w systemie kształcenia ustawicznego” można obejrzeć na kanale YouTube BIUEZ, klikając tutaj: <https://www.youtube.com/watch?v=o2q0xwZ3KWM>

ПРЕС-РЕЛІЗ

X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

12 грудня 2024 року у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України відбулася X Міжнародна науково-практична інтернет-конференція **«Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти»**.

Співорганізаторами конференції виступили: Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі (Польща), Філія АТ «НЦПК «Өрлеу» Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників у Жамбильській області (Казахстан), Тбіліський центр з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), Національний університет «Запорізька політехніка», Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Навчально-науковий інститут управління Маріупольського державного університету (м. Київ), Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м. Запоріжжя).

Модераторами X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

виступили – **Юлія Герасименко**, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту, доктор економічних наук, професор та **Володимир Кулішов**, заступник директора з навчальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент.

На конференцію було подано 300 заявок, зафіксовано 200 точок підключення. У Міжнародній конференції взяли участь представники 19 областей України (Дніпропетровської, Київської, Рівненської, Запорізької, Сумської, Миколаївської, Черкаської, Вінницької, Донецької, Кіровоградської, Чернівецької, Тернопільської, Херсонської, Одеської, Харківської, Львівської, Волинської, Хмельницької, Полтавської), та 7 країн світу: Австрії, Польщі, Казахстану, Туркменістану, Грузії, Словаччини та України.

Мета проведення заходу: обговорення актуальних проблем розвитку освіти дорослих в умовах воєнного стану, теоретичних і прикладних аспектів професійного становлення особистості педагога у системі неперервної освіти, упровадження інноваційних технологій навчання в систему освіти дорослих; обмін досвідом з питань розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

У ході конференції було обговорено низку актуальних питань, пов'язаних з розвитком психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників в

умовах воєнного стану, зарубіжним досвідом підготовки конкурентоспроможних фахівців, розвитком готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності в системі неперервної освіти, організацією освітнього процесу на засадах особистісно-орієнтованого та самокерованого навчання, використанням цифрових технологій у процесі підвищення кваліфікації фахівців, удосконаленням сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах сталого розвитку, психологічним супроводом освіти дорослого населення тощо.

Роботу X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» відкрила **Вікторія Сидоренко**, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор. Вікторія Вікторівна охарактеризувала освітню діяльність і прикладні здобутки БІНПО у доповіді: «Науково-методичний супровід професійного розвитку фахівців на базі Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти. Окрилені дією».

Вікторія Вікторівна проаналізувала новітні тенденції на сучасному ринку праці, попит на компетентності у сфері вищої і професійної (професійно-технічної) освіти та роль Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти у забезпеченні якості підготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

З вітальним словом до учасників конференції звернулися: **Лариса Полякова**,

проректор з наукової, інноваційної роботи та міжнародної співпраці Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат історичних наук, доцент; **Денис Тарасенко**, директор Навчально-наукового інституту управління Маріупольського державного університету, доктор економічних наук, професор; **Аліна Каравасва**, випускниця ОПП «Управління навчальним закладом» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти.

На пленарному засіданні X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти» із науковими доповідями виступили:

Барбара Прайтлер, доктор філософії, психолог та психотерапевт, викладач Університету Клагенфурт (Австрія), із науковою доповіддю: «Психологічна стійкість у важкі часи – софт скілс проти хард скілс»;

Ельміра Мирзалієва, старший викладач кафедри інноваційної освіти та інформаційних технологій ФАТ «НЦПК «Єрлеу» ІПК ІІІ по Жамбильській області, доктор філософії з психології та педагогіки, стипендіат міжнародної програми «Болашак» (Казахстан), із науковою доповіддю: «Метод перевернутого навчання: ефективне використання в процесі навчання»;

Валентин Рибалка, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, доктор психологічних наук, професор, почесний академік НАПН України, із науковою доповіддю: «Особистісно-орієнтована освіта дорослих і освітні орієнтації та очікування дорослої особистості»;

Світлана Масліч, заступник директора з навчально-методичної роботи ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг», кандидат педагогічних наук, із науковою доповіддю: «Розвиток ключових компетентностей для навчання впродовж життя в системі неперервної освіти»;

Мирослава Садова, доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту клінічної психології Пан-Європейського університету (Братислава, Словаччина), професор кафедри психології Національного університету біоресурсів та природокористування України (НУБіП, Київ), із науковою доповіддю: «Психологічні складові потенціалу самореалізації обдарованої особистості»;

Звіад Таборідзе, директор Тбіліського центру з підготовки й перепідготовки водіїв автотранспорту (Грузія), із науковою доповіддю: «Застосування інноваційних технологій навчання при підготовці водіїв в Грузії»;

Михайло Жук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, кандидат філософських наук, доцент, із науковою доповіддю: «Адаптація пріоритетів освіти 4.0 в підвищенні кваліфікації працівників ЗП(ПТ) освіти у БІНПО»;

Тетяна Мавдрик, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, із науковою доповіддю: «Мотивація та цифрова трансформація: нові горизонти для ПТО»;

Людмила Гусєва, здобувачка II курсу освітнього ступеня «магістр» спеціальності 073 «Менеджмент» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, із науковою доповіддю: «Освітні платформи як засоби підтримки в умовах воєнного часу»;

Станіслав Горошков, здобувач III курсу освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 101 «Екологія» НУ «Києво-Могилянська академія», із науковою доповіддю: «Код да Вінчі – сучасна освіта: як стати універсальною людиною у XXI столітті».

Зоя Шарлович, прорекан з міжнародної діяльності, ад'юнкт Міжнародної академії прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща, кандидат педагогічних

наук, із науковою доповіддю: «Вплив неперервної освіти на розвиток професійної майстерності фахівця».

Організаторам конференції вдалося навіть в умовах воєнного стану створити неймовірно насичену атмосферу заходу, що дозволила поділитися власними напрацюваннями, продемонструвати найбільш цікаві ідеї, отримати колосальний потік нової, надзвичайно корисної інформації, пережити неймовірні емоції взаємного спілкування, розширити свої наукові контакти.

Відкрите інформаційне середовище Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти стало платформою для цікавої дискусії між вітчизняними та закордонними науковцями, педагогами-практиками і ключовими стейкхолдерами.

Запис пленарного засідання та виступи ключових спікерів X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих в системі неперервної освіти» можна переглянути на ютуб-каналі БІНПО за покликанням: <https://www.youtube.com/watch?v=o2q0xwZ3KWM>

ПРОГРАМА

X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету:

Вікторія СИДОРЕНКО, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Заступник голови організаційного комітету:

Юлія ГЕРАСИМЕНКО, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор економічних наук, професор.

Члени організаційного комітету:

Володимир КУЛІШОВ, заступник директора з навчальної роботи, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент;

Лідія ГОРОШКОВА, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор економічних наук, професор;

Лідія МАМЧУР, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;

Валентин РИБАЛКА, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор психологічних наук, професор, почесний академік НАПН України;

Наталія ТОРБА, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат психологічних наук, доцент;

Олег ФУРС, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат психологічних наук, доцент;

Леся ІНЖИЄВСЬКА, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат психологічних наук, доцент;

Юлія ГРИБОВСЬКА, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, кандидат економічних наук, доцент;

Ілля ПАХОМОВ, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України;

Владислав ЧЕРТОВ, викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України.

Зоя Шарлович, проректор з міжнародної діяльності, ад'юнкт Міжнародної академії прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща, кандидат педагогічних наук.

Відповідальний за технічне забезпечення:

Олег МЕДВІДЬ, технік II категорії Відділу цифровізації освітньої діяльності Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України.

Модератори конференції:

Юлія ГЕРАСИМЕНКО, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту, доктор економічних наук, професор;

Володимир КУЛІШОВ, заступник директора з навчальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

**ВІТАЛЬНА ПРОМОВА
УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ПАНЕЛЬ
НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ**

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УМОРІТ»

**X МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ
ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

**ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**12 грудня 2024 року
об 11:00**

Вікторія СИДОРЕНКО,
директорка Білоцерківського
інституту неперервної профе-
сійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України, докторка педа-
гогічних наук, професорка

Лариса ПОЛЯКОВА,
проректорка з наукової, іннова-
ційної роботи та міжнародної
співпраці Мелітопольського дер-
жавного педагогічного універси-
тету імені Богдана Хмельницького,
кандидатка історичних наук,
доцентка

Денис ТАРАСЕНКО,
директор Навчально-наукового
інституту управління Маріуполь-
ського державного університету,
доктор економічних наук,
професор

Аліна КАРАВАЄВА,
випускниця ОПП «Управління
навчальним закладом» Білоцер-
ківського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України

Барбара ПРАЙТЛЕР,
доктор філософії, психолог
та психотерапевт, викладач
Університету Клагенфурт
(Австрія)

Ельміра МИРЗАЛІЄВА,
старша викладачка кафедри
інноваційної освіти та інформа-
ційних технологій ФАТ «НЦПК
«Орлеу» ІПК ПП по Жамби-
льській області, докторка філо-
софії з психології та педагогіки,
стипендіат міжнародної про-
грами «Болашак» (Казахстан)

Валентин РИБАЛКА,
професор кафедри педагогіки,
психології та менеджменту
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН
України, доктор психологічних
наук, професор, почесний
академік НАПН України

Зоя ШАРЛОВИЧ,
кандидат педагогічних наук,
ед'юнкт Міжнародної Академії
Прикладних Наук в Ломжі
(Республіка Польща)

ПАНЕЛЬ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

X МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Світлана МАСЛІЧ,
заступник директора
з навчально-методичної роботи
ДПТНЗ «Вінницьке вище
професійне училище сфери
послуг»

Мирослава САДОВА,
доктор психологічних наук,
професор, провідний науковий
співробітник Інституту клінічної
психології Пан-Європейського
університету (Братислава,
Словаччина), професор
кафедри психології Національного
університету біоресурсів
та природокористування
України (НУБіП, Київ)

Звіад ТАБОРІДЗЕ,
директор Тбіліського центру
з підготовки й перепідготовки
водіїв автотранспорту
(Грузія)

**Малгожата ПШИБИШ-
ЗАРЕМБА**,
професорка Національної
академії прикладних наук
імені Ігнатія Мосціцького
в Цеханові, докторка філософії

Анжела ЄСЬКОВА,
викладачка відокремленого
структурного підрозділу
«Костянтинівський індустріаль-
ний фаховий коледж державно-
го вищого навчального закладу
«Донецький національний
технічний університет

12 грудня 2024 року
об 11:00

Михайло ЖУК,
доцент кафедри методики
професійної освіти та соціаль-
но-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту
неперервної професійної
освіти ДЗВО «УМО» НАПН
України, кандидат філософ-
ських наук, доцент

Станіслав ГОРОШКОВ,
здобувач III курсу
освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 101 «Екологія»
НУ «Києво-Могилянська
академія»

Тетяна МАВДРИК,
методист Навчально-
методичний центр
професійно-технічної освіти
у Дніпропетровській області

Людмила ГУСЕВА,
здобувачка II курсу освітнього
ступеня «Магістр» спеціальності
073 Менеджмент Білоцерків-
ського інституту неперервної
професійної освіти ДЗВО «УМО»
НАПН України

ТЕЗИ**учасників X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРОСЛИХ В
СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»****THE EFFECT OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL
FEATURES ON ADULT EDUCATION**

Ishanova J. B., *Teacher of the Department of Natural Science in the Turkmen
Agricultural University named after S.A.Niyazov*

Adult education plays a crucial role in lifelong learning, skill development, and personal growth. The understanding of how adults learn is a fascinating intersection between education and psychology. Each adult learner comes with a unique set of experiences, motivations, and needs which can significantly influence their learning process. By delving into the psychological underpinnings of adult education, we can uncover strategies that make learning more effective and personally relevant for adults.

Adult education plays an important role in the restoration of society under martial law by raising flexibility, rebuilding communities, and promoting social stability. In such a period, where political, social, and economic systems can be disrupted, adult education serves several key functions that help both individuals and society recover.

Under martial law, societies often experience divisions, whether they are ethnic, political, or ideological. Adult education can serve as a tool to promote unity and integration by offering people of different backgrounds an opportunity to engage in dialogue, exchange ideas, and learn about each other's cultures and experiences.

Martial law may result in the disruption of formal education systems. Adults, especially those whose education was interrupted, may need to re-skill or up-skill to re-enter the workforce or adapt to a new economic reality. Adult education programs can

provide practical training in areas like technical skills, entrepreneurship, or digital literacy, which are essential for economic recovery and rebuilding livelihoods.

Martial law often increases inequality, leaving marginalized groups with even fewer resources. Adult education can focus on providing equal opportunities for all, including women, minorities, and disadvantaged communities. By addressing the needs of these groups through tailored education programs, adult education can reduce inequalities, increase social mobility, and contribute to a more inclusive society.

Adult education, under martial law and in its aftermath, is a tool of resilience, empowerment, and recovery. It addresses the immediate needs of individuals while also fostering a long-term vision of social cohesion, justice, and democracy. Through skills development, critical thinking, and psychological recovery, adult education supports the reconstruction of both the individual and the society as a whole.

Innovative practices in formal, non-formal, and informal education are continually evolving across the world to meet the needs of diverse learners. These practices often reflect local cultural contexts, technological advancements, and shifts in educational philosophies. There are some notable foreign examples of innovative educational practices in each of these categories.

1) **Innovative Practices in Formal Education** often focuses on improving the quality of learning, accessibility, and adaptability, that typically takes place in schools, universities, and other accredited institutions

2) **Innovative Practices in Non-Formal Education** includes programs like adult education, vocational training, and lifelong learning initiatives, that typically occurs outside traditional schooling systems and is usually more flexible, community-driven, and accessible to a broader demographic.

3) **Innovative Practices in Informal Education** includes learning through personal experiences, media, community activities, and social interactions, which occurs in everyday life and typically involves learning that is unstructured, spontaneous, and happens outside formal educational settings.

Across the globe, innovative educational practices are reshaping formal, non-formal, and informal learning environments. From blended learning in formal schools to community-driven learning initiatives in non-formal settings and hands-on, self-directed learning in informal contexts, these practices highlight the need for adaptability, accessibility, and engagement in today's educational landscape. By incorporating technology, fostering creativity, and emphasizing real-world relevance, these innovations aim to create a more inclusive and effective education system for learners of all ages.

Motivation is a crucial factor in adult education, influencing learning engagement, persistence, and overall outcomes. Understanding the individual and psychological features of educational motivation in adults can help educators tailor their approaches to enhance learning experiences.

By understanding the individual and psychological features of educational motivation in adults, educators can create more effective and engaging learning experiences. By implementing strategies that foster intrinsic motivation, self-efficacy, and a sense of purpose, adult learners can achieve their educational goals and enhance their lives.

The integration of the latest learning technologies with andragogy has revolutionized the way adult education is delivered. It has opened up new avenues for engaging adult learners, enhancing their learning experiences, and improving overall outcomes.

By effectively integrating these technologies into andragogical practices, educators can create more engaging, effective, and personalized learning experiences for adult learners. This can lead to improved learning outcomes, increased learner satisfaction, and a more skilled and knowledgeable workforce.

Inclusive education in vocational and technical educational institutions (VTEIs) aims to provide equal opportunities for all learners, regardless of their abilities or disabilities. This approach fosters a more diverse and equitable learning environment, empowering learners to reach their full potential.

The implementation of inclusive education in vocational and technical education institutions is essential for ensuring that all individuals, regardless of their abilities or background, have access to opportunities for personal and professional growth. While challenges such as attitudinal barriers, lack of resources, and physical accessibility need to be addressed, there are significant opportunities to improve inclusion through the adoption of Universal Design for Learning, technological innovations, policy support, and increased awareness. By embracing these opportunities, VTE institutions can create a more equitable and inclusive educational environment for all education seekers.

Humanizing the educational process in vocational training systems is essential for creating a more engaging, supportive, and effective learning environment. By focusing on the individual needs and aspirations of learners, we can foster a sense of belonging, purpose, and personal growth.

The humanization of vocational education is about recognizing the individual needs of learners while adapting to the demands of an ever-changing society and labor market. Through innovative approaches like personalized learning, industry collaboration, technology integration, and the promotion of emotional well-being, the vocational training system is evolving to provide more holistic and future-ready education. These strategies help create a more inclusive, responsive, and adaptive education system that supports not only the academic growth of the learners but also their personal and social development.

Innovative approaches to professional and advanced training strategies are reshaping how adult learners prepare their learning outcomes for the future. By leveraging technology, personalized learning, collaborative techniques, and flexible training models, adult learners can enhance learning outcomes. Tailoring these strategies to the specific needs of adult learners goal will be maximize their impact, creating a more skilled adoptable learning objectives.

The psychological and pedagogical features of adult learners present both challenges and opportunities in adult education. Understanding the cognitive, motivational, and experiential aspects of adult learning is essential for developing effective teaching strategies. By adopting principles such as andragogy, active learning, and experiential learning, educators can create environments that cater to the unique needs of adult learners. Flexible, respect for diversity, and practical application of learning content are crucial to fostering engagement and success in adult education. When these psychological and pedagogical aspect are appropriately addressed, adult learners are more likely to thrive and achieve their personal and professional goals.

Any attempt to develop a theory of andragogy will necessarily based on a view of the relationship between person and society; and those educators who propose educational reforms; new educational programmes; or new teaching practices, will invariably called upon to articulate their views. This is because education as an activity explicitly links the individual with the social. In particular, adult education is seen as a vehicle for explicitly addressing significant social issues connected to areas such as the environment, race, health, gender, class, the aged, the unemployed and the dislocation and exploitation of migrants. Many of the prevailing theories in psychology and adult education lead to an over-regular and over-systematic view of adult learning and development, which is the best understood as a process subject to the vagaries of historical and social variation.

By applying psychological principles to adult learning, educators can create more effective and fulfilling educational experiences. Recognizing the autonomy, prior knowledge, and motivations of adult learners allows for the development of strategies that

align with their needs and life contexts. As a tailor our educational approaches to the unique landscape of adult learning, we not only empower individuals but also enrich our collective knowledge and skills.

Resources that used in report: Mark Tennant’s “ Psychology and adult learning” book Internet site names as “ Teachers institute” <https://teachers.institute/understanding-adult-education/impact-psychology-adult-learning/>.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Абасалієва О. М., к.психол.н., доцент кафедри української мови, психології та педагогіки Харківського національного медичного університету

Неперервна освіта відіграє важливу роль у всебічному розвитку особистості, сприяючи поступовому збагаченню її потенціалу. Вона є інтеграційним елементом життєдіяльності особистості, забезпечуючи умови для постійного розвитку індивідуального досвіду людини шляхом засвоєння соціального досвіду на всіх етапах життєвого шляху дорослої особи. Освіта для дорослих є ключовим компонентом системи неперервної освіти. Центральною фігурою в цій системі є доросла особа, яка має наявний життєвий, професійний і соціальний досвід.

У сучасних умовах, зокрема в період воєнного часу, навчання дорослих у системі неперервної освіти набуває виняткового значення. Значна частина населення України опинилася в обставинах, які змусили їх кардинально змінювати місце проживання та професійну діяльність, що нерідко вимагає опанування нових спеціальностей. Такі зміни супроводжуються суттєвими викликами, пов'язаними із віковими, емоційними та когнітивними особливостями дорослих учасників освітнього процесу.

Особливістю дорослих здобувачів освіти є специфіка когнітивних здібностей. З віком спостерігається зниження швидкості обробки інформації та адаптаційного потенціалу. Це ускладнює інтеграцію нових знань у наявний життєвий досвід, особливо якщо йдеться про опанування принципово нових сфер, таких як цифрові технології.

Цифровізація постала одним із ключових викликів для дорослих здобувачів освіти, особливо в умовах воєнного часу. Перехід до онлайн-формату навчання, який став домінуючим у багатьох сферах, висвітлив низький рівень цифрових

компетенцій серед старших вікових груп. Відсутність навичок роботи з онлайн-платформами, мобільними додатками та віртуальними сервісами ускладнює доступ до освітніх ресурсів. Крім того, страх перед технологіями часто знижує мотивацію до навчання, що погіршує процес опанування нових знань.

Вимушене переміщення багатьох українців в умовах війни створило додаткові виклики, пов'язані з адаптацією до нових мовних, культурних і професійних реалій. Це включає необхідність вивчення іноземних мов, ознайомлення з правовими та культурними особливостями нового середовища, а також перекваліфікацію, спрямовану на відповідність вимогам ринку праці.

У умовах воєнного часу багато підприємств припинили діяльність, а попит на працівників у ряді галузей значно скоротився. Це змусило фахівців, які раніше працювали у стабільних сферах, освоювати нові професії. Особливо популярними стали курси з ІТ, цифрового маркетингу, логістики, психології та соціальної роботи. Ці напрями не лише відповідають сучасним викликам, але й відкривають можливості для дистанційної зайнятості, що є критично важливим у нестабільних умовах.

У процесі навчання дорослих враховуються специфічні характеристики цієї категорії осіб. Наявність життєвого та виробничого досвіду може мати як позитивне, так і негативне значення. Дорослі часто приносять з собою певні професійні стереотипи, які іноді заважають оволодінню новими професійними навичками. Ці стереотипи можуть гальмувати процес адаптації до нових методів роботи чи змін у професійних вимогах.

Дорослі здобувачі освіти часто надають особливого значення знанням, які відповідають їхньому життєвому досвіду та професійним потребам, що робить процес навчання більш ефективним, коли ці знання інтегровані в навчальний контекст.

Дорослі здобувачі освіти розуміють, що успішне завершення навчання має конкретні наслідки для їхньої кар'єри та особистого розвитку, що стимулює до

більш активного залучення в процес навчання.

Чітке усвідомлення мети навчання посилює важливість відповідності змісту навчання тим цілям, які ставлять перед собою здобувачі освіти. Вони часто мають чітке розуміння, чому вони навчаються і які саме знання та навички їм необхідні для досягнення своїх професійних і особистих цілей. Таке ставлення до навчання вимагає від педагогічних працівників застосування відповідних форм і методів навчання, які сприяють залученню дорослих здобувачів освіти у навчальний процес. Це може включати інтерактивні заняття, групові обговорення, розв'язання реальних проблем тощо. Дорослі здобувачі освіти повинні активно застосовувати стратегічні підходи до навчання, які враховують їхній досвід та необхідність самостійного пошуку нової інформації в умовах обмеженого часу.

Однак, окрім професійних викликів, дорослі здобувачі освіти зіштовхуються зі значними емоційними бар'єрами. Постійний стрес, тривожність через війну та невизначеність майбутнього суттєво ускладнюють здатність концентруватися під час навчання. У таких умовах важливо створювати навчальне середовище, яке враховує емоційний стан учасників. Підтримка з боку викладачів, тренінги з розвитку емоційної стійкості та організація груп взаємодопомоги сприяють подоланню психологічних труднощів і стимулюють продовження освітнього процесу.

Для ефективного подолання сучасних викликів система неперервної освіти потребує значної адаптації. Освітні програми повинні стати гнучкими та орієнтованими на індивідуальні потреби кожного здобувача. Особливу увагу варто приділяти розробці короткотривалих курсів, спрямованих на опанування практичних навичок, які можна одразу застосувати у професійній діяльності. Інтеграція змішаних форм навчання, що поєднують онлайн- та офлайн-компоненти, дозволить учасникам обирати найбільш зручний формат відповідно до їхніх можливостей і обставин.

Ефективність навчання дорослих має забезпечуватися за умови, що воно

зосереджене на вирішенні конкретних виробничих проблем; базується на життєвому досвіді слухачів з максимальним використанням цього досвіду; спрямоване не на формальну передачу знань, а на розвиток активності учасників у здобутті нових знань; здійснюється в неформальній, неавторитарній атмосфері взаємодії, взаєморозуміння та взаємоповаги, тобто педагогічний працівник ставиться до кожного слухача як до колеги.

Таким чином, освіта дорослих у кризові періоди виконує важливу адаптаційну та підтримувальну функцію. Вона не лише сприяє опануванню нових професійних компетенцій, але й допомагає зберегти віру у власний потенціал, спрямовуючи зусилля на створення перспективного майбутнього, незважаючи на складні обставини.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Агаркова Н. О., доцент, к.п.н., доцент кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Дудкіна Д. А., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

У сучасному освітньому просторі, сформованому під впливом реформ Нової української школи, питання формування навчальної мотивації у молодших школярів є одним із найактуальніших. Розвиток особистості дитини на початковому етапі навчання значною мірою залежить від її бажання та здатності вчитися, що визначає успішність засвоєння знань, умінь та навичок. Однак, динамічні зміни в суспільстві, вплив цифровізації та зростання кількості інформації висувають нові вимоги до системи освіти, у тому числі щодо забезпечення позитивного ставлення до навчання у молодших школярів.

Молодший шкільний вік є сензитивним періодом для формування пізнавального інтересу дитини, який є в основі навчальної мотивації. Водночас втрата інтересу до навчання через невідповідність освітніх підходів індивідуальним особливостям учнів або недостатню увагу до їхніх емоційно-вольових проявів може призвести до зниження успішності та відчуження від освітнього процесу. Це обумовлює потребу у пошуку ефективних шляхів, які сприяли б формуванню сталого інтересу у учня до знань. Також, важливим є розроблення підходів, які дозволяють гармонійно поєднувати навчальний процес із потребами особистісного розвитку дітей, їхньої самореалізації, стимулюючи прагнення до навчання як природну потребу.

Таким чином, дослідження особливостей формування навчальної мотивації у

молодших школярів є важливим для забезпечення ефективності освітнього процесу, підвищення якості початкової освіти та реалізації ключових компетентностей, визначених Концепцією Нової української школи.

Серед вітчизняних дослідників питання формування навчальної мотивації у молодших школярів розглядали такі науковці як І. Бех (досліджував морально-ціннісний аспект навчальної мотивації, зокрема, як етичні орієнтири й виховний компонент сприяють формуванню мотивації в навчанні) [1]; Л. Бондар (аналізувала питання розвитку самооцінки та її зв'язок із формуванням мотивації досягнення в молодших школярів); Т. Демченко (розглядала аспект використання ігрових технологій у формуванні позитивної мотивації до навчання в молодших школярів) [3]; О. Іваненко (вивчала психолого-педагогічні аспекти формування навчальної мотивації, зокрема роль емоційно-вольового компоненту у процесі мотивації до навчання); В. Лозова (аналізувала зміст навчання у початковій школі та його вплив на формування пізнавальних інтересів та стійкої мотивації до навчальної діяльності) [4, с. 123]; О. Савченко (досліджувала особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів у контексті дидактичних основ початкової освіти, акцентуючи увагу на використанні інтерактивних методів навчання) [5] та інші. Кожен з науковців зробив вагомий внесок у розробку теоретичних та практичних основ формування навчальної мотивації у початковій школі. Їхні дослідження дозволяють враховувати індивідуальні, вікові та психолого-педагогічні особливості молодших школярів у сучасному освітньому процесі. Проте сучасні дослідження більше зосереджуються на впливі цифрових технологій на навчальну мотивацію учнів.

Український педагогічний словник С. Гончаренко визначає мотивацію як «систему мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини. Одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів» [2, с. 217]. Отже, мотивація

визначається як сукупність внутрішніх та зовнішніх стимулів, які спонукають людину до діяльності, визначають її цілеспрямованість, інтенсивність й стійкість. Навчальна мотивація, зокрема, є складним інтегрованим феноменом, який охоплює пізнавальні, соціальні та особистісні аспекти (І. Бех, О. Савченко).

Дослідники (О. Іваненко, В. Лозова) [4, с. 122] наголошують, що навчальна мотивація у молодших школярів базується на поєднанні зовнішніх (похвала, оцінка, заохочення) та внутрішніх (пізнавальний інтерес, задоволення від досягнення результатів) чинниках. Вважаємо, що також важливим є розвиток самостійності та відповідальності, які сприяють формуванню стійкої мотивації.

Молодший шкільний вік характеризується підвищеною пластичністю психіки, емоційною чутливістю та залежністю від оцінки дорослих (напр., батьків, вчителя). Саме тому педагогічний підхід до мотивації має враховувати: індивідуальні особливості учнів (рівень пізнавального інтересу, темперамент); соціальне середовище (вплив сім'ї, взаємостосунки у класі); емоційний компонент (задоволення від навчального процесу). Так, за дослідженнями Т. Ковальчук [3, с. 59], ефективність навчальної мотивації залежить від створення позитивної атмосфери, визнання досягнень молодших школярів та залучення їх до активної взаємодії в освітньому середовищі.

Для стимулювання навчальної мотивації використовують такі педагогічні технології як ігрові методи навчання (рольові ігри, дидактичні ігри), які допомагають активізувати інтерес молодших школярів до навчальних предметів та сприяють комунікації; інтерактивні методи навчання (кооперативне навчання, «мозковий штурм»), що розвивають командну роботу, критичне мислення; рефлексія навчальної діяльності (щоденники успіху, портфоліо), яка допомагає учням усвідомлювати власний прогрес. Також використання технологій НУШ (інтегроване навчання, тематичні тижні тощо) забезпечують зв'язок знань із життєвим досвідом. Так, згідно з науковими підходами Т. Демченко, залучення молодших школярів до планування навчальної діяльності, формулювання цілей та

аналізу результатів сприяє розвитку їх внутрішньої мотивації.

Таким чином, формування навчальної мотивації у молодших школярів є багатокомпонентним процесом, який потребує врахування індивідуальних, соціальних та вікових особливостей учнів. Ефективність цього процесу залежить від поєднання зовнішніх та внутрішніх стимулів, а також створення освітнього середовища, яке сприяє розвитку пізнавального інтересу, відповідальності та самостійності учнів. Запропоновані підходи та методи можуть бути основою для вдосконалення педагогічної практики у сучасній початковій школі, забезпечуючи реалізацію компетентнісного підходу, визначеного Концепцією Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості. Том 2. Чернівці : Букрек, 2015. 640 с.
URL: <http://surl.li/hzxtmt>.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с. URL: <http://surl.li/zropig>.
3. Демченко Т. О. Ігрові технології в початковій школі. Київ: Педагогічна думка, 2020. 129 с.
4. Микитюк С. О., Микитюк С. С. Мотивація начальної діяльності як ресурс освітнього процесу. *Збірник наукових праць Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2021. № 76, Т. 2. С. 121-126.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. К.: Абрис, 1997. 416 с.

МОТИВАЦІЯ ЯК ФАКТОР УСПІХУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Агаркова Н. О., доцент, к.п.н., доцент кафедри початкової і професійної освіти
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Трухова Т.С., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

На сучасному етапі реформування української освіти в межах Нової української школи акцент робиться на особистісно орієнтованому підході до навчання, який передбачає врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, її інтересів і потреб. У цьому контексті дослідження мотивації як основного чинника, що впливає на якість навчання, є надзвичайно важливим. Адже мотивація навчальної діяльності є ключовим фактором, що визначає успішність засвоєння знань, формування навичок та розвитку компетентностей у молодших школярів. Успішність учня, глибина та міцність його знань, а також прагнення й здатність навчатися впродовж життя значною мірою залежать від рівня мотивації. Це має велике значення, адже, за даними сучасних досліджень, лише 20 % досягнень людини зумовлені її інтелектом, тоді як 70-80 % визначаються мотивацією.

Саме молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування стійкої пізнавальної мотивації. У цей час закладається фундамент внутрішніх потреб у навчанні, що впливають на успіх у подальшій освітній діяльності. Однак, насправді нерідко спостерігається зниження інтересу до навчання, викликане низкою причин, таких як неефективне використання методів стимулювання, відсутність індивідуального підходу або недостатнє розуміння психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку. Отже, обрана нами тема є актуальною, оскільки відповідає сучасним завданням освітньої теорії та практики, спрямованим на підвищення ефективності навчання, гармонійний розвиток

особистості учня та реалізацію завдань Нової української школи.

У психології та педагогіці постійно проводяться теоретичні дослідження, спрямовані на вивчення мотивації людини. Ці дослідження передбачають уточнення термінології, розробку та операціоналізацію основних понять, що дозволяє глибше розуміти природу мотивації та її роль у поведінці людини. Серед науковців які присвятили свої роботи дослідженню навчальної мотивації, можна виділити О. Лисенко та С. Парфілову, які розглядали психолого-педагогічні підходи до формування навчальної мотивації молодших школярів, аналізували існуючі підходи та умови формування навчальних мотивів; Н. Воронову, яка досліджувала питання мотивації навчальної діяльності молодших школярів, розкривала актуальність проблеми та з'ясовувала сутність поняття «мотивація» та А. Сівачук, яка вивчала особливості формування мотивації учіння молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами мобільних технологій.

Термін «мотивація» увійшов у методику та дидактику з психології. У психології мотивація трактується як сукупність чинників, що пояснюють причини поведінки людини з точки зору її психологічних аспектів. Мотивація поєднує в собі енергетичний потенціал та спрямованість людської поведінки, визначаючи її активність та цілі [1, с. 2]. Отже, мотивація – це сукупність інтересів, потреб, прагнень, емоцій, переконань, ідеалів та установок, які спонукають учня до активної діяльності. Вона сприяє формуванню ініціативності та любові до навчання, стимулює учня діяти з максимальною енергією в різних навчальних ситуаціях.

Мотивація може охоплювати різні аспекти діяльності людини, такі як навчальна, професійна або інші її види. Нами акцент зроблено саме на навчальній мотивації учня початкової школи. Навчальна діяльність молодшого школяра має пізнавальний характер, адже її основною метою є зміна й збагачення особистого досвіду.

Хоча існує багато теорій мотивації, для вчителя важливо вміти створювати на уроці таке середовище, яке викликало б у учнів внутрішню потребу вчитися [4, с. 278]. Цього можна досягти, коли учень самостійно ставить перед собою цілі й працює над їх досягненням.

Мотив навчання відображає спрямованість учня на різні аспекти освітнього процесу, а навчальна мотивація охоплює всі процеси, методи й засоби, які спонукають дітей до активної пізнавальної діяльності та засвоєння знань [2, с. 5]. Це бажання й прагнення до навчання, рівень якого визначає ефективність учіння. Оскільки особистісно зорієнтоване навчання передбачає засвоєння учнем лише значущих для нього понять, проблема формування навчальної мотивації стає особливо актуальною. Учителю важливо враховувати особливості формування позитивної мотивації, якщо він прагне працювати за новими підходами, які розглядають учня як активного учасника освітнього процесу.

Розрізняють внутрішню та зовнішню мотивацію [5, с. 3]. Зовнішня мотивація базується на стимулах: заохоченнях, покараннях, похвалі, змаганнях, встановленні дедлайнів тощо. Вона спонукає до дії без глибокого усвідомлення мети самим учнем. Внутрішня мотивація, навпаки, ґрунтується на внутрішньому бажанні вчитися, потребі у знаннях та активності, прагненні до самовдосконалення й незалежності від зовнішніх чинників. Таким чином, внутрішня мотивація є більш ефективною, оскільки саме вона формує ті здібності, які необхідні учневі для успішного навчання й подальшого життя.

На формування позитивної й стійкої мотивації до навчання впливає низка важливих чинників, серед яких: організація освітнього процесу, зміст навчального матеріалу, стиль взаємодії вчителя з учнями, використання індивідуальних, колективних та групових форм роботи, а також оцінювання навчальних досягнень молодшого школяра. Застосування цих елементів під час кожного уроку сприяє значному підвищенню мотивації учнів до навчання.

Але не всі мотиви молодших школярів однаково усвідомлюються ними.

Важливою особливістю мотивації молодших школярів є їхня нездатність довго утримувати енергію сформованого наміру. Тому від створення наміру до його реалізації має минати мінімум часу. Для молодших школярів найбільш ефективним є формулювання найближчих та невеликих цілей, а не віддалених або масштабних завдань [3; 6]. Наприклад, традиційні способи стимулювання молодших школярів до навчання передбачають створення позитивного емоційного фону на уроці, опору на сильні сторони учня та врахування його індивідуальних особливостей тощо. Щоб досягти позитивних результатів, важливо: ставити учнів у ситуацію самостійного вибору цілей; допомагати їм усвідомлювати зв'язок між докладеними зусиллями та досягнутими результатами; пов'язувати навчальний матеріал із життєвим досвідом учнів; розвивати пізнавальні мотиви, зокрема інтерес до предмета та допитливість; робити уроки цікавими й привабливими через використання загадок, головоломок, ігор, які демонструють навчальні поняття; впроваджувати активні та творчі методи навчання, які стимулюють інтерес; своєчасно чергувати різні види розумової діяльності; організовувати ігри, вікторини, тематичні тижні, уникаючи перевантаження молодших школярів. Застосування таких методів сприяє підвищенню мотивації, створює цікаве та комфортне навчальне середовище й допомагає уникнути перенасичення, яке може знижувати інтерес до навчання.

Підвищення мотивації молодших школярів до навчальної діяльності є одним із ключових шляхів покращення ефективності навчання. Важливо створювати умови, які дозволяють кожному учню відчувати радість успіху, максимально розкрити та реалізувати свій особистісний потенціал у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Варченко Н. Розвиток мотивації молодших школярів. *Англійська мова та література*. 2013. № 16-18. С. 2-5.

2. Воронова Н. Мотивація як фактор успіху навчальної діяльності молодших школярів. *Початкова школа*. 2007. № 3. С. 5-6.
3. Легін В. Б. Рефлексивні вміння у навчальній діяльності молодших школярів. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 73-77.
4. Микитюк С.О. Особливості та умови формування мотивів навчання у студентів. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 10 квіт. 2018 р. / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, Жешув. ун-т, Пед. ун-т Чендус. ун-ту ; [редкол.: О. А. Андрущенко та ін.]*. Харків : ХНПУ, 2018. С. 278-281.
5. Скуратівський Л. Мотив як рушійна сила діяльності учнів в процесі вивчення мов. *Дивослово*. 2005. № 2. С. 2-4.
6. Чорней І. Д. Психологічні аспекти розвитку мотивації молодшого школяра у навчальному процесі. *Нова педагогічна думка*. 2014. № 4 (80). С. 165.

КОМУНІКАЦІЯ ЯК АСПЕКТ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Асєвоає Н. В., здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Кондратюк С. М., к.психол.н., доцент, завідувач кафедри

психології та соціальної роботи Хмельницького інституту

соціальних технологій Університету «Україна»

Здобувач вищої освіти – це період активного зростання, нових знайомств та випробувань. Для успішної адаптації до університетського середовища та побудови міцних соціальних зв'язків важливо розвивати адаптаційні здібності та навички ефективного спілкування.

Адаптація студентів до закладу вищої освіти є важливим та складним процесом, який включає різні аспекти, зокрема соціальні, емоційні, академічні та культурні. Одним з ключових чинників, що визначають успішну адаптацію, є комунікація, яка відіграє важливу роль у зменшенні стресу, розвитку соціальних зв'язків і покращенні навчальної діяльності.

Підготовка кваліфікованого спеціаліста під час навчання передбачає виконання численних умов як з боку студента (наприклад, наявність у нього стійкого пізнавального інтересу, навичок самостійного навчання, ініціативності, самоорганізації, а також прагнення до саморозвитку і самореалізації), так і з боку навчального закладу, який має забезпечити добре спланований освітній процес та ефективні методи його реалізації. Науковці та практики постійно розробляють нові освітні технології, що мають на меті підготовку компетентного спеціаліста, який прагне до безперервного навчання, саморозвитку та самореалізації в сучасному світі. Отже, сьогодні важливим завданням вищої освіти є впровадження

компетентнісного підходу, в рамках якого особливу увагу слід приділити інформаційній компетентності студентів [1, С. 179].

Розвиток комунікативних навичок – це інвестиція в майбутнє здобувача вищої освіти. Ефективна комунікація допомагає їм не тільки успішно адаптуватися до університетського життя, але й досягти успіху в подальшій професійній діяльності.

Спільне виконання завдань, участь в університетських заходах чи просто знайомство з новими людьми допомагають знижувати рівень стресу та тривоги. Наявність соціальної підтримки виступає одним з основних аспектів, що допомагають студентам адаптуватися до закладу вищої освіти.

Під час адаптації студенти можуть переживати різні емоційні стани, від хвилювання до стресу та тривоги. Вміння висловлювати свої емоції, звертатися за підтримкою і допомогою через комунікацію з друзями, наставниками чи психологами може значно покращити психологічне самопочуття студента. Психологічна підтримка у процесі адаптації допомагає подолати труднощі і налаштуватися на успішне навчання. Чим краще студенти комунікують з однокурсниками, тим легше вони переживають період адаптації.

Комунікація виступає основою успішної адаптації здобувачів вищої освіти до освітнього закладу. Вона допомагає вирішувати як академічні, так і соціальні завдання, полегшує інтеграцію в нове середовище, знижує рівень стресу і тривоги, а також сприяє розвитку особистісних і професійних навичок. Адаптація через ефективну комунікацію є двостороннім процесом, в якому важливою є не лише готовність до взаємодії, але й підтримка з боку університету у створенні відкритої і доступної комунікаційної атмосфери.

Список використаних джерел:

1. Лосєва Н. М., Кириленко Н. М., Кириленко В. В., Крижановський А. І.

Формування інформаційної компетентності у студентів педагогічних спеціальностей засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2020. Вип. 55. С. 178-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mitimpt_2020_55_21.

ХИМИЯ ПӘНІН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Бегайдарова Э. Ж., *химия пәні мұғалімі Жамбыл облысы, Байзақ ауданы,
Бурыл орта мектебі*

Қазақстан білім сапасы бойынша әлемнің 50 елінің қатарына енді, бұл мектептерде оқытудың түрлі инновациялық әдістерін енгізудің арқасында мүмкін болды. Бұл жетістік PISA халықаралық бағдарламасының нәтижелерінде атап өтілді, онда Қазақстан математикалық және жаратылыстану-ғылыми сауаттылық саласында айтарлықтай ілгерілеушілік көрсетті.

PISA-2022 зерттеуі аясында Қазақстан математика бойынша 46-шы және жаратылыстану ғылымдары бойынша 81-ші орынды иеленді. Оқушылар жаратылыстану пәні бойынша ұпайларын 26-ға көтерді және 2018 жылғы алдыңғы ұпайлармен салыстырғанда математика және оқу нәтижелерін сақтап қалды. Бұл нәтижелерді экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (ЭЫДҰ) 2023 жылдың желтоқсанында жариялады.

Соңғы жылдары мектеп біліміне химияны оқытудың инновациялық әдістерін белсенді енгізу байқалды. Бұл әдістер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруға, химиялық процестерді түсінуді жақсартуға және сыни ойлауды дамытуға бағытталған. Білім беру процесінде белсенді қолданылатын бірнеше негізгі бағыттар мен технологияларды қарастырамыз.

Оқушылардың оқуда жоғары нәтижелерге қол жеткізуі үшін мұғалім өз саласының маманы ғана емес, сонымен қатар үнемі біліктілігін арттыруы керек. Мұғалімдер үшін кәсібилік пен үздіксіз оқытудың маңыздылығын көрсететін негізгі аспектілерді қарастыру қажет.

Мұғалім табысты оқушыларды қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Кәсіби шеберлік, үздіксіз біліктілікті арттыру және оқытудың инновациялық

әдістерін қолдану тиімді білім беру ортасын құруға ықпал етеді. Мұғалімдердің жеке және кәсіби өсуге ұмтылуы маңызды, бұл олардың оқушыларының білім сапасы мен жетістіктеріне тікелей әсер етеді.

Мектептегі химия сабақтарын қызықты және қызықты ету үшін оқушылардың назарын белсендіретін және материалды жақсы меңгеруге көмектесетін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануға болады. Міне бірнеше идеялар:

Мектептегі химия пәніне деген сүйіспеншілікті ояту үшін мұғалімдер оқуды қызықты әрі интерактивті ететін әртүрлі инновациялық әдістер мен тәсілдерді қолдануы керек. Міне, бірнеше тиімді стратегиялар:

- «жоба әдісі», «модельдеу» және «топтық жұмыс» сияқты интерактивті әдістерді қолдану білім алушыларға оқу процесіне белсенді қатысуға көмектеседі. Бұл әдістер сыни ойлауды дамытады және оқушыларға химиялық процестерді өз бетінше зерттеуге мүмкіндік береді. Химия сабақтарына ойын элементтерін енгізу оқушылардың қызығушылығын едәуір арттыра алады. Сабақтарға ойын элементтерін енгізу (мысалы, викториналар, квесттер) оқушылардың ынтасын арттырып, оқу процесін қызықты ете алады. - ****Рөлдік ойындар****: оқушылар химиктердің, зерттеушілердің немесе элементтердің рөлдерін қабылдай алады, бұл химиялық процестерді жақсы түсінуге көмектеседі. Мысалы, «Рөлдік ойындар», мұнда әр оқушы элемент немесе молекула болып табылады, химиялық реакцияларды визуализациялауға көмектеседі.

Викториналар мен миға шабуыл білімді тексеру процесін қызықты және серпінді етеді. Тәжірибелік сабақтар мен эксперименттер химияны түсінудің кілті болып табылады. Оқушылар қолда бар материалдармен (мысалы, сірке суы мен сода) қарапайым эксперименттер жүргізе алады, бұл оларға нақты уақыттағы химиялық реакцияларды байқауға мүмкіндік береді.

Өзекті тақырыптар бойынша зерттеу жобаларын жүргізу (мысалы, химиялық заттардың қоршаған ортаға әсері) оқушыларға химияның күнделікті өмірдегі

маңыздылығын түсінуге көмектеседі. Бұл сонымен қатар командалық жұмыс пен сыни талдау дағдыларын дамытады.

Оқушылар эксперименттерді өз бетінше жүргізе алатын, нәтижелерді бақылай алатын және қорытынды жасай алатын зертханалық жұмыстарды жүйелі түрде жүргізу. Бұл практикалық дағдыларды дамытады және теорияны түсінуді тереңдетеді.

Химияның басқа пәндермен байланысын көрсету (мысалы, биология, физика, экология) оқушыларға білімнің практикалық қолданылуын көруге көмектеседі. Сабақтар химиялық процестердің адам денсаулығына немесе қоршаған ортаға қалай әсер ететінін талқылауды қамтуы мүмкін.

Виртуалды зертханалардың көмегімен оқушылар сыныпта орындау қиын немесе қауіпті эксперименттерді қауіпсіз жүргізе алады. Бұл оларға нақты уақыттағы реакциялар мен процестерді байқауға мүмкіндік береді.

Білім алушылар нақты тақырыптарды (мысалы, химиялық заттардың қоршаған ортаға әсері) зерттей алатын және өз нәтижелерін презентациялар немесе плакаттар түрінде ұсына алатын жобалық жұмысты ұйымдастыру.

Күрделі ұғымдарды түсіндіру үшін бейнелерді, анимацияларды және 3D модельдерін пайдалану. Бұл сабақтарды көрнекі етеді және оқушыларға ақпаратты жақсы қабылдауға көмектеседі.

Мұғалімнің үнемі кері байланысы оқушыларға олардың жетістіктері мен жақсарту бағыттарын түсінуге көмектеседі. Оқушылар сұрақтар қоюға және өз ойларын айтуға еркін болатын қолдау атмосферасын құру тақырыпқа деген қызығушылықты қалыптастыруға ықпал етеді.

Топтық пікірталастар**: оқушыларға тақырыптарды талқылауға және пікірлерімен бөлісуге мүмкіндік береді.

Бұл әдістерді қолдану химия сабақтарын қызықты етіп қана қоймайды, сонымен қатар материалды терең түсінуге ықпал етеді. Мұғалімдердің оқушылардың назарын аудару және олардың ғылым ретінде химияға тұрақты

қызығушылығын қалыптастыру үшін әртүрлі тәсілдерді қолдануы маңызды.

Оқушыларға химияның күнделікті өмірімен қалай байланысты екенін көрсету. Мысалы, тағамның, косметиканың немесе тұрмыстық химиялық заттардың құрамын талқылау тақырып туралы көбірек білуге қызығушылық пен желылас тудыруы мүмкін.

Химиядағы функционалдық сауаттылық білімді практикалық жағдайларда қолдана білуді, деректерді талдауды және қорытынды жасауды қамтиды. Төменде оқушылардың сауаттылығының әртүрлі түрлерін дамытуға ықпал ететін тапсырмалардың мысалдары келтірілген.

Жаратылыстану сауаттылығы бойынша тапсырма:

1. Ерітінді мен еріген заттың массалық үлестерінің таралу диаграммасында 50 г тұз бен 150 г судан дайындалған ерітіндінің құрамы қандай?

Сұрақтар:

- Ерітіндідегі тұздың массалық үлесі қандай?
- Тағы 50 г су қосқанда массалық үлес қалай өзгереді?

2. Ерітіндіні дайындауға арналған практикалық тапсырма

Жағдай:

Сіз реанимация бөлімінің медбикесісіз және шұғыл түрде 800 мл тұзды ерітінді дайындауыңыз керек (0,85% ас тұзының ерітіндісі, тығыздығы = 1 г/мл).

Сұрақтар:

- Сіз медбикелер орнында мұндай шешімді қалай дайындайсыз?
- Суда қанша грамм тұзды еріту керек? (Жауап: 793 мл суда 6,8 г тұз)

Тақырыбы: Шешімдер

А деңгейі (бастапқы):

- Тапсырма: егер 100 г ерітіндіде 10 г тұз болса, ерітіндідегі тұздың массалық үлесі қандай?

В деңгейі (орташа):

- Тапсырма: егер құрамында 20 г болса, ерітіндінің көлемін есептеңіз натрий

хлориді (NaCl) тұздың массалық үлесі 10%.

С деңгейі (жетілдірілген):

- Тапсырма: 1 литр натрий хлориді ерітіндісінде 58,5 г NaCl бар. Ерітіндінің молярлық концентрациясы қандай болады?

Тақырып: Тотығу-тотықсыздану реакциялары

А деңгейі (бастапқы):

- Тапсырма: сутегі мен оттегі арасындағы реакцияда қандай заттардың тотықтырғыш және тотықсыздандырғыш екенін анықтаңыз.

В деңгейі (орташа):

- Тапсырма: оттегідегі Темірдің тотығу реакциясының теңдеуін жазып, қандай өнімдер түзілетінін анықтаңыз.

С деңгейі (жетілдірілген):

- Тапсырма: 10 г сутектің толық жануы үшін қажетті зат (моль) оттегінің мөлшерін есептеңіз.

Бұл әдістерді қолдану химия сабақтарын қызықты әрі тиімді етуге көмектеседі. Оқушылардың оқу процесіне қатысуы материалды сәтті игерудің және олардың пәнге деген қызығушылығын қалыптастырудың кілті екенін есте ұстаған жөн.

Бұл зерттеулер химиядағы білім беру процесінде тиімді әдістердің әсерін ескереді, бұл оқушылардың мотивациясын арттырып қана қоймай, олардың білім сапасын да арттырады. Заманауи технологияларды қолданатын мұғалімдер оқушыларды ғылым мен техника саласындағы нақты мәселелерді шешуге оқыту мен дайындаудың тиімділігін едәуір арттыра алады.

Әдебиеттер:

1. Ұлттық есеп PISA-2022 зерттеуіндегі Қазақстан нәтижелері, Астана, 2024 жыл.

2. Белохвостов, А.А. Білім беруді ақпараттандыру жағдайында химияны оқыту әдістемесі: оқу құралы. жәрдемақы / А.А. Белохвостов, Е.Я. Аршанский. – А.: Интеллект-Орталығы, 2016 336 б.

3. Химия сабағында инновациялық әдістер мен білім технологияларын пайдалану жолдары. // Педагогика мәселелері. № 4, 2013 жыл, 56 б.

MEDIA COMPETENCE OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS: PATHWAYS TO FORMATION

Berezovska L. I., *Doctor of Pedagogical Sciences, Head of the Department of Theory and Methods of Preschool Education at the State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky" (Odesa)*

The rapid development of mass media, the advancement of modern technologies, and their integration into the information environment have led to changes in the educational system, particularly the implementation of internet resources and information and communication technologies (ICT) in the learning process. Concepts such as media security, media literacy, and media culture have gained significant importance for the modern user of the information space, transforming from theoretical constructs into essential components of personal development. In this context, the issue of developing media literacy and media competence in future preschool teachers is particularly relevant, as they must be proficient in ICT and promote children's ability to independently select and analyse information.

Therefore, preparing future preschool teachers (PPT) for activities in the field of media education is of paramount importance. Leading international and European educational organisations, including UNESCO and the Council of Europe, recognise media education as the education of the 21st century, emphasising its importance in the educational process. The Council of Europe's regulatory documents highlight media competence as the primary goal of media education—defined as the ability to critically evaluate information, create media content, and interact consciously with media in professional activities (Council of Europe).

According to the Concept for the Implementation of Media Education in Ukraine, media competence is the level of media culture that facilitates understanding of the sociocultural, economic, and political aspects of media functioning. It also reflects an

individual's capacity to be a bearer and transmitter of media cultural values, effectively interact with the media space, create new elements of media culture, and exhibit active citizenship (Concept for the Implementation of Media Education in Ukraine, 2016).

Media competence, as a key concept in media education, has been explored by both Ukrainian (L. Artemenko, O. Volosheniuk, O. Kravchenko, L. Naidonova) and foreign researchers (R. Hobbs, D. Buckingham, O. Fengler). Their research has significantly influenced the formation of modern approaches to media education, enhancing the ability to analyse and create personal media content.

D. Baacke considers the phenomenon of "media competence" as part of communicative competence, enabling individuals to navigate the mediated world and explore it through media (Baacke, 1996). He identifies four components of media competence: media Criticism – encompasses analytical, reflective, and ethical aspects; media Knowledge– includes informational knowledge and the ability to use tools effectively; media Usage – pertains to the role of the individual as a consumer or active participant in interactive processes; media creativity – requires the creation of innovative, creative, and aesthetic content.

According to R. Hobbs, media competence is the ability to analyse, evaluate, create, and effectively use media in various contexts, particularly educational ones. He emphasises the development of critical thinking and responsible attitudes toward information as the foundation for successfully integrating media education into the learning process (Hobbs, 2010).

W. Schludermann defines media competence as a set of skills necessary for effective media usage (Schludermann, 1999). He stresses the importance of developing an individual's media competence, which involves actively using media tools and mastering essential media knowledge and skills.

Researchers G. Martin and D. Smith argue that media competence is an integral part of general educational competence, enabling learners to navigate the modern information space effectively and critically evaluate media information. They note that

media-competent individuals can analyze and differentiate between various forms of media while actively creating media products that meet contemporary societal demands (Martin & Smith, 2016).

Thus, media competence is an integrative ability that includes a combination of knowledge, skills, and psychological qualities, ensuring the capacity to critically analyse information from media sources, interpret media texts competently, and interact effectively with others through mediated communication. Media competence encompasses various components, such as the ability to assess the reliability and objectivity of media content, use information resources for learning and professional activities, and safely and responsibly consume media.

The development of media competence in future preschool teachers is a critical aspect of their professional training. It is not merely an end in itself but a key component of professional preparation. Active media use in preschool educators' professional activities creates new opportunities for enhancing the effectiveness of the educational process, fostering innovative teaching methods, and providing access to modern educational resources and technologies aligned with the needs of the contemporary information society.

Given the influence of media on the formation of preschool-aged children's personalities, it is essential that preschool teachers possess media education knowledge and continually refine their ability to manage media content, ensuring a safe and conducive informational environment for children's development. Moreover, it is crucial to develop future preschool teachers' ability to select and adapt media resources to children's age characteristics, creating conditions for safe and active media interaction, fostering cognitive and creative abilities. Educators must also teach children to critically approach received information, recognise manipulation and propaganda, and instill responsibility in media usage. These skills are vital for the socialisation and successful adaptation of preschool children to the modern information environment.

In conclusion, the need to develop media competence in future preschool teachers

is driven by the rapid advancement of digital technologies, the importance of media literacy in contemporary society, and the necessity of preparing professionals who can effectively use media as a tool for personal and professional skill development, creating an educational environment that meets the demands of the modern information space.

References

1. Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) (2016)/ [The Concept of Implementing Media Education in Ukraine] / za red. L. A.Naidonovoi, M. M. Sliusarevskoho. Kyiv/ 16 s.
2. Baacke, D. (1996). Medienkompetenz – Begrifflichkeit und sozialer Wandel. In A. v. Rein (Eds.), *Medienkompetenz als Schlüsselbegriff* (pp. 122-124). Bad Heilbrunn: Klinkhardt.
3. Council of Europe. Retrieved from: [https://publicsearch.coe.int/?lang=ru#k=media% 20education#f=%5B%5D#s=51](https://publicsearch.coe.int/?lang=ru#k=media%20education#f=%5B%5D#s=51)
4. Hobbs, R. (2010). *Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom*. Corwin Press.
4. Martin, G., & Smith, D. (2016). *Media Literacy and Education: The Role of Media Competence in Education*. *Journal of Media Education*, 12(2), 45-60.
5. Schludermann, W. *Media Maturity – The Pedagogic Return to Basics of Media Pedagogy // Educating for the Media and the Digital Age*. Vienna, 1999. 345 p.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Богач О.В., викладач вищої категорії Лозівської філії

Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Лабінцева О.П., викладач вищої категорії Лозівської філії

Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

В умовах динамічного розвитку економіки та освітніх трансформацій особливої актуальності набуває проблема формування економічних компетентностей педагогів закладів фахової передвищої освіти [1]. Сучасні вимоги до підготовки конкурентоспроможних фахівців зумовлюють необхідність впровадження інноваційних підходів до організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників, зокрема через використання інтерактивних технологій навчання [2].

У структурі економічної компетентності педагога можна виділити такі компоненти: когнітивний (система економічних знань); діяльнісний (здатність застосовувати знання на практиці); мотиваційно-ціннісний (усвідомлення значущості економічної підготовки); рефлексивний (здатність до самоаналізу та професійного розвитку).

Практичний досвід показує, що ефективне формування економічних компетентностей можливе через створення інтерактивного освітнього середовища з використанням різноманітних цифрових інструментів [5]. У власній педагогічній практиці найбільш результативним виявилось поєднання таких освітніх платформ та технологій [2]:

1. Canva.com - потужний інструмент для створення візуального контенту, що дозволяє:

- розробляти інфографіку для візуалізації економічних процесів та явищ;
- створювати інтерактивні презентації з економічних дисциплін;
- проєктувати навчальні посібники та роздаткові матеріали;
- розробляти візуальні схеми економічних моделей та концепцій [4].

2. LearningApps.org - платформа для створення інтерактивних вправ, що забезпечує:

- розробку різноманітних завдань (вікторини, класифікації, співставлення);
- можливість використання мультимедійного контенту;
- миттєвий зворотний зв'язок при виконанні завдань;
- формування банку інтерактивних вправ з економічних дисциплін.

3. EduEase.ai - інноваційна платформа для персоналізованого навчання, яка дозволяє:

- створювати адаптивні навчальні траєкторії;
- розробляти автоматизовані системи оцінювання;
- аналізувати прогрес у формуванні компетентностей;
- надавати персоналізовані рекомендації щодо навчання.

4. Moodle як базова платформа дистанційного навчання забезпечує:

- структуроване подання навчального матеріалу;
- організацію різних видів навчальної діяльності;
- можливість інтеграції зовнішніх освітніх ресурсів;
- системний моніторинг освітнього процесу.

Розглянемо детальніше практичні аспекти використання кожної з платформ у процесі формування економічних компетентностей педагогів.

Платформа Canva.com дозволяє створювати різноманітні візуальні матеріали для підтримки навчального процесу. Наприклад, при викладанні дисципліни «Гроші та кредит» було розроблено серію інфографік, що відображають структуру банківської системи, механізми грошово-кредитної політики, види банківських операцій. При вивченні теми «Бізнес-планування» з дисципліни «Економіка» було

розроблено серію інфографік, що відображають структуру бізнес-плану, ключові фінансові показники. Педагоги високо оцінили можливість створення власних шаблонів для візуалізації економічних процесів, що дозволяє адаптувати матеріал під потреби конкретної аудиторії.

LearningApps.org активно використовується для закріплення теоретичного матеріалу та формування практичних навичок. Розроблено комплекс інтерактивних вправ для профільних дисциплін, який включає:

- вправи на класифікацію видів кредитів та банківських послуг («Гроші та кредит»);
- завдання на розрахунок економічних показників підприємства («Економіка підприємства»);
- інтерактивні завдання з методів ціноутворення та розрахунку цін («Ціноутворення»);
- кросворди з фінансово-економічної термінології;
- тести з миттєвим зворотним зв'язком для всіх дисциплін.

Практика показує, що такий формат завдань значно підвищує мотивацію до навчання та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Використання платформи EduEase.ai дозволило створити адаптивну систему навчання, яка враховує індивідуальний темп та особливості сприйняття матеріалу кожним педагогом. Наприклад, для курсу «Економіка підприємства» розроблено:

- адаптивні тести, що автоматично регулюють складність питань;
- персоналізовані навчальні траєкторії з урахуванням результатів вхідного тестування;
- систему рекомендацій щодо додаткових матеріалів для вивчення;
- аналітичні звіти про прогрес у навчанні.

Платформа Moodle використовується як базове середовище для організації дистанційного навчання. В рамках курсу підвищення кваліфікації створено: електронні навчальні модулі з різних економічних дисциплін; банк тестових

завдань різних типів; форуми для обговорення практичних кейсів; глосарій економічних термінів; репозиторій навчальних матеріалів та методичних розробок.

Особливу увагу приділено інтеграції різних платформ. Наприклад, презентації та інфографіка, створені в Canva, вбудовуються в курси Moodle, а інтерактивні вправи з LearningApps використовуються як елементи практичних занять. Такий комплексний підхід дозволяє створити насичене інтерактивне середовище для формування економічних компетентностей.

На основі практичного досвіду розроблено модель формування економічних компетентностей з використанням інтерактивних технологій, яка включає такі етапи:

1. Діагностично-мотиваційний:

- визначення початкового рівня економічних компетентностей;
- формування мотивації до професійного розвитку;
- окреслення індивідуальної траєкторії навчання.

2. Змістово-діяльний:

- опанування теоретичного матеріалу через інтерактивні лекції;
- виконання практичних завдань з використанням цифрових інструментів;
- робота над навчальними проєктами економічного спрямування.

3. Рефлексивно-оцінювальний:

- самоаналіз досягнутих результатів;
- експертне оцінювання сформованих компетентностей;
- визначення напрямів подальшого розвитку.

Ефективність запропонованої моделі підтверджується такими показниками:

- підвищення рівня залученості учасників до освітнього процесу;
- зростання якості виконання практичних завдань;
- позитивні відгуки щодо зручності використання освітніх платформ;
- стійка динаміка формування економічних компетентностей.

За результатами впровадження розробленої моделі виявлено такі

організаційно-педагогічні умови ефективного формування економічних компетентностей [3]:

- системне поєднання різних інтерактивних технологій;
- забезпечення технічної підтримки користувачів;
- створення колаборативного освітнього середовища;
- регулярний моніторинг та оновлення навчального контенту [1, 2].

Перспективними напрямками подальших досліджень є:

- розробка системи критеріїв оцінювання рівня сформованості економічних компетентностей [4];
- дослідження впливу різних інтерактивних технологій на ефективність формування окремих компонентів економічної компетентності [5];
- створення методичних рекомендацій щодо вибору оптимальних технологій навчання відповідно до цілей підвищення кваліфікації [3].

Список використаних джерел:

1. Биков В.Ю. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія і практика. Інформаційні технології і засоби навчання. 2023. Т. 89. №. 3. С. 1-23.
2. Морзе Н.В., Буйницька О.П. Підвищення рівня цифрової компетентності науково-педагогічних працівників. Інформаційні технології і засоби навчання. 2023. Т. 87. №. 1. С. 374-391.
3. Спірін О.М. Проєктування цифрового середовища закладу освіти. Вісник післядипломної освіти. 2022. №. 19. С. 251-267.
4. Кухаренко В.М. Розвиток дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації педагогів. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2023. №. 1. С. 44-55.
5. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 240 с.

ІНТЕГРОВАНІ ЗДАТНОСТІ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ВИХОВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бондаренко Н.П., *викладач кафедри суспільно - гуманітарних дисциплін
Красноградського аграрно - технічного фахового коледжу імені Ф.Я. Тимошенка*

Мобільність, яка розглядається як перехід особистості в соціально-професійному середовищі від однієї соціальної позиції до іншої, часто пов'язана зі змінами її освітнього рівня. Тому формування в Україні єдиного освітнього простору сприятиме зростанню мобільності учнів та студентів, що в подальшому забезпечить їм успішну самореалізацію в обраній професії. Законами України "Про вищу освіту" , "Про фахову передвищу освіту" забезпечується право на академічну мобільність, яка передбачає можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити дослідницьку, наукову діяльність в іншому закладі освіти (науковій установі) на території України .

Мобільність інтегративною якістю особистості в умовах воєнного стану характеризує її здатність швидко змінювати свій статус чи положення в соціальному, культурному або професійному середовищі під впливом мінливих ситуацій та обставин діяльності суб'єктів (об'єктів) взаємодії.

Академічна мобільність в умовах сьогодення сприяє розвитку таких здатностей особистості:

- обирати способи взаємодії з навколишнім світом;
- мислити в порівняльному аспекті;
- міжкультурної комунікації;
- визнавати недостатність знань, що стимулює мотивацію учіння;
- змінювати самосприйняття ситуації в державі тощо.

Професійна та академічна мобільність взаємно впливають на формування

одна одної. Очевидно, що професійна мобільність є логічним продовженням академічної мобільності, яку можна розглядати як процес інтелектуального зростання, важливий для особистого та професійного розвитку.

В умовах воєнного часу та переходу більшості навчальних закладів на дистанційне навчання проходить реформування змісту освіти, модернізації методів навчання, посилюються вимоги до підготовки майбутніх фахівців, спроможних конкурувати за робочі місця. Тому якісна підготовка фахівців аграрного сектору обов'язково повинна бути спрямована на формування й розвиток професійної мобільності як важливої якості особистості.

Професійна мобільність у науковій літературі розглядається як здатність особистості змінювати свою професію, місце і напрям діяльності.

Професійна мобільність – це складне системне утворення, інтегральна якість особистості та діяльності фахівця, що формується і виявляється у процесі професійної підготовки, перепідготовки, самовиховання і творчої самореалізації фахівця, тобто розуміється як можлива стратегія професіоналізації кадрів.

Узагальнивши наведені трактування поняття, розглядаємо професійну мобільність майбутніх фахівців аграрного сектору як інтегровану якість особистості, що виявляється в таких здатностях фахівця: організувати спільну діяльність з учасниками відповідного процесу відповідно до цілей і завдань сучасного процесу; успішно змінювати види діяльності або легко переключатися з одного виду діяльності на інший у сфері діяльності; ефективно впроваджувати нові технології, застосовувати методи і прийоми навчання, оволодівати сучасними інноваціями та проводити рефлексивний аналіз власних досягнень, – а також характеризується наявністю високого рівня професійної кваліфікації, готовністю до безперервного професійного розвитку, прагненням до реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Сучасному фахівцю аграрного сектору для активної роботи в післявоєнний час та для підняття рівня суспільного престижу праці необхідно володіти такими якостями, як креативність мислення і швидкість

прийняття рішень, вміння відстежувати і правильно оцінювати стан навколишнього простору, здатністю до частоті навченості і вміння пристосовуватися до нових обставин.

Зрозуміло, що виховання формування й розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців здійснюється у процесі реалізації відповідної освітньої програми. Однак можна стверджувати, що якісно організований змішаний освітній процес забезпечуватиме й одночасне формування в студентів професійної мобільності.

АНДРАГОГІКА: ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

Братчикова О.В., викладач вищої категорії, викладач-методист,

Братчиков О.С., викладач, спеціаліст,

Маркова Т.Ю., викладач вищої категорії,

ВСП «Харківський фаховий коледж харчової промисловості ДБТУ»

Андрагогіка – це наука навчання дорослих людей. Хоча цей термін, на противагу педагогіці, німецький вчитель Олександр Капп запровадив ще 1833 року, сам підхід сформувався набагато пізніше. Його творцем вважається американський педагог Малкольм Ноулз. Свої ідеї у тому, як допомагати зрілим людям вчитися, Ноулз описав у книзі «Дорослий учень» (The Adult Learner). Її перше видання побачило світ у 1973 році, потім книга неодноразово перевидавалася. У «Дорослому учні» Ноулз навів огляд існуючих теорій навчання та викладання і розповів про дослідників, які підготували ґрунт для появи андрагогіки. Серед них педагог згадав, наприклад, американського теоретика освіти Едуарда Ліндемана, автора книги «Значення освіти дорослих».

Ноулз виділив кілька чинників, які слід враховувати під час викладання. І потім, описав основні характеристики, властиві дорослих, що навчаються.

Дорослий здобувач освіти, на відміну юного студента, який розглядає знання лише як інструменти, не буде братися за вивчення чогось, поки не зрозуміє, навіщо йому це потрібно, що допомагають справлятися з навчальними завданнями та отримувати високі оцінки і не здогадуються, як застосовуватимуть ці знання в реальному житті.

Тому перше завдання, яке постає перед педагогом, який працює з дорослими людьми, – пояснити їм цінність навчання. Наприклад, показати, як навчання підвищить їхню продуктивність на роботі або якість життя. Ще краще створити експериментальні умови, в яких учні самі відчують брак знань, якими може

поділитися викладач.

Уявлення учня про себе. Оскільки традиційний педагог сприймає дітей як залежних від нього, то й самі учні згодом починають усвідомлювати свою підпорядкованість вчителю. Проте чим старші діти, тим більшу самостійність вони виявляють.

Доросла людина вже цілком усвідомлює відповідальність за власні рішення та своє життя. Така самосвідомість породжує в зрілих людях потребу у тому, щоб інші поважали їх самостійність. Тим не менш, коли зріла людина стикається з необхідністю знову чогось вчитися, нерідко вона згадує свій досвід дитячої залежності і складає руки, сідає зручніше і каже: „Вчіть мене“.

Однак це помилкове припущення, що від нього, як і в дитинстві, потрібний послух, незабаром вступає в конфлікт із нинішньою самосвідомістю зрілого здобувача. Щоб подолати цей дискомфорт, людина, зрештою, просто кидає навчання.

Ноулз радить: викладач, який бажає просвітлювати дорослих, повинен насамперед допомогти їм подолати уявлення про учня як залежного суб'єкта. Натомість варто запропонувати модель учня, який сам обирає напрямок свого навчання.

Попередній досвід учня. Традиційний педагог не вважає особистий досвід учнів відправною точкою для навчання. Досвід, який має для нього значення, – його власний досвід автора підручника. Тому основою роботи стають, наприклад, лекції та читання літератури, обраної самим викладачем, а не здобувачами освіти.

В андрагогіці на досвід здобувачів освіти дивляться по-іншому. Доросла людина прожила довге життя, його досвід набагато різноманітніший за юного учня. Причому він ще й відрізняється від людини до людини. Тому навчання має допомагати дорослим виявляти свою індивідуальність. Тут будуть корисні групові обговорення, розбір кейсів, вирішення проблем, тобто активності, в яких дорослий може висловити свою думку. Взаємне навчання також працює.

Втім, великий досвід має і темну сторону. До зрілого віку людина накопичує багато хворих ментальних звичок і забобонів. Викладач повинен постаратися звернути на це увагу дорослих здобувачів освіти та допомогти їм відкрити нові ідеї. У цьому стануть у нагоді такі практики:

Прояснення цінностей. Людина ранжує різні цінності (здоров'я, сім'я, свобода, пізнання і так далі) з 1-го по 10-те місце відповідно до своїх пріоритетів. Далі він відповідає собі на запитання, чи живе він відповідно до цих цінностей; якщо ні, то чому; як може змінити ситуацію на краще.

Тренування сприйнятливості. Це психологічна техніка, спрямована на розвиток позитивної групової динаміки та взаємної довіри. Вона полягає у груповому обговоренні різних тем у безпечній атмосфері, в якій учасники можуть вільно висловлювати себе та спілкуватися з іншими, а потім аналізувати свої реакції.

Готовність вчитися. Дорослі, на відміну від дітей, які готові систематично вивчати лише те, що, за словами викладача, допоможе їм впоратися з контрольними завданнями та отримати найкращі оцінки, готові вивчати те, що допоможе їм успішніше справлятися з проблемами та завданнями, що виникають у реальному житті.

Крім того, щоб підвищити готовність дорослих навчатися, слід пропонувати їм освітні завдання, що відповідають їх поточним здібностям та рівню розвитку. Для дорослого здобувача освіти одним з завдань може стати розвиток діалектичного мислення, тобто усвідомлення складності та суперечливості навколишнього світу.

Фокус навчання. При традиційному підході навчання сфокусовано вивчення окремих предметів, наприклад, математики, фізики, літератури, тощо. В андрагогіці ж навчання сфокусовано на вирішенні завдань, які допоможуть дорослим здобувачам освіти справлятися з проблемами у реальному житті. Нові знання та навички за такого підходу краще засвоюються, коли вони представлені в контексті

справжніх життєвих ситуацій.

Щоб підкреслити значущість контексту, Ноулз наводить такий приклад. Протягом багатьох років у США боролися з неписьменністю дорослих, проводячи курси читання, письма та арифметики. Однак здобувачам не вистачало мотивації і багато хто з них не проходив навчання до кінця. Коли дослідники почали шукати причини невдач, то зрозуміли, що неписьменних людей вчили читати і писати люди, далекі від їхнього реального словникового запасу. А математичні завдання навіть віддалено не допомагали долати труднощі, з якими дорослі стикалися в магазині чи банку. Коли творці курсів наблизили завдання до побуту дорослих людей, які бажали навчатися, то результати значно покращилися.

Мотивація. Мотивація учнів-дітей – зовнішня. Це оцінки, схвалення чи несхвалення вчителя, тиск батьків. Дорослих також нерідко мотивують стимули ззовні, чи то підвищення по службі або збільшення зарплати. Але внутрішні чинники стимулюють зрілих людей таки сильніше.

Дослідження, проведені в 1970-х, показало: зазвичай дорослі люди спочатку мотивовані вчитися та саморозвиватися. Але нерідко їм заважають такі перешкоди, як брак можливостей та ресурсів, брак часу, навчальні програми, які суперечать принципам навчання дорослих та призводять до негативного самосприйняття дорослих у ролі здобувачів освіти. Тож дорослі спочатку повні мотивації, завдання викладача – усунути бар'єри, які стають у них на шляху.

Таким чином, Андрагогіка, як наука, відіграє важливу роль у сучасному суспільстві, де є постійне вдосконалення професійних навичок та компетенцій стає необхідністю. Застосування новітніх технологій навчання дозволяє не лише підвищити ефективність освітнього процесу, а й адаптувати його до потреб сучасного покоління дорослих студентів.

Додамо, що на сучасному етапі для навчання дорослих здобувачів освіти в андрагогіку активно впроваджуються інноваційні методи, що впроваджуються, належать: дистанційне навчання, використання інтерактивних платформ,

доповненої реальності, технології штучного інтелекту. Платформи LCloud, Moodle, Zoom та Google Classroom, Classtime надають широкі можливості для гнучкого навчання, дозволяючи здобувачам освіти вибирати зручний час і місце для занять.

Особливу увагу треба приділяти адаптивним навчальним системам, які використовують штучний інтелект для індивідуалізації навчального процесу. Такі системи аналізують прогрес здобувача освіти та пропонують навчальні матеріали відповідно до його рівня знань і потреб.

Важливим аспектом є використання гейміфікації у навчанні дорослих, що дозволяє збільшити мотивацію та залучення. Завдяки інтерактивним завданням, симуляторам і навчальним іграм дорослі студенти активно беруть участь у процесі засвоєння матеріалу.

Таким чином, впровадження новітніх технологій в андрагогіку забезпечує розвиток сучасної освіти дорослих, робить її більш ефективною, доступною та привабливою для слухачів.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.
2. Knowles M. The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy. Englewood Cliffs: Cambridge Adult Education, 1980.
3. Clark R.C., Mayer R.E. E-Learning and the Science of Instruction: Proven Guidelines for Consumers and Designers of Multimedia Learning. 4th ed. Hoboken: Wiley, 2016.
4. Illeris K. The Fundamentals of Workplace Learning: Understanding How People Learn in Working Life. 2nd ed. London: Routledge, 2018.

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ТА ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ВИХОВАННЯМ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Бречко О.М., *викладач кафедри суспільно - гуманітарних дисциплін*

Красноградського аграрно - технічного фахового коледжу імені Ф.Я. Тимошенка

Професійна мобільність трактується як інтегративна якість особистості, що дозволяє їй у динамічних умовах бути соціально активною, конкурентоспроможною, професійно компетентною, здатною до самореалізації, саморозвитку й модернізації власної діяльності, а також до зміни видів діяльності тих, хто навчається, і ролі в системі "студент – практикант – випускник – фахівець".

Професійна мобільність майбутнього фахівця в умовах воєнного стану проявлятиметься за умов, коли студент буде здатний самостійно знаходити способи вирішення конкретних дидактичних завдань і виявляти нетрадиційне мислення, пропонувати оригінальні рішення. , професійна мобільність створює передумови для його самоосвіти та самовдосконалення, підвищення рівня професіоналізму, швидкої адаптації в новому. Незвичному для мирного життя середовищі (соціальному, освітньому, професійному тощо). На сучасному етапі підготовка майбутнього фахівця має відповідати суспільним запитам, що сформульовані у професійних стандартах і стандартах освіти, урахувані світові тенденції та рекомендації впливових міжнародних організацій. Безперечно, одним із завдань якісної професійної підготовки є формування загальних і фахових компетентностей майбутнього фахівця, а також особистісних якостей, які забезпечуватимуть успішну професійну діяльність, психологічну готовність до впровадження інновацій, розширення професійних можливостей на основі безперервного навчання, швидкої адаптації до динамічних умов, зміни не тільки місця проживання. а й навчального закладу Це сприятиме формуванню професійної

мобільності майбутнього фахівця аграрного сектору, його просуванню кар'єрними сходами, часткової адаптації до сьогодення. Сформована професійна мобільність фахівця водночас уможлиблює швидке та ефективне оволодіння загальними і фаховими компетентностями, побудову індивідуальної траєкторії професійного розвитку, ефективну діяльність у різноманітних спільнотах, яка, зокрема, спрямована й на розвиток мобільності здобувачів освіти. Основу професійної мобільності становлять: професійно-освітні можливості майбутнього фахівця; вимоги, що висувуються до закладу вищої освіти суспільством і ринком праці щодо швидкості, рівнів формування професійної мобільності та якості підготовки професійно-мобільного працівника, особливо зараз, в умовах дистанційного навчання та постійних стресових ситуацій. Зниження або втрата професійного статусу супроводжує низхідну професійну мобільність. Якщо особистість зупиняється у професійному розвитку, не підвищує освітній рівень, не самовдосконалюється, це можна вважати низхідною професійною мобільністю. Отже, вертикальна мобільність супроводжується переходом на інші посади, зокрема керівні (висхідна мобільність), водночас звільнення можна розглядати як низхідну мобільність. що з позицій педагогіки мобільність розуміється як внутрішнє самовдосконалення особи, засноване на стабільних цінностях і потребі в саморозвитку, є ознакою її внутрішньої свободи. На сучасному етапі актуально постає проблема формування професіоналізму та професійного становлення. Професіоналізм передбачає наявність професійної самосвідомості. Завдяки професійній самосвідомості відбувається поєднання внутрішнього змісту діяльності майбутнього фахівця та зовнішнього її вираження у професійних навичках. Підсумовуючи вищевказане доходимо висновку, що мобільність – це індивідуальна відповідь людини на виклики сьогодення. Перебуваючи в надзвичайно мобільному й динамічному світі, людина, володіючи високою психологічною гнучкістю, здатна в певній ситуації здійснити вибір і творчо перетворити навколишній простір на благо нашої незламної держави.

ЗАСТОСУВАННЯ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЛІКАРІВ

Васюха Л. І., викладачка КЗВО «Рівненська медична академія»

Освіта дорослих нині стає важливою умовою, сприяння економічному зростанню країни та певною мірою гарантує соціальну стабільність, забезпечує розвиток інститутів громадянського суспільства.

У сучасному інформаційному суспільстві діють певні чинники, що обумовлюють необхідність постійного оновлення людиною отриманої освіти в усіх галузях знань. Застосування андрагогічних технологій є відповіддю на сучасні виклики. Зокрема, старіння населення та міграційні процеси, зростання потреби у безперервній освіті, цифрова трансформація (розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) суттєво змінив спосіб навчання дорослих. Інтернет, мобільні додатки, онлайн-платформи та штучний інтелект зробили освіту доступнішою, гнучкішою та персоналізованою). Ці та ряд інших факторів сприяють розвитку професійних і особистісних компетенцій дорослих, забезпечуючи їх інтеграцію у швидко змінюваний світ.

Андрагогіка, як наука про освіту дорослих, є напрямом сучасної педагогіки, що враховує особливості потреб, можливостей та інтересів дорослих-учнів.

Андрагогіка та педагогіка - це два різні підходи до навчання, які враховують вікові та психологічні особливості учнів. Основна відмінність у цільовій аудиторії: в той час як педагогіка зосереджена на навчанні дітей і молоді, то андрагогіка спрямована на дорослих, які мають життєвий досвід і усвідомлену мотивацію до навчання [1].

Педагогіка використовує більш директивний підхід, де викладач виступає головним джерелом знань. Викладач читає лекції, дає та контролює виконання завдань. Навчання загалом орієнтоване на майбутнє.

Натомість андрагогіка акцентує увагу на партнерстві між викладачем і учнем, враховуючи індивідуальні потреби та досвід дорослого. В процесі навчання викладач застосовує дискусії, кейси та симуляції, тобто викладач виступає у ролі фасилітатора, фахівця, який не зацікавлений у підсумках обговорення, не представляє інтереси жодної з груп-учасників і не бере участі в обговоренні, але несе відповідальність за якісне виконання завдань. Також андрагогіка орієнтована на вирішення реальних завдань в теперішньому часі, використовуючи гнучкі програми й інтерактивні методи.

Таким чином, обидва підходи відображають різні потреби й можливості учнів, забезпечуючи ефективне навчання залежно від їхнього віку.

Нині розвиток технологій суттєво впливає на всі сфери життя, включаючи освіту. Інноваційні підходи у навчанні дорослих з використанням цифрових інструментів значно підвищують ефективність навчального процесу та сприяють задоволенню різноманітних освітніх потреб.

Медицина – галузь, яка доволі динамічно розвивається, тому вимагає від фахівців постійного оновлення знань і навичок. Новітні технології навчання в андрагогіці пропонують ефективні рішення для професійного розвитку медичних працівників, зокрема лікарів, медсестер та фармацевтів [3].

Особливості навчання в медичній галузі зумовлено рядом факторів:

1. Необхідність безперервного навчання. Постійний прогрес у медичних знаннях і технологіях вимагає від спеціалістів регулярного підвищення кваліфікації.

2. Висока відповідальність. Медичні помилки можуть мати серйозні наслідки, тому навчання повинно бути максимально точним і реалістичним. 3. Практична спрямованість. Фокус на вдосконалення практичних навичок і клінічного мислення.

4. Обмеженість у часі.

Через динамічний розвиток медицини, особливого значення набуває безперервний професійний розвиток (БПР) медичних працівників в Україні, який

спрямовано на забезпечення високого рівня кваліфікації, компетентності та ефективності медичного персоналу. В умовах швидкого розвитку медичних технологій, реформ у сфері охорони здоров'я та зростання очікувань споживачів, БПР стає ключовим інструментом для підвищення кваліфікації. БПР регламентовано наказом Міністерства охорони здоров'я України, зокрема наказом № 446 від 2019 року «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів», який забезпечує обов'язковість безперервного навчання медиків [4].

Запровадження онлайн-платформ для реєстрації та відстеження балів БПР, спрощує організацію навчання. З цією метою доцільним є використання:

BMJ Learning освітній онлайн-ресурс, який надає професіоналам сфери охорони здоров'я швидкий і ефективний спосіб перевірити свої знання й тримати руку на пульсі останніх розробок у сфері медицини [5].

Цей ресурс пропонує декілька сотень акредитованих навчальних модулів в текстовому, відео- та аудіоформатах. Усі клінічні та доклінічні модулі базуються на найновішій доведеній інформації та згруповані за дванадцятьма спеціальностями.

UpToDate Платформа UpToDate містить огляди і рекомендації як для лікарів, так і для пацієнтів. Також тут є фармакологічний довідник Lexi-Comp та чимало медичних калькуляторів.

Доступ до UpToDate можливий через інтернет, а також офлайн на персональних комп'ютерах і мобільних пристроях. На загальних засадах ресурс доступний лише за передплатою [6].

Аксемедін – Accelerator of Medical Information (Акселератор Медичної Інформації) – це освітня онлайн-платформа, яку створено виключно для професіоналів сфери охорони здоров'я. Метою Аксемедіна є якісне, безперервне вдосконалення професіоналізму лікаря в Україні. Навчання в Аксемедіні проходить за інтерактивною схемою, яка сприяє легшому засвоєнню інформації та сповільнює процес її забування. Міжнародна освітня модель спеціально адаптована для потреб сучасної спільноти лікарів України [7].

Doctor Thinking – це медична платформа, яка мотивує лікарів ділитися досвідом та підвищувати рівень самоосвіти [8]. Це повністю український продукт. Сервіс включає три формати навчання:

- он-лайн навчання з доступом до великої інформаційної бази «Online Школи»;
- можливість постійного спілкування з лектором «WebiSchool»;
- сервіс «Medical Live Conferences», який призначений для організації та проведення медичних конференцій.

Переваги цієї платформи у поєднанні різних он-лайн форматів, можливість використання для навчання будь яких мобільних принципів, постійне оновлення та поповнення бази даних.

Серед викликів щодо впровадження БПР в Україні можна назвати фінансові обмеження. Тобто висока вартість участі в міжнародних конференціях, медичні працівники у віддалених регіонах мають обмежені можливості для підвищення кваліфікації.

Отже, безперервний професійний розвиток (БПР) лікарів є основою для підтримки високої якості медичних послуг та адаптації до сучасних викликів у системі охорони здоров'я. Сучасна медицина стрімко розвивається, вимагаючи від лікарів постійного оновлення знань, вдосконалення навичок і впровадження новітніх методів.

В Україні БПР стає обов'язковим і структурним процесом, що регулюється державними нормативами. Упровадження системи лікувальних балів, розвиток онлайн-платформи для навчання та зростання кількості освітніх заходів відкривають нові можливості для лікарів. Водночас проблеми, зокрема фінансові обмеження, нерівномірний доступ до навчальних ресурсів і необхідність адаптації до нових цілей.

Перспективи БПР лікарів в Україні пов'язані з інтеграцією міжнародних стандартів, впровадженням симуляційного навчання, розвитком цифрових

платформ і забезпеченням державної підтримки. Це сприятиме формуванню конкурентоспроможної та висококваліфікованої медичної спільноти.

Таким чином, БПР є також не лише обов'язковою, але й необхідною умовою професійного зростання медичних працівників, а також гарантією якості медичної допомоги та послуг. Підтримка цього процесу на державному та інституційному рівнях стане запорукою розвитку усієї системи охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с
2. Мельниченко О.В. Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць*. Київ, 2020. № 33. С. 24-28.
3. Богданова Т.Л., Кампі Ю.Ю., Стечак Г.М. Аналіз ефективності освітніх платформ для організації дистанційного навчання лікарів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 45. С. 76-81.
4. Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів: наказ МОЗ України від 22.02.2019 № 446. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019--446-dejaki-pitannja-bezperernogo-profesijnogo-rozvitku-likariv>.
5. BMJ Learning. URL: <https://new-learning.bmj.com/uk>.
6. UpToDate. URL: <https://play.google.com/store/apps/details/UpToDate?id=com.uptodate.android&hl=uk>.
7. Аксемедін. URL: <https://accemedin.com>.
8. DoctorThinking: Онлайн навчання URL: <https://doctorthinking.org/dt-edu>.

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ

ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА

Венгер А. Д., здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Петреченко С. А., к.ю.н., доцент, доцент кафедри психології та соціальної

роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Самопрезентація виступає важливим аспектом професійної діяльності психолога, адже вона впливає на взаємодію з клієнтами, колегами та іншими професіоналами. Практичні психологи повинні вміти ефективно презентувати себе, свої навички, компетенції і методи роботи, щоб встановити довіру з боку клієнтів та забезпечити ефективність своєї професійної діяльності.

І. Гриник [1, С.53] зауважує, що людина свідомо чи несвідомо пред'являє себе навколишнім людям, а у них, зі свого боку, формується певне враження на основі інформації. Це самопред'явлення містить те, що усвідомлено створює сама людина (самопрезентація), і те, що відображає її справжній зміст (самовираження). Особистісна потреба у самопрезентації тісно пов'язана із потребою у спілкуванні, самоствердженні, прийнятті та визнанні. Тому володіння успішними механізмами самопрезентації впливає на формування позитивного враження, що, зі свого боку, сприяє досягненню успіху у різних сферах.

Засвоєння самопрезентаційної стратегії є закономірною лінією поведінки людини, що забезпечує їй особистісний рівень функціонування у соціальному просторі. Поглиблене вивчення особливостей самопрезентаційної поведінки дає змогу зрозуміти основні мотиви, якими керується людина. У процесі спілкування та соціальної взаємодії людина здатна не тільки дивитися на себе очима партнера,

а й корегувати власну поведінку у відповідності з його очікуваннями, якщо її мета – створити найбільш сприятливе враження. Це й дає змогу контролювати поведінку інших людей.

А. Кононенко [2, С. 122] самопрезентація в процесі життєдіяльності суб'єкта виступає важливим регулятором його соціальної поведінки. При розгляді проблем соціальної детермінації поведінки особистості особлива увага приділяється специфіці пізнання навколишнього світу, усвідомленню свого ставлення до нього, пізнанню себе як суб'єкта діяльності, удосконаленню себе, прагненню досягти самоповаги та успішної взаємодії з людьми з найближчого оточення, що є важливим для особистості викладача та його діяльності.

Самопрезентація практичного психолога є багатогранним процесом, що включає не лише зовнішній вигляд і невербальні сигнали, але й мовні стратегії, психологічну компетентність та етичну відповідальність. Психолог, який вміє ефективно презентувати себе, здатен налагодити ефективну комунікацію з клієнтами і колегами, створити атмосферу довіри та співпраці, що є запорукою успішної психологічної роботи.

Практичний психолог повинен дотримуватися етичних стандартів професії, бути готовим пояснити клієнтові межі конфіденційності та забезпечити надійність і безпеку інформації. Важливо показати, що психолог поважає індивідуальність кожного клієнта і готовий працювати в його інтересах, не нав'язуючи своїх рішень. Психолог має чітко комунікувати клієнту свої підходи, методи роботи та умови співпраці.

Важливо, щоб психолог чітко усвідомлював свої компетенції та межі. Надмірна самовпевненість чи невизначеність можуть зашкодити як самопрезентації, так і успішному здійсненню професійної діяльності. Психолог повинен не тільки бути кваліфікованим, але й демонструвати свою готовність до професійного розвитку і вдосконалення. Практичні психологи повинні вміти презентувати себе таким чином, щоб клієнти відчували безпеку, довіру та

готовність до співпраці.

Список використаних джерел:

1. Гриник І. Особливості самопрезентації особистості у студентському середовищі. *Проблеми гуманітарних наук. Психологія*, Випуск 49, 2021. С. 51–60.

2. Кононенко А. О. Самопрезентація як регулятор діяльності викладача вищої школи. *Психологія та соціальна робота*. 2020. Вип. 1. С. 113-126.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psychsw_2020_1_10

**ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ
В АНДРАГОГИЦІ У ДЕРЖАВНОМУ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ
«САРНЕНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ АГРАРНИЙ ЛІЦЕЙ»**

Власюк Т. В., викладач ДПТНЗ

«Сарненський професійний аграрний ліцей»

У сучасному інформаційному суспільстві діють певні чинники, що обумовлюють необхідність постійного оновлення людиною отриманої освіти та усіх знань взагалі.

По-перше, це – розвиток нових технологій, які є, з одного боку, каталізатором, що забезпечує стрімке зростання міжособових і міжгрупових комунікацій, а з іншого – створюють можливість зміни напрямів потоку цих комунікацій, здатних тим самим реально трансформувати соціальну структуру суспільства.

По-друге, це – стан демографічної ситуації в світі, яка примушує людину змінювати професію, або проходити додаткове навчання.

Й по-третє, це – посилення світових міграційних процесів, що сприяють активному обміну думками, теоріями, знаннями та досвідом.

Ці чинники й викликали до життя побудову системи безперервної, професійної освіти, що охоплює все активне життя людини. При цьому різноманіття і безперервність розглядається не тільки як перспективна тенденція, але і як умова досягнення нової якості освіти. Зміни в системі освіти вимагають навиків безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і передачі знань.

Поняття «андрагогіка» було введено вперше німецьким істориком педагогіки Олександром Каппом в 1833 для позначення науки, яка займається проблемами

освіти дорослих. Тоді воно не набуло помітного поширення і навіть викликало сумніви в правомірності існування. Наприклад, відомий німецький педагог І. Гербарт (1776–1841) вбачав у ньому небезпеку «узаконення вічного неповноліття». Пізніше ці ідею було розвинуто у теорію освіти для дорослих американським педагогом Мальколмом Ноулзом (1913–1997).

Термін «андрагогіка» (від грец. – доросла людина та вести) охоплює теоретичні і практичні проблеми освіти, навчання і виховання дорослих. За своєю сутністю андрагогіка – це теорія навчання дорослих, яка вивчає специфічні закономірності засвоєння знань і вмінь дорослим суб'єктом у процесі навчальної діяльності, а також особливості керівництва останнього з боку професійного педагога.

Особливого значення для теоретичного осмислення практики освіти дорослих мали роботи американського педагога М. Ноулса, який розробив андрагогічні принципи та модель навчання дорослих протягом всього життя. Ураховуючи особливості дорослого як учня, М. Ноулз, обґрунтував такі шість андрагогічних принципів:

- 1) дорослим необхідно знати, у чому полягає цінність навчання і яку користь вони від нього отримають;
- 2) доросла людина має самосвідомість незалежної особистості, здатної до самоспрямованого навчання;
- 3) дорослий має певний життєвий досвід, який повинен стати багатим джерелом та основою навчання;
- 4) готовність дорослої людини до навчання безпосередньо пов'язана із соціальними завданнями, які постають перед нею у процесі її розвитку; 5) дорослі мають практично орієнтований підхід до навчання і зацікавлені у негайному застосуванні отриманих знань;
- б) мотивація дорослих до навчання зумовлена переважно внутрішніми чинниками (Knowles, M, *Andragogy in Action*, 1984).

Використання новітніх технологій навчання в андрагогиці у державному професійно-технічному навчальному закладі «Сарненський професійний аграрний ліцей» є важливим елементом підготовки кваліфікованих фахівців та підвищення ефективності навчального процесу.

Сучасні підходи до навчання дорослих ґрунтуються на принципах андрагогіки, які враховують специфіку навчання людей із практичним досвідом, мотивацію до саморозвитку та потребу в адаптації до змін на ринку праці.

Андрагогіка, як наука про навчання дорослих, вимагає особливого підходу до організації навчального процесу.

У нашому ліцеї ми активно впроваджуємо новітні технології, які допомагають зробити навчання більш ефективним і цікавим для здобувачів освіти.

По-перше, ми використовуємо інтерактивні методи навчання, такі як групові дискусії, кейс-методи та рольові ігри. Це дозволяє ліцеїстам не лише отримувати знання, а й застосовувати їх на практиці, розвивати критичне мислення та комунікативні навички.

По-друге, ми активно впроваджуємо електронні платформи для навчання. Використання онлайн-курсів та вебінарів дозволяє здобувачам освіти отримувати доступ до сучасних знань у будь-який час і з будь-якого місця. Це особливо важливо в умовах швидких змін на ринку праці.

По-третє, ми використовуємо мультимедійні засоби, такі як відео, презентації та інтерактивні дошки. Це робить навчальний процес більш наочним і цікавим, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Основні новітні технології, що використовуються під час навчання:

1. Інтерактивне навчання:

- Використання інтерактивних платформ для організації занять (Zoom, Google Classroom, Moodle).

- Активні форми навчання, як-от тренінги, кейс-методи, симуляції, ігрові технології.

2. Мультимедійні технології:

- Застосування відеоуроків, презентацій, віртуальних турів по підприємствах.
- Використання VR/AR для імітації реальних виробничих ситуацій.

3. Проектний підхід:

- Виконання здобувачами освіти практичних проектів, пов'язаних з реальними задачами в аграрній сфері.

- Колективна робота над завданнями для розвитку командних навичок.

4. Дистанційне навчання:

- Організація курсів підвищення кваліфікації онлайн для працівників професійного напрямку

- Доступ до навчальних матеріалів через електронні бібліотеки та ресурси.

5. STEM-освіта:

- Інтеграція наук (Science, Technology, Engineering, Math) для підготовки сучасних професійних фахівців.

- Використання технологій автоматизації та робототехніки в освітньому процесі.

6. Індивідуалізація навчання:

- Використання діагностики для визначення рівня знань і потреб здобувачів освіти.

- Індивідуальні навчальні плани для забезпечення персоналізованого підходу.

Отже, застосування новітніх технологій сприяє:

- Підвищенню якості освіти.
- Зростанню професійної мотивації здобувачів освіти.

- Розвитку ключових компетенцій, необхідних для роботи в сучасному підприємстві.

Також важливо зазначити, що ми активно залучаємо фахівців з різних галузей для проведення майстер-класів та лекцій. Це дає можливість здобувачам освіти отримати практичні знання та досвід від професіоналів.

Впровадження новітніх технологій навчання в андрагогиці у державному професійно-технічному навчальному закладі «Сарненський професійний аграрний ліцей» є важливим кроком до підвищення якості освіти та підготовки конкурентоспроможних фахівців. Це дозволяє створити динамічне та інтерактивне навчальне середовище, яке відповідає потребам сучасних здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Сучасні технології освіти дорослих: посібник / [О.В. Аніщенко, Л.Б. Лук'янова, С.В. Зінченко та інші]. Київ, 2013. 251 с.
2. Освіта дорослих: теоретичні та методологічні засади: монографія / [авторський колектив Л.Б. Лук'янова, Л.Є. Сігасва, О.В. Аніщенко та інші]. Київ, 2012. 272 с.
3. Дубасенюк О.А. Андрагогічні принципи навчання дорослих крізь призму соціально-особистісного досвіду та компетентності. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2013. Вип.7. С. 89- 100.

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ В ВОЄННИЙ ЧАС

Воднєва І. А., студентка 2 курсу, група ПС-23-13-зМ,

053 Психологія

Сьогодні ситуація в Україні дуже складна і непередбачувана. Ми живемо в нелегкий час-період війни. Кожна людина стикається з великою кількістю інформації з телебачення, інтернету, різних телеграм каналів. В основному ця інформація пов'язана із російсько-українською війною, що постійно негативно впливає на наше психічне здоров'я. Оскільки людське життя є найвищою суспільною цінністю, перед суспільством стоїть ряд важливих завдань, одне з головних- вирішення проблем психічного здоров'я.

Психічне здоров'я - це стан благополуччя, при якому кожна людина може реалізувати свій власний потенціал, впоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти.

Складові психічного здоров'я:

- постійність і однаковість переживань в однотипних ситуаціях;
- критичне ставлення до себе та своєї діяльності;
- здатність змінювати свою поведінку залежно від зміни життєвих обставин;
- адекватність психічних реакції впливу середовища;
- здатність керувати своєю поведінкою відповідно до встановлених норм;
- усвідомлення постійності та ідентичності свого фізичного і психічного «Я»;
- планування власної життєдіяльності та її реалізації.

Постійне знаходження в стресових ситуаціях негативно впливає на психічне здоров'я. Стрес можна розділити на три групи, кожна з яких впливає на особистість по різному, в залежності від інтенсивності та тривалості впливу стресора. Ці групи - позитивна відповідь на стрес, переборна відповідь на стрес та токсичний стрес.

За допомогою моделі BASIC Ph можна розібратися в механізмі подолання стресу. Він може бути як адаптивний, так і дезадаптивний. Адаптивні механізми – це ті, які сприяють здоровій психологічній адаптації, дозволяють ефективно управляти стресом та уникати довготривалих негативних наслідків. Дезадаптивні механізми – це стратегії, які можуть принести тимчасове полегшення, але в довгостроковій перспективі посилюють проблеми або шкодять фізичному або психологічному здоров'ю. Ця модель корисна для розуміння того, які ресурси і потенціал має людина для подолання стресу. Модель допомагає в психологічній підтримці, дозволяє зрозуміти свої слабкі та сильні сторони для подолання стресу та свого добробуту.

Також за тестом Шкали резильєнтності Коннора-Девідсона (CD-RISC) можна відобразити рівень психологічної стійкості, здатності адаптуватися до труднощів і долати стресові ситуації.

Досліджуючи способи поведінки особистості в складних життєвих умовах, можна встановити, що люди використовують певні моделі дій і мислення, які допомагають їм долати труднощі. Ці стратегії спрямовані на підтримку рівноваги між зовнішніми вимогами та особистими ресурсами для збереження здоров'я. Люди, які вміють усвідомлювати свої способи вирішення проблем, поведуться більш організовано та стійко. Основними є дві групи стратегій: проблемно-орієнтовані (зосереджені на розв'язанні конкретних завдань) та емоційно-орієнтовані (спрямовані на стабілізацію внутрішнього стану). Перші ефективні у контрольованих ситуаціях, тоді як другі підходять для обставин, що не піддаються зміні.

Щодо психічного здоров'я, воно залежить від багатьох чинників: економічних, соціальних, політичних, психологічних і біологічних. На нього впливають швидкі зміни в суспільстві, стрес на роботі, гендерна дискримінація, насильство, військові загрози, ізоляція, шкідливий спосіб життя та хвороби. При цьому є певні особистісні та психологічні особливості, які роблять людей більш

уразливими до психічних розладів.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. URL: <https://www.who.int/newsroom/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response> (дата звернення 15.12.2021).
2. Карамушка Л.М. Психічне здоров'я особистості в умовах війни: як його зберегти та підтримати: методичні рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 48 с.
3. Коцан, І. Я. Психологія здоров'я людини : навч. посіб. для студ. ВНЗ / І. Я. Коцан, Г. В. Ложкін, М. І. Мушкевич ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 352 с. (Посібники та підручники ВНУ імені Лесі Українки).

TECHNIQUES OF MINDFULNESS IN THE PREPARATION OF OPERA SINGERS FOR PERFORMANCES

Vorobyova N. B., *Senior Lecturer at the National Academy of Culture and Arts Management*

Opera singing is one of the most challenging performing arts, requiring a harmonious combination of vocal technique, emotional expression, and psychological stability. The constant stress of rehearsals, competition, and public performances often leads to stage anxiety, negatively affecting performance quality. Mindfulness techniques, based on awareness and presence in the moment, offer effective tools to address these challenges.

Theoretical Foundations of Mindfulness Technique. Mindfulness, as a scientifically grounded approach, was developed by Jon Kabat-Zinn in 1979. He initiated the Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) program, which quickly gained popularity in clinical psychology, psychotherapy, and related fields. The core of mindfulness is the concept of focusing attention on the present moment without judgment, fostering harmony between mental and physical states.

Methods of Applying Mindfulness in Opera Singers' Training.

Breathing Practices. Deep and mindful breathing reduces cortisol levels, alleviates muscle tension, and optimizes the functioning of the vocal apparatus.

Concentration Meditation. Enhancing the ability to focus on the vocal part without distractions.

Body Scanning. Identifying and releasing physical tension, critical for vocalists as even slight tension affects sound quality.

Visualization Techniques. Creating a positive mental image of the upcoming performance, building confidence.

Impact of Mindfulness on Psychological State and Professional Activities

Mindfulness practice significantly influences the psychological state of opera singers, enhancing both emotional stability and professional growth. Its integration into artists' training impacts the following aspects:

Reducing Anxiety and Stage Fear. Mindfulness helps singers manage stage fright, which often disrupts free breathing, causes muscle tension, and affects sound quality. Staying in the present moment allows the singer to focus on the creative process rather than potential mistakes or audience judgment.

Improving Concentration During Rehearsals and Performances. Mindfulness trains singers to maintain attention on technical and artistic aspects of their performance. This is particularly important when executing complex opera parts that require simultaneous work on text, music, stage movements, and interaction with other performers.

Emotional Harmony and Expressiveness. Mindfulness enables singers to access a deeper level of emotional expressiveness, allowing them to better embody the dramatic character while maintaining control over their voice and body.

Resilience Against Professional Burnout. Singers who regularly practice mindfulness demonstrate higher stress resilience and better recovery abilities, vital during intensive rehearsal schedules, tours, and long performance seasons.

Enhancing Vocal Technique. Breath Stability. Mindful breathing techniques provide control over phrasing and tone production.

Awareness of Physical Sensations. Practicing bodily awareness helps identify and relieve muscle tension, impacting the diaphragm, resonators, and overall vocal apparatus.

Clear Articulation. Mindful training during vocal exercises and rehearsals improves diction, vocal tone, and expressive performance.

Extended Applications of Mindfulness. Individual Sessions for Artistic Mastery Improvement.

Mindfulness helps singers better understand their vocal abilities, identify strengths and weaknesses, and work on improvement. For example, performers can use mindfulness to track the functioning of their respiratory system and vocal apparatus.

Group Work in Choirs and Ensembles. Awareness enhances team collaboration, increasing sensitivity to partners and creating balance in ensemble sound.

Rehabilitation After Professional Load. After intensive rehearsals or concerts, mindfulness helps relieve physical and emotional tension. Practices of deep breathing and body scanning reduce stress, positively influencing vocal recovery by restoring the singer's overall physical state.

Integration into Pedagogical Practice. Especially crucial is the application of this method, along with other effective psychological regulation techniques for vocal performance, during the formative stage of opera singers. At this time, psychophysiological skills are developed, which singers use throughout their careers as acquired reflexes essential for singing technique. Vocal instructors can use mindfulness to teach students to control vocal-technical skills, maintain focus during performances, and manage emotional states. This opens up new opportunities for developing stress-resistant and emotionally balanced young performers.

Development of Mindfulness Programs for Opera Theaters. Specialized mindfulness programs for vocal and theatrical collectives can enhance productivity, performance quality, and the overall atmosphere within creative teams.

Conclusions. Mindfulness is an effective tool in the psychological preparation of opera singers, helping to reduce anxiety, improve concentration, and enhance overall psychological resilience. Integrating this technique into educational programs and the practice of opera singers can significantly elevate their professional level and contribute to their overall well-being.

References:

1. Bishop S.R. et al. Mindfulness: A proposed operational definition // *Clinical Psychology: Science and Practice*. 2004. № 11. C. 230–241.
2. Brown K.W., Ryan R.M. The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being // *Journal of Personality and Social Psychology*. 2003. № 84.

C. 822–848.

3. Creswell J.D. Mindfulness Interventions // *Annual Review of Psychology*. 2017. № 68. C. 491–516.

4. Farb N.A.S., Segal Z.V., Anderson A.K. Attentional control in emotional contexts: Mindfulness and emotion regulation // *Trends in Cognitive Sciences*. 2013. № 17(7). C. 359–368.

5. Grossman P. et al. Mindfulness-Based Stress Reduction and health benefits: A meta-analysis // *Journal of Psychosomatic Research*. 2004. № 57(1). C. 35–43.

6. Hayes S.C. Acceptance and Commitment Therapy, Relational Frame Theory, and the Third Wave of Behavioral and Cognitive Therapies // *Behavior Therapy*. 2004. № 35. C. 639–665.

7. Hölzel B.K. et al. Mindfulness practice leads to increases in regional brain gray matter density // *Psychiatry Research*. 2011. № 191. C. 36–43.

8. Kabat-Zinn J. Mindfulness-Based Interventions in Context: Past, Present, and Future // *Clinical Psychology: Science and Practice*. 2003. № 10. C. 144–156.

9. Shapiro S.L., Carlson L.E. *The Art and Science of Mindfulness: Integrating Mindfulness into Psychology and the Helping Professions*. Washington, D.C.: APA, 2009.

10. Siegel D. *The Mindful Brain. Reflection and Attunement in the Cultivation of Well-Being*. New York: Norton, 2007.

11. Tang Y.-Y., Posner M.I. Special issue on mindfulness neuroscience // *Social Cognitive and Affective Neuroscience*. 2013. № 8(1). C. 1–3.

12. Zeidan F. et al. Mindfulness meditation improves cognition: Evidence of brief mental training // *Consciousness and Cognition*. 2010. № 19(2). C. 597–605.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ПРИ ВТРАТІ БЛИЗЬКОЇ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Воронова О. М., *практичний психолог, викладач I кат. ВСП «Путивльський фаховий коледж Сумського національного аграрного університету»*

За час війни в Україні чи не кожна сім'я зіткнулася з горем втрати. Психологічна підтримка у таких ситуаціях є не лише способом допомогти людині пережити біль, а й важливим кроком для збереження її фізичного та емоційного здоров'я.

Горе - це природна реакція на втрату, яка супроводжує людину протягом життя, але вчасна підтримка здатна полегшити цей процес і допомогти повернутися до життя.

До смерті рідної людини ніколи не буваєш готовим, і уникнути горя втрати неможливо, адже мало що можна порівняти з болем, коли людина йде з життя. Також варто пам'ятати, що жити й рухатися далі - не означає забути кохану людину. Більшість із нас несе свої втрати з собою протягом усього життя, і часто вони стають частиною нас. З часом біль легше сприймається, але спогади й любов до втраченої близької людини, залишаються назавжди.

Скорбота - це природна відповідь на втрату. Вона настане незалежно від того, хочемо ми цього чи ні. Чим важливішою та ціннішою була для нас людина, тим важчим і довготривалішим буде період скорботи.

Втрата – це переживання горя після смерті когось важливого для нас. Хоча це неминуча частина життя, але втрата того, кого ми любимо, може стати одним із найбільш болючих переживань, які трапляються в нашому житті.

У другій половині ХХ століття дослідниця Елізабет Кюблер-Росс сформулювала 5 етапів проживання втрати: заперечення, гнів, пошук компромісу, депресія та прийняття втрати.

Сама вчена наголошувала, що її схема не є стандартною, адже у кожної людини горювання може протікати інакше. Багато спеціалістів й досі використовують цю схему для роботи з втратою як рамку. Проте слід сказати, що немає правильного чи неправильного проживання втрати, й необов'язково ці всі етапи мають бути.

Перший етап – заперечення, шок. Етап, коли це важко прийняти, і психіка захищається: не хоче сприймати цю інформацію. Ми розуміємо, що відбувається, але це не приймаємо. «Я не можу в це повірити!», «Такого не буває!», «Не зі мною!», «Тільки не знову!». Стадія заперечення зазвичай супроводжується:

- прогалинами в пам'яті (людина не може згадати події попереднього дня і не пам'ятає, коли востаннє, наприклад, харчувалась);
- дезорганізацією (людина раз по раз забуває чи губить, наприклад, ключі, телефон);
- неадекватною реакцією на будь-які події.

Допомога на стадії шоку:

- розмовляти з людиною, що перебуває в стані шоку, і утішати її зовсім даремно, тому що ця людина однаково вас «не чує»;
- необхідно просто бути присутнім поруч, не залишати людину сам на сам, піклуватися про неї;
- виражати свою турботу й увагу краще через дотики.

Іноді тактильного контакту буває досить, щоб вивести людину зі стану шоку (це навіть можуть бути і такі символічні дії, як прогладжування по голові). У такі моменти людина може відчувати себе маленькою, беззахисною, і їй хочеться заплакати, як у дитинстві. Поява сліз або якихось сильних емоцій (наприклад, злості) означає, що людина у своїх переживаннях переходить до наступної стадії - стадію гніву.

Стадія гніву - це коли починається пошук винних. Це можуть бути реальні особистості (наприклад, сталося ДТП з конкретним винуватцем), або хтось

звинувачує Бога чи долю. На цій стадії часто присутній гнів на самого себе: «Я міг попередити, та не зробив цього!»; «Чому я? Це несправедливо!», «Ні! Я не можу це прийняти!». І людина може гніватися на того, хто відійшов: «Чому він нас залишив, чому так вчинив?», «А от якби він не поїхав...» тощо.

Стадія пошуку компромісу, торгу. Вона досить короткотривала: виникають фантазії, що могло б статися, коли б щось змінилося, хоча насправді нічого не змінюється. Людина, фантазує, що зустрінеться з покійним у вічному житті. «Я буду молитися, ходити до церкви, і станеться зустріч».

Далі ця стадія переходить у **стадію депресивну** – безпосереднього горювання, коли виникають справжні сльози, жаль. «Я такий нещасний, хіба мене може щось турбувати?», «До чого спроби мене втішити?». Людину охоплює біль, і вона перетворюється на знесилену істоту, яка може лише плакати й ледве існувати. Це стадія тотального болю, і вона буває найдовшою.

Допомога на цих стадіях:

- потрібно дати можливість людині (за її бажанням) побути на самоті;
- слід говорити з людиною про втрату, про причину смерті та намагатись вислухати розповіді і спогади про життя покійного;
- у цей період страждання полегшується присутністю родичів, близьких та друзів, причому істотною є не їхня діюча допомога, а легка доступність до них протягом декількох тижнів, коли переживання найбільш інтенсивні. Людині, яка горює, потрібні постійні, та водночас ненав'язливі бесіди з добрими слухачами;
- необхідно дати можливість людині виплакати, не намагаючись неодмінно утішати, тому що сльози сприяють сильній емоційній розрядці;
- дитину можна на якийсь час звільнити від відвідування дитячого садка чи школи. Дорослим потрібно бути особливо уважними до стану дитини. Це дозволить визначити той момент, коли може знадобитися допомога психолога;
- поступово можна починати долучати людину, яка втратила близького, до повсякденної діяльності. Це допоможе їй відволіктися від переживань.

Прийняття. «Все буде добре», «Я не можу перемогти це, але я можу добре підготуватися до цього». На стадії прийняття людина не тільки вчиться жити в нових умовах, а й мотивує інших, допомагає тим, хто опинився у важкій ситуації, надихає власним прикладом.

Допомога на стадії прийняття:

- оскільки людина може неодноразово повертатися до переживань гострого періоду, необхідно давати їй можливість знов і знов говорити про померлого;
- корисними можуть бути якісь прохання про допомогу з боку друзів, родичів, виконання яких допоможе тому, хто горює, «струснутися»; іноді ефективні навіть докори у байдужності, не уважності до близьких, нагадування про обов'язки;
- основна допомога полягає в тому, щоб допомогти людині заново «увімкнутися в життя», будувати плани на майбутнє

Знання про перераховані п'ять стадій прийняття неминучого сильно спрощує широкий спектр емоцій і переживань, які люди можуть відчувати під час змін. Адже це дає людям заспокоєння – полегшення від того, що вони розуміють, що з ними взагалі відбувається і зокрема – на якій стадії прийняття зміни вони знаходяться, і де були до цього.

Якщо горювання за рік не закінчується треба обов'язково звертатись до спеціаліста - до психотерапевта. Коли бачимо, що наша близька людина продовжує говорити про втрачену людину у теперішньому часі, коли не сприймається та ігнорується факт смерті - або навпаки, людина відвідує кладовище щотижня, ігноруючи всі прояви життя - у такі моменти важлива робота зі спеціалістом.

Отже, плекати спогади про померлих – це спосіб шанувати їх.

Розділяти біль і підтримувати одне одного – це прояв нашої людяності. Повага до власного життя – це пам'ять про тих, кого ми втратили.

Список використаних джерел:

1. Гансен І. Я можу! Як опанувати стрес, впоратися з викликами та управляти конфліктами / Гансен Імке. ; худ.-оформ. С. Рунова; редкол.: Т. Донцова, М. Мойсеєнко, Ю. Красільникова [та ін.] – 2-ге вид., перероб. та допов. К., : «Libereco - Partnership for Human», «Восток-SOS», 2022. – 120 ст. : іл.
2. Мульована Л.І. Психологічний дебрифінг як метод групової психологічної корекції посттравматичних стресових розладів в учасників бойових дій / Л. І. Мульована // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. Чернігів : ЧНТУ, 2014. № 1 (4). С. 64–69.
3. Робота з особами, постраждалими від війни : методичні рекомендації / Уклад. І. Лепеха. – Київ : Науково-методичний центр ВФПО, 2024. – 368 с.
4. Сюзен Кейн Цінність смутку. Як втрати, любов і туга роблять нас сильнішими <https://starylev.com.ua/knyzka-cinnist-smutku-yak-vtraty-lyubov-i-tuga-roblyat-nas-sylnisumu>.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ТА НАПРЯМ ІНОВАЦІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Гадинко О.О., вчитель історії Сторожинецької гімназії

Чернівецької області

Сьогодні метою професійної педагогічної діяльності залишається виховання особистості, її гармонійний розвиток та професійний розвиток, взаємозв'язок з суспільством. Будь-якою метою педагогічної діяльності є залучення людини до роботи в соціумі, пізнавати всі тонкощі духовної та матеріальної культури, спілкування. При цьому сучасний педагог має бути добре обізнаний не лише за фахом, а й володіти багатьма галузями суміжних/споріднених дисциплін, певними рівнями професійного розвитку. Їх на сьогодні, як відомо, вже нараховується близько десяти (9). Це дозволяє педагогу продемонструвати вільне володіння системою навчальних та виховних умінь і навичок. Саме так можна успішно здійснювати навчально-виховну діяльність [2], [3].

Мета повідомлення – відображення процесу цілеспрямованого формування у педагога спеціальних знань, навичок та вмінь, необхідних для продуктивності, якісне виконання функціональних обов'язків, освоєння первинних професій, удосконалення професійної діяльності.

У процесі формування сучасної освіти проблемними завданнями завжди були й надалі залишаються формування педагогічної компетенції вчителя, його професійний розвиток та кар'єра, фінансова та професійна мотивація, трудова дисципліна, трудомісткість професії, її вартість та ціна на ринку праці, гідна оплата праці, зацікавленість всіх сторін педагогічного процесу, важливість для суспільства та держави.

Основний виклад. Мабуть найважливішим у розвитку освіти є відповідне фінансування її всіх галузей, гідне ставлення до неї, виховання справжнього

освіченого педагога і патріота своєї країни, народу, вихованця підрастаючої генерації, яка буде рівнятися на старше покоління. Обов'язком вчителя є надання учням допомоги у освоєнні матеріалу, набуті знань, умінь та навичок, заохочення дітей до навчання, розкриття здібностей та талантів учнів/вихованців. Саме це і є основою педагогічної діяльності всіх учасників навчального процесу. Зміст професійної діяльності полягає у навчанні, вихованні і розвитку учнів різних закладів освіти, дітей різного віку. Професійна робота вчителя проявляється якраз у процесі навчання та виховання молодого покоління [5], [6].

З метою якісної підготовки педагогів, наповнення ринку праці новими фахівцями розроблений професійний стандарт вчителя, який не лише суворо регламентує педагогічну діяльність працівника, а й установлює умови закінчення вищого навчального закладу майбутнім випускником, умови праці та допуск до роботи, набуття стажу роботи, професійного становлення та розвитку у процесі педагогічної діяльності. Професійний стандарт вчителя чітко визначає орієнтири професійного розвитку працівника. Особисті якості та педагогічні здібності проявляються у роботі з дітьми, мотивації, отримання задоволення від спілкування [7, с.9-10], [8, с.54-55].

У педагогічній роботі треба мати нахил роботи з дітьми, їх любити та поважати, тримати дисципліну і порядок, бути чесним і справедливим, авторитетним та порядним. Саме особисті якості працівника можуть зіграти вирішальну роль у професійному становленні педагога. Все своє життя педагог займається саморозвитком, удосконаленням професійної освіти, набуває все нові і нові компетенції, знання, уміння та навички, які використовуються у професійній діяльності [1], [4].

Критеріями педагогічної майстерності педагога виступають такі ознаки як гуманність, науковість, педагогічна доцільність, результативність, демократичність, творчість, оригінальність. Ці ознаки базуються на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та, безперечно, педагогічному

досвіді. Якраз їх виконання є вирішальною умовою становлення та розвитку освіти, формування освіченого та грамотного працівника будь-якої професії. Здобуті позитивні результати навчання становлять професійні компетентності людини, дозволяють виконувати її роботу, реалізовувати свій фах та здібності, набути необхідну професію. Після закінчення вищого навчального закладу вчитель продовжує здійснювати та удосконалювати власну професійну кваліфікацію [9, с.95-97], [10, с.234-235].

Професійний стандарт вчителя/викладача будь-якого начального закладу складає власну скриньку професійних компетентностей, які реалізуються протягом усього життя. Сучасний педагог має бути розумним і здатним зрозуміти оточуючих, сучасним і харизматичним, справедливим і шанованим. Педагог повинен любити і цінити дітей, бути ерудованим і вимогливим. Дуже важливою при цьому є думка не лише керівництва навчального закладу, а й самих учнів/вихованців, їх батьків. Вчитель має бути також професіоналом, патріотом і гуманістом у своїй діяльності.

Ціллю професійної педагогічної діяльності є дитина, її навчання та виховання, спілкування з нею, культура поведінки, моральні цінності. Формування особистості, її виховання, навчання, надання освіти є визначальною основою педагогіки, основними критеріями діяльності будь-якого освітнього навчального закладу.

Предметом та змістом освітніх установ є навчально-виховна діяльність закладу, закономірності, зміст і форми педагогічної роботи, можливе прогнозування результатів діяльності педагогічного процесу. Саме під час навчально-виховного процесу формується і розвивається особистість, яка не лише набуває знання та нагромаджує досвід, а й ділиться з ним з іншими фахівцями на роботі, під час проведення різного роду конференцій, семінарів, тренінгів, лекцій, вебінарів тощо [8, с.78-80].

Професійний розвиток освітніх установ спрямований на формування у їх

вихованців, працівників спеціальних фахових знань, умінь та навичок, необхідних для розвитку освіти, її установ, первинну професійну підготовку кадрів та спеціалістів. Комунікативна взаємодія педагога вчителя зі студентами, учнями, батьками, колегами по роботі спрямована на встановлення сприятливого психологічного клімату, оптимізацію стосунків між усіма учасниками освітнього процесу, налаштування відповідного педагогічного взаємospілкування [2], [4].

Отже, характеризуючи теперішній освітній процес і становлення сучасного педагога слід зробити декілька висновків.

Сучасні освітні навчальні заклади мають бути модераторами суспільного розвитку, осередками набуття наукових знань та фаху, центрами професійного зростання і виховання молоді, середовищем формування освітнього процесу. Сучасний заклад освіти призначений для навчання, виховання, розвиток і вдосконалення особистості і є підґрунтям продукування педагогічних ідей, положень та настанов.

Сучасний викладач/вчитель повинен мати відповідні фахові здібності, знати методологію науки, володіти методикою викладання предмету, застосовувати свої знання на практиці, знати і розуміти психологію педагогічного взаємospілкування.

Майстер педагогічної праці повинен бути цілеспрямованим, рішучим, ініціативним, наполегливим, мати педагогічні й організаторські здібності. Сучасний викладач повинен бути також спостережливим, ввічливим, мислити, мати відповідний педагогічний такт, мову і техніку.

Визначальними складовими педагогічної майстерності вчителя є його професійна спрямованість, професійне знання предмету, методика його викладання та техніка, педагогічні здібності.

Важливим для педагогічного працівника є його професійне зростання, яке відбувається протягом всього життя у сфері його професійної діяльності, набуття навичок і досвіду роботи, які можуть бути основою його успіху та кар'єрного росту. Особисті якості людини, її професійні навички та здібності, любов та вміння

працювати з дітьми, отримання професійного задоволення від виконаної роботи і мотивація професійної діяльності, а також відповідне фінансове забезпечення є підвалиною успішного розвитку та становлення сучасного педагогічного працівника. Педагогічна діяльність учителя полягає у керівництві навчально-виховного процесу учнів, розвитку власної особистості. Сучасний вчитель повинен сьогодні володіти не лише своїми фаховими знаннями, а й вміти працювати в команді, вирішувати проблеми і знаходити творчі рішення, допомагати дітям/учням самостійно отримувати інформацію, підтримувати їх на цьому шляху, готуючи цим самим до самостійного життя.

Список використаних джерел:

1. Про позашкільну освіту: Закон України від 22 червня 2000р. № 1841-III.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014р. № 1556-VII.
3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017р. № 2145-VIII.
4. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 6 червня 2019р. № 2745-VIII.
5. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020р. № 463-IX.
6. Концепція Нової української школи, ухвалена рішенням колегії МОН від 27.10.2016р. – 40 с.
7. Зайченко І. педагогіка і методика навчання у вищій школі. К.: Ліра-К, 2018. 512 с.
8. Пропенко І. Педагогіка. К.: Фоліо, 2015. 572 с.
9. Томчук М., Томчук С. Педагогіка. Навчальний посібник для дистанційного навчання. К.: Україна, 2007. 193 с.
10. Фіцула М. Педагогіка вищої школи. К.: Академія, 2014. 456 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ганецька Л.Ф., здобувачка I курсу Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАНП України, спеціальність 053 Психологія

Воєнна агресія росії проти України стала безпрецедентним викликом для української сфери освіти, організації освітнього процесу. У житті учасників освітнього процесу, як і кожного українця, спостерігаються потенційні та актуальні соціально-економічні, інформаційні, екологічні, емоційні та інші загрози. Війна вплинула на психоемоційний і психофізіологічний стани викладачів та здобувачів освіти. Діти, підлітки, молодь понад два роки знаходяться у постійному стані тривоги, психологічно виснажені українські викладачі продовжують працювати у надскладних умовах сьогодення. За цих умов актуальним завданням і напрямом роботи психологів закладів освіти є пошук механізмів, умов та факторів розвитку особистісних ресурсів подолання складних життєвих ситуацій учасників освітнього процесу, формування здібностей протидіяти впливу нинішньої реальності задля збереження психічного й фізичного благополуччя. Тому, на нашу думку, для практичного психолога ЗП(ПТ)О у його професійній діяльності надзвичайно важливим є спостереження за такою інтегративною властивістю, як життєстійкість, а також наявність професійних знань, умінь та навичок щодо надання психологічної допомоги.

Поняття «життєстійкість» вперше було введене у науковий обіг та обґрунтована його феноменологія С. Мадді [12]. Різноманітні аспекти життєстійкості у протистоянні стресовим ситуаціям вивчала С. Кобейса [11]. В українській психології питаннями розроблення проблеми життєстійкості займалися

Г. Дубчак [2], С. Максименко [5], Т. та ін.

Беззаперечний інтерес становлять теоретико-емпіричні розвідки П. Бартоне [10], Л. Карамушки [3], Н. Ничкало [6], В. Панченко [7], Н. Чернухи [8] та ін.

Життестійкість виявляється ключовою особистісною змінною, що опосередковує вплив стресогенних факторів на соматичне і душевне здоров'я, а також на успішність діяльності. С. Мадді виокремлює три компоненти життестійкості: залученість (дає можливість відчувати себе значущим та достатньо цінним, щоб повністю включитися у розв'язування життєвих завдань, не зважаючи на наявність стресогенних факторів); контроль (впевненість у тому, що боротьба дозволяє вплинути на результат того, що відбувається, навіть якщо цей вплив не абсолютний, а успіх не гарантовано); прийняття ризику (впевненість людини в тому, що все, що з нею відбувається, сприяє її розвитку завдяки знанням почерпнутих з досвіду) [12].

Кожна людина має великий багаж когнітивних, емоційних та особистісних ресурсів для того, щоб оптимістично оцінювати життєві кризові умови та зберігати високий рівень життестійкості. Одним з когнітивних ресурсів для позитивної оцінки життєвих змін є здатність оптимально оцінювати життєві труднощі. Важливим для формування оптимальної оцінки складних життєвих ситуацій є віра людини у контрольованість подій, в те, що вона якимось чином може впливати на ситуацію. Коли результат має для нас позитивне значення, ми стаємо більш упевненими у контрольованості події.

Продуктивність розв'язання життєвих проблем цілком залежить від особливостей пізнавальної діяльності людини, від її когнітивного стилю. Когнітивний стиль – це інтегральна характеристика індивідуальності, що пов'язана з типом реагування та вибором способу дій і стратегій поведінки. Когнітивний стиль є тим інструментальним ресурсом особистості, який дає можливість аналізувати, прогнозувати та оцінювати відповідні смисли діяльності, спрямованої на подолання труднощів (Т. М. Титаренко, А. Г. Асмолова). Т. О. Ларіна

виокремлює деякі характеристики когнітивної сфери життєстійкої особистості що впливають на здатність ефективно аналізувати, прогнозувати та оцінювати труднощі. Це високий рівень рефлексії, рівень усвідомлення життя, розвинуті антиципаційні здібності, гнучкість та толерантність до труднощів [4]. Для того, щоб продуктивно долати наслідки стресу, людина повинна розвивати самоконтроль, підвищувати самооцінку, формувати почуття власної гідності. Особливо значущою є «самоефективність», тобто оцінка власних можливостей успішно працювати та уявлення про власний рівень успішності подолання стресу, оптимізм, почуття єдності зі світом. Самоефективність як особистісний ресурс дозволяє вирішувати складні завдання, успішніше будувати плани на майбутнє. Людина повинна узгоджувати власні цілі, проектувати та прогнозувати майбутнє, володіти засобами трансформації життєвих труднощів в завдання розвитку власних можливостей.

Таким чином, життєстійкість – це здатність людини долати труднощі і перешкоди, виходячи з них більш сильною і досвідченою. Не дивлячись на війну, складні психоемоційні і психофізіологічні стани, викладачі та здобувачі освіти намагаються продовжувати навчати та навчатися. На нашу думку, основною умовою життєстійкості працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти в складних та непередбачуваних умовах воєнного стану в Україні, ефективного виконання професійних обов'язків є вміння конструктивно реагувати на виклики, перебудовуватися і, в остаточному підсумку, постійно позитивно змінюватися, розвивати і підтримувати емоційний інтелект. Упевнені, що запасу життєстійкості має вистачити як викладачам так і здобувачам освіти до закінчення повномасштабної російсько-української війни.

Список використаних джерел:

1. Волинець Н. В. Психологічні особливості особистісного благополуччя в професійній сфері життєдіяльності : монографія. Хмельницький : Видавництво

НАДПСУ, 2019. 620 с.

2. Дубчак, Г. М. Психологічні основи професійної стресостійкості майбутніх фахівців: Монографія. Київ: Талком, 2017. 321 с.

3. Карамушка Л. М. Шевченко А. М. Вплив освітнього середовища на забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій: навч. посіб. Біла Церква: КНЗ КОР «КОПОПК», 2019. 45 с.

4. Ларіна Т.О. Роль життєстійкості в оптимізації самоздійснення особистості. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2010. Вип. 24. С.137-146.

5. Максименко, С. Д., Кузікова, С. Б., Зливка В. Л. Особистість в кризових ситуаціях: психологічна теорія і практика. Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2017.

6. Ничкало Н. Г. Професійна адаптація. Енциклопедія Сучасної України; Координаційне бюро ЕСУНАНУ: кер. наук.-ред. підготовки ЕСУ М. Железняк. К.: Поліграфкнига, 2001. Т. 1. С. 179-180.

7. Панченко В.О. Модель підвищення рівня життєстійкості менеджерів комерційних організацій. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки, 2015. Вип. 126. С. 122-127.

8. Чернуха Н., Костенко Д. Вплив життєстійкості на благополуччя здобувачів вищої військової освіти. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки, 53(1(53)), 2023. С. 17-21.

9. Індекс життєстійкості українців. Опитування. https://ratinglab.org/research/Dinamika_psihoemocijnih_staniv_naselennya

10. Bartone, P. T., & Bowles, S. V. (2021). Hardiness predicts post-traumatic growth and wellbeing in severely wounded service-men and their spouses. *Military Medicine*, 186(5–6), 500–504 <https://doi.org/10.1093/milmed/usaa250>.

11. Kobasa, S.C., Maddi, S.R., & Kahn, S. (1982). Hardiness and health: A prospective study of Personality and Social Psychology, *Journal of Personality and Social Psychology*, 42, 168-177.

12. Maddi, S. R. (1999). Comments on trends in hardiness research and theorising. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 51(2), 67-71. <https://doi.org/10.1037/1061-4087.51.2.67>. 499

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ

Герасименко Ю.С., *завідувачка кафедри педагогіки, психології та менеджменту*

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

У сучасних умовах стрімких змін на ринку праці та цифровізації всіх сфер життя організація професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців потребує впровадження інноваційних підходів. Особливу увагу приділено принципам індивідуалізації та персоналізації освітнього процесу, впровадженню цифрових технологій, інтерактивних і проєктних методів навчання. Аналізуються актуальні тенденції, зокрема змішане навчання, мікронавчання, гейміфікація, кейс-метод, а також використання штучного інтелекту у створенні освітнього контенту.

Сучасні виклики професійного розвитку є важливими аспектами для кожного фахівця, що прагне залишатися конкурентоспроможним у швидкозмінному світі.

Ключові фактори:

1. Динамічні зміни на ринку праці:

✓ цифровізація – інтеграція новітніх технологій у всі сфери діяльності вимагає від працівників освоєння цифрових інструментів і навичок, таких як робота з великими даними, штучний інтелект, блокчейн тощо;

✓ автоматизація – поширення автоматизованих систем скорочує потребу в ручній праці, водночас створюючи попит на фахівців, які можуть керувати, аналізувати й оптимізувати ці системи;

✓ глобалізація – конкуренція на ринку праці посилюється через доступ до глобального кадрового резерву, що стимулює необхідність володіння іноземними мовами, розуміння міжкультурної комунікації та здатності працювати в міжнародних командах.

2. Необхідність трансдисциплінарності та багатофункціональності фахівців:

✓ Роботодавці все частіше очікують, що працівники будуть володіти знаннями й навичками з різних сфер, наприклад, поєднувати технічну експертизу з комунікаційними навичками або економічну компетентність із цифровою грамотністю.

✓ Трансдисциплінарність дозволяє вирішувати складні міжгалузеві завдання, що є критичним для сучасного бізнесу та науки.

3. Адаптація до нових форматів навчання:

✓ онлайн-навчання – широке використання цифрових платформ відкриває можливість навчання будь-де і будь-коли, однак вимагає високої самодисципліни й технічної підготовки;

✓ гібридне навчання – комбінація онлайн- і офлайн-форматів створює нові виклики для організації навчального процесу, зокрема підтримки взаємодії між викладачами та студентами;

✓ мікронавчання – короткі, сфокусовані навчальні модулі дозволяють швидко отримати практичні знання, необхідні для конкретних завдань, однак потребують ефективної курсової структури.

Ці виклики вимагають від закладів освіти, роботодавців і працівників активної співпраці для формування нових підходів до навчання та розвитку кар'єри. Важливим стає навчання протягом усього життя (lifelong learning), що забезпечує постійне оновлення компетенцій.

Інноваційні підходи до організації перепідготовки та підвищення кваліфікації є ключовими для забезпечення актуальності знань і навичок у швидкозмінному світі. Основні аспекти сучасного підходу:

1. Індивідуалізація навчання:

✓ персоналізовані траєкторії навчання – кожен слухач курсів отримує можливість вибору власного навчального шляху відповідно до своїх потреб, цілей і попереднього досвіду;

- ✓ індивідуальні навчальні плани – розробка навчальних планів з урахуванням особистих цілей професійного розвитку та аналізу навчальних потреб, що дозволяє зосередитись на найбільш актуальних темах;

- ✓ аналіз навчальних потреб – використання діагностичних інструментів для оцінки початкового рівня знань і визначення ключових компетенцій, які потребують вдосконалення.

2. Використання сучасних технологій:

- ✓ інтеграція VR/AR – технології віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) надають можливість проводити симуляційні тренінги у безпечному середовищі, що особливо важливо для практичного навчання у складних або небезпечних умовах (медицина, інженерія, тощо).

- ✓ штучний інтелект (AI) – AI використовується для адаптації навчального контенту під потреби слухачів, створення персоналізованих рекомендацій, аналізу прогресу й прогнозування успішності.

- ✓ онлайн-платформи для мікронавчання – такі ресурси, як Coursera, EdX, Udemu, дозволяють швидко отримати доступ до якісних навчальних матеріалів, орієнтованих на конкретні професійні завдання.

3. Гейміфікація освітнього процесу:

- ✓ навчальні ігри – використання ігрових сценаріїв для відпрацювання практичних навичок у реалістичних, але контрольованих умовах, що сприяє засвоєнню матеріалу через інтерактивність;

- ✓ мотиваційні системи – використання механізмів, таких як бали, бейджі, досягнення, сертифікати, сприяє залученню слухачів до навчання, підтримуючи їх інтерес і прагнення досягти нових вершин.

4. Менторство та наставництво:

- залучення експертів – галузеві фахівці стають менторами для слухачів курсів, надаючи цінні рекомендації, діловий досвід і підтримку у вирішенні професійних завдань.

- Коучинг – професійні коучі допомагають слухачам визначити власні сильні сторони, поставити цілі та розробити план їх досягнення, що сприяє підвищенню професійної впевненості та ефективності.

Ці інноваційні підходи сприяють підвищенню якості перепідготовки та навчання, забезпечуючи сучасним фахівцям не лише теоретичні знання, а й практичні навички, необхідні для ефективної діяльності у професійному середовищі.

Компетентнісний підхід орієнтований на формування у здобувачів не лише теоретичних знань, але й практичних навичок і ціннісних установок, необхідних для ефективної діяльності в сучасному світі. Основними аспектами цього підходу є: орієнтація на розвиток soft skills; впровадження практикоорієнтованих тренінгів, кейсів та симуляцій; формування наскрізних компетентностей. Компетентнісний підхід формує не лише кваліфікованих фахівців, але й багатогранних особистостей, здатних до саморозвитку, критичного осмислення інформації, взаємодії з іншими людьми та прийняття рішень в умовах невизначеності. Його впровадження є ключем до підготовки професіоналів, які відповідають вимогам сучасного ринку праці та викликам глобалізованого світу.

У сучасному освітньому середовищі гнучкість навчальних форматів є однією з ключових вимог, що дозволяє ефективно адаптувати освітній процес до потреб слухачів і динамічних змін у світі. Основні елементи цього підходу: короткострокові інтенсиви для оперативного реагування на зміни; змішане навчання (Blended Learning); безперервна освіта через систему відкритих курсів. Гнучкість форматів навчання сприяє ефективнішій організації освітнього процесу, відповідаючи на виклики сучасності. Вона дозволяє інтегрувати навчання у повсякденне життя, зберігаючи баланс між особистими, професійними та освітніми пріоритетами. Це створює передумови для формування сучасного покоління фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін.

Ефективність навчання є критичним параметром, який визначає якість

освітнього процесу та його вплив на професійний розвиток слухачів. Для досягнення об'єктивних результатів застосовуються сучасні підходи, які поєднують аналітику, сертифікацію та моніторинг: використання аналітики даних для оцінки прогресу слухачів; проведення сертифікації за міжнародними стандартами; моніторинг кар'єрних досягнень учасників курсів. Сучасні підходи до оцінки ефективності навчання забезпечують комплексний аналіз впливу освітніх програм на професійний розвиток слухачів. Використання аналітики даних, сертифікації та моніторингу кар'єрних досягнень дозволяє постійно вдосконалювати якість навчання та забезпечувати максимальну відповідність його результатів потребам ринку праці.

У сучасному світі, де швидкі зміни є нормою, важливо не тільки адаптуватися до нових технологій, а й формувати стратегії розвитку, які забезпечать здобувачам відповідні знання та навички для майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Коваль Н.О. Сучасні підходи розвитку безперервної системи підготовки робітників в умовах модернізації економіки. *Економіка і суспільство*. Випуск № 17 2018. С. 485-489.

2. Сидоренко, В. В., Кулішов, В. С., & Торба, Н. Г. (2023). Інноваційні підходи до організації видів практик здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(1), 1-15. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5110>

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ТА МОТИВАЦІЇ ДОРΟΣЛИХ У НЕПЕРЕРВНІЙ ОСВІТІ

Геревенко А.М., старший викладач кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Цифрові платформи сьогодні є потужним інструментом у системі неперервної освіти дорослих, забезпечуючи як психологічну підтримку, так і підвищення мотивації студентів. Вони створюють середовище, яке сприяє зниженню рівня стресу та формуванню комфортних умов для навчання. Завдяки таким функціям, як чати, відеоконференції та онлайн-форуми, забезпечується постійний зв'язок між студентами та викладачами, що дозволяє зменшити відчуття ізоляції, особливо у дистанційній освіті. Інтерактивні технології, наприклад, віртуальні симуляції, сприяють подоланню емоційних бар'єрів, які можуть виникати під час освоєння нових знань, а також роблять процес навчання більш залучаючим [1].

Цифрові платформи також пропонують численні інструменти для підвищення мотивації дорослих студентів. Використання гейміфікації, вікторин та адаптивних навчальних курсів робить навчальний процес захоплюючим і заохочує до активного залучення. Аналітичні інструменти надають студентам можливість відстежувати свій прогрес, що стимулює досягнення нових цілей. Система персоналізованих рекомендацій та адаптивні навчальні траєкторії дозволяють враховувати індивідуальні потреби кожного студента, що, у свою чергу, сприяє позитивному ставленню до навчання

Особливо важливою перевагою цифрових платформ є їхня гнучкість та доступність. Студенти можуть навчатися у будь-який час та в будь-якому місці, що є надзвичайно зручним для тих, хто поєднує освіту з роботою чи іншими

обов'язками. Доступність освітніх ресурсів через цифрові платформи сприяє демократизації освіти, дозволяючи долати бар'єри, пов'язані з географічним розташуванням або фінансовими обмеженнями [2].

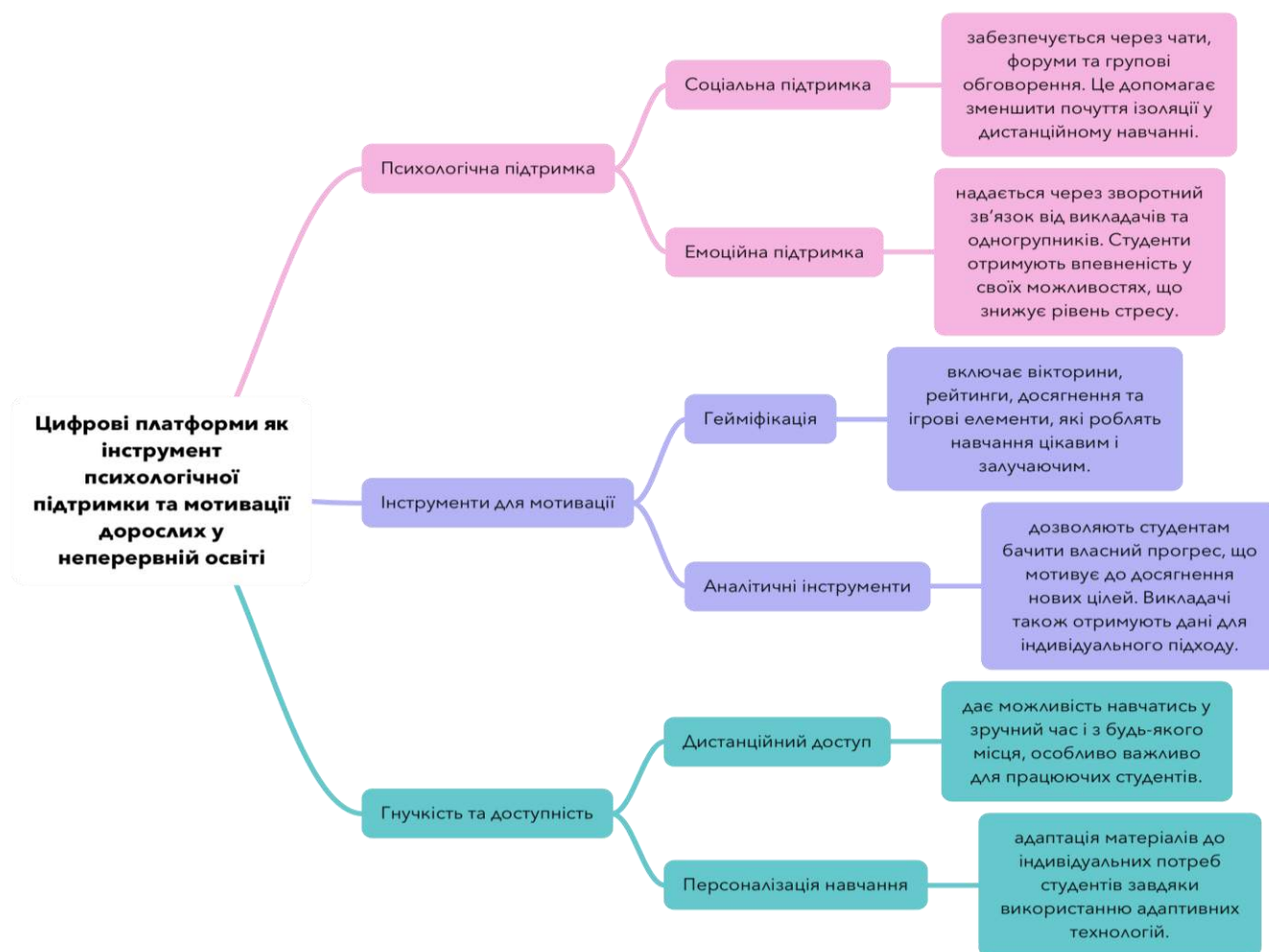

Рис 1. Цифрові платформи як інструмент психологічної підтримки та мотивації дорослих у неперервній освіті

Однак попри численні переваги, використання цифрових платформ супроводжується і певними викликами. Одним із головних є цифровий розрив, що обмежує доступ до технологій для студентів із віддалених регіонів або з низьким рівнем доходу. Додатково існує проблема цифрової грамотності, яка стосується як студентів, так і викладачів, адже ефективне використання платформ вимагає певного рівня технічних знань. Питання конфіденційності даних також є критично

важливим, оскільки витoki інформації можуть мати серйозні наслідки.

Майбутнє цифрових платформ в освіті передбачає інтеграцію нових технологій, таких як штучний інтелект, який зможе забезпечувати персоналізоване навчання та адаптацію курсів відповідно до потреб студентів. Використання VR та AR технологій відкриває нові можливості для створення імерсивного навчального середовища, що підвищить залученість і ефективність навчання. Інтеграція розширених аналітичних інструментів дозволить краще відстежувати успішність студентів і коригувати навчальні програми в реальному часі [3].

Таким чином, цифрові платформи відіграють ключову роль у розвитку неперервної освіти дорослих. Їхній потенціал у забезпеченні психологічної підтримки, підвищенні мотивації та створенні гнучкого навчального середовища відповідає викликам сучасності. Подальший розвиток технологій та вирішення існуючих проблем дозволить ще більш ефективно інтегрувати ці платформи в освітній процес, сприяючи професійному розвитку та особистісному зростанню студентів.

Список використаних джерел:

1. ГО "Смарт освіта". (2023). *В Україні створили психологічну платформу-каталог "Resilience.help" для освітян, батьків та психологів*. Доступно за посиланням: <https://smart-osvita.org/v-ukraini-stvoryly-psykholohichnu-platformu-kataloh-resilience-help-dlia-osvitian-batkiv-ta-psykholohiv/>.
2. Гейміфікація як інструмент підвищення мотивації в освіті. [Електронний ресурс] / ВНТУ. Режим доступу: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42008/20810.pdf?sequence=3&utm_source=chatgpt.com. Дата доступу: 10.12.2024.
3. Цифрові технології для всіх: як зменшити розрив. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mind.ua/openmind/20236386-cifrovi-tehnologiyi-dlya-vsih-yak-zmenshiti-rozriv?utm_source=chatgpt.com. Дата доступу: 10.12.2024.

ВІРТУАЛЬНИЙ КОУЧИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦЯ

*Головко Д.Ю., старший викладач кафедри технологій навчання, охорони праці
та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО “Університет менеджменту освіти” НАПН України*

Сучасні умови розвитку професійної діяльності фахівців визначають потребу у використанні інноваційних підходів до підвищення їхньої компетентності та особистісного зростання. Одним із таких підходів є віртуальний коучинг – інтерактивна форма взаємодії, спрямована на досягнення професійних і особистих цілей за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Завдяки поширенню цифрових інструментів і платформ віртуальний коучинг поступово стає ефективною альтернативою традиційним методам навчання і розвитку, особливо в умовах глобалізації та диджиталізації. Цей підхід забезпечує гнучкість, доступність і можливість персоналізації процесу розвитку, що робить його особливо актуальним для сучасних фахівців різних галузей. Теоретичні засади віртуального коучингу, його ключові характеристики, а також можливості та виклики, пов’язані з його впровадженням у професійну діяльність [3 с. 86].

Однією з ключових переваг віртуального коучингу є його здатність забезпечувати індивідуальний підхід до потреб кожного фахівця, що сприяє підвищенню ефективності процесу навчання. Використання цифрових платформ дозволяє коучам створювати адаптивні програми, які враховують особливості професійної діяльності клієнта, його психологічні характеристики та індивідуальні цілі. Зокрема, віртуальні інструменти, такі як відеоконференції, онлайн-щоденники, інтерактивні вправи та вебінари, дають можливість забезпечити постійний зворотний зв'язок між коучем і клієнтом. Це сприяє формуванню довіри та глибшому розумінню проблем, які виникають у процесі особистісного та

професійного зростання [1 с. 43].

Крім того, віртуальний коучинг відкриває нові перспективи для тих, хто раніше мав обмежений доступ до професійного наставництва через географічні чи фінансові бар'єри. Наприклад, дослідження показують, що дистанційні форми коучингу значно знижують витрати на організацію навчальних програм, водночас розширюючи їхню доступність для широкого кола користувачів. Цей аспект особливо важливий у сучасному глобалізованому світі, де фахівці часто працюють у віддалених командах або міжнародних організаціях.

Ще одним важливим аспектом віртуального коучингу є розвиток так званих "м'яких навичок" (soft skills), які відіграють вирішальну роль у професійному успіху. Віртуальні платформи дозволяють інтегрувати в навчальний процес тренування навичок комунікації, управління стресом, лідерства та адаптації до змін. Завдяки інтерактивному підходу клієнти отримують можливість практикувати навички у безпечному середовищі, що сприяє поступовому формуванню впевненості у собі. Наприклад, проведення рольових ігор через відеоконференції або робота з симуляторами проблемних ситуацій дозволяє глибше опрацювати потенційно складні ситуації, з якими фахівець може зіткнутися у реальному житті [2 с. 183].

Водночас важливим фактором ефективності віртуального коучингу є здатність коуча враховувати психологічні особливості клієнта. Віртуальне середовище створює певний емоційний комфорт завдяки відсутності фізичної присутності, що може знижувати рівень напруженості у клієнтів із підвищеною тривожністю або низькою самооцінкою. Однак це також може стати викликом, оскільки віртуальний формат ускладнює спостереження за невербальними сигналами, що є важливими в процесі взаємодії.

Однак впровадження віртуального коучингу має свої обмеження. Зокрема, для досягнення максимального ефекту від цього методу необхідна технічна грамотність клієнтів, стабільний доступ до інтернету та володіння цифровими

інструментами. Крім того, зберігається ризик інформаційної перевантаженості, коли велика кількість цифрового контенту може знижувати здатність фокусуватися на ключових аспектах роботи. Таким чином, успіх віртуального коучингу значною мірою залежить від балансу між використанням технологій і увагою до людського фактору [1 с. 96].

Важливу роль у впровадженні віртуального коучингу відіграє також етичний аспект взаємодії між коучем і клієнтом. Зокрема, цифровий формат вимагає особливої уваги до конфіденційності даних і дотримання професійної етики. Коуч повинен забезпечити захист персональної інформації клієнта, що обробляється під час сесій, а також створити умови для відкритого й безпечного спілкування. Крім того, етичні норми мають враховувати різноманітність культурного контексту, особливо в ситуаціях, коли коучинг відбувається між представниками різних країн. Дотримання цих стандартів не лише підвищує довіру клієнтів, але й сприяє підвищенню загального рівня професійності в галузі коучингу [5 с. 125].

Окремо варто зазначити роль віртуального коучингу у формуванні стратегії безперервного професійного розвитку. Завдяки можливості доступу до матеріалів і ресурсів у зручний для клієнта час цей підхід сприяє інтеграції коучингових практик у щоденну діяльність фахівців. Регулярні онлайн-сесії, які не потребують значних часових витрат на логістику, дозволяють ефективно поєднувати роботу над довгостроковими цілями з вирішенням актуальних завдань. Це особливо актуально в умовах динамічних змін на ринку праці, коли адаптивність і здатність до швидкого навчання стають ключовими чинниками професійного успіху.

На теперішній час перспективним напрямом є інтеграція віртуального коучингу зі штучним інтелектом (ШІ). Сучасні системи ШІ здатні аналізувати великі обсяги даних, персоналізувати рекомендації та навіть виконувати роль віртуального асистента коуча. Наприклад, чат-боти, що працюють на основі ШІ, можуть надавати клієнтам поради в режимі реального часу, оцінювати їхній емоційний стан або пропонувати вправи для вирішення конкретних завдань. Це

значно розширює можливості віртуального коучингу, роблячи його доступнішим і технологічно досконалим [4 с. 16].

Отже, віртуальний коучинг може стати важливим елементом стратегії безперервного розвитку фахівців за умови грамотного впровадження та дотримання сучасних стандартів якості. Його вплив на професійне зростання продовжуватиме зростати в умовах диджиталізації, сприяючи не лише індивідуальному успіху, але й розвитку організацій та суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Вітмор Дж. Ефективний коучинг. Принципи і практика. Київ : Баланс Бізнес Букс, 2016. 288 с.
2. Коучинг і наставництво. Практичні методи навчання і розвитку / Е. Парселл, Д. Сміт, П. Бойл та ін. Київ : Основи, 2018. 320 с.
3. Вітворт Л., Кімсі-Хаус Г., Сендал Ф. Коактивний коучинг. Київ : Наш Формат, 2019. 400 с.
4. Аніщенко, О. В. Технології особистісно-професійного розвитку у контексті формування інноваційного потенціалу особистості. *Педагогічний дискурс*. 2022. № 16. С. 15–20.
5. Коучинг як технологія професійно-особистісного розвитку фахівця в умовах магістратури. *Вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 2 (60). С. 123–128.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Гоменюк Л.В., *методист ДПТНЗ «Соснівський професійний ліцей»*

Професійна діяльність вчителя належить до типу професій «людина-людина» та вимагає здатності постійно налагоджувати ефективну взаємодію у системі «вчитель – учні – батьки - педагогічний колектив». Педагогічна діяльність – це, перш за все, процес взаємодії. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу відбувається через налагодження стосунків педагога з учнями, їх спілкування та взаємодію.

Згідно з науковими дослідженнями, уміння педагога створити на уроці простір інтересу й позитиву, підвищує працездатність учнів на 30-40%. Окрім того, емоційно насичене навчання викликає захоплення, сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу, є важливим чинником розвитку здібностей. Сторення ситуації успіху, доброзичливе ставлення до учня, мобілізує його сили, допомагає долати бар'єри у спілкуванні та невпевненість у собі, мотивує у навчанні. Новітні дослідження засвідчують, що успіх фахівців, які працюють з людьми, лише на 15% визначається коефіцієнтом інтелекту (IQ) і на 85% залежить від емоційного інтелекту (EI), – умінь налагоджувати стосунок на засадах позитивної взаємодії.

Емоційний інтелект – це група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій та емоцій оточуючих.

Переживання, в яких виявляється ставлення людей до навколишнього світу й до самих себе, називають **емоціями**. А здатність керувати власними емоціями та розуміти емоційний стан інших людей – **емоційним інтелектом** (емоційною компетентністю).

Емоції є сферою вивчення психологічної науки, їх досліджували Дж.Меєр, Д.Гоулдман, В.Селіванов, Є.Ільїн. Емоційно-вольова сфера особистості є одним із

феноменів людського буття. Разом з тим, варто відмітити, що саморегуляція поведінки і діяльності є однією з важливих функцій психіки людини. Корисно засвоїти деякі принципи ставлення до життя, до них належать: вміння відрізнити головне від другорядного, збереження внутрішнього спокою в різних ситуаціях, емоційна зрілість і стійкість, знання засобів впливу на події, вміння підходити до проблеми з різних точок зору, готовність до будь-яких неочікуваних подій, сприйняття дійсності такою, якою вона є, а не такою, яку хотілося б бачити, намагання шукати нові, змістовніші мотиви життєдіяльності, розвиток спостережливості, вміння бачити перспективу життєвих подій, намагання зрозуміти інших, вміння вибирати позитивний досвід з подій, які сталися.

Кожна мить нашого життя є емоційно забарвленою. Емоції та почуття можна порівняти з палітрою художника, на якій є сотні різних кольорів і відтінків. На жаль, не завжди люди говорять про емоції, а ігнорують чи пригнічують їх. На питання, як себе відчуваєш, здебільшого, можна почути відповідь «добре», «нормально» або «погано». Люди не завжди знаходяться «в контакті» зі своїми почуттями, тому важко їх зафіксувати, тим більш висловити. Є й інша причина зайвої стриманості – традиції або стереотипи. Наприклад, у багатьох культурах, навіть про свої нещастя прийнято повідомляти з ввічливою усмішкою, щоб не викликати незручність у сторонньої людини. Дехто, особливо чоловіки, вважають, що говорити про емоції й почуття недоречно. Як наслідок, виникають проблеми: така людина виявляється «емоційно черствою», нечутливою до емоцій інших людей, а це унеможлиблює побудову комфортних стосунків. Психологи вважають, що емоційні люди здатні краще розуміти і сприймати світ іншої людини, налагоджувати контакти, і навпаки, більш емоційно стримані особи, як правило, є замкненими, важко налагоджують соціальні контакти. Для багатьох сфер професійної діяльності, для освітньої зокрема, це є досить важливим чинником.

З кожним із нас щодня трапляються ситуації, які супроводжуються проявом відповідних емоцій – позитивних (радість, захоплення, задоволення, оптимізм,

вдячність, бадьорість, натхнення, віха) або негативних (стурбованість, злість, зневага, пригнічення, відраза, обурення, виснаження, безпорадність, апатія, сором, заздрість). Всього описано більше 100 різних емоційних станів людини. Ще з часів Аристотеля відомо **шість основних**: радість, здивування, сум, гнів, страх і огиду.

Фіксувати наявність емоції, ідентифікувати і висловлювати її коректно – означає управляти ними. Процес управління емоціями досить складний, особливо, якщо мова йде про їх стримання або адекватний прояв. В даному випадку все залежить від психофізіологічних особливостей, розвитку емоційно-вольової сфери, типу темпераменту особистості, її життєвих цінностей і пріоритетів. Чи можна стримати емоції? - Частково так, управління емоціями - це навичка, яка формується впродовж життя. Управління емоціями включає в себе вміння задіяти їх, задати їм напрямок – наприклад, надихнути себе і інших до діяльності. Емоції можна ігнорувати, але вони не зникнуть від цього, тому важливо навчитися розумно керувати ними. Коли у людини з'являється емоція – м'язи починають працювати. Наприклад, чекаючи щось важливе або страшне, ми не може сидіти на місці, ходять, постійно щось чіпаємо, крутимо в руках. Емоції пов'язані із викидом гормонів, і чим сильніше цей викид – тим потужніша емоція, і тим складніше нею стає управляти.

Емоційний стан людини - багатогранний, ми одночасно може мати велику кількість відчуттів; одні емоції викликають появу інших, переплітаються, накладаються одна на одну, у таких випадках ми стаємо неспокійними, метушливими. Наприклад, прояв хвилювання вчителя, який проводить відкритий урок - це не завжди результат невпевненості в собі, це скоріш за все - свідчення свідомого ставлення до роботи, ознака того, що йому не байдуже, як він виконує своє завдання. Пам'ятаймо, що емоції, навіть негативні – завжди енергія, яка при направленні в правильне русло допомагає досягати високих результатів.

Різні емоційні реакції дають можливість нам переживати повноту життя та роблять нас щасливими. Варто знати, що кожна людина здатна витримати лише

певний рівень емоційної напруги. При перевищенні навантаження практично кожен починає себе вести неадекватно, можливий прояв агресії до оточуючих і до себе. А тривале перебування в емоційному напруженні призводить і до психосоматичних порушень, емоційного виснаження, неврозів та хвороб. Для попередження таких негативних проявів серед освітян, важлива профілактика емоційного вигорання. Під загрозою емоційного вигорання найчастіше опиняються люди, які віддають надто багато власного ресурсу задля блага інших людей. Саме такою вразливою категорією і є педагоги, адже їх професійна діяльність полягає у постійній віддачі уваги, турботи, любові і тепла.

Важливою складовою емоційного інтелекту є емпатія як здатність розуміти, почуття та психічні стани іншої особи. Емпатія є необхідною умовою розвитку особистості, ознакою її емоційної та соціальної зрілості. Низький рівень свідчить про те, що особистість відчуває труднощі у спілкуванні, не вміє співпереживати та емоційно відгукуватися на почуття. Людина із середнім рівнем емпатії тримає під контролем свої почуття, думки, емоції, проте не завжди здатна поділитися своїми емоціями. Вона добре розуміє емоційні переживання інших людей, проте вважає, що не варто виставляти свої почуття напоказ. І, зрештою, високі показники емпатії характерні людям, які відчувають яскравий емоційний відгук на переживання, часто не відокремлюючи свої емоційні проблеми від проблем інших людей. Такі люди схильні співпереживати як близьким, так і стороннім людям.

Розпізнавати емоційний стан інших людей не легко. Ступінь міцності стосунків залежить від того, наскільки співрозмовники уміють спілкуватися на рівні емоцій. Негативні емоції – це сигнали: щось не так у стосунках. Бажано проаналізувати, що відбувається, і поміркувати над тим, як поліпшити становище. Якщо учні в особі вчителя бачать не лише «джерело інформації», а й товариша, людину готову їх зрозуміти, підтримати, допомогти, то така психолого-педагогічна взаємодія є позитивною, а процес навчання – легким, цікавим та ефективним. Натомість, у середовищі непорозумінь та конфліктів на успішне навчання

сподіватися не слід.

Емоційний інтелект вчителя полягає у розумінні власних потреб та відчуттів, потреб та бажань учнів, їх батьків, колег, уміння налагодити з ними доброзичливі стосунки, знайти шляхи мотивації до навчання, здатності виконувати поставлені завдання, розв'язувати педагогічні проблеми. Емоційний інтелект відіграє важливу роль у ефективній взаємодії всіх учасників освітнього процесу, а його відсутність призводить до конфліктності, руйнівної та неефективної взаємодії, розповсюдженню негативних явищ, зокрема, булінгу та мобінгу у освітньому середовищі. Розвинений емоційний інтелект захищає від вигорання, підвищує задоволення від роботи та життя.

Список використаних джерел:

1. Ольга Логвись, Дослідження розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів у контексті освітньої євроінтеграції: Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2022. Спецвипуск. С. 70–77
2. Матійків І. М. Емоційна компетентність педагога як чинник позитивної взаємодії в професійному середовищі. Молодь в умовах нової соціальної перспективи : збірка наукових праць. Випуск 16. Київ, 18 травня 2017 року.
3. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа, 2003. 126 с.
4. <https://www.psykholoh.com/>
5. <https://osvitoria.media/experience/yak-ne-vygority-uchytelyu-5-porad-dlya-rozvytku-emotsijnogo-intelektu/>

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ЗДОБУТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гордєєва О.І., *викладач вищої категорії, викладач-методист
Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу*

Юридична освіта, як і всі сфери суспільного життя, зазнали значних змін в умовах воєнного стану. Викладачі та студенти, незважаючи на складні часи, продовжують працювати і навчатися у новій реальності. Нові реалії сьогодення вимагають пошуку і формування нових рішень щодо організації, розвитку та мотивації до здобуття фахової передвищої освіти у галузі права.

У юристів завжди вистачало роботи, а повномасштабна агресія Російської Федерації проти України розширила і додала питань, які потребуватимуть юридичної консультації у повоєнному відновленні. Перед нами, як викладачами юридичних дисциплін, стоїть завдання не тільки дати учасникам освітнього процесу повноцінні юридичні знання з навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому освітньо-професійною програмою, а й у переорієнтації змісту освітніх компонентів на нові галузі права, які саме зараз стають все більш актуальними.

Перша галузь – це право в енергетичній сфері. Так, стратегічними викликами енергетичної галузі сьогодні є залучення інвестицій у проекти відновлення енергетики та впровадження принципів європейського енергетичного законодавства в національне. В межах першого напрямку – від юристів очікується застосування винахідливості та гнучкості, адже стоїть завдання знайти інструменти взаємодії українських енергетичних підприємств та іноземних інвесторів, що дасть змогу почати роботу над новітніми енергетичними проектами вже під час війни та бути готовими до масштабного залучення інвестицій одразу після її завершення. У контексті другого напрямку – це підвищення якості регулювання та імплементація принципів законодавства Європейського Союзу на шляху до членства у ЄС.

Другою галуззю права є складна робота, пов'язана зі стягненням збитків, завданих у результаті збройної агресії Російської Федерації. Процес довготривалий, наявні механізми потребують суттєвого доопрацювання, але ціль одна – росія має заплатити за свою агресію.

Третя галузь, яка потребує особливої уваги – це антимонопольне та конкурентне право. З 2023 року законодавчо розширені повноваження Антимонопольного комітету України: безперешкодний доступ до приміщень підприємств для отримання інформації, що має, наприклад, банківську чи нотаріальну таємницю. По суті, ми отримуємо ще один правоохоронний орган, і потенційно це матиме суттєвий вплив на роботу бізнесу. І як наслідок – новий виток розвитку практики.

Окремо слід зазначити про постійне збільшення попиту на послуги кримінальної практики. І йдеться не лише про порушення міжнародного гуманітарного та кримінального права, воєнні злочини, але й санкційні справи, антикорупційні провадження, і, загалом, справи економічного спрямування. Динамічному розвитку практики також сприятимуть стрімкі зміни законодавства в цій сфері, оскільки з'явилися нові склади злочинів, зокрема пособництво державі-агресору, колабораціонізм. Також актуальними вже зараз є індивідуальні та групові консультації для військовослужбовців, поранених, здійснення їх представництва у державних органах, судових справах, допомога потерпілим від сексуального насильства, вчиненого в умовах війни.

Таким чином, основним завданням у підвищенні мотивації фахових молодших бакалаврів з права до здобуття юридичної освіти вважаю доповнення освітніх компонентів освітньо-професійної програми актуальними новими галузями права задля навчання та виховання майбутніх юристів з лідерськими якостями, що здатні брати активну участь у міжнародно-правових питаннях розробки правових механізмів виплати репарацій Україні, надавати консультаційну підтримку постраждалим від війни, військовослужбовцям, ветеранам війни та їх сім'ям з питань соціального забезпечення, здійснювати юридичну підтримку внутрішньопереміщених осіб та біженців за кордоном.

ФІНАНСОВИЙ ПРОРИВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ»

Грибовська Ю. М., к.е.н., доцентка,

*доцентка кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Фінансовий прорив – це значне покращення фінансового стану або досягнення якісно нового рівня у фінансовій сфері; це систематичний процес, що дозволяє людині перейти від стану фінансової нестабільності або середнього рівня доходів до досягнення фінансової свободи та стабільного добробуту. Фінансовий прорив пов'язаний із запровадженням нових підходів, стратегій чи технологій, що призводять до помітних результатів [1, с. 25].

Ключові характеристики фінансового прориву:

1. Річке зростання доходів – для особистих фінансів це може бути підвищення заробітної плати, успішне інвестування чи відкриття прибуткового бізнесу. Для підприємств та організацій це може бути запуск нового продукту або вихід на новий ринок.

2. Запровадження та використання інноваційних технологій:

2.1. Цифрові платформи:

- мобільні додатки для управління бюджетом (наприклад, Monefy, Bluecoins, Toshl, MoneyWiz, Spendee, HomeMoney);

- платформи для інвестування та аналізу фінансових ринків.

2.2. Автоматизація фінансів:

- використання інструментів для автоматичного заощадження або інвестування.

2.3. Криптовалюти та блокчейн:

- інвестування в сучасні цифрові активи;
- вивчення нових технологій для створення додаткових можливостей.

3. Зміна фінансового мислення – використання нових підходів до фінансових рішень:

а) критичне мислення – аналіз та оцінка фінансових показників з урахуванням усіх ризиків;

б) психологія грошей – формування позитивного ставлення до грошей та подолання страху перед інвестуванням чи ризиками;

в) готовність до дій – прийняття рішень та активні дії для досягнення фінансових цілей.

4. Ефективне управління доходами:

а) класифікація доходів за джерелами їх отримання – основна робота (активний дохід), фріланс, пасивний дохід, бізнес. Активний дохід – це дохід, який людина отримує завдяки своїй безпосередній активній участі у праці, бізнесі чи наданні послуг; це основний вид доходу для більшості людей, який забезпечує базовий рівень фінансової стабільності. Для отримання активного доходу потрібно регулярно працювати або брати участь у діяльності, яка приносить прибуток. Проте обмеженість активного доходу у часі й залежність від активної праці робить важливим створення джерел пасивного доходу для довгострокової фінансової незалежності;

б) створення пасивного доходу – регулярного доходу, який людина отримує без необхідності постійної активної участі в процесі його створення після початкових вкладень (грошей, часу, знань чи інших ресурсів). Пасивний дохід – це ефективний інструмент для досягнення фінансової стабільності та незалежності. Його характеристики: мінімальна участь, регулярність, довгостроковість і можливість автоматизації. Пасивний дохід дозволяє мати стабільний фінансовий потік, не залежачи повністю від активної роботи. Це вивільняє більше часу для

особистого розвитку, подорожей чи відпочинку. Головна особливість пасивного доходу – він може забезпечити фінансовий потік із мінімальними зусиллями після того, як джерело доходу створено або організовано. Пасивний дохід людина отримує у вигляді регулярних надходжень коштів, незалежно від активних доходів та основної своєї діяльності: орендна плата, дивіденди, роялті, страхові накопичувальні програми, монетизація контенту;

в) оптимізація податків – використання легальних інструментів для зменшення податкового навантаження.

5. Управління витратами та їх оптимізація – усвідомлене управління витратами, уникнення імпульсивних та емоційних покупок, використання знижок і акцій, планування покупок та використання програм лояльності.

6. Скорочення боргового навантаження, оскільки воно може стати серйозною перешкодою для фінансового добробуту. Скорочення боргів вимагає стратегічного підходу, дисципліни та використання ефективних інструментів:

- оцінка поточного фінансового стану;
- підрахунок загальної суми боргу;
- аналіз процентних ставок;
- погашення кредитів з високими відсотковими ставками;
- визначення мінімальних платежів – суми, яку потрібно платити щомісяця, щоб уникнути штрафів чи пені;

- відкриття окремого рахунку, на який регулярно відкладати кошти для погашення боргів;

- відмова від «життя в борг» – уникнення спокуси купувати те, що не може дозволити собі зараз людина.

Важливим є створення плану виплати боргів:

а) метод «снігової кулі» – спочатку сплатити (погасити) найменший борг, щоб швидше побачити результат, що створить мотивацію рухатися далі;

б) метод «лавини» – спрямувати додаткові кошти на погашення боргів із

найвищими процентними ставками, що дозволить заощадити на відсотках у довгостроковій перспективі.

Комбінований підхід поєднує обидва методи.

7. Чітке фінансове планування:

а) формування конкретних фінансових цілей та їх поділ на довгострокові (наприклад, фінансова незалежність, придбання нерухомості, створення бізнесу, накопичення на недержавне пенсійне забезпечення) та короткострокові (наприклад, накопичення на відпочинок, навчання на курсах, зменшення боргів);

б) складання і ведення сімейного бюджету – планування та фактичний облік доходів і витрат та їх оптимізація (за місяць, квартал, рік);

в) створення «подушки безпеки» для непередбачених ситуацій – це резерв грошових коштів, який дозволяє людині певний період жити, не змінюючи звичного рівня життя, у випадку раптової втрати основного джерела доходу, тяжкої хвороби, втрати годувальника сім'ї, переїзду через війну та ін. [1, с. 27].

Розмір фінансової подушки залежить від конкретної життєвої ситуації:

- 3-6 місячних доходів – мінімум для більшості людей, дозволяє пережити тимчасову втрату роботи чи хворобу;

- 12 місячних доходів – оптимальний розмір подушки, забезпечує комфорт і свободу прийняття рішень у кризовий період;

- 24 місячних доходів – максимально бажаний рівень, дає можливість тривалий час жити коштом подушки [1, с. 28].

8. Інвестиційна стратегія – аналіз існуючих ризиків і вкладення коштів в акції, зобов'язання, нерухомість та бізнес. Використання сучасної платформи для інвестування (криптовалюти, інвестиційні фонди).

9. Безперервний розвиток – регулярне вивчення нових фінансових інструментів, стратегій і технологій; використання самоаналізу та саморефлексії – аналіз власних фінансових рішень і визначення їх впливу на досягнутий результат; участь у семінарах, тренінгах, вебінарах із фінансової грамотності та інвестування.

Приклади застосування саморефлексії та самоаналізу:

- тижневий аналіз витрат: запишіть усі витрати за тиждень, визначте категорії, де можна скоротити витрати, розробіть план оптимізації витрат на наступний тиждень;

- аналіз фінансових помилок: описати випадок, коли прийнято неефективне фінансове рішення (наприклад, імпульсивна покупка). Проаналізувати, що призвело до цього рішення, і визначити способи його уникнення в майбутньому;

- оцінка досягнення фінансової мети: поставити перед собою фінансову мету (наприклад, заощадити 10000 грн за 3 місяці). Кожного місяця оцінювати прогрес і коригувати дії;

- фінансовий SWOT-аналіз: визначити сильні сторони (наприклад, вміння планувати витрати). Проаналізувати слабкі сторони (наприклад, схильність до імпульсивних покупок). Сформулювати можливості для покращення (наприклад, використання додатків для ведення бюджету). Розпізнати загрози (наприклад, зростання цін чи непередбачені витрати).

10. Підприємницька діяльність – перехід від роботи за наймом до підприємництва. Створення або масштабування власного бізнесу – один з напрямів до значного підвищення доходів. Використання нових технологій, методів управління, маркетингових стратегій, побудова професійних зв'язків забезпечують розвиток бізнесу.

11. Вихід на новий рівень доходу – розвиток кар'єри або бізнесу та досягнення професійного зростання. Зростання вартості активних та пасивних доходів. Здійснення самоконтролю – контроль емоційних рішень, особливо у складних фінансових ситуаціях. Готовність до ризиків – вміння прийняти обґрунтовані ризики для досягнення фінансового прориву.

Дотримання принципу «Спочатку заплати собі» (або сума для «виплати собі») – концепція, яку започаткував Наполеон Гілл. Це правило, за яким відразу після отримання чистого доходу необхідно відкласти кошти собі на благополуччя у

майбутньому – на заощадження, інвестування тощо. Сума для «виплати собі» залежить від доходів та фінансових цілей, обмежується лише тим, скільки заробляє людина, та скільки готова виділити на ці виплати [2].

Етапи фінансового прориву:

1. Вихід із зони комфорту – прийняття рішень які можуть здаватися складними або ризикованими (зміна роботи, створення нового проекту, навчання новим навичкам). Навіть невеликі, але регулярні дії ведуть до великих змін у фінансовій сфері.

2. Зміна фінансових звичок – постійний особистісний розвиток, запровадження принципу «Спочатку заплати собі»; пошук нових можливостей для заробітку: фріланс, бізнес, надання послуг репетитора; створення пасивного доходу від інвестицій, оренди, депозитів, цифрових продуктів.

3. Досягнення фінансової свободи – це стан, коли пасивний дохід покриває всі основні витрати, забезпечуючи стабільність і незалежність.

Отже, фінансовий прорив базується на поєднанні знань, планування, інноваційного мислення та дисципліни. Це процес, що включає постійний розвиток, використання сучасних інструментів та орієнтацію на довгострокову фінансову стабільність. Фінансовий прорив характеризується не лише збільшенням доходів чи оптимізацією витрат, а й системними змінами у мисленні, підходах до управління фінансами та використанні інновацій. Це комплексний процес, що дозволяє досягти нового рівня фінансової стабільності.

Особистий фінансовий прорив – це перехід на інший рівень, на іншу якість життя, який включає самопізнання, самоактуалізацію, саморефлексію та самореалізацію [1, с. 25].

Самопізнання – це тривалий процес, який супроводжує людину протягом усього життя, дозволяє жити більш усвідомлено у гармонії із собою та іншими, а також рухатися до фінансових цілей. При самопізнанні людина проводить внутрішню розмову сама з собою, ставить запитання: «– Хто я?», «– Чого я хочу?»,

«– Куди я йду?» та надає відповіді на них. Внутрішня розмова формує дії, а дії – результат. Здійснюючи внутрішній діалог, людина починає думати і діяти так, як люди, які вже досягли фінансового успіху.

Самоактуалізація – це прагнення до змін. Людина ставить сама собі запитання: «– Яким я повинен бути?», «– Що мені потрібно зробити?» та формує відповіді на них. Самоактуалізація вимагає часу, зусиль і роботи над собою.

Саморефлексія – це глибоке осмислення власних думок, дій і мотивів. Це розмова із собою, оскільки людина розуміє себе, робить висновки з власного досвіду та знаходить шляхи для особистісного розвитку. Розмова із собою – це не тільки внутрішній діалог, але й спосіб осмислення: «– Чому я діяв саме так у цій ситуації?», «– Чого я хочу насправді?». Важливо задавати правильні запитання, бути відкритим і чесним під час такого діалогу. Не варто себе звинувачувати чи уникати складних тем.

Самореалізація передбачає конкретні дії людини. Це не кінцева точка, а процес, який триває все життя. Вона розпочинається з розуміння себе і перетворення внутрішніх бажань у реальні дії, що створюють гармонію з собою і оточуючими. Перш за все необхідно провести самоаналіз – визначити власні інтереси і навички та сформулювати конкретні цілі, використати методіку SMART: ціль має бути конкретною, вимірною, досяжною, релевантною, обмеженою у часі. Варто ціль розділити на етапи та встановити чіткі дедлайни для кожного етапу. Важливо не зупинятися на досягнутому та шукати нові можливості для розвитку.

Саморефлексія та самоаналіз є ключовими інструментами для розвитку фінансової грамотності. Вони дозволяють здобувачам освіти не лише краще розуміти свої фінансові звички, але й вдосконалювати їх, перетворюючи фінансове планування на усвідомлений і стратегічний процес. У результаті здобувачі освіти стають більш відповідальними, гнучкими та адаптованими у досягненні своїх фінансових цілей.

Список використаних джерел:

1. Грибовська Ю. М. Основи фінансової грамотності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 70 с.
2. Наполеон Гілл «Думай і багатій». URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Napoleon_Hill/Dumai_i_bahatii.pdf?PHPSESSID=nsj3bq9ng8blnq20a2l34cuu11 (дата звернення: 02.12.2024).

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК МОЖЛИВІСТЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Гручман Є.П., аспірант, викладач-асистент кафедри теоретичної та практичної психології Національного університету «Львівська політехніка»

Соціальні мережі як платформу для неформальної освіти можна вважати досить перспективним та актуальним напрямом взаємодії із категорією студентської молоді. Можна із упевненістю сказати, що це явище є особливо актуальним в Україні, де суспільно-політичне середовище потребує проактивних та поінформованих громадян. Все зростаючий рівень використання соціальних мереж трансформув способи залучення молоді до громадянської освіти, відкриваючи нові можливості для розвитку критичного мислення, політичної обізнаності та активної участі у політичних процесах, звісно по мірі можливостей. Однак, незважаючи на їхній очевидний потенціал, академічні дослідження соціальних мереж як засобу громадянської освіти залишаються обмеженими, особливо в контексті політичного самовизначення молоді. Що в свою чергу підкреслює важливість глибшого вивчення їхньої трансформаційної ролі в рамках парадигми неформальної освіти.

І. Гаркуша та В. Кайло вказують на те, що соціальні мережі мають унікальну можливість сприяти неформальній освіті завдяки своїй доступності, інтерактивності та здатності до широкого впливу [1]. І це дійсно так, такі платформи, як Facebook, Instagram та Twitter, надають молодим людям різноманітні можливості для навчання та обміну знаннями. Вони забезпечують доступ до інформації про нагальні суспільні проблеми в режимі реального часу та сприяють обміну думками, незважаючи на культурні та політичні кордони. Дослідження показують, що цифрове середовище відіграє важливу роль у стимулюванні політичного інтересу серед молоді. Наприклад, Х. Дженкінс, С. Форд і Дж. Грін

зазначають, що кампанії в соціальних мережах часто слугують каталізатором громадянської активності, перетворюючи пасивних спостерігачів на активних учасників політичних процесів [4].

Також, соціальні мережі виступають засобом підвищення громадянської свідомості, заохочуючи вираження ідентичності та колективної відповідальності. Хештеги на кшталт #ClimateAction або #StandWithUkraine є прикладом того, як кампанії в соціальних мережах мобілізують молодь до участі у вирішенні як глобальних, так і локальних проблем. В українському контексті ці платформи відіграли важливу роль у згуртуванні підтримки демократичних реформ та посиленні голосу різноманітних груп. Дослідження організоване та проведене під егідою ЮНІСЕФ підкреслює значну роль, яку соціальні мережі відігравали під час критичних політичних подій, надаючи молодим людям можливість формувати громадську думку та виступати за зміни [6]. Тобто така діяльність підкреслює потенціал соціальних мереж у подоланні розриву між індивідуальною позицією та колективними діями, посилюючи роль студентської молоді в контексті суспільних змін.

Однією з важливих переваг використання соціальних мереж у неформальній освіті є їхня здатність доповнювати та посилювати традиційні освітні процеси. Інтегруючи соціальні мережі в педагогічних процес, викладачі можуть заповнити прогалини у формальних програмах громадянської освіти. Соціальні мережі пропонують динамічну і цікаву альтернативу, що дозволяє студентам взаємодіяти з актуальним і своєчасним контентом. Такий підхід не лише робить громадянську освіту більш привабливою, але й надає молоді навички цифрового критичного мислення, необхідні для того, щоб усвідомлено та відповідно реагувати на ті чи інше новини, чи політичну ситуацію. Наприклад, Ф. Націнбені та С. Восло стверджують, що розвиток цифрової грамотності серед молоді підвищує їхню здатність критично оцінювати інформацію, тим самим зменшуючи ризики дезінформації та поляризації, поширених в онлайн-середовищі [5].

І. Каменська та О. Бокшиц вказують на те, що незважаючи на свій потенціал, ефективна інтеграція соціальних мереж у неформальну освіту вимагає стратегічних підходів, щоб максимізувати їхні переваги та вирішити притаманні їм виклики [2]. Популяризація цифрової грамотності та етичної поведінки в Інтернеті має важливе значення для того, щоб дані платформи слугували конструктивними інструментами для громадянської освіти. Освітні установи повинні співпрацювати з політиками та технологічними компаніями, щоб створити середовище, яке надає пріоритет достовірній інформації та сприяє критичному та усвідомленому мисленню. М. Ксенос, А. Вромен і Б. Лодер підкреслюють, що співпраця такого типу може призвести до розробки надійних рамок для інтеграції соціальних мереж в освітній процес, забезпечуючи їх відповідальне використання та максимізуючи їхній потенціал для громадянської активності [7].

Підвидячи підсумки, можна стверджувати, що соціальні мережі мають величезний потенціал як інструменти неформальної освіти, спрямовані на підвищення громадянської свідомості студентської молоді. Їх здатність збільшувати доступ до інформації, сприяти спільному навчанню та заохочувати активну участь робить їх безцінними в сучасному освітньому просторі. В Україні, де розвиток громадянської свідомості має надзвичайно критичне значення для національного самоусвідомлення в тому числі, інтеграція цих цифрових інструментів в освітні програми, або на рівні неформальних проєктів може сприяти вихованню покоління поінформованих, відповідальних та активних громадян. Однак реалізація цього потенціалу вимагає вирішення таких проблем, як цифрова грамотність, дезінформація та етична поведінка в Інтернеті.

Список використанх джерел:

1. Гаркуша І. В. Кайло В. І. Психологічні аспекти та основні мотиви використання соціальних мереж. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля.*

Серія «Педагогіка і психологія». Дніпро, 2019. Вип. 2 (18). С. 40–50.

2. Каменська І., Бокшиц О. Соціальні мережі як інструмент неформальної освіти при підготовці педагога професійного навчання. *Соціум. Документ. Комунікація*. - 2022. Вип. 15. С. 296-314.

3. Couldry N., Mejias U. A. The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism. Stanford University Press. 2019. 325 p.

4. Jenkins H., Ford S., Green J. Spreadable media: Creating value and meaning in a networked culture. New York University Press. 2013. 352 p.

5. Nacimbeni F., Vosloo S. Digital literacy for children: Exploring definitions and frameworks. UNICEF. 2019. 41 p. URL: <https://www.unicef.org/innocenti/reports/digital-literacy-children-exploring-definitions-and-frameworks>

6. Digital civic engagement by youth. UNICEF. 2020. 27 p. URL: https://www.unicef.org/media/72436/file/Digital-civic-engagement-by-young-people-2020_4.pdf

7. Xenos M., Vromen A., Loader B. D. The networked young citizen: Social media, political participation, and civic engagement. *Information, Communication Society*, 2021. 24(5), P.1-20.

ОСВІТНІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЗАСОБИ ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

*Гусєва Л.А., магістр, студентка групи М-23-11-зМ ОП УНЗ – 2023
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти,
заступниця директора з навчально-виховної роботи Херсонського ліцею № 1
Херсонської міської ради*

В умовах воєнного стану освіта стає не лише процесом передачі знань, але й потужним інструментом підтримки громадян, особливо дітей та молоді. Традиційні форми навчання зазнають значних обмежень через фізичні загрози, руйнування інфраструктури та вимушену міграцію. Освітні платформи виступають як альтернатива, що дозволяє забезпечити доступ до знань та соціалізацію, незважаючи на складні обставини.

Вони забезпечують можливість здобувати освіту, навіть коли очне навчання недоступне. Основними перевагами є: гнучкість доступу; різноманітність матеріалів; адаптація до індивідуальних потреб.

Проте, при їх використанні, стикаємось з такими труднощами: нерівність у доступі до технологій; потреба у підготовці викладачів; безпека даних.

Далі розглянемо платформи та сервіси, які найчастіше використовуються з освітньому процесі: 1) для організації онлайн-конференцій (Zoom, GoogleMeet, Skype, Teams); 2) для покращення процесу здобуття освіти (Всеосвіта, Наурок, Classroom, Prometheus, Освіторія, Edera); 3) онлайн-дошки (Padlet, OneNote); 4) хмарні сервіси (Microsoft Office, Google); 5) онлайн-опитування, ігри, тестування (Forms, Wordwall тощо).

Особливо важливою є використання сервісів переселенцями, які можуть не мати доступу до локальних закладів освіти. Багато платформ впроваджують курси з психосоціальної підтримки та спільноти для взаємодії, які допомагають слухачам

відчувати себе частиною соціального середовища.

Далі розглянемо курси, корисні для психоемоційної підтримки. На платформі Prometheus такими є: “Перша психологічна допомога”, “Стрес-менеджмент для освітян”, “Небайдужі: базова емоційні потреби та соціальна взаємодія”, “Як протидіяти сексуальному насильству, пов’язаному з війною, та професійно надавати допомогу постраждалим: керівництво для фахівців та фахівчинь”, “Як пережити війну разом: курс для родин військовослужбовців, ветеранок та ветеранів”, “Як протидіяти сексуальному насильству, пов’язаному з війною, та надавати допомогу постраждалим: що має знати кожен та кожна”, “Сам собі терапевт. Інструменти психологічної самопомоги для ветеранів та ветеранок”, “Як адаптуватися на новому місці? Курс психологічної реінтеграції ВПО” тощо [4].

Також, варто звернути увагу на курси платформи Edera: “Точка турботи”, “Знати як допомогти”, “Діалоги без тривоги” [2]. Якщо володієте англійською мовою, то цікавою стане Coursera: “Вступ: як стати переконливим переговорником”, “Працюйте розумніше, а не більше: управління часом для особистої та професійної продуктивності” [1]. На Освітньому Хабі – EduHub цікавими є курси: “Емоційний інтелект”, “Персональна ефективність” тощо [3].

Отже, освітні платформи є важливим інструментом підтримки під час воєнного часу. Вони забезпечують доступ до знань, сприяють збереженню соціальних зв’язків і стають частиною психоемоційної стабілізації. Український досвід свідчить про важливість інвестицій у цифрову освіту як складову відновлення країни після війни.

Список використаних джерел:

1. Coursera | Degrees, Certificates, & Free Online Courses. Coursera. URL: <http://www.coursera.org> (дата звернення: 04.12.2024).
2. EdEra – студія онлайн-освіти. EdEra. URL: <http://www.ed-era.com> (дата звернення: 05.12.2024).
3. EduHub.in.ua URL: <https://eduhub.in.ua> (дата звернення: 05.12.2024).
4. Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua> (дата звернення: 04.12.2024).

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Демчинська І. В., здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «магістр» 053
*«психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій
Університету «Україна»*

Сус Н. М., доктор філософії з психології, доцент кафедри психології та
*соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій
Університету «Україна»*

Я-концепція – це сукупність уявлень дитини про себе, свої можливості, якості, місце в оточуючому світі. Вона формується поступово, починаючи з раннього дитинства і продовжує розвиватися протягом усього життя. У молодшому шкільному віці Я-концепція зазнає значних змін, пов'язаних з новим соціальним статусом дитини – учня.

«Я-концепція» – це система оцінок і знань, яка переживається та усвідомлюється індивідом. Вона формує ставлення особи до себе та до інших, ґрунтуючись на особистісній самооцінці своїх можливостей, здібностей і характеру. В. Франкл зазначав: «Бути людиною – означає бути спрямованою не на себе, а на щось інше», підкреслюючи феномен трансценденції – виходу за межі власного «Я» з акцентом на оточуючих і на все те, що не можна звести лише до окремої особистості.

Український психолог М. Боришевський трактує «образ Я» як результат самопізнання та емоційно-ціннісного ставлення особи до себе. Це є наслідком перевірки своїх самооцінок, прагнень і соціально-психологічних очікувань у процесі життєдіяльності, а також рівнем самосвідомості, при якому індивід досягає найглибшого усвідомлення сутності своєї особистості [1].

Я-концепція дитини молодшого шкільного віку має досить динамічну

структуру і складається з таких компонентів. Когнітивний компонент – уявлення дитини про свої фізичні та психічні якості, здібності, соціальну роль. Емоційний компонент – почуття дитини щодо себе, самооцінка, рівень задоволеності собою. Поведінковий компонент – реальна поведінка дитини, яка відображає її самооцінку та уявлення про себе.

Я-концепція відіграє важливу роль у розвитку особистості дитини. Вона впливає на: мотивацію, самооцінку, соціальну адаптацію. Позитивна Я-концепція стимулює досягнення успіху, а негативна – може призвести до зниження мотивації. Адекватна самооцінка допомагає дитині реалістично оцінювати свої можливості і досягати успіху. Позитивна Я-концепція сприяє розвитку комунікативних навичок, здатності до співпраці та адаптації до нових соціальних умов.

Дорослим належить важлива роль у формуванні позитивної Я-концепції у дитини. Для цього важливо створити атмосферу любові та прийняття, адже дитина повинна відчувати, що її люблять і приймають такою, яка вона є. Заохочувати досягнення відзначаючи успіхи дитини, навіть найменші. Допомогати долати труднощі, підтримуючи дитину в складних ситуаціях, вчити її вірити в свої сили. Бути прикладом для наслідування, демонструючи позитивні якості, такі як доброта, чесність, відповідальність.

Я-концепція молодшого школяра – це своєрідний «психічний портрет», який дитина складає про себе. Вона формується під впливом багатьох чинників, але особливо важлива роль у цьому процесі належить педагогу. Від професіоналізму педагога, чуйності і вміння створити атмосферу довіри і підтримки залежить не тільки успішність навчання дитини, але і її подальший розвиток як особистості.

Для молодших школярів педагог часто є авторитетом, його оцінки і думка мають велике значення для формування самооцінки дитини. У школі дитина порівнює себе з однолітками, і оцінка педагога впливає на те, як вона сприймає себе. Успіхи і невдачі в навчанні безпосередньо впливають на самооцінку і Я-концепцію дитини. Взаємодія з педагогом формує у дитини певні уявлення про себе, свої

можливості і місце в колективі.

Педагог може сприяти формуванню позитивної Я-концепції створюючи атмосферу прийняття та підтримки. Кожна дитина повинна відчувати, що її цінують і люблять такою, яка вона є. Враховувати особливості кожної дитини, її темпи розвитку, інтереси і здібності. Акцентувати увагу на успіхах дитини, заохочувати її досягнення, навіть найменші. Бути об'єктивним у своїх оцінках, пояснювати дитині причини успіхів і невдач. Довіряти дитині, надавати їй можливості для самостійної роботи і прийняття рішень.

Спільними зусиллями педагога із батьками створювати сприятливі умови для розвитку дитини. Важливою умовою позитивного розвитку «Я-концепції» дитини є активна взаємодія дитини з родиною, що повинна ґрунтуватися на зацікавленості, підтримці, любові, довірі та вимогливості. Якщо емоційна підтримка надходить від матері, у дитини формується відчуття самоцінності, тоді як підтримка з боку батька впливає на розвиток позитивної самооцінки в контексті компетентності та ефективності. Відповідно, в сім'ї чоловік зазвичай виконує інструментально-діючу роль, а жінка – емоційно підтримуючу.

Список використаних джерел:

1. Боришевський М. Й. Моральна саморегуляція поведінки особистості: понятійний апарат. Київ, 1993. 24 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Денисенко О. Г., викладач-методист, практичний психолог, КЗО «Покровське вище професійне училище» ДОР», с.Олександрівка, Дніпропетровська область

У сучасному світі, де інформація доступна кожному в необмеженій кількості, освіта набуває нових вимірів. Більше уваги приділяється не стільки заучуванню фактів, скільки розвитку критичного мислення, творчих здібностей та емоційного інтелекту. Саме тому психологічні аспекти навчання стають все більш актуальними. Розуміння психологічних особливостей здобувачів освіти, їхніх мотивацій, страхів та інтересів дозволяє створити більш ефективне та індивідуальне навчальне середовище, яке сприяє всебічному розвитку особистості.

Проблема психологічних аспектів навчання хвилювала педагогів з давніх-давен. Великі мислителі, такі як Я. А. Коменський, Ж. Ж. Руссо, висловлювали свої думки щодо індивідуальних особливостей учнів та необхідності враховувати їх у навчальному процесі. Сьогодні, завдяки розвитку психологічної науки, ми маємо значно більше знань про те, як працює людський розум. Ці знання дозволяють нам створювати більш ефективні навчальні програми та методики.

Психологічні аспекти навчання відіграють ключову роль у розвитку здобувачів освіти. Розуміння цих аспектів дозволяє педагогам створювати ефективні методи навчання, які відповідають індивідуальним потребам та особливостям кожного здобувача освіти. Розглянемо основні психологічні фактори, які впливають на процес навчання, зосереджуючи увагу на мотивації, емоційному інтелекті, стресі та вікових особливостях розвитку.

○ Мотивація як основа навчального процесу

Мотивація є одним із найважливіших психологічних аспектів, що впливають на успішність навчання та розвиток здобувачів освіти. Вона визначає, чому

здобувачі освіти прагнуть вчитися і як активно вони беруть участь у навчальному процесі та наскільки ефективно засвоюють нові знання. Розуміння різних аспектів мотивації дозволяє педагогам створювати навчальні середовища, які заохочують здобувачів освіти до досягнень і саморозвитку.

Мотивація може бути внутрішньою, коли здобувач освіти зацікавлений у предметі, та зовнішньою, коли стимулом є оцінки чи похвала.

Внутрішня мотивація є більш стійкою та продуктивною. Здобувачі освіти, які мають внутрішню мотивацію, зазвичай показують кращі результати, оскільки вони активно шукають нові знання і прагнуть до саморозвитку. Педагоги підвищують внутрішню мотивацію, створюючи цікаве та інтерактивне навчальне середовище, яке заохочує здобувачів освіти до дослідження та творчості.

З іншого боку, зовнішня мотивація може бути корисною, але часто є менш стабільною. Вона може призводити до поверхневого засвоєння матеріалу, коли здобувачі освіти фокусуються на досягненні оцінок, а не на розумінні предмету. Тому важливо знайти баланс між обома типами мотивації, використовуючи різноманітні методи навчання, які відповідають інтересам і потребам здобувачів освіти.

○ *Емоційний інтелект у навчанні*

Емоційний інтелект (EI) – це здатність розпізнавати, розуміти та управляти своїми емоціями, а також емоціями інших. Високий рівень емоційного інтелекту допомагає здобувачам освіти краще справлятися з викликами навчального процесу, підтримувати здорові стосунки з однолітками та викладачами, а також знижувати рівень стресу.

Емоційний інтелект важливий для соціальної адаптації здобувачів освіти, оскільки він сприяє розвитку таких навичок, як комунікація, співпраця та вирішення конфліктів. Здобувачі освіти з високим EI здатні краще розуміти свої емоції, що дозволяє їм більш ефективно управляти ними, зокрема у стресових ситуаціях, таких як екзамени чи міжособистісні конфлікти.

Педагоги сприяють розвитку емоційного інтелекту, впроваджуючи програми соціально-емоційного навчання, які включають заняття з управління емоціями, розвитку співчуття та навичок спілкування. Це допомагає створити позитивну атмосферу в групі, де здобувачі освіти відчувають себе в безпеці та підтримці.

○ *Вікові особливості розвитку*

Вік здобувачів освітєвпливає на їхні психологічні аспекти навчання. Діти в ранньому віці (6-10 років) зазвичай проявляють високу цікавість, але їхня увага може бути нестабільною. Вони вчаться через гру і взаємодію, що робить ігрові методи навчання особливо ефективними на цьому етапі.

У підлітковому віці (11-18 років) здобувачі освіти стикаються з кризою ідентичності, що може впливати на їхню мотивацію та емоційний стан. Підлітки часто шукають визнання серед однолітків, що може призводити до конфліктів з батьками та викладачами. У цей період особливо важливо підтримувати відкритий діалог і створювати умови для самовираження.

У підлітковому віці здобувачі освіти шукають ідентичність і соціальне визнання, що може впливати на їхню мотивацію та емоційний стан, тому важливо підтримувати відкритий діалог і створювати умови для самовираження.

Педагоги враховують ці вікові особливості при розробці навчальних програм. Використання інтерактивних методів, які дозволяють здобувачам освіти висловлювати свої думки та почуття, може суттєво підвищити їхню зацікавленість і мотивацію до навчання.

○ *Стрес і його вплив на навчання*

Стрес є невід'ємною частиною навчального процесу, і його вплив на здобувачів освіти може бути як позитивним, так і негативним. Невеликий рівень стресу може стимулювати продуктивність і допомагати зосередитися на навчанні. Однак надмірний стрес може призвести до вигорання, тривожності та зниження успішності.

Серед основних причин стресу у підлітків можна виділити тиск з боку батьків

та педагогів, конкуренцію серед однолітків, а також високі вимоги до навчання. Важливо, щоб педагогічні працівники були уважними до ознак стресу у своїх здобувачів освіти та вчасно надавали підтримку.

Для зниження негативного впливу стресу на навчання здобувачі освіти використовують різні стратегії:

- *Техніки релаксації:* Дихальні вправи, медитація та йога допомагають знизити рівень стресу та покращити загальний емоційний стан.
- *Фізична активність:* Регулярні фізичні тренування сприяють вивільненню ендорфінів, які допомагають покращити настрій і зменшити стрес.
- *Організація часу:* Ефективне планування навчального часу та встановлення пріоритетів допоможуть уникнути відчуття перевантаження.
- *Підтримка з боку оточення:* Важливо, щоб здобувачі освіти мають можливість спілкуватися з батьками, викладачами та друзями, обговорюючи свої переживання та отримуючи емоційну підтримку.

Розвиток технік управління стресом, таких як медитація, дихальні вправи або фізичні тренування, також допомагають здобувачам освіти краще справлятися зі стресовими ситуаціями. Педагоги створюють сприятливу атмосферу, де підлітки можуть відкрито обговорювати свої переживання та отримувати підтримку.

Психологічні аспекти навчання відіграють ключову роль у розвитку здобувачів освіти, оскільки вони безпосередньо впливають на мотивацію, емоційний стан, соціальні взаємодії та загальний успіх здобувачів освіти. Розуміння цих аспектів дозволяє педагогам адаптувати свої методи викладання до індивідуальних потреб підлітків, забезпечуючи більш ефективно та гармонійне навчання.

Важливість внутрішньої мотивації, емоційного інтелекту та врахування вікових особливостей розвитку підкреслює необхідність створення підтримуючого навчального середовища. Педагоги, які активно працюють над розвитком цих якостей, допомагають здобувачам освіти не лише досягати академічних успіхів, але

й формувати навички, необхідні для життя в сучасному світі.

Крім того, вміння справлятися зі стресом і емоційними викликами є критично важливими для підлітків, адже вони стикаються зі значними вимогами та тиском. Тому важливо, щоб освітні заклади інтегрували програми, спрямовані на розвиток соціально-емоційних навичок та управління стресом.

Отже, комплексний підхід до навчання, що враховує психологічні аспекти, є необхідним для формування успішних, адаптивних та щасливих особистостей. Це дозволяє здобувачам освіти не лише досягати високих результатів у навчанні, але й готувати їх до активного, продуктивного життя та сприяти їхньому всебічному розвитку як особистостей, готових до викликів сучасного світу.

РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Дзюбінська Т.А., викладач будівельного циклу
Гайворонського професійного аграрного ліцею*

Освіта дорослих має позитивне розв'язання багатьох із цих проблем. Вона може принести користь не тільки окремій людині, а й суспільству та економіці загалом. Чи хочемо ми жити у більш сучасній, рівній та сталій Європі, громадяни якої беруть активну участь у її житті та процесах демократії, де люди володіють навичками та знаннями для того, щоб жити та працювати у здоровий та продуктивний спосіб і долучаються до культурних та громадських заходів із дуже раннього до дуже похилого віку [3]

Необхідність запровадити умови для розвитку освіти впродовж життя вже не раз була задекларована в Україні.

Але як запровадити умови для розвитку освіти впродовж життя, якщо більшу частину цього самого життя громадяни позбавлені підтримки держави в цій сфері? Дитячий садок, школа, профтехосвіта, вища освіта є, держава вкладає в це величезні кошти. А що з іншою частиною життя?

Багато чого могло б змінити прийняття Закону України «Про освіту дорослих» [2].

У Німеччині з бюджетів земель виділяються гроші на навчання громадян, за умови, якщо самі громадяни зроблять частковий внесок. У Данії діяльність центрів освіти дорослих підтримується за рахунок доходів національної лотереї. Системи різні - спільна риса одна. Успішні країни усвідомили необхідність розвитку освіти дорослих.

Так як, моя професійна діяльність пов'язана з підготовкою кваліфікованих робітничих кадрів у сфері будівництва, тому певний акцент наголошую на освіті

дорослих саме в цій галузі.

Міністерство освіти має завчасно реагувати на нові виклики, реформуючи та відновлюючи професійну освіту, аби підготувати кваліфікованих мотивованих спеціалістів робітничих професій.

Після війни перед Україною постане серйозний виклик щодо відбудови країни. Вже зараз багатьом фахівцям доводиться долати труднощі, які виникли через російську агресію. Тому реформа професійної освіти має реагувати на реалії та потреби в країні. Ми завчасно маємо подбати про підготовку достатньої кількості кваліфікованих кадрів, які залучаться до відбудови держави.

Новий міністр освіти і науки України Оксен Лісовий серед пріоритетів міністерства озвучив реформи і модернізацію професійної освіти.

За його словами, у заклади професійної освіти потрібно інвестувати та об'єднувати їх в потужні регіональні професійні центри, адже сьогодні «ремесло в руках – це успіх», оскільки після війни буде потреба у великій кількості залучених до відбудови фахівців.

«Ми визначили, що профтехосвіта має бути пріоритетом і вона має трансформуватися швидко. Це має бути одним з ключових напрямів роботи МОН найближчим часом» [4].

Ми розширяємо поняття, говоримо не тільки про професійну освіту, а більше про розвиток людського капіталу через професійну освіту, вдосконалення, набуття нових навичок.

Через велику міграцію не тільки людей, але й релокацію цілих підприємств, економічну кризу і втрату роботи та працездатності українців, що постраждали від війни, постало питання професійної перекваліфікації.

Міністерство освіти, окрім фахової підготовки випускників шкіл, повинно зосередитись на перепрофорієнтації і освіті дорослих. Люди з інвалідністю, отриманою внаслідок війни, та ветерани за короткою навчальною програмою можуть здобути нові навички і знайти роботу. Також були внесені зміни до

законодавства, за якими дозволено здобувати другу, третю професійну освіту на умовах регіонального держзамовлення. Вступати до будь-якого закладу професійної освіти тепер можна з будь-якого регіону, що важливо в умовах вимушеної міграції.

«Треба робити акцент на доросле населення і перекваліфікацію короткої програми. Коли будуть створюватися якісь нові бізнеси, окремі професії чи спеціальності їм будуть потрібні обмеженою кількістю і на певний період часу. Тому не треба спеціально відкривати якийсь заклад, який за рік може бути непотрібний. Треба посилити спроможність чинних закладів профтехосвіти і вміти адаптуватися» [4].

Також зростає попит на працівників робочих спеціальностей, які й до початку війни були в дефіциті. Відновлення та забезпечення безперебійної роботи об'єктів критичної інфраструктури, заводів, фабрик, підприємств, виробничих цехів, та майстерень потребує працівників з обслуговування, експлуатації устаткування та машин, кваліфікованих робітників з інструментом. Від наявності та кваліфікації кадрів буде залежати подальший розвиток і відновлення нашої країни.

Малкольм Ноулз, відомий педагог для дорослих, розробив низку принципів, які стали наріжним каменем у сфері освіти дорослих [1].

Навчання дорослих часто характеризується тим, що воно є самокерованим і цілеспрямованим. Як наслідок, дорослі учні, як правило, більш вмотивовані до навчання і з більшою ймовірністю застосовують набуті знання та навички в реальних життєвих ситуаціях.

Дорослі учні, як правило, орієнтовані на досягнення конкретних цілей і прагнуть здобути освіту для досягнення конкретних особистих чи професійних цілей. Вони цінують практичний і релевантний навчальний досвід, який безпосередньо стосується їхнього повсякденного життя та кар'єри.

Дорослі учні походять з різних верств суспільства, мають різний досвід та рівні навичок. Це може бути цінним ресурсом для освітян, оскільки він може

допомогти створити багате навчальне середовище, яке сприяє співпраці, критичному мисленню та вирішенню проблем.

Дорослі навчаються найкраще, коли бачать зв'язок того, що вони вивчають, з їхнім власним життям або цілями. Вони віддають перевагу практичним знанням і навичкам, які можна застосувати негайно.

Дорослі учні зосереджені на проблемах і хочуть здобути навички, які допоможуть їм вирішувати реальні проблеми. Їх менше цікавлять теоретичні знання, які не мають практичного застосування.

Визнання та врахування унікальних особливостей дорослих учнів є життєво важливим для викладачів, тренерів та роботодавців, які прагнуть розробити та забезпечити ефективний навчальний процес. Розуміючи характеристики дорослих учнів за шкалою Ноулза та застосовуючи відповідні стратегії викладання, педагоги можуть створити цікаві та змістовні навчальні можливості, які відповідають конкретним потребам та уподобанням дорослих учнів.

Але слід пам'ятати, що дорослі навчаються ефективно за певних умов.

1. Коли їм це особисто потрібно. Важливо знати дійсні потреби учасників, спиратися та посилатися на них, будувати програму так, щоб ці потреби були в основному задоволені.

2. Коли мають досить часу на засвоєння нових знань і вмінь, тобто не переобтяжувати програму новим змістом; намагатися не втомлювати учасників; забезпечити достатньо часу на засвоєння нового матеріалу.

3. Коли учасники можуть самостійно планувати свій час і процес навчання.

4. Коли досягають певних результатів.

5. Коли мають можливість випробувати нові знання та тренуватися в застосуванні їх на практиці.

6. Коли учасники повністю залучені до процесу навчання.

7. Коли можуть зрозуміти, як використати набуті знання та вміння на практиці.

8. Коли створено приємне та сприятливе середовище навчання.

9. Коли тренінгові методи відповідають різним способам навчання, притаманним різним людям.

Освіта дорослих – це про навчання пенсіонерів та людей передпенсійного віку. Звичайно, війна продовжує доводити, що навчатися протягом всього життя – не просто модний тренд, але іноді єдиний спосіб вижити.

Усі експерти сходяться на думці, що вже сьогодні в Україні різко зростає потреба у будівельниках. Користуються попитом усі фахівці, причетні до будівництва: інженери та архітектори, малярі та штукатури, фахівці, що займаються реконструкцією будинків тощо. Тобто йдеться про всі будівельні спеціальності. Це зрозуміло, адже Україні доведеться відновлювати та будувати нові будинки, об'єкти інфраструктури, мости, заводи, підприємства. Загалом, після війни Україна має перетворитися на одне велике будівництво. Це вплине на інші сфери, адже одне робоче місце у будівництві – це шість-сім робочих місць у суміжних галузях, що обслуговують будівельну галузь.

Якщо користуватися термінологією нашого часу, то нам потрібна буде армія будівельників. Виходячи із того стану галузі, в якому ми перебуваємо сьогодні, в будівництві загалом задіяно близько 400 тис. працівників різних спеціальностей, хоча у зв'язку з мобілізацією значно менше. А нам буде потрібно десь півтора мільйона. Тому цифру у 500 тис. будівельників можна помножити щонайменше на два. Тобто нам для будівельної галузі слід підготувати ще мільйон нових кадрів. Саме освіта є тим потужним двигуном майбутнього відновлення, який дасть нам змогу якнайшвидше розпочати цей процес.

Підсумовуючи, можна сказати, що розуміння особливостей дорослих учнів має вирішальне значення для розробки та надання ефективного освітнього досвіду для цієї різноманітної групи населення. Освіта дорослих трансформує життя та надає людям нові можливості. Вона відкриває нові можливості для працевлаштування, забезпечує шляхи до навчання, допомагає особам, які свого

часу не закінчили навчання, продовжити його, активізує творчі та культурні поривання людей, а також заохочує їх до ведення більш здорового способу життя.

Наразі система освіти дорослих набуває ознак державно-суспільного характеру і у найближчій перспективі має об'єднати усі здійснювані освітні впливи у межах формальної і неформальної складових з метою розвитку, підтримки, адаптації дорослих з урахуванням екстремальних умов, в яких опинилися громадяни нашої країни.

Список використаних джерел:

1. <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e125bd45-f6f3-435d-9988-4cb5a37e586b/content>.
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2874-IX#Text>.
3. https://eaea.org/wpcontent/uploads/2019/05/eaea_manifesto_ukraina_2019_web.pdf.
4. HO-proyekt_ZU-Pro_profesiynu_osvitu-02_0.

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО УМОВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Добрецов В.В., здобувач освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Інклюзія та забезпечення рівного доступу до освіти є одним із ключових напрямів соціальної політики сучасної держави. Професійно-технічна освіта відіграє важливу роль у підготовці молоді до самостійного життя, сприяючи їх професійному становленню. Для підлітків з інвалідністю цей етап є особливо важливим, оскільки дозволяє інтегруватися в суспільство та знайти своє місце на ринку праці.

Специфіка сучасного світу вимагає від освітніх систем більш відкритого та інклюзивного підходу до навчання, адже кожна людина має право на реалізацію свого потенціалу, незалежно від її фізичних можливостей. Проте, незважаючи на активізацію програм інклюзивної освіти, підлітки з інвалідністю залишаються однією з найбільш вразливих груп населення, які стикаються з рядом складнощів у процесі адаптації до умов навчання.

Воєнний стан в Україні створює додаткові виклики для освітньої системи, особливо в контексті забезпечення рівного доступу до навчання для підлітків з інвалідністю. Соціальна, економічна, і психологічна криза, спричинена війною, вимагає нових підходів для підтримки цієї категорії молоді, яка є однією з найуразливіших у сучасних умовах.

Професійна орієнтація для підлітків з інвалідністю повинна враховувати їхні фізичні можливості та індивідуальні потреби, забезпечуючи при цьому доступ до відповідної професійної освіти та підготовки. Це дозволить підліткам з інвалідністю успішно інтегруватися у трудове життя та реалізувати свій потенціал.

Однією з ключових складових успішної адаптації підлітків з інвалідністю до навчання у закладах професійної технічної освіти є створення сприятливого середовища, яке б дозволило їм реалізувати свій потенціал та розвиватися як професіонали.

Ситуація адаптації підлітків з інвалідністю до навчання у закладах професійної технічної освіти вимагає комплексного підходу та наукового обґрунтування. Враховуючи особливості цієї категорії учнів, необхідно провести глибокий аналіз факторів, що впливають на їхню адаптацію та створити максимально сприятливі умови реалізації учбового процесу в умовах воєнного стану.

Основні аспекти адаптації. Специфіка професійної технічної освіти полягає у поєднанні теоретичних знань з практичними навичками. Учні проводять значну частину часу у майстернях, лабораторіях та на виробничих практиках, що дозволяє їм набути необхідних професійних компетенцій. Для підлітків з інвалідністю важливо забезпечити доступність цих навчальних умов, що може включати адаптацію обладнання та робочих місць відповідно до їхніх фізичних можливостей.

Великою проблемою сьогодення є **фізична недоступність інфраструктури**. Частина закладів професійно-технічної освіти залишається непридатною для навчання осіб з інвалідністю через:

- відсутність пандусів, ліфтів, спеціально обладнаних аудиторій;
- недоступність укриттів у разі повітряної тривоги.

Наступним аспектом, який важливо враховувати у дослідженні адаптації підлітків з інвалідністю, є **Психологічні та емоційні бар'єри**. Процес навчання може стати важким випробуванням для цієї категорії учнів, і їх психологічна підтримка є не менш важливою, ніж фізична адаптація. Підлітки з інвалідністю часто переживають:

- підвищену тривожність через небезпеку та втрату звичного середовища;
- соціальну ізоляцію через переміщення або недостатню інтеграцію в нові

колективи;

- страх перед майбутнім через зміну життєвих обставин.

Психологічні аспекти адаптації підлітків з інвалідністю включають роботу над підвищенням самооцінки, розвитком емоційної стійкості та формуванням позитивного самосприйняття.

Адаптація навчального процесу. Дистанційне та змішане навчання стає основним інструментом для забезпечення доступу до освіти. Проте матеріали мають бути адаптовані до потреб учнів з інвалідністю (субтитри до відео, аудіоматеріали, інтерактивні ресурси).

Важливо впроваджувати індивідуальні освітні маршрути для підлітків, враховуючи їхні фізичні та когнітивні можливості.

Освітні перешкоди:

- Відсутність адаптованих навчальних матеріалів та інструментів для підлітків з обмеженими можливостями.
- Складність організації дистанційного навчання через технічні та організаційні проблеми (відсутність обладнання, перебої з електропостачанням).

Соціальна дезінтеграція. Вимушена міграція сімей з особливими дітьми в інші регіони або країни спричиняє труднощі інтеграції у нові громади. Нажаль, в окремих регіонах присутній низький рівень толерантності у суспільстві щодо осіб з інвалідністю. Серед ключових аспектів, які впливають на психічний розвиток підлітків з інвалідністю, варто відзначити соціалізацію, емоційну стабільність та роль сім'ї. Співпраця з батьками є критично важливою для успішного психічного розвитку підлітків з інвалідністю. Батьки повинні бути залучені до процесу навчання та реабілітації

Підготовка педагогів. Викладачі потребують спеціальної підготовки для роботи в умовах воєнного стану та з учнями з інвалідністю. Педагогічні аспекти передбачають створення інклюзивного освітнього середовища, яке відповідає індивідуальним потребам учнів, адаптацію навчальних програм і методів

викладання.

Рекомендовано впроваджувати курси підвищення кваліфікації з питань інклюзивної педагогіки та кризового менеджменту. Відсутність методичних рекомендацій для роботи з цією категорією учнів негативно впливає на весь у навчальний процес учнів.

Нарешті, врахування соціальних аспектів адаптації є ключовим для створення сприятливого середовища навчання. Розуміння та підтримка соціальної інтеграції підлітків з інвалідністю в колективі є важливим елементом успішної адаптації та їхнього подальшого професійного та особистісного розвитку.

Важливим є також розвиток партнерства між навчальними закладами, громадськими організаціями та державними установами. співпраця з громадськими організаціями, які займаються питаннями інвалідності, може забезпечити додаткові ресурси та підтримку для учнів з інвалідністю. Це може включати консультації, психологічну підтримку, доступ до спеціалізованого обладнання та технічних засобів. Залучення бізнесу до процесу адаптації та працевлаштування підлітків з інвалідністю також може значно підвищити їхні шанси на успішну інтеграцію у професійне середовище.

Таким чином, адаптація підлітків з інвалідністю до навчання у закладах професійно-технічної освіти в умовах воєнного стану є багатограним процесом, що вимагає уваги до фізичних, психологічних та соціальних аспектів. Вирішення зазначених проблем можливе лише за умови комплексного підходу, який передбачає модернізацію інфраструктури, психологічну підтримку, адаптацію навчальних матеріалів, інтеграцію учнів у нові колективи підготовку педагогів, розвиток партнерства та активну участь учнів і їхніх батьків. Удосконалення інклюзивного навчального середовища може стати ключем до створення рівних можливостей для всіх учнів, незалежно від їхніх фізичних можливостей, і сприяти формуванню більш толерантного і справедливого суспільства.

Успішна реалізація інклюзивної освіти у професійно-технічних закладах має

значний потенціал для покращення якості освіти для підлітків з інвалідністю. адаптацію навчальних програм, сприятиме не лише забезпеченню доступу до освіти для підлітків з інвалідністю, реалізації свого потенціалу. але й їхній соціалізації та інтеграції в суспільство.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України Верховної Ради України від 10.10.2024 № 4017-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Базова стратегія інклюзивного навчання у закладах професійної освіти. Аналітичний звіт, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>.
3. Рекомендації щодо забезпечення інклюзивності освітнього процесу в умовах кризи. ЮНЕСКО, Париж, 2023. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-osib-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-u-20242025-navchalnomu-rotsi>.
4. Про організацію навчального процесу в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 141 від 14.03.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/shodo-okremih-pitan-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu>.
5. Літовченко О.А. Інклюзивна освіта та навчання в сучасних умовах трансформацій: психолого-педагогічні основи інклюзивної освіти : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 23 січня – 5 березня 2023. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 81-84.
6. Лісовий О. В., Кравченко І. П. Психологічні аспекти адаптації підлітків з інвалідністю в умовах війни. *Освіта і розвиток*. 2023. С. 35-43.
7. Організаційно-функціональні моделі інклюзивно-ресурсних центрів в умовах децентралізації (з досвіду роботи) / авт. кол. : Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, Т. Д. Каменчук, А. Г. Обухівська, Г. В. Якимчук; за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2022. 102 с.

ВИКОРИСТАННЯ СПОГАДІВ ДОРΟΣЛИХ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЇХ НАВЧАННІ

Дуткевич Т.В., кандидат психологічних наук, професор

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Спогади є особистісним утворенням, важливим складником пам'яті людини, що вбудовується у конструкцію її життєвого шляху, долі. Дорослі люди, що вже володіють певним особистісним минулим, не лише навчаються, спираючись на базис особистісної пам'яті, але й можуть використовувати її з метою кращого аналізу і усвідомлення актуальних подій, у тому числі для розуміння нових знань і сенсів. Відтак у навчання дорослих важливо задіяти методи, які спираються на використання спогадів здобувачів освіти дорослого віку.

Представники психоаналізу (З. Фрейд, А.Адлер та ін.) надавали виключно важливого значення спогадам для психічного здоров'я особистості, а його нормалізацію пов'язували з осмисленням і переосмисленням минулого досвіду. Наприклад, З. Фрейд пропонував аналізувати спогади тим же методом, що й сновидіння, виявляючи і нейтралізуючи таким чином травмівний досвід. Сучасні дослідження особистісної пам'яті здійснюються у контексті філософії (М.С.Галушак [2]), психологічної герменевтики (Н.В.Чепелева [7]), наративної психології і педагогіки (Н.М. Горук [3], Г.О.Ковальчук, Ю.С.Баніт [4], Т.М.Титаренко [6]). Вони доводять важливість використання спогадів здобувачів освіти як одного з напрямів у доборі методів для навчання дорослих.

Очевидним фактом є те, що спогади нерозривно пов'язані з таким пізнавальним психічним процесом, як пам'ять, що є неодмінним чинником навчання. Дослідники відносять спогади до довготривалої автобіографічної (особистісної) пам'яті (О.М.Болотова [1 с. 22]). Розвиток особистісної пам'яті розпочинається ще у дитячому віці та є одним зі складових усвідомлення малюком

навколишньої дійсності. Перші спогади з'являються у 5-6 років, але при цьому дитина здатна згадувати події свого життя у дво-трирічному віці. На формування особистісної пам'яті, а тим самим на зміст спогадів, впливають події які викликали у дитини особливо яскраву емоційну реакцію, чи то позитивну (подарунок іграшки, свято, зустріч з улюбленим персонажем тощо), чи то негативну (втрата улюбленої іграшки, переляк у ході перегляду відео, хвороба члена сім'ї, розлука з близькими тощо).

Спогади є важливим чинником особистісної ідентичності, який дає змогу поєднати людську унікальність та універсальність, оскільки передбачають співвіднесення власного знання з досвідом минулого. Особистісна пам'ять надає пізнавальному досвіду здобувача освіти яскравого емоційного забарвлення, свідчить про унікальність його суб'єктивного сприймання і розуміння навчального матеріалу, слугує своєрідним фільтром у процесі навчання, який формує образи об'єктивної реальності в тому вигляді, які здобувач освіти здатний прийняти, засвоїти та зробити елементом особистого досвіду, надаючи цим образам власних унікальних сенсів. Розширення і збагачення (а подеколи і переосмислення) досвіду дорослої людини, що має відбуватись у процесі її навчання, є просто неможливим без опори на вже досить значний обсяг особистісної пам'яті, яка є наріжним каменем у баченні людиною світу і свого місця в ньому, а тому здатна формувати її теперішній досвід та майбутні дії [2, с. 180-181].

Відзначимо, що спогади є важливою складовою самосвідомості, людина з досвідом переживає потребу поділитись його «уроками» з іншими. М.С.Галушак наголошує, що спогади є невід'ємною сутністю особистості, вираженням її здатності інтерпретувати реальність з використанням специфічних нарративних способів осмислення світу [2, с. 180]. Тому залучення спогадів у процес навчання дорослих відповідає їхнім особистісним потребам, що сприяє посиленню їхньої мотивації. Оскільки спогади є одним з продуктивних (націлених на майбутнє життєтворення) шляхів самореалізації особистості, то можливість вдаватись до

спогадів, презентувати їх для інших мотивує до навчання та, що важливо, до взаємного навчання, коли дорослі мають можливість збагачуватись життєвим досвідом один одного.

Доречною буде актуалізація спогадів дорослих здобувачів освіти під час таких форм навчання, як круглі столи, конференції з обміну досвідом; заняття з розвитку мовлення, здатності висловлюватись (наприклад, при вивченні іноземних мов). Спогади (як власні, так і про своїх батьків, прабадьків, які були свідками досить давніх суспільно-історичних подій) дозволяють провести зв'язок особистого досвіду дорослих здобувачів освіти з подіями новітньої історії, продемонструвати нерозривність індивідуального життя з історичним контекстом. Спогади здобувачів освіти про «уроки життя» слугують чудовим ілюстративним засобом до пояснення дії законів природи та відповідно можуть бути використані під час вивчення точних наук.

Опора на спогади особистості знайшла своє вираження, наприклад, у методі нарративу, який широко використовується у психодіагностиці та психотерапії, але ще недостатньо задіяний як дидактичний метод в освіті дорослих. Наратив виступає як оповідальний модус людського життя, специфічна для людської свідомості модель оформлення життєвого досвіду (Н.В.Чепелева [7, с. 9]), являючи собою текст-оповідання про певну життєву подію, що вразила людину, надала їй певний «урок» – наприклад, невдача, конфлікт, намір, страх тощо (Л.В.Помиткіна [5, с. 283]). Різновидами нарративів, де можуть використовуватись спогади, є автобіографії, життєві історії або історії з життя – як власного, так і інших, історії про знаменні суспільні події, свідком яких людина була (мемуари свідчення), нарративні інтерв'ю (побудовані на відкритих запитаннях), асоціативні розповіді на основі особистої документації, фото-, відеоматеріалів.

З впровадженням цифрових технологій, зокрема, дистанційного навчання, в освіту дорослих доречно залучати цифровий різновид нарративу, де спогади візуалізуються за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення

(зображення, фото, розповідь, музика тощо). Цифровий наратив виходить за межі індивідуального і допомагає будувати стосунки, дає можливість вивчити та зрозуміти досвід іншої людини [4].

Таким чином, використання спогадів у процесі навчання дорослих здобувачів освіти відповідає їхнім віковим особливостям, дозволяє підвищувати навчальну мотивацію та впроваджувати ефективні інноваційні дидактичні методи, що загалом сприяє повноцінній реалізації особистісно орієнтованого підходу.

Список використаних джерел:

1. Болотова О.М. Види перспектив спогадів в автобіографічній пам'яті. Психологія та соціальна робота. том 24 № 2(50) (2019). С.20-34.
2. Галушак М.С. Феномен пам'яті та особистісна ідентичність: особливості взаємозв'язку. Культурологічний альманах. Вип. 1 (9), 2024. С. 170-182.
3. Горук Н.М. Якісні педагогічні дослідження: - наративний підхід https://www.uera.org.ua/sites/default/files/2018-02/Горук_нاراتивний%20підхід.pdf
4. Ковальчук Г. О., Баніт Ю. С. Використання цифрових навчальних наративів для формування адаптивної компетентності студентів – майбутніх економістів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Т. 64, №2. С.152-169.
5. Помиткіна Л.В. Використання наративного методу у процесі дослідження особливостей професійного самовизначення студентської молоді. Edukacja zawodowa i ustawiczna. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Warszawa, 2016. S. 283-291.
6. Титаренко Т.М. Наративні практики організації особистісного майбутнього. Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. статей / АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології. Київ : Міленіум, 2009. Вип. 22(25). С. 11-18.
7. Соціально-психологічні чинники розуміння та інтерпретації особистого досвіду : монографія / за редакцією Н. В. Чепелевої. Київ : Педагогічна думка. 2008. С. 9.

МОТИВАЦІЯ В ОСВІТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДІАЛОГ В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ КОНТЕКСТІ

*Ємельяненко Г.Д., д.філос.н., професор,
професор кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Мотивація є ключовим чинником успішного навчання, що визначає активність, наполегливість та залученість здобувачів освіти у процес засвоєння знань. Сучасні освітні виклики вимагають міждисциплінарного підходу до розуміння мотивації, враховуючи як філософські, так і психологічні аспекти. Філософія освіти допомагає осмислити глибинні змісти навчання та пізнання, тоді як психологія надає інструменти вивчення індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Поєднання цих підходів дозволяє створити комплексне бачення проблеми мотивації в освіті, що є особливо важливо у контексті сучасної глобалізації та цифровізації освітнього середовища.

Відомо, що мотивація є багатоаспектним явищем, що досліджується різними науками, зокрема філософією та психологією. З філософської точки зору мотивація може розглядатися через призму цінностей, сенсу життя та прагнення самореалізації. Філософія освіти акцентує увагу на розвитку критичного мислення, формуванні етичних принципів та здатності до самопізнання. Ці аспекти мають важливе значення для створення осмисленого навчального процесу.

З іншого боку, психологія вивчає мотивацію як внутрішній стан, що визначає активність індивіда. Теорії мотивації, такі як теорія самодетермінації Р. Раяна і Е. Десі, або піраміда потреб Маслоу, відзначають важливість задоволення базових потреб, автономії, компетентності та соціальної взаємодії. Особлива увага приділяють індивідуально-психологічним характеристикам, таким як тип темпераменту, рівень тривожності, самооцінка, що впливають на навчальну

діяльність. «І А. Маслоу, і Р. Мей домагаються відновлення у своїх пацієнтів нормального, «здорового» й «незаангажованого» (в тому числі й з огляду на невротичні відхилення) сприйняття дійсності. І якщо Р. Мей розглядав це у вимірі позитивної тривоги, як активного неспокою щодо можливої небезпеки безглуздісті персонального існування, то А. Маслоу пов'язував «здоровий глузд» саме зі здатністю індивіда до самоактуалізації» [2, с. 33].

Отже, міждисциплінарний підхід дозволяє інтегрувати ці два виміри: філософський - для осмислення цілей і смислів навчання, та психологічний - для практичного аналізу та формування мотиваційних стратегій. Наприклад, використання освітніх методик, заснованих на ціннісно-смысловому підході, дозволяє стимулювати інтерес до навчання та підвищувати рівень залучення здобувачів освіти. Одночасно психологічні техніки, такі як створення умов для успіху, врахування індивідуальних особливостей та потреб студентів, сприяють підвищенню внутрішньої мотивації.

Таким чином, мотивація в освіті є складним феноменом, який потребує міждисциплінарного підходу для глибокого розуміння. Філософський аспект мотивації акцентує увагу на смислах та цінностях навчання, тоді як психологія надає інструменти для практичного аналізу індивідуальних особливостей. Так, інтеграція філософських і психологічних підходів сприяє створенню більш ефективніших освітніх стратегій, які враховують як загальнолюдські, так і індивідуальні чинники мотивації. Подальші дослідження повинні фокусуватися на розробці практичних рекомендацій для викладачів та освітніх установ, спрямованих на формування стійкої внутрішньої мотивації здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Ємельяненко Г. та Райда К. (2019). Екзистенціальна психологія та філософія Ролло Мея в контексті гуманітарних досліджень буття в

постіндустріальному та інформаційно-комп'ютерному світі. *ІДЕЇ. ФІЛОСОФСЬКИЙ ЖУРНАЛ. СПЕЦІАЛЬНІ НАУКОВІ ПИТАННЯ*, (1(13)-2(14), 25-35. [https://doi.org/10.34017/1313-9703-2019-1\(13\)-2\(14\)-25-35](https://doi.org/10.34017/1313-9703-2019-1(13)-2(14)-25-35).

2. Омелаєнко, Г. Д. (2007), “Проблема історико-філософського визначення сутності, змісту та класифікації екзистенціальної психології”, Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Науковий журнал, №3, Міленіум, Київ, с. 43 – 48.

3. Райда, К. Ю. (1999), “Екзистенціальна психологія та психоаналіз як феномени постекзистенціалістського мислення”, Мультиверсум. Філософський альманах, Вип. 3, Укр. Центр духовної культури, Київ, С.132 – 142.

МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Єськова А.М., викладач вищої категорії фінансово-економічних дисциплін,
Відокремленого структурного підрозділу «Костянтинівський індустріальний
фаховий коледж Державного вищого навчального закладу «Донецький
національний технічний університет»*

Українське суспільство знаходиться в особливо складному періоді через повномасштабну війну, що охопила державу і суттєво змінила життя українців. Ця війна відчутно вплинула на всі сфери життя: економіку, політику, культуру та психологію народу. Не лише фізична і матеріальна складова, а й духовний стан суспільства піддається серйозним випробуванням. В умовах військових дій і загрози безпеці нації, важливим фактором стає здатність суспільства мобілізуватися та демонструвати єдність та солідарність. Пошук стратегій для відбудови України став вирішальним кроком, що потребує консолідації на всіх рівнях. У цьому процесі важливе місце відводиться сприянню особистісно-професійному розвитку сучасних здобувачів вищої освіти - майбутніх фахівців. Досягнення високого рівня професіоналізму та набуття важливих компетентностей умови воєнного стану стають ключовим завданням для студентів. Навіть у таких умовах важливим чинником успішності є формування мотивації до навчання, яка дозволяє здобувачам вищої освіти зосередитися на досягненні своїх цілей та вміло пристосовуватися до змін в навчальному процесі. Такий підхід допомагає не лише зберегти, а й зміцнити внутрішні ресурси молодих людей у випробувальних умовах, сприяючи їхньому професійному зростанню та внесенню важливого вкладу у подальший розвиток країни.

Умови війни надзвичайно складні та випробувальні для суспільства в цілому, а також для освітніх установ та їх здобувачів вищої освіти. Військові конфлікти,

збройні протистояння та загрози безпеці часто супроводжуються різними викликами, які ставлять під питання мотивацію до навчання студентів коледжів, університетів та інших навчальних закладів.

Дослідження мотивації до навчання здобувачів вищої освіти в умовах війни є актуальним завданням, оскільки це дозволяє краще зрозуміти, як впливають військові події та загрози на психологічний стан, цінності та цілі здобувачів вищої освіти. Поглиблене дослідження цієї проблеми може сприяти розробці ефективних стратегій підтримки та стимулювання навчальної активності студентів під час складних соціально-політичних умов.

У цій статті ми розглянемо основні аспекти мотивації до навчання здобувачів вищої освіти в умовах війни, а також запропонуємо практичні підходи до підвищення їхнього інтересу та активності у навчальному процесі.

Дослідження проблеми мотивації завжди було в центрі уваги науковців. Зокрема, соціально-економічні аспекти аналізу мотивації окреслені у працях таких учених, як Ч. Бернард, Ф. Герцберг, Д. Макгрегор, Ф. Тейлор; соціально-психологічний напрям представлений дослідженнями Д. Аткінсона, М. Клееланда, А. Маслоу, К. Халла; соціологічне осмислення мотивації знаходимо у працях таких дослідників, як М. Вебер, Дж. Коулман, К. Мангейм, П. Штомпка. Важливо відзначити, що мотивація як основна складова навчальної діяльності в умовах воєнного стану є об'єктом дослідження численних українських науковців (Т. Голубенко, І. Діордіца, О. Ковальова, І. Кипич, Т. Корнішева, І. Крамаренко, Ю. Лахмотова, А. Мельник, Л. Хоменко-Семенова, С. Феденько, А. Форостян, В. Шкраб'юк).

Метою дослідження є аналіз особливостей мотивації до навчання здобувачів вищої освіти у сучасних умовах, зокрема під час воєнного стану.

Поняття мотивація - це внутрішній стан або процес, який активує, утримує і керує поведінкою з метою досягнення певних цілей або задоволення певних потреб. Вона включає в себе комплекс факторів, таких як бажання, цілі, очікування,

стимули, емоції і цінності, які впливають на спрямованість і наполегливість особистості в досягненні поставлених завдань або досягненні успіху у певній діяльності.

У педагогічному словнику поняття: «мотивація - система мотивів, або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Як мотиви можуть виступати: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини. Одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів. Значення мотивів для поведінки, діяльності й формування особистості дитини дуже велике. Завдання педагога – виховання правильної мотивації в дітей» [1, с. 217].

У соціологічному словнику знаходимо таке визначення мотивації: «1) осмислення індивідом ситуації, вибір і оцінка різних моделей поведінки, передбачення її результатів і формування на цій основі мотивів; 2) відносно стабільна система мотивів, яка визначає поведінку соціального суб'єкта» [2, с. 185-186].

Мотивація здобувачів вищої освіти щодо навчальної діяльності є ключовою умовою для успішного здійснення навчального процесу, оскільки відсутність позитивного ставлення або байдужість до навчання може призвести до низької успішності або невдач у навчанні.

Під поняттям навчальна мотивація ми розуміємо, як внутрішній стан або процес, який стимулює здобувачів до активної навчальної діяльності, пошуку знань, розвитку вмінь і навичок. Це включає в себе бажання досягти успіху в навчанні, інтерес до предметів або завдань, усвідомлення важливості навчання для майбутнього, а також внутрішній стимул до саморозвитку і самореалізації через освітній процес.

Основним фактором, що впливає на мотивацію студентів до навчання, є набуття знань, умінь та навичок, які стануть основою для подальшої професійної діяльності. Серед студентів, які зацікавлені у науковій сфері, можна виділити

мотиви саморозвитку та досягнень. Ці мотиви стимулюють їх працювати наполегливо, розв'язувати складні завдання, самостійно вивчати матеріал, а також подолати труднощі з метою досягнення високих результатів [3, с. 155].

Розвиток мотивації студентів вищої освіти до навчання залежить від ряду чинників, таких як:

- Цілепокладання. Ключовим фактором є ясне визначення мети навчання для здобувачів вищої освіти. Якщо вони розуміють, чому вони вивчають певні предмети, це сприяє розвитку їхньої мотивації.

- Виклики і досягнення. Створення відповідного рівня складності завдань, які дозволяють здобувачам вищої освіти відчувати власні досягнення, є важливим для мотивації.

- Підтримка оточуючих. Підтримка від викладачів, співробітників та родини може значно вплинути на мотивацію здобувачів вищої освіти.

- Визнання і винагорода. Винагороди за досягнення та визнання успіхів також можуть підтримувати мотивацію здобувачів вищої освіти.

- Атмосфера навчального середовища. Створення позитивної атмосфери, де здобувачі відчувають себе комфортно і підтримано, сприяє їхній мотивації до навчання.

- Активна участь. Залучення здобувачів вищої освіти до активних форм навчання, таких як дискусії, проекти, практичні вправи, сприяє підвищенню їхньої мотивації.

- Гнучкість і індивідуалізація. Врахування індивідуальних особливостей здобувачів і надання можливості вибору для навчання допомагає стимулювати їхній інтерес і мотивацію.

- Позитивний приклад. Приклад від успішних однокурсників або викладачів, які демонструють відданість і високий рівень мотивації, може бути важливим стимулом для інших здобувачів.

- Постійна підтримка. Важливо забезпечити постійну підтримку і

стимулювання мотивації протягом всього навчального процесу, враховуючи змінні потреби та інтереси здобувачів.

Виявлення особливостей мотивації студентів умовах війни має велике значення з кількох причин: Психологічний стан студентів: Війна може суттєво впливати на психологічний стан студентів, що може призвести до зниження їхньої мотивації до навчання. Страх, тривога та депресія ускладнюють їхню здатність зосереджуватись і успішно засвоювати навчальний матеріал. Доступність і якість освіти: умови війни можуть суттєво впливати на доступність і якість освіти. Знищення шкіл, коледжів і університетів, перерви в навчанні через евакуацію або переселення ускладнюють здобуття якісної освіти для здобувачів. Фінансові труднощі сімей студентів: війна може вплинути на фінансову ситуацію сімей здобувачів через втрату роботи, майна та засобів до існування. Це може призводити до зниження мотивації здобувачів вищої освіти до навчання через труднощі з оплатою навчання та забезпеченням основних потреб.

Ці фактори вказують на необхідність уважного вивчення та розуміння впливу воєнних умов на мотивацію здобувачів вищої освіти і розробки ефективних стратегій підтримки їхнього навчального процесу. Умови війни значно впливають на мотивацію здобувачів вищої освіти. Психологічний стрес, перерви в навчанні, труднощі з доступністю освітніх закладів та фінансові труднощі стають серйозними викликами для здобувачів освіти. Незважаючи на це, важливо враховувати і розуміти особливості мотивації студентів у таких умовах. Розробка та впровадження ефективних стратегій підтримки, враховуючи психологічні, соціальні та економічні аспекти, може допомогти зберегти і навіть зміцнити мотивацію до навчання. Такий підхід сприятиме не лише освітньому процесу, а й загальному розвитку та стабілізації суспільства в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / гол. ред. С. В. Головка. Київ : Либідь, 1997. 264 с.
2. Соціологія: словник термінів і понять. Київ : Кондор, 2006. 372 с.
3. Мотивація навчальної діяльності студентів : монографія / О. Васюк та ін. Київ: Компринт, 2018. 188 с.

РОЛЬ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Жубржицький О.О., здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Кондратюк С. М., к.психол.н., доцент, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Роль самосвідомості здобувачів фахової передвищої освіти в освітньому середовищі є надзвичайно важливою для їхнього розвитку як особистостей, а також для ефективності навчального процесу та майбутнього професійного становлення. Самосвідомість у цьому контексті означає здатність учнів усвідомлювати свої здібності, цінності, потреби та соціальні ролі, а також осмислювати своє місце в освітньому середовищі та професійній діяльності.

Фахова передвища освіта, яка охоплює професійно-технічні навчальні заклади, коледжі, училища тощо, є етапом, коли молоді люди не лише отримують професійні навички, але й активно формують свою особистість і світогляд. У цьому віці самосвідомість здобувачів є важливим чинником, що впливає на їхню мотивацію, ставлення до навчання, взаємодію з викладачами та однолітками, а також на здатність до професійного самовираження.

Ю. Вінтюк [1, С. 145] наголошує, що докорінна реорганізація системи освіти, вищої передусім, вимагає застосування нових підходів до підготовки фахівців різних спеціальностей. Сучасні підходи вимагають, щоб студенти під час навчання опанували не тільки необхідні їм у майбутньому теоретичні знання, але й практичні способи їхнього застосування, необхідні в повсякденній діяльності за певним фахом. Це стосується і підготовки майбутніх фахових психологів, так як тільки

володіння необхідними знаннями разом із засвоєними практичними вміннями і необхідними навичками здатне забезпечити їм необхідний рівень професійної компетентності. Відтак постає потреба надати їм під час навчання належну підготовку до діяльності в сучасних, ринкових умовах, для забезпечення високої професійної конкурентоспроможності. До таких вимог у наш час дедалі частіше потрапляє вміння працювати з самосвідомістю; дана обставина зумовлює актуальність і доцільність даного дослідження.

В. Шахов [1, С. 230] зауважує, що становлення та розвиток професійної самосвідомості зумовлений низкою соціально-психологічних детермінант, від яких залежить успішність формування особистості фахівця, здатної реалізувати себе в професійному середовищі. Ці напрями реалізації співвідносяться з основними новоутвореннями студентського віку: спрямованість у майбутнє, професійне самовизначення, становлення світогляду тощо. Таким чином, зважаючи на те, що найбільш інтенсивне становлення самосвідомості особистості відбувається саме в студентський період її розвитку, що створює сприятливі передумови для активізації соціально-психологічних чинників становлення професійної самосвідомості особистості студентського віку.

Самосвідомість здобувачів фахової передвищої освіти виступає важливим чинником, що впливає на їхню мотивацію, здатність до навчання, професійну орієнтацію та соціальну інтеграцію в освітньому середовищі. Розвиток самосвідомості допомагає студентам краще розуміти свої сильні й слабкі сторони, організувати навчальний процес, взаємодіяти з іншими учасниками освітнього процесу та успішно реалізувати себе в професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Вiнтюк Ю. В. Дослiдження самосвiдомостi у навчальнiй роботi зi студентами-психологами. *Молодий вчений*. 2020. № 8(2). С. 145-148.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_8\(2\)__12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_8(2)__12)

2. Шахов В. В. Соціально-психологічні детермінанти становлення професійної самосвідомості студентів-психологів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія.* 2020. № 62. С. 230-237.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2020_62_41.

АДАПТАЦІЯ ДО ПРІОРИТЕТІВ ОСВІТИ 4.0 В ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ЗП(ПТ) ОСВІТИ У БІНПО

Жук М.В., *к.філос.н., доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Сьогодні світовий розвиток визначає вимір 4.0. Це «четверта промислова революція», «глобалізація 4.0», «індустрія 4.0». Відповідно до основних трендів розгортання цих процесів змінюється і запит на підготовку людського капіталу, його адаптації до швидких змін та нових можливостей. Саме тому досліджуються «Освіта 4.0», «Революція перенавичок», формування навичок, що дозволяються реалізувати себе як в системі поточних викликів і змін, та і бути готовим до їх розвитку у відповідності до змін. Дуже вагомими викликами розвитку освіти є швидке старіння знань, збільшення ролі в освітньому процесі ІІІ, нові технології як на ринку праці, так і організації освітнього процесу, зростання ролі соціальної культури та розуміння інклюзії. Дуже важливим є і формування нових моделей неформальної освіти (наприклад, переорієнтація на щорічне підвищення кваліфікацій сучасного працівника на виробництві).

Автор пробує вирішити ці задачі протягом викладання своїх курсів. ЗМ 4.1. Освіта 4.0 у вимірі цифрових трансформацій, інновацій, технологій адаптації до вимог ринку праці. Основи інклюзивного навчання. ЗМ 4.6 Варіативний складник: ЗМ 4.6.1 Напрями проєктів в ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України і змішаного навчання.

Метою курсу є не тільки ознайомлення з концепцією і трендами освіти 4.0, а і формування у слухачів курсу вміння знаходити реальний досвід діяльності ЗП(ПТ) освіти за кордоном і стратегічно і за певними позиціями (інновації, інноваційні

цифрові освітні хаби та центри, інтегроване мислення, пошукове мислення, напрями сучасних проєктів). Це дозволяє провести швидку оцінку відповідності власної діяльності сучасним пріоритетам, адаптації аналогового досвіду, пошуку партнерства.

МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Жуковська Т.Д., здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Кондратюк С. М., к.психол.н., доцент, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Мотивація є важливим чинником, який впливає на процес навчання, професійний розвиток і загальне самовдосконалення студентів. У контексті вищої освіти мотивація здобувачів відіграє ключову роль у досягненні навчальних та особистісних цілей. Мотивовані студенти активно залучаються до навчального процесу, краще засвоюють матеріал, беруть участь у додаткових освітніх активностях і здобувають конкурентні переваги на ринку праці.

Сучасні студенти часто стикаються з численними викликами, тому розуміння мотивів їхньої активності допомагає створити ефективні умови для навчання.

О. Кекеша [2, С.130] зауважує, що мотивація – це сукупність особистісних та ситуативних факторів, які спонукають до активності (діяльності) людини. Тобто, успіх у діяльності у великій мірі залежить від мотивації (від прагнення самостверджуватися, досягати високих результатів). Чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників (мотивів) спонукають людину до діяльності, тим більше зусиль вона схильна докладати. Аналіз вченими проблеми вибору ВНЗ та спеціальності серед юнаків та дівчат визначає такі мотиви: інтерес до професії, здібності у певній сфері, прагнення поглибити, розширити знання, авторитет ВНЗ, перспективи знайти гарну роботу після його закінчення, бажання посісти певне місце в суспільстві тощо. Основною ознакою професійної спрямованості є – становлення професійної домінанти у свідомості студента, сформованість образу

світу, образу професії, усвідомлення себе як суб'єкта професійної діяльності. Сформованість мотиву набуття знань та отримання професії є невід'ємною складовою ефективності навчальної діяльності. При цьому важливо, щоб мотивація була внутрішня, безпосередньо пов'язана зі змістом цієї діяльності, щоб студент - знаходив у ній задоволення найвищих пізнавальних потреб, інтересів і схильностей, потреби в особистісному саморозвитку.

Г. Апалат, О. Максимова [1, С. 17] виділяють різні мотиви мають неоднакові прояви у навчальному процесі. Наприклад, широкі пізнавальні мотиви проявляються в схваленні рішення завдань, у звертаннях до викладача за додатковими відомостями; навчально-пізнавальні – у самостійних діях, у пошуку різних способів розв'язання, у питаннях до викладача про порівняння різних способів роботи; мотиви самоосвіти виявляються у зверненнях до викладача із приводу раціональної організації навчальної праці.

Рекомендації для покращення мотивації студентів через **створення підтримуючого середовища**: розвиток навчальних технологій, доступ до ресурсо- та матеріалоємних програм, інтерактивних платформ. Індивідуалізація підходу: адаптація навчальних планів, врахування інтересів і схильностей студентів. Залучення до практичної діяльності: можливість брати участь у стажуваннях, практиках, наукових проектах. Постійне зворотне зв'язування: регулярна оцінка прогресу студента, активне стимулювання через нагороди, підвищення кваліфікації. Мотивація через досягнення реальних результатів: зв'язок навчання з конкретними практичними результатами, можливістю впливати на сучасні проблеми.

Мотивація здобувачів вищої освіти залежить від багатьох чинників, але в цілому важливо забезпечити умови для розвитку студентів не тільки як професіоналів, але й як особистостей, здатних до творчості та критичного мислення.

Список використаних джерел:

1. Апалат Г. П., Максимова О. П. Визначення мотиваційних особливостей навчання студентів у ЗВО. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 71(2). С. 15–18.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2020_71\(2\)__4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2020_71(2)__4)

2. Керекеша О. В., Осадчий М. Л. Мотивація до навчальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 11-12. С. 126-131.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Naykvo_2021_11-12_18

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Зименко С. В.

магістрантка II курсу спеціальності «Психологія»

Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»

Освіта – це невід’ємне право людини, закріплене Конституцією України. У вирі теперішніх подій, коли чисельність людей з інвалідністю зростає у геометричній прогресії, важливим фактором є інтеграція таких осіб у суспільне життя. Створення інклюзивного середовища, в якому всі бажаючі мають можливість брати активну участь у освітньому процесі та здобувати якісну освіту - це першочергове державне завдання, і неабияку роль у цьому відіграє інклюзивне освітнє середовище.

Інклюзивність – це передусім усунення будь-яких бар’єрів, стирання стереотипів та упереджень; можливість для кожної людини бути повноцінно залученою до абсолютно всіх сфер суспільного життя [2]. Відповідно, інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей [7]. Заклади освіти мають розуміти свою соціальну відповідальність перед суспільством щодо надання якісних освітніх послуг здобувачам освіти та забезпечення виконання принципів недискримінації, врахування багатоманітності особистості, ефективного залучення їх до освітнього процесу. Кожна людина має право на освіту, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного [3].

Інвалідність – це поняття, яке еволюціонує, і є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров’я, і відносницькими та середовищними бар’єрами і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті

суспільства нарівні з іншими [5]. Дискримінація стосовно будь-якої особи за ознакою інвалідності є ущемленням гідності і цінності, притаманних людській особистості [5]. Однак, особи з інвалідністю продовжують натрапляти на бар'єри на шляху їхньої участі в житті суспільства як повноправних членів, а їхні права людини порушуються в усіх частинах світу [5].

Ми часто бачимо, як людина, яка пересувається на колісному кріслі, не змогла потрапити до освітнього закладу, бо біля сходів не було пандуса; як втрачають орієнтацію в приміщеннях та поза закладом люди з порушенням зору, бо немає спеціальних голосових вказівників; як люди з порушенням слуху знаходяться в інформаційному вакуумі, недотримуючи доступу до інформації за допомогою титрування, перекладу жестовою мовою тощо.

З метою забезпечення рівного доступу до освіти осіб усіх категорій необхідне створення або підтримка окремих освітніх систем або закладів, якщо ці системи або заклади пропонують рівний доступ до освіти, мають педагогічний персонал однакової кваліфікації, забезпечують приміщення та обладнання однакової якості, а також надають можливість пройти ті самі або еквівалентні курси навчання [6]. Освіта для осіб з особливими освітніми потребами не може розглядатися ізольовано, ця освіта повинна бути складовою частиною педагогічної стратегії і, безперечно, нової соціальної та економічної політики [8].

Для надання ефективних якісних знань особам з інвалідністю у закладі освіти таке середовище, де всі здобувачі освіти незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, вдосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною освітянської спільноти.

Інклюзивна освіта передбачає створення особливого підходу до навчання для осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачам освіти з особливими освітніми потребами потрібно допомагати розвивати життєво важливі навички та ставати повноцінними членами суспільства. Інклюзія надає широкий доступ до освіти, що

передбачає створення освітніх умов серед звичайних освітніх умов для осіб з особливими освітніми потребами. Особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту [7].

Однією з головних умов навчання осіб із особливими освітніми потребами є створення безбар'єрного середовища та відповідне технічне оснащення. Для цього призначені спеціальне обладнання і засоби, що забезпечують доступ до аудиторій і вільне переміщення територією закладу освіти. До них належать перила, поручні, пандуси, сходові підйомники, автоматичні розсувні двері, спеціалізоване обладнання для санітарних кімнат, адаптовані для осіб з інвалідністю, спеціальні меблі для навчальних аудиторій. Для здобувачів освіти, які мають порушення слуху або зору, передбачена низка технічних пристроїв, які полегшують освітній процес. Але можливості придбання і застосування технічних засобів для здобувачів освіти з особливими потребами перешкоджає недостатнє фінансування інклюзивної освіти у ЗВО [9].

З метою забезпечення доступності осіб з інвалідністю до освітнього процесу є застосування Універсального дизайну. Універсальний дизайн це – дизайн предметів, середовища, програм та послуг, покликаний зробити їх максимально можливою мірою придатними для використання для всіх людей без необхідності адаптації чи спеціального дизайну. Універсальний дизайн не виключає допоміжних пристроїв для конкретних груп осіб з інвалідністю, де це необхідно [5].

Інклюзивна освіта гостро потребує подальшого вдосконалення законодавчої бази, принципів фінансування, створення в закладах вищої освіти сприятливого середовища, формування матеріально-технічної бази, методичного і кадрового забезпечення, подолання соціальних та професійних стереотипів [4].

Отже, для створення в закладі освіти інклюзивного середовища необхідно виконати ряд об'ємних і затратних заходів, передбачивши дотримання оновлених державних будівельних норм ДБН В.2.2-3:2018 «Будинки і споруди. Заклади

освіти», які набрали чинності з 1 вересня 2018 року та передбачають:

- створення комфортних умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами – проектування аудиторій, навчальних кабінетів, тренінгових кімнат, актових та спортивних залів та інших приміщень з урахуванням принципів інклюзивної освіти;

- створення умов для розвитку – проектування додаткових приміщень для проведення корекційно-розвиткових занять;

- забезпечення безперешкодного доступу до будинків, приміщень та земельних ділянок – проектування елементів доступності (пандусів, ліфтів, підйомників, спеціальних сходів) [1].

Прикладом створення інклюзивного освітнього середовища є ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», де забезпечені рівні можливості отримання вищої освіти для здорових здобувачів освіти та з інвалідністю. В Університеті організовано супровід навчання здобувачів освіти з інвалідністю: технічний, психологічний, педагогічний, медико-реабілітаційний, фізкультурно-спортивний, соціальний і професійний. Зі здобувачами освіти працюють фахівці різного профілю: практичний психолог, соціальний працівник, перекладачі-дактилологи, медичні сестри тощо. Для організації самостійної роботи забезпечено безбар'єрний доступ до фондів бібліотеки, у тому числі до електронної, кожен здобувач має доступ до електронних версій усіх виданих методичних вказівок, підручників, посібників.

На інформаційній платформі дистанційного навчання «MOODLE» розміщено більшість навчальних курсів, що значно полегшує доступ здобувачів із інвалідністю до навчально-методичного забезпечення.

Здобувачів освіти з порушенням слуху під час лекцій, семінарських та практичних занять супроводжують перекладачі жестової мови. А здобувачі з порушенням зору під час лекцій мають змогу використовувати диктофони, комп'ютери, обладнані озвучувальними програмами, фондами медіатеки.

Інклюзивне освітнє середовище продовжує розвиватися та вдосконалюватися. Поступово зростає усвідомлення важливості інклюзії в освіті, що веде до впровадження нових ініціатив і реформ. Інноваційні технології, підтримка з боку держави і активна співпраця з громадами сприятимуть розвитку інклюзивної освіти, роблячи її більш доступною і ефективною для всіх.

Список використаних джерел:

1. Бирко Н.М. Створення інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. Хмельницький: ХОІППО, 2022. С. 39-45.
2. Жіноче та інклюзивне підприємництво. #Шотам: українське медіа позитивних та успішних новин. 2023. URL: <https://shotam.info/zhinoche-ta-inkliuzyvne-pidpryemnytstvo/> (дата звернення: 12.11.2023).
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. *Офіційний вісник України*. 2008. 15 груд. (№ 93). С. 89.
4. Зозуля І.Є. Розвиток інклюзивної освіти в Україні (досвід Вінничини). *Вісник Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2017. №4. С. 31-38.
5. Конвенція про права інвалідів. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 61/106, прийнята на Шістдесят першій сесії ГА ООН 13 грудня 2006 року (неофіційний переклад). Вид. Представництва ООН в Україні. 2008. 40 с.
6. Конвенція з подолання дискримінації в освіті, прийнята Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. Париж, 14 груд. 1960. 5 с.
7. Про вищу освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII, *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10-22.
8. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими

освітніми потребами, прийнята Всесвітньою конференцією щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами: доступ і якість. Саламанка. Іспанія, 7–10 червня 1994. Київ, 2000. 21 с.

9. Шевчук Г. Й. Інклюзивна освіта у вищій школі: виклики та перспективи. *Академічні студії*: науковий журнал. Луцьк, 2021. №3. с.156.

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ

Івах С.С., викладач вищої категорії

Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Воєнний час створює складні умови для всіх сфер життя, зокрема для освіти дорослих. Ці виклики потребують нових підходів для забезпечення якості навчання, підтримки психологічного стану та соціальної адаптації учасників освітнього процесу. Для подолання цих труднощів важливо розуміти їхню природу та шукати ефективні способи підтримки.

Основні проблеми, які постають перед освітою дорослих у воєнний час, обумовлені не лише психологічними, а й матеріальними і соціальними факторами: емоційний стрес та тривожність (воєнні дії викликають страх, тривогу, втому, що впливає на здатність концентруватися та сприймати нову інформацію; постійна невизначеність може знижувати мотивацію до навчання); фізичні та матеріальні обмеження (відсутність стабільного доступу до інтернету та електроенергії: можливе переселення та втрати робочих місць, що ускладнюють участь у навчанні); порушення соціальних зв'язків (втрата звичних комунікацій та спільнот, що створює ізоляцію та знижує залученість до освітнього процесу).

Для вирішення цих проблем необхідно застосовувати комплексні стратегії підтримки. Одним із ключових рішень є забезпечення емоційної підтримки та психотерапія, зокрема через впровадження психоосвітніх модулів для стабілізації емоційного стану і надання консультацій з психологами. Гнучкі формати навчання, наприклад асинхронні заняття, дозволяють адаптувати освітній процес до умов воєнного часу. Особливо ефективними є методи мотивації, які допомагають зберегти інтерес до навчання (застосування інтерактивних та практико-орієнтованих методів для кращого залучення дорослих студентів; зміцнення

соціальних зв'язків через створення підтримуючих онлайн-спільнот для учасників; організація заходів, що сприяють згуртованості та відновленню відчуття безпеки; підтримка мотивації за допомогою впровадження короткострокових курсів із практичними результатами, які швидко дають відчуття досягнення).

Таким чином, психологічні виклики воєнного часу значно впливають на процес навчання дорослих, проте комплексний підхід, який включає емоційну підтримку, гнучке навчання, мотиваційні методики та зміцнення соціальних зв'язків, сприяє адаптації освіти до нових реалій і підтримує учасників навчального процесу в умовах кризи.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Карабін О. Й., *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*

Нині самостійна робота майбутніх учителів інформатики в умовах неперервної освіти набуває особливого значення, оскільки забезпечує гнучкість, індивідуалізацію навчання, адаптацію до сучасних викликів інформаційного суспільства та є одним із важливих компонентів професійної підготовки майбутніх фахівців у системі неперервної освіти. Невипадково організація самостійної роботи у системі неперервної освіти зорієнтована на удосконалення базових і спеціальних знань, розвиток практичних навичок, посилення педагогічної майстерності, підвищення інтересу до удосконалення фахових навичок викладання методики інформатики в школі, науково-дослідницької діяльності. Поряд з тим самостійна робота суб'єктів освіти сприяє їх розвитку, постійному самовдосконаленню, професійній адаптації та інтеграції інновацій в освітній процес, надбанню умінь постійно оновлювати знання та вдосконалювати фахові компетентності у швидкозмінній сфері інформаційних технологій.

У дослідженні К. Осадчої обґрунтовано, що «самостійна робота є основою для формування необхідності постійного поповнення своїх знань, готовності до самоосвіти засобом її реалізації. Розкриття суті самостійної роботи сприяє аналіз структури самостійної діяльності. У ній передбачаються такі компоненти, як: виділення мети діяльності, визначення предмета діяльності, вибір засобів діяльності, а також виконання практичних дій і самоконтроль, аналіз результатів дій, їх співставлення з наміченою ціллю» [1]. У цьому контексті, М. Солдатенко

зазначає, що однією з найважливіших складових самостійної роботи є «пізнавальна діяльність, сформованість якої, виходячи з аналізу психолого-педагогічної літератури, залежить від цілої низки факторів. Серед них варто виокремити такі: вміння планувати навчальний процес та організувати самостійну діяльність, мотивація навчання та розуміння важливості засвоєння професійних знань, формування відповідних умінь та навичок, рівень сформованості пізнавального інтересу, уміння чітко формулювати проблему та знаходити шляхи її розв'язку» [5, с. 25].

У нашому бачення в сьогоdnішніх реаліях освітнього процесу самостійна робота майбутніх учителів інформатики у системі неперервної освіти зумовлює:

- розвиток професійних компетентностей (розширення вмінь працювати з сучасними інформаційними технологіями, опанування інноваційних методів викладання інформатики у закладах освіти, удосконалення навичок програмування, алгоритмічного мислення та аналізу даних);

- формування навичок самостійного навчання (поглиблення здатності шукати, аналізувати та використовувати інформацію; посилення самоорганізації та планування власного навчального процесу; зніціювання удосконалення критичного мислення та вміння вирішувати завдання);

- підготовку до професійної діяльності (грунтовного виконання практичних завдань, що моделюють реальні освітні ситуації; вирішення педагогічних та технічних кейсів, пов'язаних із використанням цифрових технологій в освіті; удосконалення компетенцій розроблення авторських навчально-методичних матеріалів із використанням цифрових інструментів).

Самостійна роботи майбутніх учителів інформатики включає:

- поставлені цілі, форми, методи і засоби організації процесу в межах закладу освіти;

- надбання самостійної навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням освітньої мети конкретної навчальної ситуації;

- набуття умінь і навичок аналізу, синтезу навчального матеріалу;
- уміння кожного майбутнього фахівця самостійно мислити і діяти;
- наявність доступу навчально-методичної та наукової літератури, електронних бібліотек, електронних навчальних курсів, архівів, каталогів, можливість дистанційного режиму консультації з кваліфікованим професорсько-викладацьким складом;
- активізація самоаналізу, самоосвіти, самовдосконалення майбутнього педагога.

Наголосимо на тому, що контроль самостійної роботи майбутніх учителів є ключовим інструментом забезпечення якості освіти. Він дозволяє оцінити рівень засвоєння матеріалу, виявити прогалини в знаннях і спрямувати навчальний процес на досягнення поставлених цілей.

В умовах розвитку цифрових технологій ефективний контроль потребує інноваційних підходів, які відповідають сучасним освітнім стандартам. Важливо системно та об'єктивно проводити належну оцінку результатів навчання відповідно до вимог освітніх програм, здійснювати моніторинг у засвоєнні теоретичних знань і практичних навичок, а також сприяти формуванню відповідальності та самоорганізації.

Утім ефективний контроль самостійної роботи майбутніх учителів інформатики сприяє підвищенню якості навчання та розвитку професійних компетентностей. Критеріями ефективного контролю самостійної роботи майбутніх учителів виступають:

- мотиваційність (завдання і способи оцінювання мають заохочувати здобувачів освіти до роботи);
- об'єктивність (використання чітких і прозорих критеріїв); гнучкість (адаптується до змін освітнього процесу);
- регулярність (своєчасність проведення контролю тощо).

Використання сучасних методів і технологій дозволяє зробити цей процес ефективним і мотивуючим, підвищуючи готовність студентів до професійної діяльності. Так, інструментами для ефективного контролю можуть виступати:

- цифрові платформи: тести, завдання автоматизованого зворотного зв'язку;
- аналіз практичних завдань (перевірка рішень, проєктів або інших робіт, які студенти виконують самостійно; приведення критичного мислення через аналіз власних і чужих робіт);
- хмарні сервіси (спільна онлайн робота, зберігання, обмін освітніми матеріалами; спеціалізовані програми для перевірки завдань).

Вважаємо, що контроль самостійної роботи майбутніх учителів інформатики повинен проводитися регулярно, включати всі етапи освітнього процесу і відображати динаміку навчальних досягнень, використовувати прозорі критерії оцінювання, що дозволяють уникнути суб'єктивності. Відтак контроль самостійної роботи майбутніх фахівців має стимулювати їх до активної роботи із врахуванням здібностей, особливостей, темпу навчання кожного студента.

Таким чином, підвищення якості контролю самостійної роботи майбутніх учителів інформатики у системі неперервної освіти спрямована на успішне надбання майбутніх фахівців умінь самостійно мислити, працювати, знаходити конструктивні дії, розвивати розумові здібностей у виконанні професійних завдань, розвиток професійних компетентностей і формування навичок самостійного навчання.

Список використаних джерел:

1. Осадча К. П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики у процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... д-ра пед. наук, Вінницький державний педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Київ, 2009. 605 с.

2. Карабін О. Й. Особливості сучасного стану інформаційного середовища в вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць Херсонського держ. ун-ту. Сер.: Педагогічні науки*. Херсон, 2009. Вип. LI. С. 440–443.

3. Карабін О. Й. Формування готовності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до роботи в інформаційному середовищі: дис.. канд. пед. наук. :13.00.04 / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2013. 274 с.

4. Карабін О. Й., Шуль М. В. Формування цифрових компетентностей здобувачів освіти в контексті нової української школи. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2020. № 29, т. 1, С. 140–144.

5. Солдатенко М. М. Деякі особливості науково-пізнавальної діяльності майбутніх учителів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету*. 2008. Вип. 20. С. 20–27.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Катренко Л.В., *практичний психолог-методист*

Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Шаламов М.А., *викладач першої категорії*

Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Психіка людини здатна адаптуватися під будь-які складнощі, але кожен день бойових дій в нашій рідній країні пережити надзвичайно складно. У цей непростий час варто підтримувати себе, рідних та близьких. Це життєво необхідно для того, щоб зберегти здоров'я як фізичне, так і психічне.

Після емоційних навантажень, психіка поступово стабілізується і всі розуміють, що йде війна. Ми думаємо про те, що буде далі, як діяти в новій реальності, звикаємо до невизначеності та все одно будуємо плани на майбутнє. Дуже важливо вийти на фазу адаптації, у якій ми діятимемо раціонально, усвідомлено та більш стійко.

У Харківському автомобільно-дорожньому фаховому коледжі, так як і в більшості закладів фахової передвищої освіти України, працює штатний психолог, який співпрацює з класними керівниками, педагогічними працівниками коледжу та регулярно проводить бесіди зі студентами та їх батьками, для того щоб зрозуміти який психічний стан у групі, у колективі та у сім'ї. Проводяться онлайн-семінари, онлайн-зустрічі, опитування, формуються анкети психологічного стану, щоб забезпечувати своєчасне і систематичне надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти.

Психологічні стани потребують глибокого осмислення з метою організації навчальної діяльності студентів в екстремальних умовах воєнного стану. Зміни у

психологічному стані студентів виникають за рахунок власних переживань та травмуючих подій, тому виникає потреба в обговоренні і у вирішенні різних стресових ситуацій.

Щоб підвищити стресостійкість здобувачів освіти потрібно застосування конструктивних стратегій таких як: пристосування, терпіння, регулювання життєвих ситуацій; мінімізація негативних впливів обставин та підвищення можливостей відновлення; підтримка взаємодії з оточуючими, збереження соціальних контактів; підтримка емоційної рівноваги.

Головним завданням психологічної підтримки для успішного подолання важкої життєвої ситуації є: відновлення достресової активності; запобігання дистресу (усунення психічного виснаження); усунення психологічного напруження.

До чинників, які формують стресостійкість учасників освітнього процесу належать вміння вирішувати проблемні ситуації під впливом стресу; низький прояв тривожності та індивідуально-психологічні особливості людини (впевненість у собі, оптимізм), задоволеність обраною професією та позитивний емоційний фон. Такі вміння формуються шляхом проведення семінарів, практикумів, тренінгових занять під час вивчення освітніх компонентів освітньої професійної програми у закладах фахової передвищої освіти, завдяки чому відбувається успішна адаптація, що формує впевненість у собі та мотивує здобувачів освіти до професійного розвитку.

Також здобувачам освіти рекомендуємо розробити систему пріоритетів у своїй діяльності, навчитись говорити «ні», коли досягається межа; налагодити особливо надійні та довірливі стосунки з викладачами, зрозуміти вимоги, стиль викладання, критерії оцінювання, щодня знаходити час для відпочинку. Як доводить практика дистанційного навчання, позитивну та якісну роль відіграє індивідуальне спілкування зі здобувачами освіти через месенджери та соціальні мережі під час організації освітнього процесу, виконання тренінгових вправ для

врегулювання емоційного стану, психологічного розвантаження. Таким чином компенсується відсутність очного зв'язку під час занять через індивідуальне та групове спілкування за допомогою сучасних засобів інформаційного зв'язку.

ВІД ДИСТАНЦІЙНОГО ДО ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ОПТИМАЛЬНІ МОДЕЛІ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ 172 СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Квятковська А.О., доктор філософії, викладач вищої категорії

Київського фахового коледжу зв'язку.

Сучасний світ переживає бурхливу цифровізацію, яка радикально змінює всі сфери життя, в тому числі освіту. Пандемія COVID-19 та повномасштабна війна в Україні стали каталізаторами цих змін, прискоривши перехід освітнього процесу в онлайн-формат. Ці виклики поставили перед викладачами нові завдання, серед яких одним з найважливіших є постійне підвищення цифрової компетентності. У відповідь на ці виклики, дистанційне та змішане навчання стало популярним інструментом підвищення кваліфікації. Однак, з часом стало очевидним, що жодна з форм навчання – ні традиційна, ні виключно дистанційна – не є універсальною і має свої переваги та недоліки.

Дистанційне навчання надає безліч переваг: гнучкий графік, доступність з будь-якої точки світу, широкий вибір курсів. Однак, воно має і свої обмеження, зокрема відсутність безпосередньої взаємодії з викладачем і однокурсниками може призводити до зниження мотивації, труднощів у вирішенні складних завдань та недостатнього розвитку практичних навичок. Особливо це стосується професій, які вимагають розвинених комунікативних навичок та практичної підготовки, а саме 172 спеціальності – електронні комунікації та радіотехніка.

Проаналізувавши ряд наукових досліджень, можемо констатувати, що існує безліч моделей змішаного навчання, кожна з яких має свої особливості та підходить для різних категорій здобувачів освіти:

- **Ротаційна модель:** учасники освітнього процесу чергують різні форми навчання (індивідуальна робота онлайн, групові заняття в аудиторії, проектна

діяльність).

- **Флекс-модель:** учасники освітнього процесу самостійно вибирають, коли і як вони будуть вивчати матеріал, звертаючись за допомогою до викладача за необхідності.

- **Перевернута модель (перевернутий клас):** основна частина теоретичного матеріалу вивчається самостійно, а на заняттях з викладачем обговорюються практичні завдання та вирішуються складні питання.

Варто зазначити, у своєму дослідженні [2] науковці відзначають, що «Змішане навчання є перспективним напрямком у підвищенні кваліфікації фахівців. Воно дозволяє поєднати переваги традиційного та дистанційного навчання, забезпечуючи високу якість освітніх послуг. Однак, успішна реалізація змішаного навчання вимагає ретельного планування, врахування особливостей аудиторії та використання сучасних технологій».

Підготовка фахівців у сфері електронних комунікацій та радіотехніки має свої специфічні особливості, які посилюються в умовах цифрової трансформації. По-перше, галузь телекомунікацій розвивається надзвичайно швидко, що вимагає постійного оновлення знань і навичок. По-друге, сучасний фахівець у цій сфері повинен володіти не тільки технічними знаннями, але й м'якими навичками, такими як креативність, критичне мислення, здатність до командної роботи.

Проаналізувавши вищезазначене, варто відмітити, що спеціальність 172, як правило, передбачає розвиток навичок практичного застосування знань, саме тому модель «Перевернутий клас» дозволяє приділити більше часу саме практичним завданням, проєктам, практичним, курсовим та лабораторним роботам, що є ключовими для формування компетентностей майбутнього фахівця. Кожен здобувач має можливість вивчати теоретичний матеріал у своєму темпі, повторюючи складні моменти або прискорюючи вивчення більш легких тем, що дозволяє адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб. Під час аудиторних очних занять майбутні фахівці активно взаємодіють між собою та викладачем,

обговорюють різні точки зору, шукають рішення проблем. Це сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та вміння приймати обґрунтовані рішення.

Список використаних джерел:

1. Габенко І. М., Габенко І. Н. Змішане навчання як необхідна умова удосконалення парадигми системи вищої освіти. *Актуальні наукові дослідження у світлі розвитку наукового потенціалу Східної Європи*: мат. міжнародної конференції здобувачів освіти та молодих вчених Харків, 2015. С. 20–29.

2. Гуржій А., Карташова Л., Квятковська А., Зайчук В. Підготовка майбутніх фахівців з телекомунікацій у форматі змішаного навчання: рекомендації щодо проведення практично лабораторних робіт *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 3(127), 2023. С. 423-450. DOI: 10.24139/2312-5993/2023.03/423-450.

3. Карташова Л, Квятковська А, Шалигіна Н. Досвід змішаного навчання закладів вищої освіти Польщі та Німеччини. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 83, 2022. С. 35-41. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.83.5>.

4. Квятковська А. Факторний аналіз дистанційного та змішаного навчання закладів фахової передвищої освіти. *Вісник КРНУ імені Михайла Остроградського*. №2, 2022. С. 145-149. URL: http://visnikkrnu.kdu.edu.ua/statti/2022_2_19.pdf. DOI:<https://doi.org/10.32782/1995-0519.2022.2.19>.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

Керницька Л.В., методист

ДНЗ «Деражнянський центр професійної освіти»

Сучасний етап розвитку інформаційного глобалізованого суспільства зумовлює зміни підходів до професійного розвитку особистості. Це викликано тим, що нині “в технічно розвиненому та економічно нестабільному світі” в умовах потреби поліфункціональної діяльності кожна людина має самореалізуватися, насамперед професійно, якісно та ефективно діяти, щоб бути конкурентоздатною та успішною.

Від якості діяльності педагога, його кваліфікації, навичок креативного мислення залежить ефективність процесу організації педагогічної роботи та освіта учнів. Це обумовлює необхідність постійного підвищення кваліфікаційного рівня педагогів. Процедура являє собою з одного боку процес, а з іншого – результат освітнього процесу. Професійне навчання викладача входить в систему освіти країни, надаючи можливість реалізації права на безперервну освіту, яку можна отримувати протягом усього життя, незалежно від статі та віку. Під час підвищення кваліфікації відбувається задоволення людських потреб, зокрема освітніх, які полягають в професійному вдосконаленні своїх здібностей. Безперервний прогрес науки останнім часом засвідчує, що все нові та нові відкриття, технології та прогресивні ідеї залежать від інтелектуального потенціалу людини. Розвиток та збагачення людського капіталу – це пріоритетне завдання будь-якої розвиненої країни, яка прагне зайняти чільне місце у світі, будувати громадянське суспільство, яке своїм розумовим багажем, креативністю та наполегливістю здатне вирішити глобальні проблеми людства, які пов’язані із забрудненням навколишнього середовища, протидією невиліковним хворобам, зменшенням ресурсів, що необхідні для життя.

Провідну роль у становленні особистості відіграє педагог – лідер, який здатний розкрити творчий потенціал учня, вміє організувати інтерактивне навчання, зацікавити, показати практичне застосування отриманих знань, виробити та розвивати їхні уміння та навички. «У зв'язку з цим варто говорити про нову роль педагога – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії здобувача освіти.

Нові вимоги до системи освіти, до побудови особисто орієнтованого навчання та освітнього середовища впливають на педагогічну підготовку викладача, «який відкритий до змін, легко освоює нові продуктивні освітні технології та є прихильником творчої професійної діяльності».

Професійний розвиток педагога є важливим етапом у покращенні якості освіти. Існує кілька підходів, які можуть бути використані для професійного розвитку педагога:

- Навчання та самонавчання: Педагог може активно займатися самоосвітою, вивчати нові методики та педагогічну літературу, а також брати участь у професійних курсах та тренінгах.
- Менторство: Педагог може мати можливість працювати під керівництвом досвідченого вчителя, який надасть йому підтримку, поради та допомогу у професійному зростанні.
- Колегіальне навчання: Педагог може брати участь у колегіальних групах, де вони спільно обговорюють свої проблеми та досвід, обмінюються ідеями та розробляють нові педагогічні практики.
- Використання технологій: Педагог може використовувати сучасні технології у своїй роботі, такі як веб-семінари, онлайн-курси та інтерактивні платформи для навчання.

Як методист спрямовую своїх педагогів займатися підвищенням рівня викладацької та педагогічної майстерності і проходити короткострокові курси підвищення кваліфікації, різні тренінги, майстер – класи для підвищення свого

професійного розвитку. Короткострокові курси підвищення кваліфікації - це навчальні програми, спрямовані на поглиблення знань і вмінь у конкретній галузі або професії за відносно короткий період часу, зазвичай від кількох днів до кількох місяців.

Цільовим призначенням підвищення кваліфікації викладачів є:

- розвиток професійної компетенції;
- поліпшення навичок застосування інноваційних засобів в організації педагогічного процесу;
- оновлення та розширення обсягу теоретичних та практичних знань в тій чи іншій предметній області викладання;
- створення умов, що забезпечують структурну цілісність діяльності всього педагогічного складу навчального закладу та освітньої системи в цілому;
- знайомство з нововведеннями, інноваціями методик та форм навчання;

На мою думку методист має бути прикладом для наслідування своїх педагогів, тому постійно моніторю, які додаткові курси або тренінги можуть пройти мої колеги у цьому мені також допомагають голови методичних комісій. Досвід моєї роботи на посаді методиста лише третій рік, але я намагаюсь йти в ногу з часом і навчити педагогів займатись самоосвітою, адже молоде покоління вимагає нових підходів до проведення уроків і мої колеги мене підтримують та не стоять осторонь.

Активною формою отримання знань є тренінг. Під тренінгом розуміємо форму інтерактивного навчання, метою якого є професійне самовдосконалення, «перепрограмування наявної у людини моделі управління своєю поведінкою і діяльністю». Для проведення тренінгу зазвичай обирають дискусію та ігрові методи навчання. Ефективність тренінгів пояснюється тим, що:

- «цінується точка зору і знання кожного учасника;
- можна поділитися своїм досвідом і проаналізувати його у комфортній атмосфері без примусу;
- існує можливість учитися, виконуючи практичні дії;

– можна припускатися помилок, що не призводитиме до покарання або негативних наслідків;

– немає оцінок та інших «каральних» засобів оцінювання нових знань».

Під час тренінгу відбувається корекція неефективних моделей поведінки педагога, вироблення нових умінь та навичок, поповнення знань із певної галузі. Викладачі і майстри виробничого навчання Центру долучились до опанування сучасними інтерактивними формами роботи за допомогою цифрових додатків та застосунків.

Короткотривалою формою підвищення кваліфікації педагогів є майстер-класи. Це форма ефективного зростання професійної майстерності педагога шляхом обміну досвідом, авторськими методиками та творчими напрацюваннями.

До переваг майстер-класів можна віднести: практичну орієнтованість; інтерактивну взаємодію учасників; активну самостійну роботу педагогів.

Майстер-клас складається з чотирьох етапів: отримання нової інформації, її засвоєння, практичне застосування та рефлексія. На першому етапі викладач представляє свій педагогічний досвід щодо обраної теми. На другому – учасники виступають у ролі учнів, засвоюють отриману інформацію. На наступному етапі відбувається об'єднання педагогів у групи та розроблення власних уроків чи його елементів, які стосуються означеної теми. Останній етап спрямований на рефлексію, аналіз отриманих знань та можливості застосування їх під час проведення власної професійної діяльності.

Використання онлайн-платформ для професійного самовдосконалення є ефективним способом підвищення професійної кваліфікації педагогів.

Згадаємо вислів Ф. Ларошфуко: "Ваша доля у Ваших руках: змінійте себе, і Ви зміните навколишній світ". Я повністю згодна з цим філософом, тому вважаю, що гарний, справжній викладач ніколи не повинен зупинятись на досягнутому, він просто зобов'язаний постійно вести пошук нових форм та методів навчання і, відповідно, рухатися уперед, у ногу з часом, до нових вершин педагогічної

майстерності не зважаючи на будь-які труднощі на своєму шляху. Адже дійсно навчаючи інших, ми вчимося і самі. І, на мій погляд, звичайно, лише справжній творчий педагог може заразити своєю вірою і талантом учнів.

Список використаних джерел:

1. Василенко Н. В. Технологія організації самостійної роботи в системі безперервного навчання педагогічних працівників. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2880.

2. Гуревич Р. Цифрове освітнє середовище в закладах освіти // Р. Гуревич, Г. Гордійчук, В. Кобися, Л. Коношевський, О. Коношевський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2023. Випуск 73. – 120 с.

3. Клокар Н. І. Концепція підвищення кваліфікації педагогічних працівників у післядипломній освіті регіону на засадах диференційованого підходу. Народна освіта. 2011. Вип. 2 (14). URL: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua>.

4. Ковальчук В. Професійний розвиток учителів: зарубіжний досвід. URL: <http://education-ua.org/ua/porivnyalnapedagogika/485-profesijnij-rozvitok-uchiteliv-zarubizhnij-dosvid>.

5. Куцевол О. М. Використання методу case-stady у форматі підвищення кваліфікації вчителів української мови і літератури. Збірник наукових праць Нац. Академ. Держ. Прикордон. служби України. Серія : Педагогічні науки. 2017. № 4. С. 230–243.

6. Сігаєва Л. Є. Проблема підготовки й підвищення кваліфікації вчителів у контексті неперервної освіти// Педагогіка і психологія. 1999. № 3. С. 94-100.

7. Сластєнін В. А. Суб'єктно-діяльнісний підхід у безперервному педагогічній освіті // Безперервне педагогічну освіту. 1999. № 1. С. 4.

8. Михайлова Н. С. Самообразовательная деятельность: сущность понятия, механизмы управления. 2007, №1, стр. 28-37.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Кириченко А.Л., студентка II курсу, спеціальність «Психологія 053»
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

Воєнний час є складним випробуванням для суспільства, що впливає не лише на економіку та соціальні зв'язки, але й на психоемоційний стан людей. Освітній процес, особливо для дорослих, які часто є одночасно працівниками, батьками, а інколи й військовослужбовцями, зазнає значних трансформацій. У таких умовах важливо розглядати освіту не лише як процес передачі знань, але й як інструмент психологічної підтримки, відновлення і стійкості.

Психологічні виклики воєнного часу у навчанні дорослих

1. Емоційна нестабільність.

Воєнні події провокують широкий спектр емоцій – від тривоги та страху до відчаю. Такі стани знижують здатність концентруватися, пам'ятати нову інформацію та будувати довгострокові освітні плани.

2. Травматичний досвід.

Учасники освітнього процесу можуть мати травматичні переживання, пов'язані з втратою близьких, руйнуванням домівки чи переселенням. Це суттєво ускладнює здатність включатися в навчання на повну.

3. Фізичні та когнітивні перевантаження.

Поєднання роботи, турботи про сім'ю, а також навчання створює додаткове навантаження. У таких умовах дорослим важко розподіляти ресурси для освіти.

4. Нестача мотивації.

В умовах невизначеності багато дорослих втрачають мотивацію до саморозвитку, адже виживання стає пріоритетом.

5. Обмежений доступ до ресурсів.

Військові дії порушують доступ до стабільного інтернет-зв'язку, необхідних освітніх матеріалів чи технічних засобів.

Особливості адаптації освітнього процесу

З огляду на складність умов воєнного часу, адаптація освітнього процесу для дорослих повинна бути всебічною:

1. Гнучкість форм навчання.

Перехід до онлайн-освіти з можливістю асинхронного доступу до матеріалів.

Впровадження коротких модулів, які дозволяють навчатися фрагментарно, з урахуванням обмеженого часу.

2. Індивідуалізація освітніх програм.

Врахування психоемоційного стану слухачів.

Створення індивідуальних траєкторій навчання, що дозволяють поєднувати навчання з іншими обов'язками.

3. Інтерактивні та творчі методи.

Залучення до групових проєктів і командних завдань, які сприяють емоційній підтримці.

Використання мистецьких чи творчих технік як способу зняття стресу.

Стратегії підтримки учасників освітнього процесу

1. Психологічна підтримка.

Введення в освітні програми елементів психологічної грамотності, технік управління стресом та емоційного саморегулювання.

Регулярне проведення індивідуальних і групових консультацій з психологами.

2. Формування освітніх спільнот.

Створення мереж підтримки серед учасників навчання для обміну досвідом і взаємної допомоги.

Організація тематичних зустрічей, дискусій та обговорень, спрямованих на психологічне відновлення.

3. Залучення менторів.

Призначення наставників, які допоможуть адаптуватися до навчання в складних умовах та підтримуватимуть учасників на кожному етапі.

4. Адаптація навчальних матеріалів.

Створення спрощених варіантів завдань для слухачів з високим рівнем стресу.

Використання контекстуальних прикладів, які відповідають реаліям війни, для забезпечення практичності знань.

5. Розвиток навичок стійкості.

Впровадження тренінгів з формування стресостійкості та адаптації до змін.

Залучення технік майндфулнес, релаксації та тілесних практик для зменшення тривоги.

Перспективи розвитку. Підтримка освітнього процесу для дорослих у воєнний час не лише зберігає можливість отримувати нові знання, але й сприяє психологічному відновленню. Впровадження вищезазначених стратегій дозволяє дорослим адаптуватися до нових умов, розвивати навички кризового менеджменту та підвищувати рівень особистої та професійної компетентності.

Отже, світа у воєнний час є потужним ресурсом для подолання кризи. Вона може стати джерелом підтримки, стабільності та посттравматичного зростання для дорослих. Пріоритетними напрямками є врахування психологічного стану слухачів, забезпечення доступності та гнучкості освітніх форматів, а також створення середовища взаємодії та взаємопідтримки.

Список використаних джерел:

1. Бандура, А. Самоефективність: основи контролю над собою. Нью-Йорк: W.H. Freeman and Company, 1997. 604 с.
2. Лейчук, О. Особливості психологічної підтримки дорослих в умовах війни.

Психологічний журнал. 2023. № 4. С. 45–56.

3. Міллер, Г. Травма та відновлення: як допомогти людині подолати кризу. Київ: Академвидав, 2003. 352 с.

4. Посібник, П. Навчання у кризових умовах: виклики сучасності. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 187 с.

5. ЮНЕСКО. Освіта в кризових ситуаціях: аналітичний звіт. ЮНЕСКО. 2023. URL: <https://unesco.org> (дата звернення: 27.11.2024).

6. Юрчук, Н. Вплив війни на процеси формальної та неформальної освіти дорослих в Україні. Збірник наукових праць. 2022. № 12. С. 78–85.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА НАВЧАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ

Кириченко А.Л., студентка II курсу, спеціальність «Психологія 053»
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

Воєнний час спричиняє глибокі трансформації в житті внутрішньо переміщених осіб (ВПО), зокрема у їхньому психоемоційному стані, соціальній адаптації та здатності до навчання. В умовах кризових ситуацій освіта для дорослих стає не лише інструментом інтеграції та професійного розвитку, але й потужним засобом формування стресостійкості. Освітній процес може виступати терапевтичним простором, який сприяє подоланню наслідків стресу та відновленню психологічної рівноваги.

Формування стресостійкості є критично важливим для ВПО, оскільки це допомагає їм долати психологічні наслідки війни, адаптуватися до нових умов життя та ефективно вирішувати життєві завдання. Навчання дорослих відіграє ключову роль у цьому процесі, адже сприяє розвитку навичок емоційної саморегуляції, покращенню самооцінки та зменшенню рівня тривожності.

Основні виклики формування стресостійкості через навчання

1. Емоційні бар'єри.

Посттравматичний стресовий розлад, депресія та хронічна тривожність значно ускладнюють здатність до навчання, знижуючи когнітивні можливості.

2. Низька самооцінка.

ВПО часто відчують зневіру у власних силах, що заважає їм брати участь у навчальних програмах.

3. Відсутність почуття безпеки.

Постійне перебування у стані невизначеності та страху перешкоджає

стабілізації психоемоційного стану.

4. Соціальна ізоляція.

Відсутність соціальної підтримки та відчуття відчуженості поглиблюють стрес і гальмують процес адаптації.

Формування стресостійкості через навчання: ключові аспекти.

1. Розвиток навичок адаптивності.

Навчальні програми можуть допомогти ВПО опанувати методи управління стресом, такі як тайм-менеджмент, постановка реалістичних цілей, розвиток гнучкості мислення.

2. Підвищення самооцінки.

Успіхи в навчанні сприяють формуванню позитивного ставлення до себе, що є основою стресостійкості.

3. Техніки емоційної саморегуляції.

Інтеграція у навчальні програми вправ із дихання, медитацій, когнітивно-поведінкових технік допомагає зменшити рівень стресу.

4. Соціальна підтримка через навчання.

Спільна участь у навчальних групах сприяє створенню мережі підтримки, що допомагає подолати ізоляцію та сприяє інтеграції до нових спільнот.

5. Психологічно безпечне освітнє середовище.

Організація навчання у просторах, де ВПО можуть почуватися захищено та підтримано, дозволяє зосередитися на особистісному розвитку.

Стратегії підтримки у навчанні для формування стресостійкості.

1. Індивідуалізовані програми.

Програми, адаптовані до конкретних потреб та можливостей ВПО, сприяють їхньому поступовому залученню до навчання.

2. Психосвітні тренінги.

Навчання технік подолання стресу та основ психології сприяє підвищенню рівня свідомого управління емоційним станом.

3. Професійне орієнтування.

Курси, що дозволяють ВПО отримати нові професійні навички, допомагають їм повернути впевненість у собі та забезпечити економічну стабільність.

4. Залучення психологів до навчального процесу.

Групові та індивідуальні консультації сприяють вирішенню глибинних проблем, що впливають на стресостійкість.

5. Гнучкі форми навчання.

Поєднання онлайн-форматів із модульними програмами дозволяє враховувати нестабільний графік та побутові обмеження ВПО.

Отже, формування стресостійкості у внутрішньо переміщених осіб є важливою складовою їхньої соціальної та психологічної адаптації. Навчання дорослих, побудоване на принципах психологічної підтримки, соціалізації та адаптивності, сприяє зміцненню життєстійкості та покращенню якості життя ВПО. Інтеграція освітніх і психологічних стратегій допомагає створити основу для подолання наслідків кризи та забезпечення сталого розвитку суспільства в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Антонова Н. О., Костенко А. І. Психологічна підтримка внутрішньо переміщених осіб: виклики та перспективи. *Наукові праці Національного університету «Острозька академія»*. 2023. №4. С. 23–32.

2. Васильєв О. Г. Особливості навчання дорослих у кризових умовах: методологічні аспекти. *Педагогічний дискурс*. 2022. №2. С. 45–50.

3. Лазаренко О. В. Психоосвітні підходи до адаптації внутрішньо переміщених осіб. *Психологія і суспільство*. 2023. №1. С. 78–84.

4. Мастюк Н. С. Психологічна стійкість як фактор подолання стресу в умовах війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. №3. С. 59–65.

5. Національна психологічна асоціація України. Рекомендації з психологічної підтримки ВПО. URL: <https://nра.org.ua> (дата звернення: 26.11.2024).

6. Обухівська Л. І., Харченко І. О. Методи навчання дорослих у посттравматичний період: теорія та практика. *Гуманітарний вісник*. 2023. №2. С. 15–22.

7. Український центр оцінювання якості освіти. Дослідження впливу війни на освітній процес. URL: <https://testportal.gov.ua> (дата звернення: 26.11.2024).

8. Юрченко П. В. Формування стресостійкості у дорослих через освітні програми: європейський досвід. *Міжнародний науковий журнал*. 2022. №5. С. 34–42.

9. Шаповал О. П. Психологічна реабілітація дорослих: роль освіти у подоланні кризи. *Освітній простір України*. 2023. №1. С. 67–75.

САМООРГАНІЗАЦІЯ ЧАСУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Кищук О. В., здобувачка вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

053 «психологія» Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Сус Н. М., доктор філософії з психології, доцент кафедри психології та

соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій

Університету «Україна»

Самоорганізація часу – це здатність особистості ефективно планувати, розподіляти та використовувати свій час для досягнення важливих життєвих цілей, забезпечення балансу між особистим, професійним та соціальним життям. Вона є однією з ключових складових особистісної ефективності та благополуччя. В умовах сучасного світу, що характеризується постійною динамікою, швидкими змінами та великим інформаційним навантаженням, здатність правильно організувати свій час стає необхідною умовою для досягнення успіху в різних сферах життя.

Часовий простір життя особистості – це взаємодія людини з часом, яка включає не лише ефективне планування часу, а й суб'єктивне сприйняття часу, здатність управляти своїм життєвим циклом, включаючи баланс між роботою, відпочинком, соціальними зв'язками та внутрішнім розвитком. Усі ці аспекти формують так званий "часовий простір", який являє собою не лише розподіл годин та днів, а й вибір стратегій життєвого функціонування. Організація часового простору життя особистості є важливою складовою саморозвитку, ефективного функціонування та досягнення життєвих цілей. Часовий простір – це не лише розподіл годин і днів, але й глибше розуміння того, як особистість взаємодіє з часом, як планує своє життя і управляє своїми ресурсами в умовах постійних змін. У сучасному світі, коли темп життя швидко зростає, важливість ефективної організації власного часового простору стає ще більш актуальною.

Л. Ключко здійснивши теоретичний аналіз існуючих джерел встановлено, що самоорганізація базується на глибинних внутрішніх мотивах, особистісних інтересах та здібностях студентів. На процес самоорганізації студента впливають зовнішні та внутрішні чинники. За результатами проведеного емпіричного дослідження було виявлено, що здатність до само-організації та рівень вольових зусиль студентів мають зв'язок з показниками успішності навчальної діяльності: ті студенти, у яких високий рівень успішності навчальної діяльності мають більш розвинені вольові здібності, є більш цілеспрямованими, наполегливими та самоорганізованими, ніж ті студенти, які мають середній та низький рівні успішності [2, С.43].

Мотивація виступає ключовим чинником, що сприяє продуктивному використанню часу. Важливо підтримувати внутрішній інтерес до виконання завдань і зберігати бажання досягати поставлених цілей, навіть коли виникають труднощі. Визнання маленьких досягнень і їх святкування може стати важливим стимулом для подальшого руху вперед.

О. Друганова, О. Наликайко [1, С. 111] зауважують, що формування здатності до самоорганізації та самовдосконалення вимагає підтримки з боку освітнього середовища. Заклади вищої освіти, професорсько-викладацький склад повинні створювати сприятливі умови для розвитку зазначеної компетентності шляхом розробки як обов'язкових навчальних програм, так і курсів вільного вибору, що озброюють здобувачів знаннями й уміннями ставити цілі, планувати свою роботу, організовувати час, контролювати прогрес, оцінювати свої досягнення тощо; проведення виховних заходів на кураторських зустрічах, утворення атмосфери, що стимулює до постійного самостійного визначення й оцінювання результатів власних дій, аналізу своїх думок, емоцій, переживань тощо. Крім того, куратори можуть допомогти студентам встановити реалістичні цілі, розробити плани дій та надати конструктивний фідбек щодо їхнього прогресу. Важливо, щоб викладачі виступали в ролі наставників, підтримуючи студентів у їхньому особистісному та

академічному розвитку.

Виділяють психологічні чинники, які можуть сильно впливати на ефективність самоорганізації. **Прокрастинація** – схильність відкладати важливі завдання на потім, що часто супроводжується почуттям провини та стресом. **Перевантаження** – спроба виконати занадто багато завдань одночасно, що призводить до виснаження та втрати ефективності. **Страх невдачі** – побоювання, що завдання не буде виконано належним чином, може призвести до уникнення важливих справ. **Невизначеність у цілях** – якщо мета або плани не є чітко сформульованими, це може призводити до втрати мотивації та розпорошення часу.

Формування самоорганізації часу є складним, але важливим процесом, що дозволяє людині досягати гармонії в житті та ефективно реалізовувати свої цілі. Це потребує розвитку внутрішньої дисципліни, здатності планувати, контролювати свої емоції та вміння зберігати мотивацію. Практика самоорганізації часу не лише допомагає підвищити продуктивність, але й забезпечує кращу якість життя, гармонію в особистому та професійному житті.

Список використаних джерел:

1. Ключко Л. Ф. Психологічні особливості самоорганізації здобувачів вищої освіти як чинник успішної навчальної діяльності. *Психологічні студії*. 2022. № 2. С. 40–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psst_2022_2_9.
2. Друганова О., Наливайко О. Шляхи формування здатності до самоорганізації й самовдосконалення як основи успішної навчальної та подальшої професійної діяльності сучасного здобувача вищої освіти. *Освітологічний дискурс*. 2023. № 3. С. 99-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2023_3_9.

ІНКЛЮЗІЯ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ОСВІТУ

Клименко А.А., *к.е.н., доцент, викладач економічних дисциплін
ВСП «Фаховий коледж бізнесу та харчових технологій ЗНУ»*

Сьогодні поняття "інклюзія" дедалі частіше обговорюється, особливо у сфері освіти. Це свідчить про серйозні зміни в суспільному сприйнятті та підходах до навчання.

Інклюзивна освіта – це відповідний підхід до навчання, націлений на забезпечення рівних можливостей навчання для всіх учасників навчального процесу, незалежно від їхніх фізичних чи когнітивних здібностей, соціального статусу, етнічного походження, релігійних переконань тощо [1].

Основна мета інклюзії – не тільки створити можливості для спільного навчання здобувачів із різними потребами, але й організувати комфортне освітнє середовище, яке враховує індивідуальні особливості кожного учня. Інклюзивний підхід формує суспільство, в якому повага до різноманітності стає природною нормою.

Інклюзивна освіта дає змогу налагодити ефективну комунікацію між здобувачами, незалежно від їхніх особливостей. Це важливий інструмент, завдяки якому кожен слухач може висловити свої думки, бути почутою та взаємодіяти з однолітками.

Інклюзивна освіта є важливим кроком до створення суспільства рівних можливостей, яке поважає та цінує кожну особистість, незалежно від її індивідуальних особливостей. забезпечує не лише доступ до освіти, але й допомагає дітям із різними потребами інтегруватися у суспільство, формувати навички співпраці та взаємоповаги. Інклюзивна освіта змінює уявлення про навчання, роблячи його більш людським та відкритим. Інклюзивна освіта є однією з перших цеглинок в побудові рівноправного суспільства, де діти з особливими освітніми

потребами почувають себе вільно та дійсно мають рівні права з іншими здобувачами. Після отримання середньої базової освіти, вони можуть бути зараховані до професійних навчальних закладів та ВНЗ, опанувати професію та втілити мрії в життя.

На відміну від замкнутої атмосфери домашнього навчання або навчання в інтернатах, де панували суворі правила та обмеження, інклюзивне середовище пропонує дітям свободу дій, можливість спілкуватися, відкривати світ разом зі своїми однолітками. Тут кожен здобувач, зокрема й той, що має інвалідність, відчуває себе невід'ємною частиною учбового колективу й важливим членом суспільства.

Інклюзивна освіта враховує потреби кожного учня. Це передбачає:

1. розроблення окремого навчального плану з урахуванням індивідуальних здібностей і можливостей;
2. надання додаткової допомоги у засвоєнні матеріалу;
3. адаптацію методів оцінювання, щоб вони відповідали особливостям учасника навчального процесу.

Такий підхід сприяє не лише успішному навчанню, але й створює комфортні умови для всебічного розвитку .

Для освітян інклюзивна освіта теж відкриває нові горизонти:

- здобуття сучасних знань і навичок роботи з дітьми з різними потребами;
- розширення професійних компетенцій;
- підвищення кваліфікації через впровадження інноваційних методик.

Цей підхід не лише змінює формат навчального процесу, але й трансформує мислення педагогів, роблячи їх більш гнучкими, чуйними та креативними.

Інклюзивна освіта – це не просто модель навчання, а потужний інструмент для створення суспільства, яке приймає, розуміє й цінує кожного свого члена [2].

Переваги інклюзивної освіти:

1. Рівний доступ до освіти. Інклюзивна освіта забезпечує усім студентам

можливість отримувати якісні знання, розвивати свої таланти та здібності, незалежно від їхніх фізичних, когнітивних чи соціальних особливостей.

2. Сприяння соціальній інтеграції. У спільному навчальному середовищі діти з особливими потребами активно взаємодіють зі своїми ровесниками. Це допомагає формувати навички комунікації, взаєморозуміння та підтримки, що є основою для подальшої інтеграції в суспільство.

3. Підготовка до реального життя. Інклюзивна освіта максимально наближена до реальних життєвих умов. У таких умовах здобувачі вчать взаємодіяти з різними людьми, знаходити спільну мову й адаптуватися до різних ситуацій, що допоможе їм у дорослому житті.

Ці переваги роблять інклюзивну освіту важливим елементом сучасної педагогіки, орієнтованої на забезпечення рівних можливостей для кожного слухача та гармонійний розвиток суспільства.

Інклюзивна освіта в Україні регулюється рядом законодавчих норм та документів. Основний правовий акт, що стосується інклюзивної освіти, це Закон України “Про освіту” від 5 вересня 2017 року.

Згідно з цим законом, кожен учасник освітнього процесу з особливими освітніми потребами має право на безкоштовне навчання в будь-якому державному чи комунальному навчальному закладі. Закон передбачає ряд прав для учнів з особливими потребами, зокрема:

1. можливість дистанційного або індивідуального навчання;
2. психолого-педагогічна та корекційно-розвивальна терапія;
3. врахування потреб дітей в облаштуванні навчальних приміщень;
4. адаптований навчальний план і програма, форми та методи навчання.

В інклюзивному класі може навчатися до 10% дітей з особливими освітніми потребами. Для допомоги таким дітям під час уроків і перерв між заняттями повинен бути асистент.

Військовий стан в нашій країні суттєво вплинув на інклюзивну освіту,

створивши додаткові виклики для всіх, а особливо для тих, хто має особливі освітні потреби. В цих умовах діти, як з ООП, так і нормотипові, переживають стреси, пов'язані з порушенням звичного ритму життя, переїздом, а також необхідністю пристосуватися до постійної загрози повітряних тривог та ракетних ударів.

Для дітей з особливими потребами війна створює нові складнощі:

- При дистанційному навчанні виникають проблеми з наявністю необхідного обладнання. Окрім стандартних проблем, таких як доступ до інтернету чи техніки, діти з ООП стикаються з труднощами у забезпеченні спеціальних допоміжних засобів. Багато сімей, змушені виїжджати, залишили ці засоби вдома, і тепер їх знову необхідно знаходити чи адаптувати до нових умов.

- При офлайн навчанні виникають проблеми з доступністю укриттів. Щоб діти з особливими потребами могли швидко потрапити в безпечне місце під час тривоги, заклади повинні бути обладнані пандусами, а також мати спеціально адаптовані санвузли для таких учнів.

Безумовно організація інклюзивної освіти додаткових зусиль. Військовий стан в державі вимагає від педагогів, вихователів, асистентів та інших фахівців більше зусиль для того, щоб створити безпечне та ефективне навчальне середовище для всіх учнів. Водночас, завдяки інклюзивному підходу, така освіта залишається можливою навіть в складних умовах, і вона є необхідною для забезпечення рівних можливостей для всіх дітей.

На те, щоб покращити всі процеси інклюзивної освіти в Україні, знадобиться час. Лише об'єднавши зусилля приведуть нас до результату, й інклюзивне навчання буде комфортним та зручним для всіх учасників процесу.

Список використаних джерел:

1. Інклюзивна освіта в Україні. URL: <https://www.clarisverbis.com.ua/blogpost/inklyuzyvna-osvita-v-ukraini/>.

2. Інклюзивна освіта в Україні та світі.
URL: <https://www.educluster.com.ua/blog-ua/inkluzyvna-osvita/inkluzivna-osvita-v-ukrajini-ta-sviti>

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Клименко А. А., *к.е.н., доцент, викладач економічних дисциплін*
ВСП «Фаховий коледж бізнесу та харчових технологій ЗНУ»

У сучасних умовах воєнного стану, коли частина території України опинилася під тимчасовою окупацією або стала зоною активних бойових дій, а інші регіони зазнали значних руйнувань та потрясінь, країна стикається з серйозними викликами у соціальній та економічній сферах. Масштабна міграція населення як у межах країни, так і за її межі, спричинила втрату стабільності для багатьох громадян, які раніше мали постійне місце роботи та житло. У результаті значна кількість людей опинилася у категорії соціально незахищених верств населення, що потребують додаткової допомоги та підтримки.

Збройний конфлікт та гуманітарна криза значно впливають на ринок праці: очікується скорочення робочих місць у багатьох сферах. Це може призвести до дефіциту кваліфікованих працівників, що матиме тривалий вплив на відновлення економіки після завершення війни.

На цьому тлі значно зростає важливість неформальної освіти дорослих, яка є максимально адаптивною до індивідуальних потреб громадян. Її гнучкість та можливість швидко реагувати на нові запити дозволяють забезпечити як розвиток особистих і професійних навичок, так і сприяти соціальній інтеграції та культурному відновленню. Саме ці освітні послуги стануть важливим ресурсом для підготовки кадрів, необхідних для відбудови країни та адаптації до нових соціально-економічних викликів.

Освіта впродовж усього життя, включно з перепідготовкою та підвищенням кваліфікації, є ключовою потребою людини в сучасному суспільстві знань. У цьому контексті розвиток центрів освіти дорослих (ЦОД) як складової неформальної

освіти стає важливим трендом у більшості країн світу. ЦОД виконують функції провайдерів освітніх послуг для різних категорій дорослого населення, діючи на основі різних форм власності (державної, комунальної, приватної) або в рамках державно-приватного партнерства, включаючи корпоративні ЦОД.

Війна в Україні створила серйозні виклики для роботи таких центрів. Інтенсивні бойові дії, окупація частини територій, численні людські втрати, міграційні процеси, руйнування інфраструктури, включаючи заклади освіти, а також проблеми зі зв'язком призвели до часткового призупинення роботи окремих ЦОД. Водночас ті центри, які продовжують свою діяльність, адаптувалися до нових умов, працюючи переважно в онлайн-форматі або використовуючи змішані моделі навчання. У безпечних регіонах можливе проведення занять і в офлайн-форматі.

Попит на просвітницьку діяльність, попри складну ситуацію, залишається високим. Просвітництво в Україні набуває особливого значення як інструмент передачі соціально-культурного досвіду широкій аудиторії. Воно спрямоване на інформування громадян про актуальні проблеми, шляхи їх вирішення та можливості особистісного і професійного розвитку. Цей процес не передбачає формальних процедур оцінювання знань, проте відіграє важливу роль у зміцненні суспільної стійкості та підготовці населення до адаптації в умовах змін.

Таким чином, центри освіти дорослих у нових реаліях виконують не лише освітню, а й просвітницьку місію, сприяючи розвитку людського капіталу навіть у найскладніші періоди.

Нагальні проблеми у сфері неформальної освіти дорослого населення в Україні, найбільш чутливі та найбільш болючі, зумовлені змінами соціально-політичного, фінансово-економічного, структурного, комунікаційного характеру. На порядку денному – розв'язання проблем, пов'язаних із недосконалістю нормативно-правового, організаційно-педагогічного, інформаційно-аналітичного забезпечення неформальної освіти дорослих, несистемністю її розвитку й слабкістю мережевої взаємодії освітніх закладів та організацій, труднощами ресурсного

забезпечення матеріально-технічними засобами; відсутністю статистичної звітності у цій сфері тощо.

Неформальна освіта дорослих здатна забезпечити не лише професійну перепідготовку, але й допомогти громадянам адаптуватися до нових соціальних ролей, сприяти духовному розвитку, самоосвіті й самовихованню. Центри освіти дорослих (ЦОД) відіграють у цьому процесі ключову роль як провайдери освітніх послуг, спрямованих на розкриття людського потенціалу та підтримку розвитку громад. Проте в Україні їхній вплив як інструменту формування людського капіталу і посилення соціально-економічного розвитку громад досі залишається недостатньо визнаним.

Для ефективного використання цього ресурсу необхідно посилити інформаційну підтримку й популяризацію діяльності ЦОД, створити стимули для співпраці між державними та приватними структурами у сфері неформальної освіти, а також розробити чіткі стратегії інтеграції освіти дорослих у процеси відновлення країни. Саме такі кроки можуть сприяти побудові суспільства, орієнтованого на знання, що стане фундаментом для стабільного розвитку України в майбутньому. Важливо, щоб у матеріалах робочої групи з освіти і науки при Національній раді з відновлення України від наслідків війни було відображено умовиводи щодо нагальності сприяння посиленню спроможності провайдерів освітніх послуг у сфері неформальної освіти дорослих.

Освітній фронт України потребує об'єднання зусиль усіх верств суспільства: урядовців, представників органів місцевого самоврядування, освітян, науковців, військових, журналістів, представників духовенства та інших фахівців, які працюють задля майбутнього країни. Особливу увагу варто приділити розвитку громадянської компетентності педагогів та андрагогів - фахівців, які працюють із дорослим населенням. Наразі цей аспект професійного зростання педагогічного складу закладів як формальної, так і неформальної освіти залишається недооціненим.

Серед пріоритетів розвитку неформальної освіти в Україні виділяються такі напрями:

1. Моніторинг освітніх потреб.
2. Якість освіти.
3. Визнання здобутих компетенцій.
4. Розвиток ринку освітніх послуг.
5. Мережева взаємодія.

Реалізація цих завдань допоможе створити сучасну систему неформальної освіти, яка ефективно реагуватиме на потреби суспільства. Вона не лише сприятиме професійній підготовці дорослих, але й стане важливим інструментом для розвитку громадянської свідомості та відновлення України.

Особливої уваги потребує вирішення проблем, пов'язаних із професійною підготовкою та перепідготовкою вразливих категорій дорослого населення. Серед таких груп - ветерани війни, внутрішньо переміщені особи та інші соціально незахищені громадяни. У цій сфері важливо досягти синхронізації зусиль усіх стейкхолдерів: урядових структур, громадських організацій, центрів освіти дорослих (ЦОД) та інших партнерів. Також на часі розширення тематичного спектра навчальних програм у ЦОД. Серед пріоритетів - курси з домедичної допомоги, громадянської освіти, розвитку стресостійкості, цифрової грамотності та інших актуальних напрямів. Розроблення якісного методичного забезпечення таких програм, адаптованого до різних категорій дорослого населення, стане важливим кроком для підвищення ефективності навчання.

Розвиток неформальної освіти як ключового елементу освіти дорослих повинен стати стратегічним завданням національної освітньої політики. Освіта дорослих виступає не лише індикатором людяності державної політики, а й важливим засобом досягнення соціально-економічного добробуту [1].

Попри те, що частина ЦОД тимчасово призупинила діяльність через бойові дії, працюючі центри активно оновлюють зміст, напрями та форми навчання. Вони

орієнтуються на індивідуальні потреби учасників із урахуванням вимог демократичного суспільства та соціально-економічних викликів держави.

Діяльність українських ЦОД базується на принципах: партнерства та співпраці з громадами й іншими закладами; людиноцентризму та орієнтації на учасника навчання; гнучкості та адаптації до актуальних потреб суспільства; відповідальності та чутливості до викликів, що стоять перед громадами. Ці принципи формують основу сучасної системи освіти дорослих, сприяючи соціальному відновленню та економічному розвитку України.

Для України життєво необхідним є усвідомлення на всіх рівнях важливості вивчення та імплементації успішних практик формування й розвитку людського інноваційного потенціалу держави; необхідності підтримки неформальної освіти, що сприяє особистісно-професійному розвитку різних категорій молоді та дорослих; нагальності забезпечення україноцентричності освіти і науки; доцільності підтримки й розвитку культури навчання впродовж життя, а також сприяння посиленню спроможності провайдерів освітніх послуг щодо навчання в умовах нестабільності й невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко О.В. Неформальна освіта дорослих в умовах російсько - української війни: стан, проблеми і перспективи розвитку. URL: <http://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/issue/view/21/22>.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З РІЗНИМ РІВНЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ

Клюс О.С., викладач Лозівської філії

Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу

Досить часто студентський вік відносять до періоду молодості, оскільки в онтогенезі він знаходиться між юністю і зрілістю. Ще проміжок від 17-18 і до 23 років досить часто визначається як пізній юнацький вік. З погляду психології, даний віковий період можна розглядати як найбільш значний етап у розвитку особистості. І пов'язано це, перш за все, з тим, що його підсумком є внутрішня єдність, цілісність поведінки, вміння пов'язувати внутрішні та зовнішні життєві події з певними соціальними групами, присвоєння їх норм і цінностей.

Здобувач освіти як особистість розвивається в рамках провідної навчально-професійної діяльності, а розвиток являє собою перехід від самовизначення до усвідомлення специфіки професії, становлення образу Я-професіонал. При цьому важливим фактором особистісного розвитку виступає навчально-професійна мотивація студента в якій відображається спрямованість його особистості. У психології проблема мотивації вважається фундаментальною проблемою. Вона складна та багатоаспектна. Тому закономірно, що існує безліч значних підходів, що відрізняються один від одного, до розуміння природи, сутності, структури, а також до засобам і способам її формування та розвитку. Поняття «мотивація» виступає як щось, описове, що вказує на те, що поведінка виявляє цілеспрямованість. У вузькому сенсі - це мотивація конкретних форм поведінки людини, в широкому - сукупність тих психологічних моментів, якими визначається поведінка людини в цілому.

Під мотивацією навчальної діяльності найчастіше мають на увазі всі чинники, які сприяють прояву навчальної активності - потреби, мети, установки, почуття

обов'язку та інше. Проте було б неправильним представляти мотивацію навчання, як просту суму мотивацій вивчення окремих предметів. Це нова більш складна освіта, яка відрізняється своїми специфічними ознаками. Мотивація навчання це комплекс спонукань до навчальної діяльності і складається з багатьох факторів.

Одним із мотивівом навчальної діяльності є отримання добрих і відмінних оцінок. Набагато більшою мірою зовнішніми мотивами насичені: навчання як вимушений обов'язок, процес навчання як звичне функціонування, прагнення опинитися в центрі уваги, навчання заради ліберальної винагороди, уникнення невдач, навчання заради лідерства і престижу, розуміння важливості навчання для подальшого життя. Ці фактори мотивування можуть мати негативний вплив, у разі зовнішньої мотивації позитивні зміни можуть мати місце лише до моменту отримання здобувачем освіти обіцяного.

У психології є факт сили впливу професійної мотивації та її структури на успішність діяльності. Виходячи із сучасних психологічних уявлень про мотивацію, під мотиваційною сферою особистості розуміють сукупність стійких мотивів, що виражають спрямованість особистості. Крім того мотивація істотно впливає на успішність професійної діяльності та навчання.

До професійних мотивів можна віднести наступні: успішність навчання визначається стійким усвідомленням вибору професії, бажанням стати висококласним фахівцем. У структуру пізнавальних мотивів входять прагнення до професійно-особистісного зростання та отримання нових знань, отримання задоволення від самого процесу пізнання, активна участь у факультативних заняттях, вивчення додаткової спеціальної літератури. Прагматичні мотиви представлені мотивами отримати професію з високою заробітною платою та соціальними пільгами, засвоїти навчальний матеріал. Соціально значимі мотиви характеризуються прагненням принести користь державі та суспільству. І, нарешті, досить значними і широко представленими можуть бути мотиви особистого престижу - бути прикладом для інших, отримати схвалення, мати гарне становище

в суспільстві і утвердити себе як особистість, прагнення кар'єри

У структурі особистості людини мотивація займає одне з центральних місць і тому тісно пов'язана з його потребами, світоглядом, образом Я, індивідуальними особливостями та функціональним станом, з почуттями та оцінкою інших людей.

Маючи більш високий рівень мотивації здобувачі освіти частіше демонструють сміливість, енергійність, активність, готові мати справу з незнайомими обставинами, схильні до ризику.

Низький рівень мотивації, навпаки, поєднується з невисокою впевненістю у своїх силах, перевагою перебувати в тіні, підвищеною чутливістю до загрози. Індивіди з низькими значеннями мотивації відрізняються конформністю - відсутністю умінь відстоювати свою точку зору.

Отримані характеристики становлять основу психологічного портрета особистості, що володіють різними типами навчально-професійної мотивації, і можуть використовуватися в практиці психологічної діагностики та прогнозування.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПІДТРИМКИ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРАВ ЗДОБУВАЧІВ

Ковальчук І.В., к.ю.н., доцент кафедри публічно-правових дисциплін,
декан соціально-гуманітарного факультету
Білоцерківського національного аграрного університету

Навчальна мотивація здобувачів вищої освіти є ключовим фактором успішного академічного освітнього процесу. Забезпечення підтримки цієї мотивації є важливим завданням задля визначення стратегії розбудови освітньої політики та правового регулювання у сфері освіти. Варто окремо проаналізувати правові аспекти, що впливають на підтримку навчальної мотивації, роль освітньої політики у цьому процесі, а також індивідуальні права здобувачів вищої освіти.

Серед правових аспектів підтримки навчальної мотивації є потреба окремо проаналізувати та дослідити нормативно-правове регулювання права на освіту; законодавство, що сприяє забезпеченню якості освіти, а також нормативно-правові акти, що регулюють права та обов'язки учасників освітнього процесу.

Право на освіту

Конституція України [1] гарантує право кожного громадянина на освіту. Це право забезпечується через державну підтримку закладів освіти та створення умов для здобуття якісної освіти. Вітчизняне законодавство про освіту передбачає рівний доступ до навчальних закладів, незалежно від соціального статусу, етнічної приналежності чи інших факторів. Право на вищу освіту гарантується незалежно від віку, громадянства, місця проживання, статі, кольору шкіри, соціального і майнового стану, національності, мови, походження, стану здоров'я, ставлення до релігії, наявності судимості, а також від інших обставин. Разом з тим, не вважається дискримінацією права на здобуття вищої освіти встановлення обмежень і привілеїв,

що визначаються специфічними умовами здобуття вищої освіти, зумовленими особливостями отримання кваліфікації. Для реалізації права на вищу освіту особами з особливими освітніми потребами заклади вищої освіти створюють їм необхідні умови для здобуття якісної вищої освіти. Для реалізації права на вищу освіту особами, які потребують соціальної підтримки відповідно до законодавства, здійснюється повне або часткове фінансове забезпечення їх утримання у період здобуття ними вищої освіти за кожним освітнім рівнем [2].

Забезпечення якості освіти

Законодавство України визначає стандарти якості вищої освіти, які включають ліцензійні вимоги до ЗВО, перевірка компетентності науково-педагогічних працівників, сучасних навчальних матеріалів та відповідної інфраструктури [3]. Національні та міжнародні акредитаційні агентства здійснюють контроль за дотриманням цих стандартів, що сприяє підтримці високої якості освіти [4].

При цьому законодавство України у сфері забезпечення стандартів якості освіти часто не є достатньо прозорим у сфері певних процедур, що робить важким для університетів дотримуватись встановлених стандартів; освітня система часто страждає від недостатнього фінансування, що ускладнює впровадження високих стандартів якості; низька оплата праці викладачів зумовлює проблеми необхідного підвищення кваліфікації та саморозвитку, що впливає на якість освіти; вітчизняне законодавство не підтримує інноваційні підходи до освіти, що ускладнює впровадження новітніх методів навчання; значна кількість бюрократичних процедур та звітності ускладнює роботу освітніх установ. Усі ці проблеми впливають на загальну якість освіти в Україні та потребують внутрішнього реформування для покращення системи освіти.

Права та обов'язки здобувачів освіти

Законодавство визначає права здобувачів вищої освіти, включаючи право на справедливую оцінку знань, право на академічну мобільність та право на участь у

студентському самоврядуванні [5]. Важливим аспектом є також обов'язки здобувачів освіти, включаючи дотримання навчальної дисципліни та виконання навчальних планів. При цьому, зауважимо, що військовий стан в Україні безумовно звужує та ускладнює процедури дотримання прав здобувачів вищої освіти.

Важливо виокремити роль державної освітньої політики у підтримці мотивації здобувачів вищої освіти. Так, державні програми надання стипендій та грантів для здобувачів освіти, пільгові кредити на навчання безумовно сприяють мотивації здобувачів вищої освіти [9, с.13].

Істотну роль у підвищенні мотивації усіх учасників освітнього процесу відіграє розвиток інфраструктури, інвестиції у розвиток навчальних закладів, забезпечення сучасними навчальними засобами та технологіями, підтримка програм з академічного обміну та стажувань [8, с. 36].

Стимулювання інновацій та наукових досліджень є ваговою складовою процесу заохочення студентів до участі у наукових дослідженнях, створення умов для інноваційної діяльності, впровадження програм підтримки стартапів та підприємництва серед студентів.

Сприяння напрацюванню ефективного механізму захисту індивідуальних прав здобувачів вищої освіти також підвищує їх мотивацію до навчання. Зокрема:

1. Право на академічну свободу (здобувачі освіти мають право на вибір навчальних курсів, участь у наукових дослідженнях та академічних дискусіях; захист прав на інтелектуальну власність, створену під час навчання) [7, с. 15].

2. Право на захист від дискримінації (законодавчо закріплені норми, що захищають здобувачів освіти від будь-яких форм дискримінації у навчальному процесі; забезпечення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти незалежно від статі, раси, релігії чи інших ознак).

3. Право на участь в управлінні навчальним закладом (здобувачі освіти мають право на участь у діяльності органів студентського самоврядування та інших дорадчих органів навчального закладу; можливість впливати на прийняття рішень,

що стосуються навчального процесу та умов навчання) [6, с.48].

Отже, цілком зрозуміло, що правові аспекти підтримки навчальної мотивації у здобувачів вищої освіти відіграють ключову роль у забезпеченні якісного навчального процесу та розвитку академічної та наукової сфери. Освітня політика, яка враховує індивідуальні права здобувачів, фінансову підтримку, розвиток інфраструктури та інновацій, сприяє формуванню мотивованих і компетентних фахівців, готових до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Міністерство освіти і науки України. Концепція розвитку освіти України на 2015-2025 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua>.
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Наказ № 842 від 13.06.2024 «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/Nakaz-842.vid.13.06.2024.pdf>.
5. Наказ № 96 від 26.01.2024 «Про внесення змін до деяких стандартів вищої освіти» (стратегія безбар'єрності) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/Nakaz-96.vid.26.01.2024.pdf>.

6. Сидоренко, О. І. Правові основи навчальної мотивації у вищій освіті. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського*. 2020. Вип. 1. С. 45-50.

7. Левченко, І. О. Освітня політика як фактор мотивації студентів. *Освіта і право: науковий журнал*. 2019. № 4(10). С. 12-18.

8. Петров, А. В. Інституційні механізми підтримки навчальної мотивації у вищій освіті. *Науковий журнал "Вища освіта України"*. 2021. № 2(15). С. 34-40.

9. Освітня політика України в контексті європейської інтеграції / За ред. В. М. Гриньова, О. А. Дубровіна. Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2022. 250 с.

ПСИХОЛОГІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: НОВІ КОНТЕКСТИ

Комеліна О.В., доктор економічних наук, професор,

професор кафедри менеджменту і логістики

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Динамічний розвиток сучасного глобалізованого світу, сукупність викликів, які його супроводжують, нарощування динамізму інноваційної діяльності у різних сферах економічної діяльності й відповідне посилення ролі та цінності людини в організаціях різного масштабу та організаційно-правової форми діяльності вимагають об'єднання наукових досліджень з питань психології і соціології організацій, вивчення зміни впливів, що визначають інституційний контекст розуміння поведінки організації.

Узагальнення та систематизація останніх досліджень у цій сфері дає змогу констатувати, що найчастіше вони проводяться через призму індустріального розвитку та супроводжується відповідними концепціями, теоріями, методами і інструментами. Але поява нових контекстів розвитку організацій як інноваційної бізнес-екосистем, впровадження у їх практичну діяльність моделей сталого розвитку, реакції на вимоги цифрової трансформації та інші чинники вимагають проведення досліджень щодо взаємозв'язків системи відносин в організаціях (індивідуальних, групових тощо) з урахуванням у менеджменті організацій психологічних принципів та методів їх практичного застосування [1-2].

У сучасному менеджменті усе більшої актуальності набувають контексти, пов'язані із управлінською психологією у поєднанні із організаційним аналізом, що у сукупності впливають на способи, методи і технології прийняття рішень й їх результативність. При цьому значно розширюється коло питань, пов'язаних з сприйняттям і ставленням працівників до рішень, а також когнітивний стиль,

мотивація, креативність, спілкування, переговори, соціальний вплив, групова динаміка, групове прийняття рішень, організаційна культура, організаційне навчання, лідерство та влада, організаційні зміни та організаційний аналіз [3]. Усе це нові контексти підвищення результативності стратегій інноваційного розвитку, вирішення конфліктів і створення середовища, яке сприяє зростанню та інноваціям.

Проблеми менеджменту організацій в екстремальних умовах і досі залишаються майже не дослідженими, а у психології ці питання, як правило, пов'язані із вивченням стресостійкості людей чи втратою здоров'я (ПТРС) під час стихійних лих, природних катаклізмів тощо, вплив яких обмежується конкретними термінами прояву на конкретну групу людей, що опинилися в таких умовах [5].

В умовах широкомасштабного вторгнення РФ в Україну (2022-2024), особливої важливості набувають дослідження як впливу управління на організаційну поведінку, так і впливу індивідуальних і групових рішень на траєкторію розвитку/існування/руйнації організацій. Масштабність змін в економічній та соціальній сферах, значна тривалість збереження і посилення впливу негативних факторів супроводжувалися переосмисленням існуючих стратегій організацій та менеджменту з урахуванням нових контекстів, пов'язаних з екстремальними умовами та впливом психологічних факторів.

Впровадження у систему перепідготовки та підвищення кваліфікації представників органів влади та підприємців дає змогу певним чином сформувати їх уявлення щодо організації та специфіки її функціонування у умовах екстремальних викликів. Зокрема, досить успішним виявилось розроблення курсу «Управління в екстремальних умовах (регіональний, місцевий та організаційний аспекти)» [6]. Цей авторський курс спрямований на удосконалення компетентностей державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, представників громадських інституцій та стейкхолдерів щодо забезпечення результативності управління в умовах екстремальних викликів, а також створення умов для формування якісної системи управління і запровадження нових нетрадиційних інструментів в умовах

невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Горчаков К. (2024). Психологія управління як інструмент розвитку кадрового потенціалу підприємства. *Перспективи та інновації науки* 7 (41).
2. Sabokro, Mehdi, Muhammad Mehedi Masud, and Azin Kayedian. The effect of green human resources management on corporate social responsibility, green psychological climate and employees' green behavior. *Journal of Cleaner Production* 313 (2021): 127963.
3. Komelina O., Kharchenko Y. Environmental and economic risks in the implementation of the sustainable development model for enterprises in the conditions of energy challenges. *Economics and region*, 2024.
4. Nyitor Alexander Shenge. Managerial Psychology. January 2014. In book: A Compendium of Psychology (pp.1-24). https://www.researchgate.net/publication/340623554_Managerial_Psychology.
5. Комеліна О.В. Менеджмент підприємства в умовах воєнного стану: глобальні виклики та ризики / О.В. Комеліна // Тези 74-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, 25 квітня–21 травня 2022 р.). Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. Том 1. С. 379–380. <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/10862>.
6. Управління в екстремальних умовах (регіональний, місцевий та організаційний аспекти). Загальна короткострокова програма. Нац. агентство України з питань державної служби (Наказ НАДС від 20 липня 2023 р. № 100-23). (Автор - Комеліна О.В., д.е.н., проф.). <https://pdp.nacs.gov.ua/courses/upravlinnia-v-ekstremalnykh-umovakh-rehionalnyi-mistsevyi-ta-orhanizatsiinyi-aspekty-22>.

СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ОСВІТНЬОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Кошіль О. П., *к.п.н., декан факультету психології та соціальних технологій
ПВНЗ «Європейський університет»;*

Хоменко О.О., *к.іст.н., завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ПВНЗ «Європейський університет»*

Підвищення освітньої мотивації у здобувачів освіти є надзвичайно актуальною проблемою у сучасній системі освіти. Актуальність зумовлена рядом соціальних, економічних і культурних чинників, які впливають на освітній процес. До основних чинників відносять: зростання ролі освіти в сучасному суспільстві, а саме конкурентоспроможність людини на ринку праці, вагомість практичної компетентності та здатності до навчання впродовж життя; вплив глобалізації та цифрової трансформації, що підсилюється міжнародною конкуренцією, яка вимагає високого рівня професійної підготовки, змінами щодо формату навчання, що потребує самодисципліни та внутрішньої мотивації для опанування нового матеріалу; зміна потреб сучасного студента, адже молодь прагне індивідуального підходу та адаптивних освітніх програм; вплив війни на освіту, що проявляються як у зовнішніх умовах навчання, так і у внутрішньому психологічному стані, який впливає на освітню мотивацію здобувачів освіти. Відтак, завдання освітніх інституцій – створити умови, які сприятимуть підтримці та розвитку мотивації здобувачів освіти навіть у таких складних обставинах.

Освітня мотивація особистості не є стабільним, одноразово сформованим утворенням. Освітню мотивацію визначають як діяльність, що свідомо здійснюється людиною, яка є результатом як переробки тих впливів, які вона отримує з сімейного та широкого соціального середовища, так і освіти, свідомого чи малосвідомого відношення до цих впливів, пов'язаного з особливостями

життєвих установок, прагнень, інтересів людини [1].

Під мотивацією розуміють «сукупність спонукаючих чинників, що визначають активність особистості, до яких належать мотиви, стимули, ситуативні чинники, потреби, що детермінують поведінку людини» [1, с. 44].

Освітня мотивація є ключовим фактором для успішного навчання здобувачів освіти. Розуміння та впровадження ефективних стратегій підвищення мотивації допомагає не лише покращити академічні досягнення, а й формувати у здобувачів освіти позитивне ставлення до навчання. Відтак, основними стратегіями підвищення освітньої мотивації у здобувачів освіти визначаємо: впровадження індивідуалізації навчання (адаптація навчальних програм до рівня підготовки студентів, врахування їхніх здібностей, конструктивний фідбек); застосування інтерактивних методів навчання (гейміфікація, групові проекти, використання інтерактивних платформ); підтримка внутрішньої мотивації (пояснення сенсу та цінності навчання, вільний вибір, створення умов, в яких студенти самостійно приймають рішення та несуть за них відповідальність); створення сприятливого освітнього середовища у закладі освіти (відкрите спілкування та підтримка, формування культури взаємоповаги у студентів, формування навичок резильєнтності); підтримка емоційного інтелекту здобувачів освіти (розвиток самоусвідомлення, підтримка наполегливості, фокус на успіхах); підвищення професійної орієнтації (запрошення лекторів-практиків, організація програм, які дозволяють студентам здобувати реальний досвід, проведення тренінгів з професійного розвитку).

Вважаємо, що підвищення освітньої мотивації у здобувачів освіти вимагає комплексного підходу, який враховуватиме індивідуальні потреби, сучасні освітні тенденції та емоційний добробут.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Н. П., Боброва Н. О., Ганчо О. В., Зачепило С. В. Мотивація студентів як запорука успішного професійного розвитку. *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 43–48.

РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВІДНОВЛЕННІ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ ВПУ № 21 М. МИКОЛАЄВА

Крамаренко А.В., *викладач вищої категорії професійно – теоретичної
підготовки електротехнічних дисциплін
«Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва»*

Нагальні проблеми у сфері неформальної освіти дорослого населення в Україні, найбільш чутливі й болючі, зумовлені змінами соціально-політичного, фінансово-економічного, структурного, комунікаційного характеру внаслідок активної фази російсько-української війни. На порядку денному – подолання проблем, пов'язаних із недосконалістю нормативно-правового, організаційно педагогічного, інформаційно-аналітичного забезпечення неформальної освіти дорослих; не системністю її розвитку та слабкістю мережевої взаємодії освітніх закладів і організацій; труднощами ресурсного забезпечення (кадрами – дефіцит андрагогів через не сформованість системи професійної підготовки педагогічного персоналу для сфери освіти дорослих, вплив кадрів через міграційні процеси; фінансами (проблематичність багатоначальності фінансування, відсутність бюджетного фінансування); матеріально-технічними засобами); відсутністю статистичної звітності в цій сфері тощо.

Передусім потребує розв'язання проблема слабого усвідомлення на державному, регіональному та індивідуальному рівнях ролі неформальної освіти дорослих у відновленні України в повоєнний період, у розвитку громадянського суспільства та культури навчання впродовж життя. Хоча саме неформальна освіта найбільшою мірою здатна задовольнити освітні потреби різних груп населення, допомагає опановувати нові соціальні ролі, сприяє духовному розвитку, самоосвіті й самовихованню, у нашій державі недооцінюється роль і значення центрів освіти дорослих як провайдерів освітніх послуг, що сприяють розвитку людського

капіталу, соціально-економічній розбудові громад. На нашу думку, важливо, щоб у матеріалах робочої групи з освіти і науки при Національній раді з відновлення України від наслідків війни [1] було відображено умовиводи щодо нагальності сприяння посиленню спроможності провайдерів освітніх послуг у сфері неформальної освіти дорослих в умовах нестабільності.

На часі також – прийняття Закону України «Про освіту дорослих», у проекті якого, зокрема, значну увагу приділено неформальній освіті (Закон України про освіту дорослих. Проект, 2022 р.) [2]; розроблення державної комплексної цільової програми з підтримки центрів освіти дорослих у регіонах, а також регіональних цільових програм у сфері неформальної освіти дорослих; сприяння забезпеченню інвестиційної привабливості такої освіти з подальшим упровадженням багатоканальності її фінансування; розроблення й запровадження механізмів стимулювання, заохочення громадян до навчання впродовж життя, здобуття неформальної освіти, а роботодавців – до підтримки ціложиттєвого навчання працівників.

Системності впровадження, підтримки на всіх рівнях потребує Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (2021 р.) [3], якою, зокрема, передбачено здійснення заходів, спрямованих на розвиток цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання. На нашу думку, в Україні має розбудовуватися якісна громадянська освіта, реалізовуватися дієва, а не заформалізована, освітня, культурно-просвітницька діяльність національно-патріотичного спрямування з урахуванням: а) можливостей і обмежень формальної, неформальної та інформальної освіти дітей, молоді й дорослих упродовж життя; в) конструктивних ідей історико-педагогічного досвіду діяльності україноцентричних дитячо-юнацьких, молодіжних та інших організацій тощо. На цьому освітньому фронті потрібна консолідація зусиль урядовців, представників органів місцевого самоврядування, освітян і науковців, військових, журналістів, церковних та багатьох інших діячів, які працюють на благо

України.

Зауважимо що відновлення об'єктів освітньої інфраструктури, пошкоджених/зруйнованих унаслідок збройної агресії росії, є одним із нагальних завдань розвитку освіти дорослих в Україні в післявоєнний період. У найближчій перспективі не втрачатимуть актуальності питання створення доступного й безпечного освітнього середовища для всіх суб'єктів освітньої взаємодії (включаючи вимушених мігрантів – внутрішніх і зовнішніх (міжнародних), тих, хто залишився в тимчасовій окупації, у місцях ведення активних бойових дій).

Особливої уваги потребує подолання проблем, пов'язаних із: професійною підготовкою/перепідготовкою вразливих категорій дорослого населення (серед яких, зокрема, ветерани війни, внутрішньо переміщені особи); забезпеченням синхронізації зусиль усіх стейкхолдерів, задіяних у цій сфері; розширенням тематичного спектра навчальних програм у сфері неформальної освіти (до медична допомога, громадянська освіта, стресостійкість, цифрова грамотність тощо); розробленням якісного методичного забезпечення навчальних програм для різних категорій дорослого населення.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває питання забезпечення закладів формальної й неформальної освіти андрагогами – педагогічним персоналом для навчання дорослих. Це, зокрема, актуалізує доцільність [5]:

- здійснення державної підтримки професійної підготовки педагогічного персоналу для роботи з дорослими в закладах вищої освіти, а також проведення прикладних наукових досліджень щодо вивчення потреб у професійній підготовці андрагогів;

- розроблення та впровадження регіональних програм розвитку освіти дорослих, у яких слід передбачити відповідні розділи щодо професійної підготовки андрагогів і підвищення їхньої кваліфікації та втілення різноформатних освітніх ініціатив, що сприятимуть розвитку професійної компетентності андрагогів та її складових (андрагогічної, цифрової, рефлексивної тощо) в умовах формальної й

неформальної освіти, з використанням технологій онлайн-навчання та цифрових освітніх ресурсів та розширення спектра освітніх програм у сфері освіти й навчання дорослих у ЗВО та створення на базі закладів вищої, післядипломної освіти та наукових установ кафедр, лабораторій і відділів андрагогіки, освіти впродовж життя, розширення мережі центрів андрагогічної майстерності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих [6];

- розроблення та впровадження якісного психолого-педагогічного, науково-методичного, інформаційного супроводу (забезпечення) професійної підготовки андрагогів та участі в міжнародних освітніх, наукових андрагогічно орієнтованих проєктах.

ВПУ №21 м. Миколаєва як навчальний заклад має унікальну можливість стати рушійною силою змін у своєму регіоні. Ось як освіта дорослих сприяє відновленню суспільства на його прикладі: *перекваліфікація та підвищення кваліфікації*; *зміна професій*: багато випускників ВПУ №21, як і мешканців Миколаєва загалом, можуть опинитися перед необхідністю змінити свою професію. Училище пропонує курси з нових спеціальностей, які будуть актуальними для відновлення міста; при підвищення кваліфікації: навіть ті, хто залишаться працювати за своєю спеціальністю, потребують додаткових знань і навичок для роботи в нових умовах; курси підвищення кваліфікації допоможуть їм бути більш конкурентоспроможними на ринку праці; підтримка психологічного здоров'я; *групові та індивідуальні заняття*: психологи, працюючи в училищі, можуть проводити заняття, спрямовані на подолання стресу, тривоги та інших наслідків війни; *тренінги з розвитку емоційного інтелекту*: ці навички допоможуть людям краще розуміти себе та інших, ефективніше спілкуватися і будувати міцніші соціальні зв'язки; соціальна інтеграція; створення спільнот: ВПУ №21 може стати центром, де люди зможуть спілкуватися, обмінюватися досвідом і підтримувати один одного; *волонтерські програми*: залучення випускників до волонтерської діяльності допоможе їм відчути свою значущість і сприятиме відновленню міста.

Як ВПУ №21 м.Миколаєва реалізувало ці можливості: *партнерство з місцевою владою та бізнесом*: спільні проекти, гранти, стажування; *використання сучасних технологій*: онлайн-курси, мобільні додатки, соціальні мережі для розширення аудиторії та підвищення ефективності навчання; *співпраця з іншими навчальними закладами та громадськими організаціями*: обмін досвідом, спільні проекти.

На базі ВПУ №21 м.Миколаєва був проведений навчальний курс «Електрика» на електротехнічному відділенні в межах проекту «Реінтеграція ветеранів та ветеранок війни через створення освітніх можливостей». Програма розрахована була на те, щоб дати учасникам не лише знання, але й практичні навички з електрики, які допоможуть діяти під час блекаутів та зробити свій житловий простір більш незалежним від перебоїв зі світлом. Проект реалізувався завдяки фінансовій підтримці Федерального міністерства закордонних справ Німеччини DE, за зусиллями команди DVV International Ukraine та Центр навчання і освіти дорослих "Південь" за партнерством з КУ ММР Агенція розвитку Миколаєва.

Основні етапи навчання ветеранів та членів їхніх родин:

1 - учасники освоїли основи електрики, навчилися правил безпеки при роботі з електрообладнанням та способів усунення можливих несправностей.

2 - прохідний вимикач, починаючи з теоретичних основ, щоб наші здобувачі освіти зрозуміли принцип роботи прохідних вимикачів: як вони влаштовані, у чому різниця між ними та звичайними вимикачами, як правильно їх підключати й використовувати у реальних умовах. Це необхідна база, яка дає змогу уникати помилок під час монтажу та ремонту електричних систем. В результаті отриманих знань: зрозуміти схеми підключення прохідного вимикача; визначати, у яких ситуаціях його використання є найдоцільнішим; планувати та виконувати монтаж прохідних вимикачів у приміщеннях;

3- навчання зосередилися на практичних завданнях, що допомагають освоїти важливі навички для дому та повсякденного життя. Завдяки простим, але корисним

вправам, учасники дізналися про основні правила безпеки при роботі з електроприладами, змогли самостійно навчитися перевіряти та замінювати несправні елементи електромережі. Чому це важливо? Знання електрики дає можливість бути незалежними та готовими до вирішення побутових проблем, а також підвищує впевненість у власних силах. Заняття дозволяють не тільки зекономити на ремонті, а й зробити своє житло більш безпечним. Учасники й далі розвиватимуть свої навички на наступних заняттях, що допоможе бути більш підготовленими до будь-яких викликів;

4 –завершальному, навчальний курс для ветеранів та їхніх родин, присвячений основам електрики. Учасники здобули важливі знання, які стануть у пригоді як у побуті, так і у професійній сфері.

Протягом курсу учасники: вивчили основи роботи з електричними мережами; навчилися читати схеми та виконувати базові монтажні роботи; освоїли практичні навички, необхідні для розв'язання побутових задач. На знак успішного завершення навчання кожен учасник отримав сертифікат!

На наше переконання, сприяння розвитку неформальної освіти як важливої складової освіти дорослих має стати одним із пріоритетних завдань національної освітньої політики, оскільки саме освіта дорослого населення є й соціальним індикатором людино вимірності політики держави, й одним зі шляхів досягнення соціально-економічного добробуту, й інструментом просування ідей суспільства, що навчається.

Освіта дорослих у ВПУ №21 м. Миколаєва може стати потужним інструментом для відновлення міста. Завдяки своїм можливостям, училище може не тільки готувати кваліфікованих фахівців, але й сприяти соціальній, економічній та громадянській відбудові регіону.

Список використаних джерел:

1. Робочі групи. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-zvidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>.
2. Закон України «Про освіту дорослих»: проект від 22.02.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1216182>.
3. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 673. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text>.
4. План семінарів-практикумів для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти на 2020 рік: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1498. URL: <https://udcpo.com.ua/wpcontent/uploads/2019/12/%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B8-2020.pdf>.
5. Аніщенко О. В. Неформальна освіта дорослих в умовах російсько-української війни: стан, проблеми і перспективи розвитку. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2022. № 21 (1). С. 18–34. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.18-34](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.18-34)
6. Аніщенко О. В. Центри андрагогічної майстерності як осередки професійного розвитку викладачів закладів вищої освіти. Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (20–21 квітня 2021 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 81-84. URL: https://jmm.sspu.edu.ua/images/2021/konf_InDevHEd_21/Conference_Proceedings__InDevHEd_2021_b244a.pdf.

НАПРЯМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кухта Ю. О., аспірант кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності ДСНС України

У час повномасштабного вторгнення підготовка фахівців з міжнародних відносин відіграє важливу роль, тому що від якості результатів їхньої освіти залежить, наскільки ефективною буде зовнішня політика нашої держави на найближчу перспективу. Адже партнери можуть або посилити підтримку, або її зменшити залежно від взаємодії з українськими фахівцями, яка багато в чому визначається професіоналізмом виконавців на всіх рівнях міжнародної співпраці.

Вітчизняні науковці та практики виділяють чотири головні аспекти підготовки фахівців, пов'язані з провідними професійними компетентностями. Ці компетентності фахівця-міжнародника визначаються їхніми службовими функціями, типовими завданнями трудової діяльності:

- *Організаційно-адміністративна*: здатність аналізувати процес ухвалення рішень з питань міжнародної політики як об'єкта управління; готовність до кооперації з колегами і роботи в колективі, до організації роботи малих груп виконавців; уміння виконувати доручення керівників у межах професійних обов'язків на основі здобутих знань, умінь і навичок; готовність комунікувати усно і письмово, вести діалог, переговори іноземними мовами у контексті поставлених завдань [3].

- *Проектна діяльність*: здатність проводити оцінку конкретної міжнародної ситуації; наявність упевнених навичок побудови реферативного письмового тексту та усного викладення думок з міжнародно-політичної проблематики; спроможність враховувати чинник економічної ефективності міжнародної діяльності під час реалізації програм і проєктів [1].

- *Виробничо-аналітична діяльність*: здатність побудови стратегії аналітичного дослідження, довгострокових і середньострокових планів міжнародної діяльності, оцінки ризиків; уміння працювати з матеріалами ЗМІ; володіння технікою налагодження професійних контактів і розвитку професійного спілкування, у тому числі іноземними мовами; уміння складати дипломатичні документи, проекти угод, контрактів, програм заходів; уміння знаходити, збирати і первинно узагальнювати фактичний матеріал, формулюючи обґрунтовані висновки; уміння орієнтуватися в сучасних тенденціях світового політичного розвитку, глобальних політичних процесів, розуміти їх перспективи і можливі наслідки для України [2].

- *Предметна галузь діяльності*: зовнішня політика та дипломатія, двосторонні та багатосторонні комунікаційні зв'язки, торговельно-економічна співпраця, міжнародний бізнес, інформаційний і культурний обмін, ділова міжкультурна комунікація, світові та регіональні інформаційні системи, інформаційна безпека, регіональна інтеграція тощо [4].

Натомість, фахівці Королівського коледжу (м. Лондон, Великобританія) виділяють такі основні напрями професійної підготовки майбутніх фахівців із міжнародних відносин [5]:

1) *фахові знання* (політика та уряд, громадська думка, вибори, виборча поведінка, партії й партійні системи, виборчі системи, групи інтересів і мобілізація, парламенти та законодавчі органи, керівні органи, державне управління; міжнародні відносини: міжнародні організації, режими, глобалізація, міжнародна політична економія, аналіз конфліктів, дослідження миру, права людини, зовнішньополітичний аналіз, галузеві дослідження, дослідження безпеки, теорія міжнародних відносин, міжнародне право, регіональна інтеграція, націоналізм, реалізм і неореалізм, лібералізм, інституціоналізм, марксизм і соціальний конструктивізм);

2) *розуміння* (розуміти природу та значення політики, діяльності людини;

концепції, теорії й методи, що використовують у ході вивчення політики; аналізувати політичні ідеї стосовно історичного та сучасного контекстів; демонструвати і розуміти різні політичні системи, природу та розподіл влади в них; усвідомлювати, як політика опосередковується, щоб збагнути й оцінити різні трактування політичних питань і подій);

3) *практичні навички* (застосовувати предметні знання для аналізу складних ситуацій; описувати й ілюструвати характер міжнародної політики та / або міжнародних відносин; реалізовувати нові ідеї на практиці, поєднуючи найкращі зразки міжнародного досвіду; робити промови на велику аудиторію застосовуючи риторичні навички; проводити дослідження й упроваджувати їхні результати в практику; прогнозувати можливі наслідки);

4) *універсальні навички* (навички аргументування й інтерпретації; комунікаційні навички; навички роботи в команді та з цільовою групою; дослідницька культура; здатність до міжкультурної комунікації; здатність до пошуку, аналізу, синтезу й оброблення інформації; здатність планувати результати навчання, керувати ними й осмислювати їх; діагностувати, синтезувати, оцінювати й аналізувати проблеми і варіанти їх розв'язання; позитивно та конструктивно реагувати на зміни політики і міжнародних відносин тощо);

5) *рефлексивні вміння* (здатність розмірковувати над власними системами цінностей, розвитком і практикою; здатність аналізувати й критично оцінювати власне навчання, шукати та використовувати конструктивний зворотний зв'язок; самокритично керувати своїм навчанням; здатність виявляти можливості неперервного навчання й розвитку, критично аналізувати) [5].

Таким чином, розглянувши завдання професійної діяльності, на основі яких визначаються компетентності та види професійної підготовки вітчизняних фахівців з міжнародних відносин та взявши до уваги міжнародний досвід, зокрема на прикладі Великої Британії, можемо зробити висновок, що підготовка фахівців-міжнародників в Україні загалом відповідає світовим стандартам. Водночас,

вважаємо, що вища освіта цього профілю потребує постійного оновлення та збагачення відповідно нових викликів і сфер діяльності, зокрема: культурна дипломатія, порозуміння щодо гостро дискусійних історичних подій і фактів, визначення нових цілей і завдань, неперервний розвиток особистісних якостей.

Список використаних джерел:

1. ГСВОУ_04 Галузевий стандарт вищої освіти напряму підготовки 0304 «Міжнародні відносини». Київ: 2004.
2. Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти: Офіц. Вид. Київ : Парламентське вид-во, 2004. 404 с.
3. Про вищу освіту : закон України № 2984 ІІІ від 17.01.2002. Законодавчі акти України з питань освіти. Київ : Парламентське вид-во, 2004. С. 168–221.
4. Про перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра : затвердж. постановою Кабінету Міністрів № 787 від 27 серпня 2010 р. URL: www.mon.gov.ua/newstmp/2010/08_09/796.doc.
5. King's college London- <https://www.kcl.ac.uk/>.

ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ УРОКУ

Кучеренко І.А., доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних
дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Закономірності навчання – дидактична категорія, що відображає цілісність уроку як основного організаційного складника навчально-виховного процесу. Закономірності навчання є теоретичною основою проєктування уроку. Відтак побудова цілісної, компетентісно спрямованої й особистісно орієнтованої системи навчання зумовлена дидактичними підходами і закономірностями, «врахування яких зумовлює поступальний розвиток дидактики шляхом активного втручання у функціонування як цілісного педагогічного процесу, так і його окремих складників [1, с. 136]».

У науковому просторі дослідженням питання сутність, особливостей, значущості загальнодидактичні закономірності досліджували А. Алексюк, В. Андрущенко, О. Біляєв, С. Гончаренко, В. Загвязинський, Я. Коменський, М. Пентилюк, К. Плиско, В. Оконь, І. Підласий, О. Савченко, М. Фіцула та ін. Учені, звертаючи увагу на взаємозв'язок між навчально-виховним процесом і соціальними процесами, метою й змістом, формами й методами навчання, виявили й сформулювали загальні закономірності навчання та виховання, яким повинен відповідати сучасний урок і які обов'язково має знати кожен учитель та дотримуватися їх.

С. Гончаренко характеризує закономірності навчання як «об'єктивні, стійкі й суттєві зв'язки в навчальному процесі, що зумовлюють його ефективність [2, с. 131]». На думку В. Бондара, закономірності навчання визначає як «теоретичну

основу існування явищ об'єктивної дійсності, регулювання ефективного перебігу певного процесу, практичної діяльності людини [3, с. 305]». О. Савченко трактує закономірності як «об'єктивний і суб'єктивний зв'язок між педагогічними явищами (наприклад, умовами і результатами навчального процесу), коли зміна одних явищ зумовлює відповідні зміни інших [4, с. 355]». Закономірності навчання відображають складну взаємозалежність між теорією й практикою, компетенцією (суспільною нормою) і компетентністю (набутими знаннями, вміннями, навичками), об'єктом (змістом навчання) й суб'єктами навчання (педагогом і здобувачами освіти).

Загальнодидактичні закономірності виявляють взаємозалежності та взаємозв'язки між категоріями педагогічної дії. Педагогічні закономірності відображають стійкі залежності між діяльністю педагога (навчання / викладання), діяльністю здобувачів освіти (учіння) і змістом навчання (об'єкт засвоєння)

До загальнодидактичних закономірностей проєктування технології уроку відносимо: педагогічні, гносеологічні, психологічні, соціологічні, організаційні (таблиця 1).

Таблиця 1

Загальнодидактичні закономірності проєктування технології уроку

Група	Функції	Закономірність
Педагогічні	Розкривають окремі сторони загального навчально-виховного процесу і характеризують зв'язки між основними компонентами уроку	У навчанні слід керуватися природним ступенем розвитку особистості, виходити з наявного рівня індивідуального розвитку
		Усе повинно вивчатися у взаємозв'язку і взаємозалежності, спиратися на попереднє й перспективно орієнтуватися на майбутнє
		Знання засвоюються поступово: розпочинається з чуттєвого сприймання, за допомогою уявлень переходить у пам'ять, а потім через узагальнення конкретного забезпечують осмислення загального
		Активізація учіння є активізацією розвитку учнів: зміст, організація, мотиви активної навчальної діяльності визначають шлях, темп, глибину розумового розвитку

Гносеологічні	З'ясовують шляхи і суперечності пізнання навчального матеріалу	Практична діяльність є фундаментом мисленнєвого розвитку учня в усіх напрямках
		Взаємозв'язок методів навчання на уроці виявляється в тому, що вони поєднуються не умовно, а відповідно до теми і змісту навчального заняття взаємодіють, покроково продовжують та доповнюють один одного
		Пізнавальна діяльність учнів найбільш ефективно відбувається в умовах проблемного навчання, яке спеціально спроектоване і реалізоване вчителем шляхом постановки проблемних ситуацій і завдань
Психологічні	Визначають дію механізмів пізнавальної діяльності, послідовність їх організації, стосуються процесів сприймання, осмислення, запам'ятовування, засвоєння знань учнями	Процес пізнання виявляється у зміні обсягу та глибини змісту, а також в оволодінні учнями практичними способами пізнавальної діяльності
		Продуктивним є навчання, яке формує в учнів уміння осмислено аналізувати навчальний матеріал, орієнтуватися в ньому, виділяти головне, суттєве
		Розвиток мислення учня передбачає поступовий перехід від оперування практичними діями під час розв'язання наочного конкретного завдання до абстрактних розумових, внутрішніх дій
Соціологічні	Охоплюють усі комунікативні зв'язки, визначають оптимальні умови позитивного спілкування між учасниками навчання	Найбільшу ефективність навчально-виховного процесу забезпечує поєднання колективної та індивідуальної діяльності учнів
		Навчання є системою, в якій відбуваються процеси осмислення нового змістової інформації, генератором інформації є вчитель, книга, додаткові джерела, власний досвід, навколишня дійсність тощо
Організаційні	Відображають зв'язки, визначають оптимальні умови співпраці вчителя й учнів	Ефективною є така організація навчання, яка розвиває в учнів мотив до навчальної діяльності, усвідомлення її необхідності, формує бажання вчитися, приносить задоволення, стимулює пізнавальні можливості та розумову активність

Загальнодидактичні закономірності – це основні положення, що відбивають причинно-наслідкові зв'язки між педагогічними категоріями і характеризують процес навчання; це закони, покладені в основу освіти, що реалізовується на уроці. Дидактичні закономірності «не містять прямих вказівок і рекомендацій, як діяти в конкретних ситуаціях, а є теоретичною базою для розробки й обґрунтування

способів дій і поведінки людини на рівні принципів, правил, вимог, традицій [3, с. 305]», тому вияв їх дії на уроці прихований і розкривається в сутності й діяльності конкретних принципів навчання, а їх використання виявляється у вигляді освітньої норми і базової основи регулювання продуктивної суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчального процесу. Всі види закономірностей по-різному виявляються на уроці (у змісті, принципах, методах, прийомах, засобах навчання), а їх урахування допоможе вчителю визначити й реалізувати вимоги освіти.

Загальнодидактичні закономірності, що стосуються навчального процесу й суб'єкт-суб'єктної взаємодії його учасників, необхідно враховувати на всіх етапах освіти, вони повинні бути чітко відображені в практиці сучасного уроку. Впровадження закономірностей навчання у практику значною мірою залежить від педагога-практика, від того, як він розуміє мету, цілі та завдання освіти, чи використовує доречні й ефективні принципи, методи і прийоми для досягнення кожного із цих завдань.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. Дидактика. Київ : Либідь, 2005. 264 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України [головний ред. В. Г. Кремень]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник. К. : Генеза, 1999. 368 с.

ПСИХОЛОГІЯ ВОДІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИКЛИКИ НАВЧАННЯ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ

*Лебединська К.І., магістр соціології, психолог консультант,
магістрант кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Останні роки, після повномасштабного вторгнення, суттєво змінився психоемоційний стан дорослого населення. Українці масово стикаються з постійним відчуттям небезпеки, втрати стабільності та контролю над власним життям. Це призводить до підвищеного рівня тривожності, депресивних станів та зниження концентрації, що ускладнює навчання новим навичкам, зокрема водінню.

В рамках дослідження¹ учнів мережі львівських автошкіл Easy Drive² та Hygge Auto school³ було виявлено, що попит на оволодіння навичками водіння значно зріс. А саме зросла потреба водінні для військової служби, волонтерської та професійної діяльності. Змінилися також гендерні та вікові особливості аудиторії: наприклад багато жінок, чий чоловіки пішли на фронт або загинули, а також представники тих верств населення, які раніше уникали водіння через страх чи інші причини, тепер змушені сідати за кермо. Війна перетворила автомобіль на важливий засіб для організації безпечного життя, евакуації та вирішення щоденних потреб.

Виникає велика потреба в адаптації навчальних програм навчальний процес враховуючи зміни аудиторії навчаючих. А саме, воєнна ситуація, як *постійний фоновий стресовий фактор значно ускладнює засвоєння нових навичок* через порушення базових потреб у безпеці, що впливає на здатність дорослих

¹ Психологічне дослідження проводилось впродовж 2024 року методом опитування та експерименту

² www.easydrive.lviv.ua

³ hygge-autoschool.com.ua

фокусуватися на довгострокових цілях, таких як навчання. Як зазначає Beck (1976), стрес істотно ускладнює когнітивні процеси, а це впливає на сприйняття та засвоєння інформації. Багато учнів виконують завдання, орієнтуючись лише на зовнішні стимули, що призводить до труднощів у процесі навчання. Низька внутрішня мотивація та зацікавленість, що в свою чергу знижує рівень залучення і перешкоджає ефективному засвоєнню матеріалу. Нікуди не зникли *страхи, фобії водіння, тривожні, депресивні та посттравматичні стресові розлади*. Страх перед керуванням транспортним засобом, тривожність щодо можливих небезпек на дорозі та непевність у власних здібностях можуть значно ускладнити навчання. Всі ці зни яскраво підсвічують не готовність навчального процесу до таких викліків. Є велика *потребу у постійній перекваліфікації викладачів та інструкторів* набуття навичок ефективної комунікації, розуміння психологічних особливостей учнів, освоєння навичок підтримки, емоційної регуляції та вміння створити безпечне середовище для навчання стають критично важливими. Навчання повинно включати не лише технічні аспекти, а й елементи психологічної підтримки для подолання бар'єрів і розвитку впевненості.

В рамках стратегій підтримки були внесені ряд нововведень у навчальний процес мережі львівських автошкіл Easy Drive та Hygge Auto school:

- Проведення психоосвітніх занять для студентів сприяє підвищенню їхньої обізнаності про вплив стресу на процес водіння, а також формуванню навичок саморегуляції. Заняття включають мотиваційні тренінги та елементи когнітивно-поведінкової терапії, що допомагає стимулювати внутрішню мотивацію учнів, підвищуючи їхню зацікавленість та залучення до навчального процесу.

- Організація тренінгів для інструкторів дозволяє педагогам освоїти сучасні методи психологічної підтримки учнів. Інструктори навчається працювати з різними рівнями стресостійкості учнів, а також застосовувати НЛП-техніки для створення позитивного налаштування у процесі навчання.

- Інтеграція практичних занять із водіння з психологічними техніками,

такими як експозиційна терапія, сугестивні техніки, позитивне підкріплення та інші методи, допомагає учням поступово знижувати рівень страхів і фобій, будуючи впевненість у власних силах. А моделювання кризових ситуацій у безпечних умовах дозволяє учням опрацювати свої страхи та розвинути впевненість у своїх діях за кермом.

- Впровадження психологічної консультаційної роботи за запитом дає можливість учням виявити та пропрацювати тригери, що викликають блокуючі переконання або страхи. Консультації допомагають знижувати рівень тривожності та формувати позитивний підхід до навчання.

- Розробка індивідуальних програм навчання із залученням психолога стала ключовою інновацією, яка враховує особисті потреби та стан кожного учня. Психологи спільно з інструкторами оцінюють початковий рівень підготовки, визначають джерела страхів і тривожності, а також встановлюють чіткі цілі навчання. На основі цієї оцінки створюються програми, які поєднують традиційне навчання водінню з психологічними інструментами, що сприяють поступовому подоланню бар'єрів. Такий підхід дозволяє досягати значних успіхів у навчанні навіть для учнів із високим рівнем страху і фобій, роблячи процес навчання більш комфортним і ефективним.

Отже, впроваджені інновації у навчальному процесі львівських автошкіл Easy Drive та Hygge Autoschool демонструють важливість інтеграції психологічної підтримки в освітній процес. Такий підхід сприяє ефективному засвоєнню навичок водіння, адже враховує індивідуальні потреби та психологічний стан учнів. Завдяки психоосвітнім заняттям, інтеграції технік когнітивно-поведінкової терапії та персоналізованим програмам навчання, учні отримують не лише технічні знання, а й набувають впевненості та здатності керувати автомобілем у складних умовах.

Розвиток професійної компетентності інструкторів також відіграє ключову роль у цьому процесі. Тренінги з психологічної підтримки допомагають педагогам ефективніше працювати з учнями, формувати довіру та враховувати індивідуальні

особливості кожного студента.

Як результат, значно підвищується рівень задоволеності учнів, їхнє залучення до навчального процесу та готовність до реального керування автомобілем. Учасники програми зазначають, що завдяки таким нововведенням відчують себе більш впевненими, мотивованими та готовими до викликів, які виникають на дорозі.

Крім того варто зазначити що роль автошкіл розширюється: це вже не просто інституції для здобуття технічних знань, а платформи для комплексної підтримки учнів. Вони допомагають не лише освоїти правила дорожнього руху та техніку керування, але й подолати внутрішні бар'єри, розвивати психологічну стійкість та навички саморегуляції.

Міждисциплінарний підхід, який поєднує класичне навчання водінню з психологічною підтримкою, підтверджує свою ефективність і актуальність. Він дає можливість створювати комфортні умови для навчання, враховувати особливості кожного учня та забезпечувати високий рівень професіоналізму інструкторів.

План подальшого розвитку проєкту включає розширення мережі психологічної підтримки, удосконалення тренінгових програм для інструкторів та впровадження нових методик навчання з урахуванням сучасних викликів. Особливу увагу буде приділено підтримці учнів у період післявоєнного відновлення, коли психологічна адаптація та підтримка стануть ще більш важливими складовими успішного навчання.

Список використаних джерел:

1. Сандерс Д. Подолати фобії: пер. з англ, Ін-т псих. здоров'я Укр. катол. ун-ту, Укр. ін-т когніт.-поведінк. терапії, Львів: УКУ Свічадо, 2014. - 87 с.
2. Рем Лін П. Депресія; пер. з англ., Ін-т псих. здоров'я УКУ, Укр. Ін-т когніт.-поведінк.терапії, Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2019.

3. Ліхи Роберт Л. Техніки когнітивної терапії: посібник психотерапевта, Київ: Науковий світ, 2023. 748 с.
4. Beck A. T. Cognitive Therapy and the Emotional Disorders. Penguin, 1991.
5. Овчаренко О. Ю. Психологія стресу та стресових розладів : навч. посіб., Київ: Університет «Україна», 2023. 266 с.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА ПРОЦЕСИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ

Лебідь О. М., старша викладачка, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, кафедра методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, м. Біла Церква, Україна. Майстер виробничого навчання Державного навчального закладу "Буцький політехнічний професійний ліцей", с-ще. Буки, Уманський р-н, Черкаська обл., Україна

Постійно зростаючий темп прогресу змушує дорослих працюючих людей постійно навчатись. На відміну від молодих людей, які сприймають теперішній світ як належне, для людей більш старшого працездатного віку такий «скажений» темп може вважатись неприйнятним. До цієї складової додається війна з усіма наслідками, такими як переїзд, часто – закордон.

Багато талановитих, корисних для суспільства людей можуть не мати здатності до жорстокої боротьби за місце роботи. А хто таку здатність має, часто не може виконувати роботу якісно, на зауваження може тільки агресивно відповідати, захищаючи себе, проте без позитивних наслідків для суспільства. Тому людське суспільство відрізняється від дикої природи, де існує жорсткий природній відбір. Нам необхідно піклуватись один про одного, що в результаті дасть більше вигоди. Про це і буде доповідь – про психологічну підтримку дорослих людей, які навчаються, в умовах бойових дій.

Жителі воюючої країни переживають стрес, особливо на фоні мобілізації, часто виникають суперечки та протистояння. В позитивних зрушеннях бере участь влада, кожний громадянин, бізнес, система освіти.

Система освіти грає ключову роль у формуванні підтримки дорослих людей, котрі навчаються, бо вона безпосередньо навчає їх. З війною прийшли зрушення в сторону більшої згуртованості громадян один з одним та довіри до влади. Щоб

ефективно допомагати адаптуватись до навколишнього середовища особам, що навчаються, перш за все, це повинні вміти педагоги навчальних закладів неперервної освіти.

Важливим аспектом неперервної освіти дорослих в умовах війни є психологічна підтримка та соціальна реабілітація для тих, хто пережив травматичні події. Освіта може бути важливим інструментом для допомоги людям адаптуватися до нових умов і знайти нові можливості [1].

Освіта може слугувати психологічною підтримкою під час проживання стресових подій, проте необхідно правильно організувати освітній процес, щоб він приносив користь у майбутньому. Дорослим людям потрібно не лише встигати за трендами, а також набувати навички, які знадобляться у воєнний час та відбудову.

Освітою та вихованням дорослих людей займається наука андрагогіка. З цим поняттям зв'язані саморозвиток, самоосвіта, освіта дорослих та неперервна освіта. Освіта дорослих – це галузь освіти, направлена на донесення знань до людей, які є самостійними, дієздатними громадянами. Неперервна освіта характеризується довічністю, неперервністю, пристосуванню до змін навколишнього середовища, прогресу, в неї входить самоосвіта, навчання під час виробництва.

Існує гостра потреба в психологічній допомозі і підтримці вчителів шкіл, викладачів університетів, які прагнуть самовдосконалюватись, і навчаються чомусь новому. Особливо в період війни важко вчителям, які працюють з дітьми, що поведуться не зовсім адекватно через стрес. Одні замкнуті, інші – гіперактивні, успішність у всіх знижена. Крім свого стресу, викликаного бойовими діями в країні, можливо війна доторкнулась родини вчителя, забрала його домівку, родича, чи хтось із його сім'ї був відправлений на передову; крім потреби швидко розвиватись, бо світова спільнота не стоїть на місці, і щоб забезпечити країну майбутніми фахівцями, є нагальна потреба працювати ефективно тепер; до цього додається ще стрес, який переживають діти: вчителі часто проявляють емпатію до дітей.

На травмуючу ситуацію можуть виникати такі реакції: недовіра до оточення;

болісне реагування на критику; емоційний ступор; уникання місць, людей, предметів, що нагадують про травмуючу подію; емоційна байдужість – захисна реакція; «спалахи» гніву; уникання спілкування; ризиковані вчинки; занепокоєність щодо своєї безпеки та можливості повторення травмуючих подій; пропущення занять; постійне обговорення подій та фокусування уваги на окремих деталях того, що трапилося. Деякі люди переживають так звані «панічні атаки», що супроводжуються нападом страху, пітливістю, відчуттям браку повітря, нудотою, навіть втратою контролю над собою. За такого стану необхідно вжити наступні дії: не залишайте людину на самоті; розмовляйте з нею використовуючи прості й короткі речення; не робіть припущень щодо потреб людини, краще запитайте; подихайте разом з людиною [2].

Окрім взаємодопомоги та допомоги з боку влади, чи системи освіти, кожна людина повинна мати змогу допомогти самій собі у складній ситуації. При стресі важливо давати вихід негативним емоціям шляхом фізичної праці чи спорту. Важливо ділитись своїми переживаннями із близькими, записувати в щоденник або виплескувати у витвори мистецтва. Проте необхідно пам'ятати, що проблеми все одно потрібно вирішувати. Дбати про режим сну, його якість. Є люди, яких новини заспокоюють, і допомагають заснути, так як вони частково дають впевненість, адже людина ознайомена з навколишньою ситуацією. Психологи говорять, що будь-яка реакція на ненормальну подію є нормальною. Важливо достатньо часу знаходитись на свіжому повітрі. Необхідно вчасно відпочивати, брати відпустки, від перенапруження робота може виконуватись з помилками, а стан здоров'я – погіршуватись. Можна посвятити своєму хобі, саморозвитку чи відпочинку мінімум 2 вихідних дні в місяці. Рекомендовано займатись хобі щодня, щоб навчитись радіти життю, починаючи з 10-ти хвилин перед сном. Планування свого життя та професійного розвитку, навчання для професійного зростання, що так важливо в даний час, можуть слугувати і способом покращення стану під час війни [2].

Держава піклується про освіту дорослих, тому ведеться робота щодо запровадження спеціального закону, що буде її регулювати, розробляються відповідні програми та механізми.

Наближається впровадження Закону України «Про освіту дорослих», проект якого зосереджується на неформальній освіті; відбувається розробка цільових програм підтримки регіональних центрів освіти дорослих та загальнодержавної цільової програми неформальної освіти дорослих; проводиться сприяння тому, щоб така освіта була привабливою для інвестицій, з подальшим упровадженням багатьох каналів фінансування; проходить стимулювання, заохочення людей до неформальної освіти, а також роботодавців, щоб вони підтримували навчання працівників протягом усього життя [3]

З війною багато людей перенесли стрес в тому плані, що їм важко перелаштуватись на рідне, українське, коли вони звикли до всього того, що тепер є ворожим. Відсутність ідентичності і сліпа довіра до північно-східного сусіда призвели до того, що в свідомість українців проникли чужі ідеї, культура, мова. Ми не могли уникнути війни, могли лише відтягувати її, будучи посіпаками та рабами. Проте трапляється зрада, яка дає додаткові можливості ворогу, що є результатом того, що він проникав у нашу свідомість десятки, сотні років. Невідомо, що буде через сто років з нинішніми партнерами, тому важливо не забувати про власну ідентичність. Так, до освіти дорослих часто додається вивчення української мови. Уміння спілкуватись правильно, зрозуміло допоможе подолати бар'єри і непорозуміння, які є пусковим механізмом до конфліктів без вагомих причин.

Модернізація освітньої системи в Україні нині відбувається в умовах воєнного часу, прискорення глобальної інтеграції у світове товариство, зростання впливу етнічного фактору на процеси збереження цілісності національної державності та відновлення духовних пріоритетів суспільства. Виникає необхідність розвитку духовно багаті національно-мовної особистості, котра володіє даром слова. Одне з нагальних питань сьогодення системи освіти – розвиток

комунікативної особистості, котра досконало знає державну українську мову, виступає гарантом збереження й подальшого розвитку національної культури.[4]

Отже, всім у воєнний час потрібна психологічна підтримка. Це і ветерани, і сім'ї загиблих, люди, які пережили страшні бойові дії на їх рідних землях. Люди та діти, які здобувають освіту можуть входити в деякі із цих категорій, а можуть і не входити. Держава стимулює підготовку професіоналів і психологам самим необхідна підтримка. Із цього ми можемо зробити висновок, що немає ні одної професії, яка може підтримати всіх. Нас врятує підтримка один одного і робота над собою.

Список використаних джерел:

1. Чертов В.І. Стратегії та виклики неперервної освіти дорослих в умовах воєнного стану: електронний навчальний курс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 37 с.

2. Піговська С. А. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни. URL: <https://naurok.com.ua/psihologichna-pidtrimka-uchasnikiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-viyni-320683.html> (дата звернення 27.11.2024).

3. Малахова А.С. Перспективи освіти дорослих під час військового стану // Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: зб. матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції у 2 част., (м. Біла Церква, 14 грудня 2023 р.) Частина 2 / упорядкування: В.С. Кулішов, Ю.С. Герасименко, І.А. Кучеренко. Біла Церква, 2023. С. 29-30.

4. Мамчур Л.І. Розвиток комунікативної особистості – важливе завдання сучасної освіти // Психолого-педагогічні аспекти навчання дорослих у системі неперервної освіти: зб. матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції у 2 част., (м. Біла Церква, 14 грудня 2023 р.) Частина 2 / упорядкування: В.С. Кулішов, Ю.С. Герасименко, І.А. Кучеренко. Біла Церква, 2023. С. 30-34.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Лега О. В., к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування

Прийдак Т. Б., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

Яловега Л. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

Полтавського державного аграрного університету

Індивідуально-психологічні особливості навчальної мотивації здобувачів освіти мають значний вплив на освітнє середовище та освітній процес – табл. 1.

Таблиця 1

Вплив на освітнє середовище та освітній процес індивідуально-психологічних особливостей навчальної мотивації здобувачів освіти*

На освітнє середовище	На освітній процес
1	2
<i>Диференціація навчання:</i> освітнє середовище змінюється з урахуванням індивідуальних потреб. Викладачі адаптують завдання, методики та форми роботи до типу мотивації й особливостей здобувачів (наприклад, додаткове заохочення із зовнішньою мотивацією або створення середовища для розвитку самостійності у внутрішньо мотивованих осіб)	<i>Індивідуалізація підходів:</i> здобувачі з різними мотиваційними особливостями потребують різного стилю викладання. Для когось важливі чіткі інструкції й контроль, а інші краще працюють у творчій свободі. Врахування цього підвищує ефективність навчання.
<i>Підтримка психологічного комфорту:</i> урахування емоційної стабільності здобувачів освіти сприяє створенню доброзичливого середовища, де здобувачі не бояться висловлювати думки, запитувати або пробувати нове.	<i>Різноманітність завдань:</i> здобувачі з аналітичним мисленням віддають перевагу логічним вправам, тоді як ті, хто має креативне мислення, краще реагують на творчі проєкти. Це дозволяє включати до програми завдання різного типу.
<i>Стимулювання співпраці:</i> враховуючи різні рівні потреб у соціальній взаємодії, вчителі формують команди, які дозволяють здобувачам освіти розвивати навички взаємодії та обмінюватися досвідом, підвищуючи мотивацію	<i>Формування інтересу до навчання:</i> викладачі можуть впливати на мотивацію, інтегруючи реальні приклади, міждисциплінарні зв'язки, ігрові або проєктні методики, які відповідають потребам і бажанням здобувачів освіти.
	<i>Регулювання навантаження:</i> здобувачі з різним рівнем стійкості до стресу реагують на навантаження по-різному. Викладачі регулюють темп і обсяг навчання, щоб уникнути втрати мотивації.

*узагальнено на підставі [1-3]

Їх врахування сприяє ефективній організації навчання, створенню сприятливого середовища для розвитку і реалізації потенціалу здобувачів освіти.

Тож, освітнє середовище, яке враховує індивідуальні особливості навчальної мотивації, створює умови для: зростання залученості та активності здобувачів освіти у навчанні; зменшення рівня стресу та негативних емоцій; розвитку навичок саморегуляції та самостійного навчання; формування партнерських відносин між учасниками освітнього процесу. Таке середовище сприяє гармонійному розвитку здобувачів освіти та підвищенню їхньої успішності.

Сама ж, навчальна мотивація у здобувачів освіти залежить від індивідуально-психологічних характеристик особистості, які формують їхній інтерес до навчання, цілеспрямованість і ефективність у досягненні результатів. До основних індивідуальних особливостей, що впливають на мотивацію, можна віднести:

1. *Тип темпераменту*: здобувачі з різним типом темпераменту демонструють різний рівень активності, емоційності та витривалості. Наприклад, сангвініки та холерики більш активні й ініціативні, тоді як флегматики та меланхоліки схильні до обережного й повільного навчання.

2. *Характеристика мислення та когнітивних здібностей*: здобувачі з аналітичним мисленням краще сприймають логічні завдання, тоді як здобувачі з творчим мисленням більше мотивовані до креативних завдань.

3. *Рівень емоційної стійкості*: Емоційно стабільні особи легше долають труднощі у навчанні, тоді як схильні до тривожності можуть втрачати мотивацію при появі невдач.

4. *Особливості саморегуляції*: Здобувачі з високим рівнем самоорганізації здатні ефективніше розподіляти свої зусилля, встановлювати цілі та досягати їх, підтримуючи мотивацію на високому рівні.

5. *Рівень розвитку внутрішньої та зовнішньої мотивації*: Здобувачі з внутрішньою мотивацією (інтерес до знань) більш стійкі до зовнішніх впливів, тоді як особи з переважанням зовнішньої мотивації (оцінки, похвала) можуть втрачати

інтерес без належного підкріплення.

6. *Потреба в досягненнях і уникненні невдач*: Деякі здобувачі орієнтуються на досягнення успіху та реалізацію своїх потенціальних можливостей, тоді як інші можуть боятися невдач і обирати менш ризиковані завдання.

Врахування індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти у процесі організації навчання сприяє створенню ефективних методик мотивації, адаптованих до конкретних потреб і можливостей здобувачів освіти.

Для формування позитивних психологічних особливостей навчальної мотивації необхідно застосовувати цілеспрямовані педагогічні і психологічні підходи, спрямовані на розвиток інтересу, упевненості й внутрішнього бажання здобувачів освіти до навчання. На нашу думку, для цього доцільно:

1. *Створити мотивуюче освітнє середовище*: забезпечення доброзичливого й безпечного середовища, де здобувачі не бояться помилятися або висловлювати свої думки. Це знижує рівень тривожності й сприяє формуванню впевненості; використання інтерактивних, проєктних і ігрових форм навчання, які стимулюють допитливість і захоплення навчальним процесом; інтеграція знань із реальним життям допомагає здобувачів освіти зрозуміти практичну цінність отриманих знань, підвищуючи мотивацію.

2. *Розвивати внутрішню мотивацію*: регулярне позитивне підкріплення навіть за незначні успіхи сприяє формуванню почуття власної компетентності й цінності; надання можливості вибору в навчанні (наприклад, теми для проєкту або способу виконання завдання) сприяє відчуттю відповідальності й зацікавленості; здобувачі, які беруть участь у формуванні навчальних цілей, більше зацікавлені в їх досягненні.

3. *Застосовувати індивідуальний підхід*: диференціація завдань за складністю, темпом виконання та формою подання інформації, залежно від рівня підготовки й інтересів здобувачів; робота з здобувачами, які мають низький рівень самовпевненості або страх невдачі, через індивідуальні консультації й

психоемоційну підтримку.

4. *Розвивати соціальну мотивацію*: використання групових проєктів і командної роботи для розвитку почуття причетності до колективного успіху; організація дружніх змагань, які мотивують здобувачів освіти до самовдосконалення.

Поєднання цих методів сприятиме розвитку внутрішньої мотивації, яка є найбільш стійкою; формуванню інтересу до знань і позитивного ставлення до навчання; створенню умов, де здобувачі відчувають власну значущість і можливість самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Лещенко Т. О., Шевченко О. М. Мотивація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти як провідний чинник підготовки фахівців. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a2cc7d33-f89a-4f8d-a1c2-19576b204a2c/content> (дата звернення 05.12.2024)

2. Кузікова С.Б., Пухно С.В. Особливості мотивації навчання студентів педагогічних спеціальностей закладу вищої освіти. *Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія*. 2024. Випуск 1. С. 90-94. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/psy/article/view/320/297> (дата звернення 05.12.2024).

3. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. К.: Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723282/1/Психол_діагност_мотивації.pdf (дата звернення 05.12.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДНІПРОВСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗАЛІЗНИЧНОГО ЛІЦЕЮ.

*Ленда І. Г., методист комунального закладу
«Дніпровський професійний залізничний ліцей»*

Якщо проаналізувати вимоги роботодавців до майбутніх працівників, то, як на мене, головну можна схарактеризувати однією фразою «Нам потрібні творці, а не виконавці». А творця треба не тільки вчити, а й сформувати в нього мотивацію до постійного розвитку. І ось це набагато складніше. Адже умовою успішного навчання все ж є мотивація, котра спонукає дитину до певної діяльності з метою розширення й поглиблення своїх знань, підвищення впевненості та незалежності від зовнішніх факторів.

В Дніпровському професійному залізничному ліцеї педагогічний колектив визначився з основними групами мотивів, які реально діють у навчальній діяльності вікової категорії здобувачів освіти.

Це – особистісні, матеріальні, соціальні (особистого престижу, самореалізації, самоствердження), потреба в спілкуванні, в емоційних контактах, прагнення бути серед інших людей. І якщо з матеріальними мотивами ми ще не зовсім можемо конкурувати з роботодавцями, порівнюючи зарплату та стипендію, то з іншими реально впоратися. Пізнавальні та професійні мотиви. Правильне виявлення професійних мотивів, інтересів і схильностей є важливим чинником задоволеності професією в майбутньому. Відношення до обраної професійної діяльності, мотиви її вибору є надзвичайно важливими чинниками, що зумовлюють успішність професійного навчання та опанування професійними навичками в цілому. Що обумовлює вибір людиною тієї або іншої професії? Інколи це нахили, інколи – думка батьків, яка впливає в першу чергу. А у родині залізничників

існують цілі династії, коли дід і батько працівники залізниці, а тепер і син обирає цю родину професіоналів. І хоча сучасні тренди зробили «старомодним» бажання працювати все життя на одному підприємстві чи заводі, але ця традиція все одно має право на існування. Тому наш колектив намагається сформувати стійкий інтерес до професії - перетворення епізодичного зацікавлення у емоційно-пізнавальне ставлення, яке спонукатиме здобувачів освіти прагнути до пізнання нового, вирішувати пізнавальні завдання не тільки на уроках чи виробничій практиці, але й у вільний час.

Важливою є підтримка мотивації до навчання впродовж всього часу навчання. Найголовнішим на цьому шляху є створення атмосфери успіху. Якщо здобувачі освіти відчувають, що їхні зусилля помічають і цінують, вони стають більш залученими в навчальний процес і прагнуть досягати нових висот. Усвідомлення власних досягнень є потужним інструментом для підтримки мотивації

Для цього в ліцеї створена система заохочень та нагород, яка має позитивний вплив на мотивацію. За успішне виконання завдань здобувачі освіти можуть отримувати грамоти, підвищені стипендії, подяку на загальних заходах або інші винагороди. Важливо, щоб заохочення були різноманітними та відповідали рівню досягнень кожного. Це може бути не тільки визнання навчальних досягнень, але й розвиток інших навичок, таких як лідерство, креативність, адаптивність, здатність працювати в команді.

Важливим є зворотний зв'язок та підтримка щодо своїх досягнень і прогресу. Позитивний постійний діалог допомагає здобувачам зрозуміти, над чим вони ще мають працювати і які свої навички можуть покращити. Надаються детальні коментарі до їхніх робіт, які показують, що було виконано успішно, а де ще є простір для вдосконалення. Такий підхід стимулює бажання удосконалювати свої знання та навички.

Формування позитивної атмосфери під час навчання, коли кожний

почувається комфортно, відчуває, що він для педагога є особистістю, допомагає більш активніше залучати здобувачів до навчального процесу і кращого засвоєння матеріалу. Емоційне задоволення від виконання завдання, подолання труднощів під час вирішення навчальних завдань викликають позитивні емоції і допомагають у формуванні внутрішньої мотивації.

Спілкування між педагогами та здобувачами освіти на основі взаємоповаги є основою для створення позитивної атмосфери у навчальному колективі, бо педагог не тільки викладає матеріал, але й дбає про розвиток особистості. Це досягається як через індивідуальні бесіди, підтримку під час складних завдань, так і просто через доброзичливе ставлення.

Для зацікавленості здобувачів освіти педагогічний колектив використовує багато методів і форм, але найголовнішими маю зазначити наступні.

Сучасні інноваційні технології, які відкривають перед педагогами широкі можливості для інтерактивного навчання, яке може значно підвищити мотивацію, дати підліткам можливість продемонструвати індивідуальність,

Використання ноутбуків, планшетів, інтерактивних дошок та й навіть учнівських смартфонів дає можливість досліджувати тему, переглядати відеоматеріали, вирішувати інтерактивні завдання на освітніх платформах у режимі реального часу уроку. Це дозволяє отримувати знання в зручному форматі, часі й темпі, а також стимулює самостійно шукати додаткову інформацію.

Впровадження елементів гри, участь у віртуальних квестах або вікторинах може значно підвищити зацікавленість, а також сприяти розвитку навичок співпраці, логічного мислення та креативності.

Практична діяльність дозволяє застосовувати знання на практиці й бачити реальні результати своїх зусиль і є важливим інструментом для підвищення мотивації.

Наші випускники розуміють, як отримані знання можна застосувати в

реальному житті, бо велика увага приділяється інтеграції теорії з практикою. Такий підхід не тільки сприяє кращому засвоєнню матеріалу, але й підвищує зацікавленість.

Кожна дитина є унікальною особистістю зі своїми особливостями, інтересами та здібностями. Індивідуалізація навчання дозволяє враховувати ці особливості.

Важливо, щоб усіх оточувало безпечне середовище, був захист від булінгу, дискримінації та інших негативних явищ. Педагоги активно працюють над тим, щоб кожен з наших здобувачів освіти відчував себе частиною спільноти й мав можливість розвиватися у своєму темпі.

Підсумовуючи, підкреслю, що мотивація навчальної діяльності майбутніх фахівців має динамічний характер. Ефективність та результативність навчання безпосередньо залежить від рівня цієї мотивації і головна задача педагогічного колективу - сформувати таку стійку внутрішню мотивацію, що дозволить відчувати себе самодостатньою, компетентною та ефективною.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ

Линчак О.В., здобувачка вищої освіти групи ПС-23-12-зМ спеціальність 053 Психологія Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

В умовах війни кожен з нас зазнає стресу. Але стрес старшокласників підсилюється невизначеністю та майбутніми змінами в житті. Тому розуміння та врахування їхніх індивідуальних потреб стає сьогодні ще більш актуальним, ніж зазвичай. Відбувається зниження мотивації до навчання через страх, тривогу, почуття безпорадності та невизначеності щодо майбутнього, на фоні різних індивідуальних реакцій на стрес, нестабільності та змін форми навчального процесу. Все це потребує особливої підтримки підлітків до майбутньої професійної визначеності.

При цьому особливо варто відмітити важливість індивідуального підходу для:

- створення сприятливого навчального середовища;
- подолання труднощів, так як дозволяє виявити причини труднощів у навчанні та допомогти учню їх подолати;
- збереження психічного здоров'я у складний підлітковий період шляхом підтримки мотивації;
- розвитку самостійності, так як сприяє тому, що підліток через розуміння та підтримку дорослих буде брати відповідальність на себе за своє навчання.

Враховуючи індивідуально-психологічні особливості навчальної мотивації старшокласників ми можемо допомогти їм не тільки зберегти мотивацію до навчання, але й розвинути свої здібності та підготуватися до майбутнього. Кожна людина, яка навчається, має свої унікальні причини, бажання та способи, якими

вона мотивується до навчання. Це важливо враховувати для підвищення ефективності навчання, адже розуміння індивідуальних особливостей мотивації допомагає підбирати такі навчальні методи та стратегії, які найбільш резонують з кожним учнем. Індивідуальний підхід дозволяє створювати більш персоналізоване навчальне середовище, яке враховує інтереси, сильні сторони та потреби кожного учня, а розуміння причин, які можуть знижувати мотивацію, дозволяє вчасно виявляти та долати труднощі.

Індивідуально-психологічні особливості навчальної мотивації можуть проявлятися в різних аспектах:

- джерела мотивації (зовнішні або внутрішні фактори);
- сила мотивації, її стабільність та залежність від зовнішніх обставин;
- спрямованість мотивації на процес навчання (задоволення від самого процесу пізнання) чи на результат (отримання кінцевого результату);
- структура мотивації (пізнавальні, соціальні мотиви, мотиви самоствердження);
- динаміка мотивації з часом під впливом різних факторів.

Серед факторів, що впливають на мотивацію варто звернути увагу на:

- особистісні якості: темперамент, характер, інтереси, цінності;
- сімейне середовище: ставлення батьків до навчання, атмосфера в сім'ї;
- шкільне середовище: взаємини з вчителями та однолітками, навчальні програми, методи навчання;
- соціальне оточення: очікування суспільства, соціальні ролі.

Для того, щоб розвивати мотивацію потрібно, перш за все, забезпечити комфортне та безпечне навчальне середовище, використовуючи різноманітні методи навчання зробити його цікавим та захопливим; заохочувати досягнення, відзначаючи успіхи; допомагати встановлювати реалістичні досяжні цілі; розвивати самостійність та заохочувати до співпраці.

Щоб забезпечити успішну адаптацію старшокласників до нових реалій та

підтримати їхній розвиток, важливо враховувати не лише їхні індивідуальні особливості мотивації, а й сприяти їхній професійній орієнтації та самовизначенню.

Мотиви навчальної діяльності пов'язані з професійними мотивами. Професійна мотивація – це фактори, процеси, які при відображенні у свідомості спрямовують особистість до вивчення майбутньої професійної діяльності. Внутрішній рушійний фактор розвитку професіоналізму та особистості виявляється професійною мотивацією. Саме через її високий рівень формування можливий ефективний розвиток професійної освіченості та культури особистості. Мотиваційна професійна діяльність – це усвідомлення актуальних потреб людини і саме від неї залежить напрямок її саморозвитку.

Поєднання індивідуального підходу, професійної орієнтації та створення сприятливого навчального середовища є ключовими факторами для формування стійкої професійної мотивації. На основі цього повинні бути впроваджені індивідуальні консультації з психологами для усвідомлення сильних сторін, інтересів та страхів та розробки індивідуального плану розвитку; організація майстер-класів, воркшопів та стажувань на різних підприємствах для можливості спробувати себе в різних професіях і зробити свідомий вибір; менторство для практичних порад та натхнення фахівцями в різних сферах; створення клубів за інтересами; розвиток soft skill (комунікативних навичок, критичного мислення, креативності та лідерських якостей); створення портфолію досягнень для відстеження успіхів і формування позитивної самооцінки та обов'язкове залучення батьків.

Важливим для ефективної професійної орієнтації є організовувати зустрічі з представниками різних професій, проводити майстер-класи та екскурсії на підприємства, щоб учні могли ознайомитися з різноманітними сферами діяльності. Варто розвивати т.з. «м'які навички», такі як комунікація, критичне мислення, креативність та лідерство, які є ключовими для успіху в будь-якій професії та надавати психологічну підтримку учням у процесі вибору майбутньої професії,

допомагати їм у складанні планів подальшого навчання. Корисним буде також встановлювати партнерські відносини з вищими навчальними закладами для розширення можливостей профорієнтації та полегшення вступу.

Саме в умовах війни, коли майбутнє здається непевним, професійна орієнтація набуває особливого значення. Коли учень бачить зв'язок між своїми поточними знаннями та майбутньою професією, його мотивація до навчання значно зростає. Це допомагає йому зосередитися на навчанні, навіть у складних умовах, адже він розуміє, що інвестує у своє майбутнє. Крім того, усвідомлення своїх інтересів і здібностей зменшує тривогу та невизначеність щодо подальшого життя. Успіхи в обраній сфері підвищують самооцінку та впевненість у собі, що є особливо важливим в умовах постійного стресу. Адже коли людина вірить у свої сили, їй легше долати труднощі. Нарешті, підготовленість до обраної професії значно збільшує шанси на успішну кар'єру після закінчення війни. Це дає молодим людям відчуття стабільності та перспективи.

Отже, професійна орієнтація допомагає зберегти мотивацію до навчання; посилити відчуття власної значущості та підготуватися до викликів післявоєнного відновлення. Вона не просто допомагає учням визначитися з майбутньою професією, а є інструментом психологічної підтримки, який допомагає їм зберігати спокій, мотивацію і віру в майбутнє в умовах війни.

Таким чином, інтеграція професійної орієнтації та самовизначення в навчальний процес дозволяє створити більш цілісний і ефективний підхід до розвитку молоді. Але формування професійної мотивації – це тривалий процес, який вимагає систематичної роботи.

Висновок. В умовах війни індивідуальний підхід до кожного учня та формування стійкої професійної мотивації є не просто бажаними, а необхідними для забезпечення психологічного здоров'я молоді та підготовки їх до життя в нових реаліях. Завдання освітян та соціуму – створити такі умови, в яких кожен учень зможе розкрити свій потенціал і знайти своє місце в житті.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Литвин Т. О., студентка 2 курсу, групи ПС-23-11-зМ

спеціальності 053” Психологія”

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «УМО» НАПН України

Трансформації освітнього процесу, викликані пандемією COVID-19, військовим станом та зростанням інформаційного навантаження, необхідність швидкої адаптації до дистанційного навчання, постійне перебування в умовах стресу та невизначеності актуалізували питання вивчення мотивації як ключового фактора забезпечення ефективності освітньої діяльності.

Проблема навчальної мотивації має тривалу історію досліджень. Теоретичні підходи до вивчення мотивації були закладені роботами Елтона Мейо, Фредеріка Тейлора, Абрахама Маслоу [10] та інших вчених. У контексті освітньої діяльності мотиваційні аспекти досліджували Лоулер і Портер, що заклали основу для аналізу зв'язку між зусиллями, винагородою та результатами.

Серед українських дослідників також чимало таких, які зробили вагомий внесок у вивчення мотиваційних процесів. Андросович К.А., Ковальова О.В., Прокоф'єва О.О. у своїй праці досліджують мотиваційні аспекти навчання студентів у контексті військових конфліктів. Автори аналізують вплив стресових чинників на навчальну мотивацію, акцентуючи увагу на адаптаційних механізмах та стратегіях викладачів і студентів, що допомагають забезпечити ефективність освітнього процесу в умовах невизначеності. [1]

Лахмотова Ю., Шкраб'юк В., Цапко А. розглядають питання дистанційного навчання у вищих закладах освіти під час воєнного стану. В роботі аналізуються специфічні виклики, що виникають перед студентами та викладачами, а також

пропонуються рекомендації щодо підвищення мотивації до навчання, зокрема через використання сучасних цифрових технологій. [4]

Левковська Л.Б. фокусується на психологічних аспектах, що впливають на виникнення тривожності у юнацькому віці. Авторка звертає увагу на взаємозв'язок між підвищеним рівнем тривожності та зниженням навчальної мотивації, наголошуючи на необхідності психолого-педагогічного супроводу для мінімізації негативних наслідків. [5]

Мар'єнко М., Сухіх А. аналізують можливості організації навчального процесу у закладах загальної середньої освіти за допомогою цифрових технологій під час воєнного стану. Вони підкреслюють важливість розвитку саморегуляції у здобувачів освіти та адаптації освітніх програм до умов дистанційного навчання. [6]

Толок Д.В. зосереджується на питаннях мотивації студентів до навчання в умовах воєнного стану. Автор досліджує зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на мотивацію, акцентуючи увагу на ролі емоційного стану студентів у формуванні їхньої навчальної активності, та пропонує рекомендації для викладачів щодо підтримки мотиваційного середовища. [8]

Означені праці дозволяють аналізувати мотивацію як комплексний психофізіологічний процес, що залежить від внутрішніх і зовнішніх чинників.

Попри значний обсяг досліджень, комплексне вивчення індивідуально-психологічних особливостей навчальної мотивації у здобувачів освіти на сьогодні залишається недостатньо вивченим, що визначає потребу у подальшому поглибленні наукового аналізу цієї проблематики.

Навчальна мотивація, за визначенням Ч. Спілбергера, є сукупністю внутрішніх і зовнішніх факторів, які стимулюють особистість до діяльності, спрямованої на досягнення навчальних цілей. Вона ґрунтується на прагненні задовольнити пізнавальні, соціальні та професійні потреби [7]. Важливим компонентом мотивації є баланс між внутрішніми (інтерес до навчання,

задоволення від процесу пізнання) та зовнішніми (винагорода, суспільне визнання) факторами [10].

Індивідуально-психологічні особливості навчальної мотивації у здобувачів освіти можна визначити як поєднання внутрішніх властивостей особистості, таких як темперамент, характер, рівень тривожності, когнітивні особливості, які впливають на формування та підтримання мотиваційної сфери в процесі навчання. За думкою К. Горні, індивідуально-психологічні особливості формуються внаслідок специфічних соціальних взаємодій і значною мірою визначають реакцію особистості на зовнішні обставини та її адаптаційні стратегії [3].

Як відзначають І. Блохіна та С. Рубінштейн, ці особливості можуть як посилювати, так і послаблювати мотивацію залежно від соціального контексту та освітніх умов. Щодо здобувачів освіти, ці особливості набувають особливого значення в умовах змін навчального середовища, зокрема дистанційного навчання чи під час кризових ситуацій, як-от воєнний стан. За даними досліджень, рівень тривожності суттєво впливає на навчальну мотивацію, адже підвищений рівень тривоги може знижувати здатність до концентрації та активного засвоєння матеріалу [2].

Врахування індивідуально-психологічних особливостей навчальної мотивації здобувачів освіти є ключовим аспектом побудови сучасних навчальних програм та системи підтримки студентів. На думку Ч. Спілбергера, мотивація до навчання залежить не лише від об'єктивних чинників, таких як зміст навчального матеріалу, але й від суб'єктивних аспектів, що пов'язані з індивідуальними рисами студентів, включаючи рівень тривожності, когнітивні стилі та самооцінку. Ці фактори впливають на здатність студентів сприймати та засвоювати інформацію, а також визначають рівень їхньої активності у процесі навчання. [7]

Навчальні програми повинні бути адаптовані таким чином, щоб забезпечити гнучкість і врахувати різноманітність потреб здобувачів освіти. Як зазначає І. Блохіна, студенти з високим рівнем тривожності часто демонструють знижений

рівень концентрації та підвищену емоційну вразливість, що може негативно позначатися на навчальній діяльності. Для таких студентів важливо створити умови, що мінімізують стресові ситуації. Це може включати поступове ускладнення завдань, індивідуалізацію оцінювання, а також надання можливості повторного виконання складних завдань.

Дослідження К. Роджерса, вважають науковці, стають у пригоді, коли з'являється потреба підкреслити важливість формування середовища, яке сприяє розвитку автономії та саморегуляції. Викладачам слід стимулювати студентів до самостійної роботи через створення ситуацій успіху, що сприяють підвищенню самооцінки та зниженню тривожності. Наприклад, впровадження проєктної діяльності з чітко визначеними етапами і результатами дозволяє студентам краще структурувати свою діяльність і відчувати прогрес, що позитивно впливає на їхню мотивацію. [8]

Важливою складовою адаптованих навчальних програм є врахування інтересів і професійних цілей студентів. Згідно з теорією потреб Абрагама Маслоу, мотивація до навчання значно зростає, коли особистість бачить зв'язок між отриманими знаннями та їхнім практичним застосуванням. [10] У цьому контексті доцільно інтегрувати в навчальний процес практикоорієнтовані завдання, симуляції та кейс-стаді, які дозволяють здобувачам освіти відчувати реальність майбутньої професійної діяльності. Це також сприяє розвитку компетентності, що, як зазначає К. Горні, є важливим чинником зменшення тривожності. [3]

Система підтримки студентів повинна базуватися на комплексному підході, який поєднує психологічний супровід, соціальну підтримку та педагогічну адаптацію. Соціальна ізоляція, яка часто виникає під час дистанційного навчання, є значущим фактором зниження мотивації. Вирішення цієї проблеми може полягати в організації інтерактивних заходів, таких як групові проєкти, онлайн-семінари, дискусійні клуби, що сприяють формуванню відчуття спільноти. Водночас психологічна підтримка повинна бути спрямована на допомогу студентам у

розвитку навичок саморегуляції, управління стресом та тривогою.

Крім того, значну увагу варто приділити створенню механізмів зворотного зв'язку між викладачами та студентами. Можливість отримати своєчасний та конструктивний зворотний зв'язок не лише допомагає студентам коригувати свої дії, але й формує у них відчуття підтримки та впевненості. Використання інструментів формувального оцінювання, наприклад, у формі рефлексивних щоденників або коротких звітів, дозволяє студентам краще усвідомити власний прогрес і визначити області для вдосконалення. [8]

У сучасних умовах, коли освітній процес значною мірою перемістився у дистанційний формат, особливо важливо враховувати специфічні труднощі, з якими стикаються студенти. Такі фактори, як нестабільність технічного забезпечення, відсутність безпосередньої взаємодії з викладачами та одногрупниками, значно посилюють рівень тривожності. У зв'язку з цим навчальні програми повинні бути побудовані так, щоб забезпечувати максимально простий доступ до ресурсів і матеріалів, а також передбачати регулярні консультації з викладачами.

Отже, врахування індивідуально-психологічних особливостей навчальної мотивації здобувачів освіти є необхідною умовою створення ефективного освітнього середовища. Це дозволяє підвищити рівень академічних досягнень, сприяти особистісному зростанню, адаптації до умов навчання та формуванню стійкої внутрішньої мотивації, яка забезпечує успішну реалізацію професійного потенціалу майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Андросович К.А., Ковальова О.В., Прокоф'єва О.О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. URL:

http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/49/part_1/36.pdf.

2. Блохіна І. О. Тривожність як психологічний чинник адаптації студентів // Психологічні дослідження. 2018. № 4. С. 24-31.

3. Горні К. Особистість у процесі розвитку: від неврозу до самоактуалізації / К. Горні. – Київ: Ніка-Центр, 2010. 312 с.

4. Лахмотова Ю., Шкраб'юк В., Цапко А. Мотивація до дистанційного навчання студентів вищих закладів освіти в умовах воєнного стану. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 55. Т.2. С. 196-200. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/55_2022/part_2/31.pdf.

5. Левковська Л.Б. Психологічні чинники виникнення тривожності у осіб юнацького віку. «Молодий вчений» № 1 (101) січень, 2022 р. С. 57-60. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3123/3092>.

6. Мар'єнко М., Сухіх А. Організація навчального процесу у ЗЗСО засобами цифрових технологій під час воєнного стану. Ukrainian Educational Journal. 2022. № 2. С. 31-37

7. Спілбергер Ч. Рівні тривожності як показник психічного стану: адаптація та діагностика / Ч. Спілбергер // Психологія особистості. 2012. № 2. С. 45-52.

8. Толлок Д.В. Мотивація студентів до навчання в умовах воєнного стану. Наумовські читання: зб. тез доп. учасників XX Всеукр. наук.-метод. конф. здобувачів вищ. освіти та молодих вчених, Харків, 2022. С. 358-360.

9. Фройд З. Тривога та її вплив на особистість / З. Фройд. – Харків: Освіта, 2017. 264 с.

10. Abraham H. Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row, 2004. Режим доступу : <http://www.psylib.org.ua/books/masla01 /index.htm>

ІНДИВІДУАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Лопухович Н.В., спеціаліст, практичний психолог

ВСП “Любешівського ТФК ЛНТУ”

Навчальна мотивація – це складний феномен, що охоплює когнітивні, емоційні та поведінкові принципи особистості. Вона визначається сукупністю внутрішніх і зовнішніх чинників, які стимулюють здобувачів освіти до активного включення у процес навчання, досягнення поставлених цілей та саморозвитку. При цьому кожен здобувач освіти демонструє унікальні індивідуально-психологічні особливості, які впливають на рівень його зацікавленості, успішності та здатності до подолання труднощів [1].

Дослідження індивідуально-психологічних особливостей навчальної мотивації має значний практичний потенціал. Воно дозволяє педагогам враховувати різноманітні типи мотиваційного профілю здобувачів освіти, адаптувати методи викладання і створювати оптимальні умови для навчання. Вивчення цього питання є особливо актуальним у контексті впровадження компетентнісного підходу в освіті, орієнтованого на розвиток особистісного потенціалу кожного здобувача освіти.

Сучасні освітні реформи орієнтуються на особистісно-орієнтоване навчання, що потребує глибшого розуміння індивідуальних особливостей здобувачів освіти. Визначення мотиваційних факторів дозволяє створювати адаптивні освітні програми та методики. У сучасному суспільстві, де домінують технології та інформаційна культура, змінюються потреби і цінності молодого покоління. Здобувачі освіти прагнуть до самореалізації, професійного успіху та особистого комфорту, що вимагає нових підходів до мотивації [2].

У будь-якому навчальному колективі присутні здобувачі освіти з різним

рівнем мотивації, інтелектуальними здібностями, стилями навчання та емоційною чутливістю. Урахування цих особливостей сприяє ефективнішій організації освітнього процесу. Уміння самостійно організовувати свою навчальну діяльність, ставити цілі та долати перешкоди стає важливим фактором успішності, що тісно пов'язано з мотивацією.

Навчальна мотивація – важливий чинник успішності освітнього процесу, адже вона визначає ставлення здобувача освіти до навчання, його готовність до подолання труднощів, інтерес до пізнання та здатність реалізовувати свої потенційні можливості. Різноманітність індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти у цьому зумовлюється необхідністю глибокого аналізу мотивів, що керують їхньою поведінкою в освітній діяльності. Ці особливості формуються під впливом низки чинників, таких як особистісні характеристики, соціальне оточення, педагогічний вплив та культурні традиції, що робить це питання не лише актуальним, а й надзвичайно багатогранним [3].

У педагогічній психології прийнято розглядати мотивацію як внутрішній стимул, що спонукає людину до дій та визначає їхню спрямованість. У навчальній діяльності мотивація може мати різні форми, від внутрішньої, яка базується на інтересі до навчального матеріалу чи задоволенні від процесу пізнання, до зовнішньої, пов'язаної з прагненням отримати нагороду, визнання або уникнути покарання. Проте слід розуміти, що не існує універсального підходу до мотивації всіх здобувачів освіти. Наприклад, учень молодших класів, якого захоплюють досліди на уроках природознавства, може мати внутрішню мотивацію до навчання, у той час як студент коледжу, який наполегливо вивчає матеріал, щоб отримати стипендію, керується зовнішньою мотивацією. Водночас ці два види мотивації часто взаємодіють, утворюючи складну динаміку, яка потребує уважного вивчення [4].

Важливою індивідуально-психологічною особливістю є когнітивний стиль здобувача освіти, тобто спосіб, у який він сприймає, аналізує та обробляє

інформацію. Наприклад, деякі здобувачі освіти надають перевагу аналітичному підходу, розбиваючи проблему на частини й послідовно їх вирішуючи, тоді як інші схильні до інтуїтивного мислення, довіряючи своїм передчуттям і загальному розумінню ситуації. Ці стилі впливають на вибір стратегій навчання та формування мотивації. Педпрацівник, який заохочує інтуїтивний стиль мислення в групі, де більшість здобувачів освіти є аналітиками, ризикує зіткнутися зі зниженням їхньої зацікавленості в предметі. З іншого боку, педагог, що враховує ці особливості, може створити навчальне середовище, яке стимулюватиме природні схильності здобувачів освіти.

Деякі здобувачі освіти схильні до тривожності, що може перешкоджати їхній здатності зосереджуватись на навчанні. Наприклад, студентка, яка хвилюється перед кожним тестом, може мати достатньо знань, але через страх припуститися помилки демонструє низькі результати. У таких випадках завданням викладача є не лише формування позитивного емоційного фону під час навчання, а й допомога в розвитку впевненості у своїх силах. Практичний приклад такої роботи можна знайти у досвіді викладачів музичних шкіл, які працюють із дітьми, що бояться виступати перед публікою. Через поступове залучення здобувачів освіти до менш стресових ситуацій, таких як виконання творів перед однолітками, вони формують у дітей позитивне ставлення до виступів і зміцнюють їхню внутрішню мотивацію до вдосконалення майстерності [5].

Висока самооцінка сприяє впевненості в успіху та готовності брати на себе складні завдання, тоді як низька може стати бар'єром на шляху до досягнення освітніх цілей. Наприклад, здобувач освіти із завищеною самооцінкою може нехтувати підготовкою до контрольних робіт, вважаючи, що зможе легко досягти успіху, що часто призводить до розчарувань. Натомість здобувач освіти із заниженою самооцінкою може уникати нових викликів через страх невдачі. У цьому контексті важливо, щоб педагоги та батьки сприяли формуванню адекватної самооцінки, підкреслюючи як досягнення, так і можливості для зростання.

Вплив однолітків, очікування батьків і норми суспільства формують мотиваційну базу здобувача освіти. Наприклад, студент, що навчається в престижному навчальному закладі через очікування родини, може зіштовхнутися з конфліктом між зовнішньою мотивацією та відсутністю внутрішнього інтересу до обраної спеціальності. У такій ситуації педагогічна підтримка, яка сприяє розвитку внутрішніх мотивів, може допомогти студенту знайти баланс і досягти гармонії між власними інтересами й зовнішніми вимогами.

Цифрові платформи відкривають нові можливості для персоналізації навчального процесу, але також створюють виклики у вигляді надмірної залежності від гаджетів чи втрати інтересу до традиційних форм навчання. Наприклад, онлайн-курси, які дають можливість здобувачам освіти вивчати матеріал у зручному для них темпі, можуть значно підвищити мотивацію тих, хто потребує гнучкості. Проте водночас студенти, які звикли до інтерактивного контенту, можуть втратити зацікавленість у звичайних лекціях. Це вимагає від педагогів розробки інноваційних підходів до навчання, які поєднують традиційні методи із сучасними технологіями [3].

Урахування індивідуально-психологічних особливостей навчальної мотивації є важливим завданням для освітян. Воно дозволяє не лише підвищити ефективність навчання, а й створити середовище, де кожен здобувач освіти відчуватиме себе підтриманим і здатним досягти своїх цілей. Тільки комплексний підхід, що враховує когнітивні, емоційні, соціальні та технологічні принципи, здатен забезпечити гармонійний розвиток особистості у процесі навчання.

Список використаних джерел:

1. Гнатюк О. В. Адаптаційні розлади в учнів молодшого шкільного віку в умовах воєнного стану, 2022.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997.

376 с.

3. Дзюбко Л. В. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. Психолінгвістика, 2019. №4. С. 33-43.2.

4. Дзюбко Л. В., Гриценко Л. Діагностика навчальної мотивації: збірник методик. Київ: Шк. світ, 2021. 128 с.

5. Занюк С. С. Мотиваційний тренінг. Формування мотивації навчальної діяльності у студентів та старшокласників. Практична психологія та соціальна робота. 2019. № 8. С. 31-42.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ

Лужецька Л.А., студентка 2 курсу групи ПС-23-13-зМ

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

Останнім часом невід'ємною частиною нашого життя став комп'ютер або телефон. Неможливо переоцінити позитивне значення цього науково-технічного досягнення. Однак навіть недовгий період масового користування комп'ютером виявив немало випадків його негативного впливу на людину, особливо це стосується неповнолітніх, психіка яких є більш незахищеною, а тому й уразливішою порівняно з дорослими.

В сучасному суспільстві проблема комп'ютерної залежності є досить актуальною. Інтернет-залежність – це психічний розлад, нав'язливе бажання бути під'єднаним до мережі та хвороблива нездатність вчасно вийти з неї.

Сучасні підлітки не уявляють життя без Інтернету, реклами, телефонів тощо. Вони вбирають все наче губка підсвідомо, не контролюючи себе. Багато підлітків почали використовувати всесвітню мережу не лише для пошуку інформації, а як спосіб життя, який пізніше назвали віртуальним. На сайтах створюються чати, сайти знайомств, в яких підлітки спілкуються без візуального контакту онлайн.

При роботі з комп'ютером у залежних виявляють ряд специфічних поведінкових характеристик: неможливість, небажання відірватися від роботи та роздратування при необхідності відволіктися; прагнення проводити за роботою все більше часу; схильність забувати про домашні справи, навчання, службові обов'язки; прагнення позбавитися почуття провини, безпорадності, тривоги, депресії; відчуття емоційного підйому; готовність миритися із втратою сім'ї, близьких, друзів, кола спілкування; нехтування власним здоров'ям, особистою гігієною тощо. До симптомів залежності включають: непереборне бажання ввійти

до мережі, розумове або фізичне виснаження, дратівливість, порушення сну або концентрації уваги.

Сутність проблеми, комп'ютерної залежності, полягає в нездатності людей, особливо дітей та підлітків, захистити своє психічне здоров'я від стороннього впливу. Її розповсюдження несе соціальну небезпеку, тому доцільно розглянути її найбільш типові форми, фактори ризику та негативні наслідки прояву для особистості підлітка.

Основні причини виникнення комп'ютерної залежності у підлітків: дефіцит спілкування в сім'ї чи серед однолітків – а Інтернет і соціальні мережі надають будь-яку інформацію і можливість спілкування; незадоволеність навколишнім світом – в реальності він – дитина з проблемами в школі та вимогливими батьками, а в грі – такий героїчний і всемогутній; порушення соціальної адаптації – відсутність довірчих відносин у родині і брак спілкування веде до того, що дитина замикається, не сприймає себе адекватно і не здатний взаємодіяти з соціумом; неможливість самовираження – суворі правила і обмеження, що накладаються на дитину, а також відсутність хобі та інших інтересів, не пов'язаних з комп'ютером; відсутність соціальної значущості в житті – підлітки за коштами соціальних мереж підвищують її і задовольняють своє почуття потрібності; явні фізичні вади або захворювання, які роблять неможливим нормальне спілкування.

Отже, своєчасне виявлення у підлітків комп'ютерної залежності дозволяє здійснювати ранню профілактику відхилень у їх поведінці, сприяє розробці методів діагностики схильності підлітків до комп'ютерної залежності, виробленню психокорегуючих програм для груп ризику.

Список використаних джерел:

1. Перепелиця А. В. Проблема комп'ютерних ігор, як альтернатива реальності. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ; Ніжин: Видавець «ПП

Лисенко М.М.», 2018. Том XIV: Методологія і теорія психології. Вип. 1. С. 265–279.

2. Пугачов Д. Л. Експериментальне дослідження особливостей формування образу «я» комп'ютерно залежними молодшими підлітками. Технології розвитку інтелекту. 2016. Т. 2. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2016_2_3_12 (дата звернення: 05.06.2020).

3. Рень Л. В., Левенок М. В. Дослідження стану схильності до комп'ютерної адикції серед дітей та підлітків. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. 2012. Вип. 96. С. 177–180.

4. Ярченко Ю., Дрюк А. Інтернет-залежність молоді як соціальна проблема. Вісник Приазовського державного технічного університету: збірник наук. праць. Маріуполь, 2019. Вип. 3. С. 75–81.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Любименко О.М., студентка Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Б. Хмельницького, к. ф-м. н.,
доцентка кафедри прикладної математики та інформатики
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Штепа О.А., студент Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Б. Хмельницького, к.т.н., доцент кафедри електронної техніки та
комп'ютерної інженерії ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Інтеграція цифрових технологій у систему освіти є одним із ключових напрямів її трансформації у ХХІ столітті. У сучасному світі цифрові технології відіграють важливу роль у всіх сферах життя, включаючи освіту. Вони активно інтегруються в навчальний процес, особливо при викладанні таких предметів, як фізика. Фізика, будучи однією з фундаментальних наук, вимагає глибокого розуміння теоретичних концепцій та здатності застосовувати їх на практиці. Уроки фізики, що часто сприймаються як складні через їхню теоретичну основу та абстрактний характер, стають більш доступними й цікавими завдяки цифровим інструментам.

Формування пізнавального інтересу є одним із ключових завдань сучасної педагогіки. Він забезпечує активну участь здобувачів знань у навчальному процесі, сприяє розвитку їхньої допитливості, самостійності й прагнення до знань. Проте традиційні методи не завжди здатні підтримувати цей інтерес, особливо у дорослих слухачів. Цифрові технології відкривають нові можливості для створення мотивуючого навчального середовища.

Пізнавальний інтерес – це внутрішня мотивація до отримання знань, яка проявляється у вибіркового ставленні до навчального матеріалу. Він має

багатокомпонентну структуру, що включає:

- Емоційний компонент – позитивні емоції від пізнавальної діяльності.
- Інтелектуальний компонент – прагнення до осмислення та аналізу.
- Мотиваційний компонент – бажання досягати поставлених цілей у навчанні.
- Діяльнісний компонент – активна участь у практичній діяльності.

Ці компоненти формуються поступово, починаючи з епізодичного інтересу, і переходять у стійкий інтерес до глибокого пізнання фізики.

Пізнавальний інтерес проходить кілька етапів розвитку:

Цікавість: початкова ступінь, що характеризується поверхневою зацікавленістю. Допитливість: цілеспрямований інтерес, що супроводжується активним пошуком інформації. Пізнавальний інтерес: систематична зацікавленість певною галуззю знань. Теоретичний інтерес: прагнення до глибокого теоретичного розуміння закономірностей і зв'язків між явищами.

Цифрові технології пропонують унікальні можливості для формування пізнавального інтересу. Вони сприяють:

- Візуалізації складних явищ завдяки інтерактивним симуляціям.
- Організації експериментальної діяльності через віртуальні лабораторії.
- Створенню мотиваційного середовища за допомогою гейміфікації.

Серед інструментів, які використовуються у викладанні фізики, особливо ефективними є:

- Програми для моделювання фізичних явищ (PhET, Algodoo, Crocodile Physics).
- Віртуальні лабораторії (Labster, Virtual Physics Lab).
- Мультимедійні ресурси (відео, інтерактивні презентації).
- Платформи дистанційного навчання (Google Classroom, Moodle).
- Гейміфікаційні сервіси (Kahoot, Quizizz).

Була проведено авторами експериментальна перевірка ефективності

цифрових технологій. Експеримент проводився у кілька етапів:

1. Підготовчий етап: визначення мети, завдань, критеріїв ефективності.
2. Констатувальний етап: діагностика початкового рівня пізнавального інтересу учнів.
3. Формувальний етап: застосування цифрових технологій у навчальному процесі.
4. Контрольний етап: аналіз результатів експерименту після впровадження цифрових технологій.

Дослідження включало використання інтерактивних симуляцій та віртуальних лабораторій, а учасники виконували експериментальні завдання, моделювали фізичні явища та вирішували задачі за допомогою цифрових інструментів.

Результати показали, що використання цифрових технологій:

- Підвищило інтерес здобувачів знань з фізики на 35% порівняно з традиційними методами.
- Покращило навчальні досягнення здобувачів знань (середній бал тестування зріс на 15%).
- Сприяло розвитку ключових компетентностей, таких як критичне мислення та цифрова грамотність.

Інтеграція цифрових технологій у викладання фізики сприяє розвитку пізнавального інтересу, робить процес навчання захопливим, а також сприяє формуванню ключових компетентностей здобувачів знань. Цифрові технології є не лише інструментом, а й засобом трансформації освітнього процесу, тому варто використовувати інтерактивні симуляції для візуалізації складних явищ; впроваджувати віртуальні лабораторії у навчальний процес; організовувати заняття з використанням гейміфікації та створювати умови для підвищення цифрової компетентності викладачів.

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ В УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Любченко І. І., *к.пед.н., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист комунального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»*

Кучай А. І., *к.пед.н., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист комунального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»*

Сажієнко А. П., *викладач першої кваліфікаційної категорії комунального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»*

Мотивація є одним із ключових факторів, що впливає на освітній процес і результативність здобувачів освіти. Вона визначає не лише рівень зацікавленості та енергії, яку студент укладає у навчання, а й здатність долати труднощі, зберігати наполегливість та досягати успіху у досягненні навчальних цілей. Мотивація до навчання є складною багатогранною структурою, що включає різноманітні чинники, серед яких можна виокремити два основних типи: внутрішню та зовнішню мотивацію.

Внутрішня мотивація визначається прагненням здобувача освіти здійснювати діяльність, оскільки це приносить йому задоволення та особисту реалізацію. Студенти, які мають високу внутрішню мотивацію, прагнуть до знань і розвитку, оскільки цей процес є для них цікавим і важливим сам по собі. Зовнішня мотивація, у свою чергу, базується на зовнішніх факторах, таких як оцінки, нагороди, соціальне визнання чи вимоги з боку оточення. Вона часто пов'язана з досягненням конкретних результатів або виконанням завдань, що вимагаються іншими людьми чи обставинами.

Складність полягає в тому, що внутрішня та зовнішня мотивація можуть взаємодіяти і впливати на навчальну діяльність студентів у різний спосіб. Вивчення їхнього взаємозв'язку є важливим для розуміння того, як оптимізувати процес навчання, підвищити ефективність педагогічного впливу та допомогти здобувачам освіти досягти високих результатів у навчанні. Роль мотивації у навчальному процесі можна розглядати через призму психології, що дозволяє не лише оцінити її вплив на успішність здобувачів освіти, але й розробити практичні рекомендації для покращення навчальної діяльності. Вивчення впливу різних типів мотивації на навчальну успішність дозволить зрозуміти, які аспекти мотиваційного процесу найбільше сприяють досягненню високих результатів, а також як змішання різних мотиваційних стратегій може покращити навчальні досягнення студентів.

Тема мотивації, зокрема взаємозв'язок між внутрішньою та зовнішньою мотивацією та їхній вплив на успішність здобувачів освіти, є широко дослідженою у психології та педагогіці. Над цією проблематикою працювали багато науковців, психологів та педагогів, і серед них можна виокремити декількох ключових дослідників:

- Десмонд Г. Хекхаузен (Desmond H. Heckhausen), один із основних дослідників у галузі мотивації, який займався питаннями мотиваційних процесів у контексті досягнення цілей. Він розробив концепцію мотиваційного процесу, яка охоплює як внутрішні, так і зовнішні чинники, що стимулюють діяльність людини. У його роботах розглядається, як ці дві форми мотивації взаємодіють та як вони впливають на досягнення поставлених цілей.

- Едвард Десі та Річард Райан (Edward L. Deci, Richard M. Ryan) – є творцями теорії самовизначення (Self-Determination Theory, SDT), яка фокусується на впливі внутрішньої і зовнішньої мотивації на поведінку людини. Вони визначили важливість внутрішньої мотивації для здорового психологічного розвитку та ефективного навчання, а також досліджували, як зовнішні мотиватори, такі як нагороди чи санкції, можуть як підтримувати, так і знижувати мотивацію в різних

контекстах.

- Альберт Бандура (Albert Bandura) – є автором теорії соціального навчання, яка також включає аспект мотивації. Він звернув увагу на роль саморегуляції та самооцінки у мотиваційних процесах. Його концепція самоефективності (self-efficacy) є важливою для розуміння того, як внутрішня мотивація (віра у власні сили) може впливати на навчальну успішність.

- Віктор В. Рибалка – український дослідник, який вивчав проблеми мотивації в освітньому процесі. У його роботах розглядаються мотиваційні стратегії, роль внутрішньої мотивації в розвитку навчальної активності студентів та її вплив на успішність у навчанні.

- Фредерік Герцберг (Frederick Herzberg) відомий своєю двухфакторною теорією мотивації, яка застосовується не лише в сфері управління, але і в освітньому процесі. Він розрізняв мотиваційні чинники, які сприяють підвищенню продуктивності (внутрішні мотиваційні фактори), і гігієнічні фактори, що запобігають демотивації (зовнішні чинники).

- Джон Аткінсон (John Atkinson) відомий своїми роботами у галузі теорії мотивації досягнень. Він розглядав внутрішні мотиваційні чинники, які сприяють досягненню високих результатів у навчанні, а також фактори, що мотивують через зовнішнє оцінювання.

- Карл Роджерс (Carl Rogers) – теорія особистісного розвитку Роджерса також включає важливі аспекти мотивації. Він розглядав важливість внутрішнього прагнення до самореалізації і як це може впливати на навчальний процес. Роджерс підкреслював роль внутрішньої мотивації для успішного розвитку особистості.

Ці вчені і теоретики внесли значний вклад у розуміння мотивації в освіті та її взаємозв'язку з успішністю студентів, розробивши теорії та концепції, які використовуються в освітній практиці та психології. Їхні роботи допомогли визначити різні типи мотивації, а також роль внутрішніх і зовнішніх чинників у навчальному процесі.

Мотивація є одним із центральних аспектів навчального процесу, оскільки саме вона визначає ступінь зацікавленості студентів у навчанні, а також їх готовність досягати поставлених цілей. Мотивація впливає на вибір стратегії навчання, ефективність засвоєння матеріалу, стійкість до труднощів та загальну успішність. У цьому контексті важливо розглянути два основних типи мотивації, які діють у навчальному процесі: внутрішню та зовнішню.

1. Внутрішня мотивація – це прагнення до навчання, яке виникає зсередини особистості, коли навчання чи інша діяльність сприймаються як важливі та цікаві самі по собі. Вона базується на внутрішніх переконаннях, інтересах і бажанні досягти особистого розвитку. Студенти з високою внутрішньою мотивацією не потребують зовнішніх стимулів, щоб бути активними у навчальному процесі.

Основні характеристики внутрішньої мотивації:

- Інтерес та задоволення від навчання;
- Самореалізація та бажання досягти особистісного розвитку;

Внутрішній стимул: людина мотивована через власне бажання розвиватися, отримувати нові знання та навички.

Відомі теоретики, такі як Едвард Десі та Річард Райан, у своїй теорії самовизначення (Self-Determination Theory) підкреслюють важливість внутрішньої мотивації для розвитку автономії, компетентності та зв'язку з іншими людьми. Вони довели, що внутрішня мотивація сприяє більш глибокому і сталому засвоєнню матеріалу, а також підвищує ефективність навчання. Якщо здобувачі освіти зацікавлені у темі, вони здатні більш активно і тривало працювати над завданнями, навіть без зовнішнього контролю або нагород.

2. Зовнішня мотивація виникає тоді, коли навчальна діяльність здійснюється через зовнішні фактори, такі як оцінки, нагороди, схвалення від викладачів чи батьків. У цьому випадку студент може не мати внутрішнього інтересу до діяльності, але він прагне досягти певних зовнішніх результатів (наприклад, отримати хорошу оцінку чи вигоду в майбутньому).

Основні характеристики зовнішньої мотивації: нагороди, оцінки, визнання.

Цілеспрямованість: навчання спрямоване на досягнення зовнішніх цілей, таких як підвищення соціального статусу чи отримання диплома.

Залежність від оцінки: поведінка студента часто залежить від того, як його оцінюють інші.

Теорії, що базуються на поведінковій психології, зокрема двофакторна теорія Фредеріка Герцберга, визначають зовнішні мотиваційні фактори як важливі для початкової активізації поведінки, однак на довготривалу мотивацію вони можуть мати обмежений вплив. Наприклад, якщо зовнішні стимули відсутні або зменшуються, здобувач освіти може втратити інтерес до навчання. Оцінки чи нагороди можуть сприяти покращенню результатів, але вони не завжди забезпечують глибоке розуміння матеріалу.

3. Взаємодія внутрішньої та зовнішньої мотивації є ключовим аспектом, оскільки ці два типи мотивації можуть як підтримувати, так і взаємно посилювати один одного. Ідеальний варіант – це гармонійне поєднання обох форм мотивації. Наприклад, якщо здобувач освіти відчуває інтерес до певної дисципліни (внутрішня мотивація), а ще й отримує позитивні оцінки за свої зусилля (зовнішня мотивація), це може стати потужним стимулом для подальшого навчання.

Проте взаємодія цих типів мотивації не завжди є позитивною. Згідно з теорією самовизначення, зовнішні мотиватори, такі як зовнішній контроль чи часто повторювані нагороди, можуть знижувати рівень внутрішньої мотивації, оскільки вони можуть сприйматися як обмеження автономії студента. Це явище називається ефектом підміни мотивації (*overjustification effect*), коли зовнішні нагороди або похвали знижують природну зацікавленість у діяльності.

4. Мотивація та успішність здобувачів освіти. Зв'язок між мотивацією та успішністю здобувачів освіти є надзвичайно важливим для розуміння навчальної діяльності здобувачів освіти. Дослідження показують, що студенти з високим рівнем внутрішньої мотивації, як правило, досягають кращих результатів, оскільки

вони більш зацікавлені у процесі навчання, віддають більше часу на самостійне опрацювання матеріалу та прагнуть до особистісного розвитку.

З іншого боку, зовнішня мотивація може бути ефективною у стимулюванні короткотермінового успіху (наприклад, для підвищення балів за певні завдання чи курси), але для довготривалого навчального прогресу внутрішня мотивація є більш ефективною.

Розвиток внутрішньої мотивації є важливим завданням для педагогів, оскільки вона дозволяє студентам більш глибоко занурюватися у навчальний процес і досягати стійких досягнень у навчанні.

Загалом, для оптимізації навчального процесу важливо враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори мотивації, а також підтримувати їх баланс для досягнення найкращих результатів у здобувачів освіти.

Внутрішня та зовнішня мотивація мають суттєвий вплив на успішність здобувачів освіти: внутрішня мотивація, яка базується на інтересі до навчання та прагненні до саморозвитку, зазвичай сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу та тривалим навчальним досягненням. Внутрішня мотивація сприяє більш глибокому засвоєнню знань, креативності та саморозвитку.

Зовнішня мотивація, з іншого боку, часто стимулює короткострокові результати, такі як отримання високих оцінок чи соціальне визнання. Зовнішня мотивація може допомогти в короткостроковій перспективі, але її ефективність зменшується в разі відсутності внутрішнього інтересу.

Гармонійне поєднання внутрішньої та зовнішньої мотивації може бути ефективним для підвищення навчальних досягнень: коли внутрішня мотивація студента підтримується зовнішніми стимулюючими факторами, наприклад, позитивними оцінками або нагородами, це може сприяти досягненню високих результатів. Однак важливо, щоб зовнішні стимули не заміщали внутрішній інтерес до навчання, оскільки це може призвести до зниження мотивації.

Зовнішня мотивація може мати двозначний ефект: якщо зовнішні нагороди

чи оцінки використовуються надмірно або без урахування внутрішніх прагнень студента, вони можуть призвести до зниження внутрішньої мотивації (ефект підміни мотивації). Тому важливо розуміти, коли і як використовувати зовнішні мотиватори, щоб не зменшити автономії та зацікавленості студента.

Внутрішня мотивація є більш стійким і потужним стимулом для навчання: студенти, які мають високу внутрішню мотивацію, більш стійкі до труднощів, зацікавлені в процесі навчання та здатні проявляти ініціативу у вирішенні завдань. Вони мають більшу ймовірність досягти високих результатів, оскільки навчання для них є не тільки засобом отримання оцінок, але й шляхом особистісного розвитку.

Роль педагогів та освітнього середовища: створення умов для розвитку внутрішньої мотивації є важливим завданням для педагогів. Викладачі повинні створювати таке навчальне середовище, яке б підтримувало інтерес студентів до навчання, надавало можливість для самореалізації та розвитку компетенцій, а також враховувало потреби та інтереси студентів.

Перспективи для подальших досліджень: розширення досліджень щодо взаємодії між внутрішньою та зовнішньою мотивацією в контексті різних вікових груп та освітніх систем може допомогти створити більш ефективні стратегії для стимулювання навчальної мотивації та покращення результатів освіти.

Список використаних джерел:

1. Аткинсон, Дж. (1957). Motivational Determinants of Risk-Taking Behavior. *Psychological Review*, 64(6), 359-372.
2. Бандура, А. (1997). *Self-efficacy: The Exercise of Control*. New York: Freeman.
3. Бенашвілі, А. В. (2011). Мотивація в освітньому процесі: Визначення, види та вплив на успішність студентів. *Український журнал психології*, 4, 45-50.

4. Герцберг, Ф. (1966). *Work and the Nature of Man*. Cleveland: World Publishing Company.
5. Десі, Е. Л., & Райан, Р. М. (2000). The «What» and «Why» of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
6. Міллер, С. (2012). Сучасні теорії мотивації в навчальному процесі. *Науковий вісник Ужгородського університету*, 21(2), 98-106.
7. Рибалка, В. В. (2010). Мотивація та її вплив на ефективність навчальної діяльності студентів. *Психологія і педагогіка*, 2(12), 34-40.
8. Роджерс, К. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.

ISBN 978-83-972595-9-1

DOI <https://doi.org/10.58246/PBHG2646>